

МВС України
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Грибан В.Г., Казначєєв Д.Г., Бойко О.І.

**БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
ТА ОХОРОНА ПРАЦІ
у схемах**

Навчальний посібник

Дніпро - 2019

УДК 351.8

Б 39

*Рекомендовано Методичною радою
Дніпропетровського державного університету
внутрішніх справ 21.11.2019 р., протокол № 3.*

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Беліков А.С. – доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності Придніпровської державної академії будівництва та архітектури, Заслужений діяч науки і техніки України;

Покайчук В.Я. – кандидат юридичних наук, доцент, начальник ВПН УКЗ ГУНП в Запорізькій області, підполковник поліції.

Б 39 Безпека життєдіяльності та охорона праці у схемах:
Навчальний посібник (Грибан В.Г., Казначеев Д.Г.,
Бойко О.І.). Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2019. –
228 с.

ISBN 978-617-7665-74-7

Схеми розкривають у доступній формі основні теоретичні положення безпеки життєдіяльності в Україні, види та вплив надзвичайних ситуацій природного, техногенного та соціально-політичного характеру на життєдіяльність населення, способи захисту його від радіаційного і хімічного забруднення, стихійних лих, основні заходи щодо безпечної поведінки під час виникнення надзвичайних ситуацій, особлива увага приділяється засобам індивідуального та колективного захисту, основні поняття та визначення охорони праці та її законодавче забезпечення, характеристики умов праці, основні положення гігієни праці та виробничої санітарії.

Призначений для курсантів, студентів, слухачів, магістрів, викладачів вищих навчальних закладів України та усіх хто цікавиться проблематикою безпеки життєдіяльності та охороною праці.

ISBN 978-617-7665-74-7

© ДДУВС 2019

ВСТУП

У сучасних умовах проблемою державної та суспільної значущості стає забезпечення безпеки життєдіяльності населення, збереження головної цінності – її громадян, їх здоров'я і життя.

Сьогоднішня ситуація в Україні щодо небезпечних природних явищ, аварій і катастроф характеризується як дуже складна. Статистичні дані свідчать про те, що більше всього людей гине, стає інвалідами та хворими від безпосередньої небезпеки природного, техногенного, антропогенного, біологічного та соціально-політичного походження. В Україні щорічно виникає понад 50 тис. пожеж, під час яких гинуть сотні людей. Ще вищий показник загибелі від дорожньо-транспортних аварій. Підвищення ризику виникнення надзвичайних ситуацій в Україні підсилюється економічним становищем нашої держави, що зумовлено зупинкою багатьох виробництв, проблемами, пов'язаними з енергетичними ресурсами, занепадом експлуатаційних служб комунального господарства, амортизаційним зносом обладнання та відсутністю коштів на його відновлення.

Тенденція зростання кількості природних і особливо техногенних надзвичайних ситуацій, складність цих наслідків змушують розглядати їх як серйозну загрозу безпеці окремої людини, суспільству та навколишньому середовищу, а також стабільності розвитку економіки країни.

Національна поліція України в складі єдиної державної системи цивільного захисту є функціональною підсистемою щодо запобігання і реагування на надзвичайні ситуації техногенного та природного характеру, охорони громадського порядку, покликаною в мирний час готувати свої сили і засоби до дій в умовах надзвичайних ситуацій або особливого періоду та при ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій у мирний час.

За надзвичайних обставин порушується нормальний ритм життя населення окремих районів або міст виникає загроза життю та здоров'ю багатьох людей спричиняється велика матеріальна шкода дезорганізується

робота державних установ, транспорту та зв'язку, загострюється соціальна напруга, зростає рівень злочинності та кількість інших правопорушень. Під час виникнення надзвичайних ситуацій на території України або окремих її місцевостях можуть вводитись правові режими надзвичайного або воєнного стану, під час дії яких можуть тимчасово обмежуватися права та законні інтереси громадян та юридичних осіб. Для попередження та припинення означених негативних наслідків залучаються значні сили органів виконавчої влади, особливе місце серед яких належить Національній поліції України. Органи та підрозділи Національної поліції України відповідно до покладених на них завдань залучаються до здійснення заходів з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, пожеж та небезпечних подій на території України.

Метою навчального посібника «Безпека життєдіяльності та охорона праці у схемах» є: вивчення структури, змісту та взаємозв'язку життєдіяльності населення з середовищем існування; визначення факторів, причин і параметрів, які сприяють виникненню надзвичайних ситуацій; визначення принципів та засобів захисту людей у повсякденних умовах та в умовах надзвичайних ситуацій; прищеплення практичних навичок захисту життєдіяльності від шкідливого та небезпечного впливу параметрів середовища існування та вражаючих факторів зони надзвичайних ситуацій.

Весь матеріал, що вміщено в посібнику, викладено таким чином, щоб він був доступним для розуміння студентами та курсантами 1-2 курсів навчання всіх закладів вищої освіти України незалежно від профілю закладу та спрямованості навчання.

Схеми розкривають у доступній формі основні теоретичні положення безпеки життєдіяльності в Україні, види та вплив надзвичайних ситуацій природного, техногенного та соціально-політичного характеру на життєдіяльність населення, способи захисту його від радіаційного і хімічного забруднення, стихійних лих, основні заходи щодо безпечної поведінки під час виникнення надзвичайних ситуацій, особлива увага приділяється засобам

індивідуального та колективного захисту.

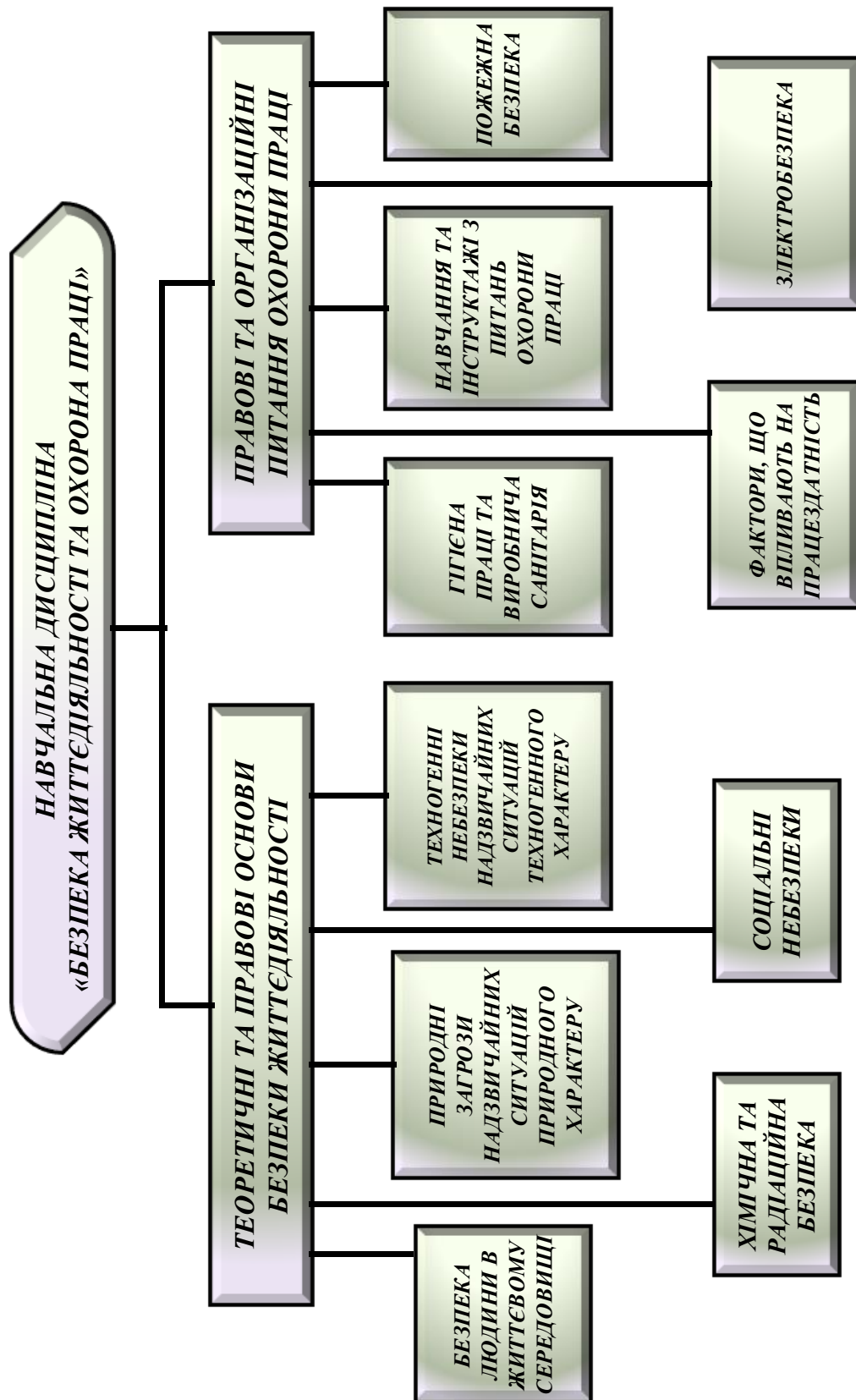
Тематика посібника «Безпека життєдіяльності та охорона праці у схемах», пов'язана з тематикою навчальних дисциплін «Безпека життєдіяльності та охорона праці», «Основи охорони праці, охорона праці в галузі, пожежної безпеки та цивільної оборони (цивільного захисту)», «Охорона праці», «Цивільний захист», «Дії працівників Національної поліції при надзвичайних ситуаціях», що викладається на випускних курсах профільних факультетів ДДУВС, відповідно заповнює пробіл знань, необхідних фаховому працівнику Національної поліції.

В Навчальному посібнику «Безпека життєдіяльності та охорона праці у схемах» наданий матеріал, який можуть використовувати викладачі при проведенні занять а також він буде сприяти кращому засвоєнню дисциплін «Безпека життєдіяльності», «Цивільний захист», «Основи охорони праці, охорони праці в галузі, пожежної безпеки та цивільного захисту», «Дії працівників Національної поліції при надзвичайних ситуаціях» в першу чергу курсантами, студентами, слухачами та магістрами вищих навчальних закладів, а також він буде корисним і для практичних працівників підрозділів Національної поліції.

Розділ 1.

Теоретичні основи безпеки життєдіяльності

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ (НАУКОВИЙ ЗМІСТ) БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

- загальні питання безпеки

- взаємодія людини з навколишнім середовищем

- основи фізіології і раціональних умов праці

- анатомо-фізіологічні наслідки дії на людину небезпечних, шкідливих і вражаючих факторів, причини їх формування

- ідентифікація небезпечних, шкідливих і вражаючих факторів надзвичайних ситуацій

- способи й методи підвищення безпеки технічних способів і технологічних процесів

- основи проектування і використання екобіозахисної техніки

- методи дослідження стійкості функціонування об'єктів і технічних систем у надзвичайних ситуаціях, прогнозування надзвичайних ситуацій і розробка моделей їх наслідків

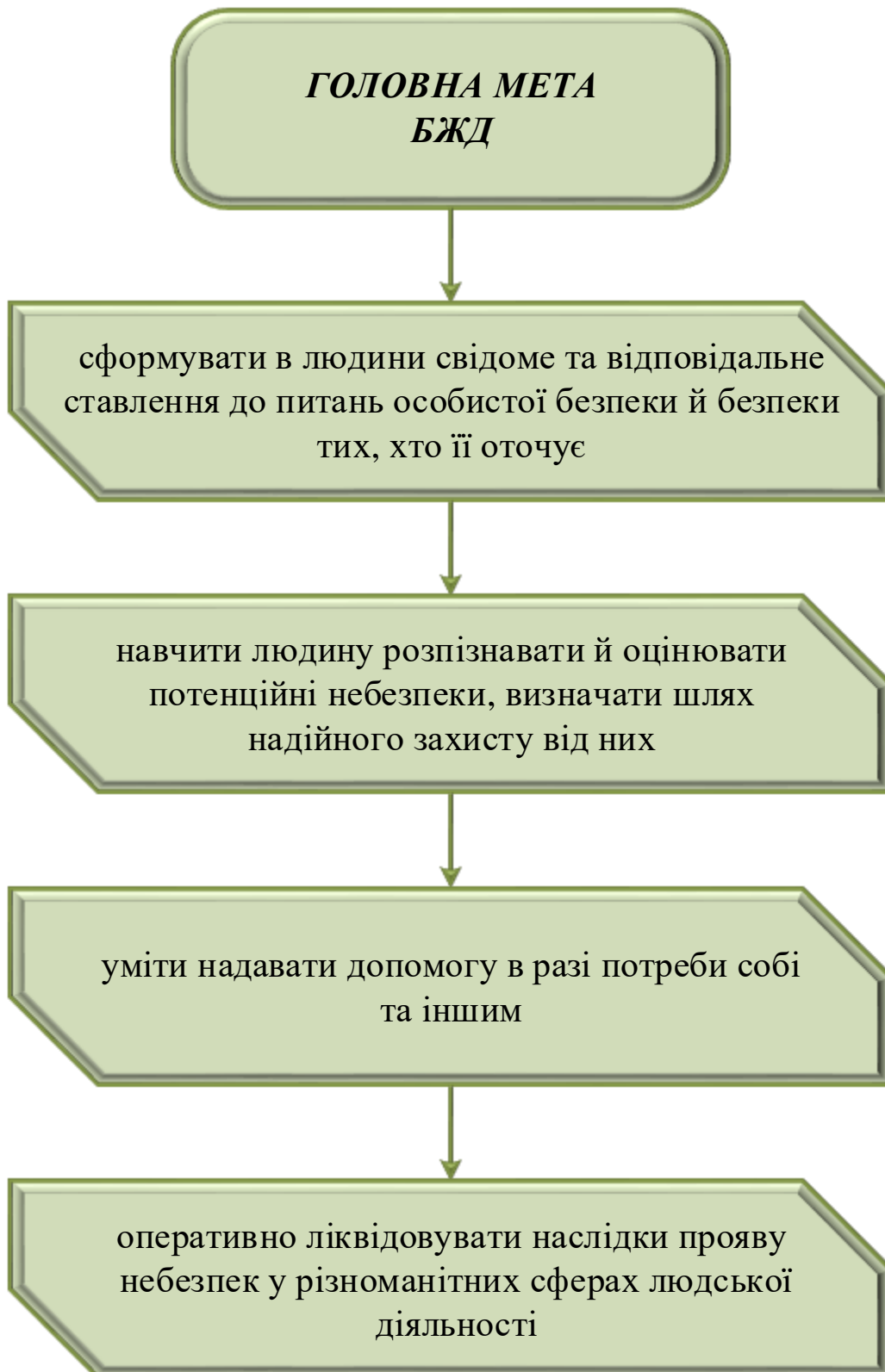

- розробка дій для захисту населення і виробничого персоналу та ліквідації наслідків аварій, катастроф і стихійних лих

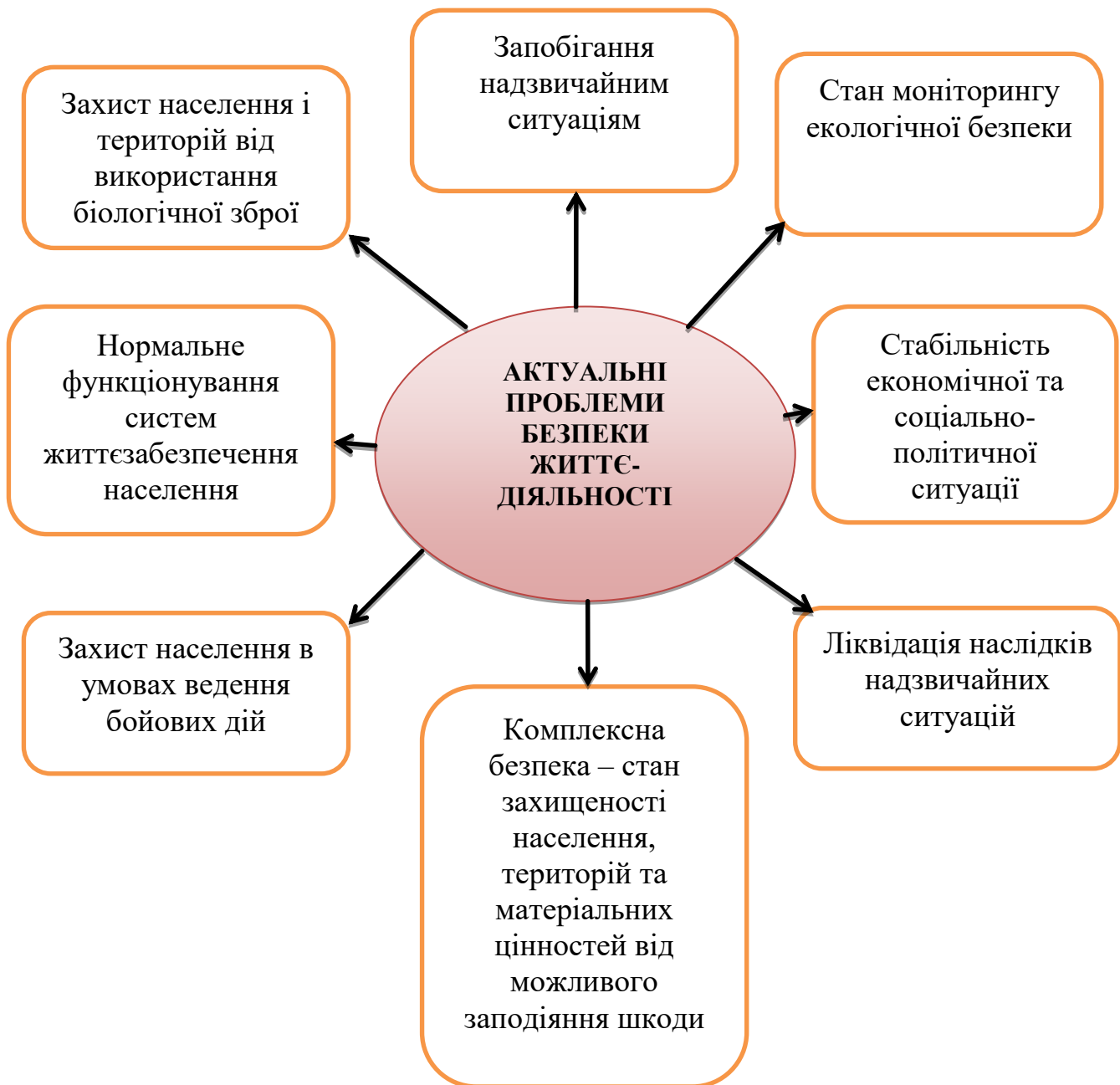

- правові, нормативно-технічні та організаційні основи безпеки життєдіяльності, контроль і управління умовами життєдіяльності

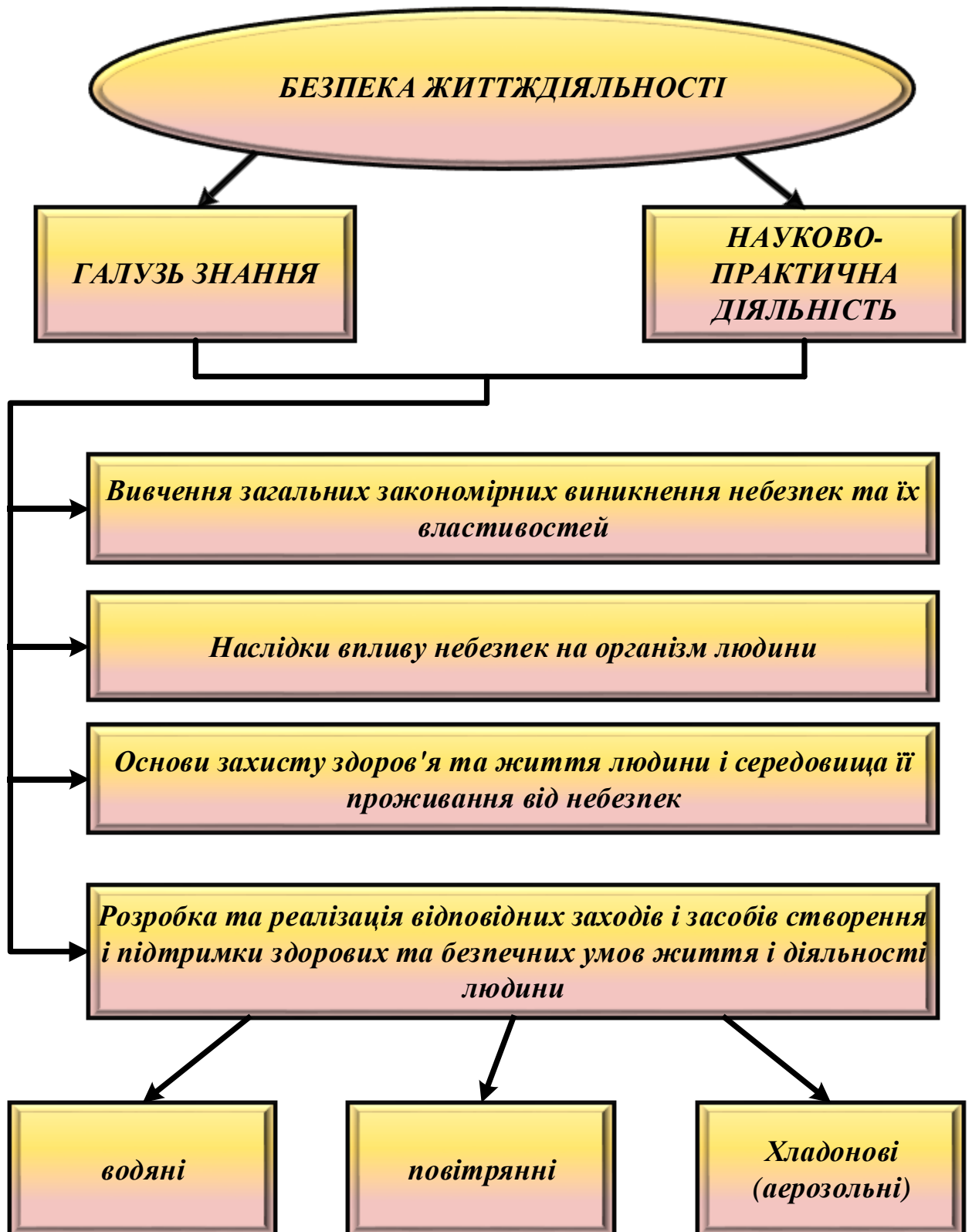
ГОЛОВНА МЕТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

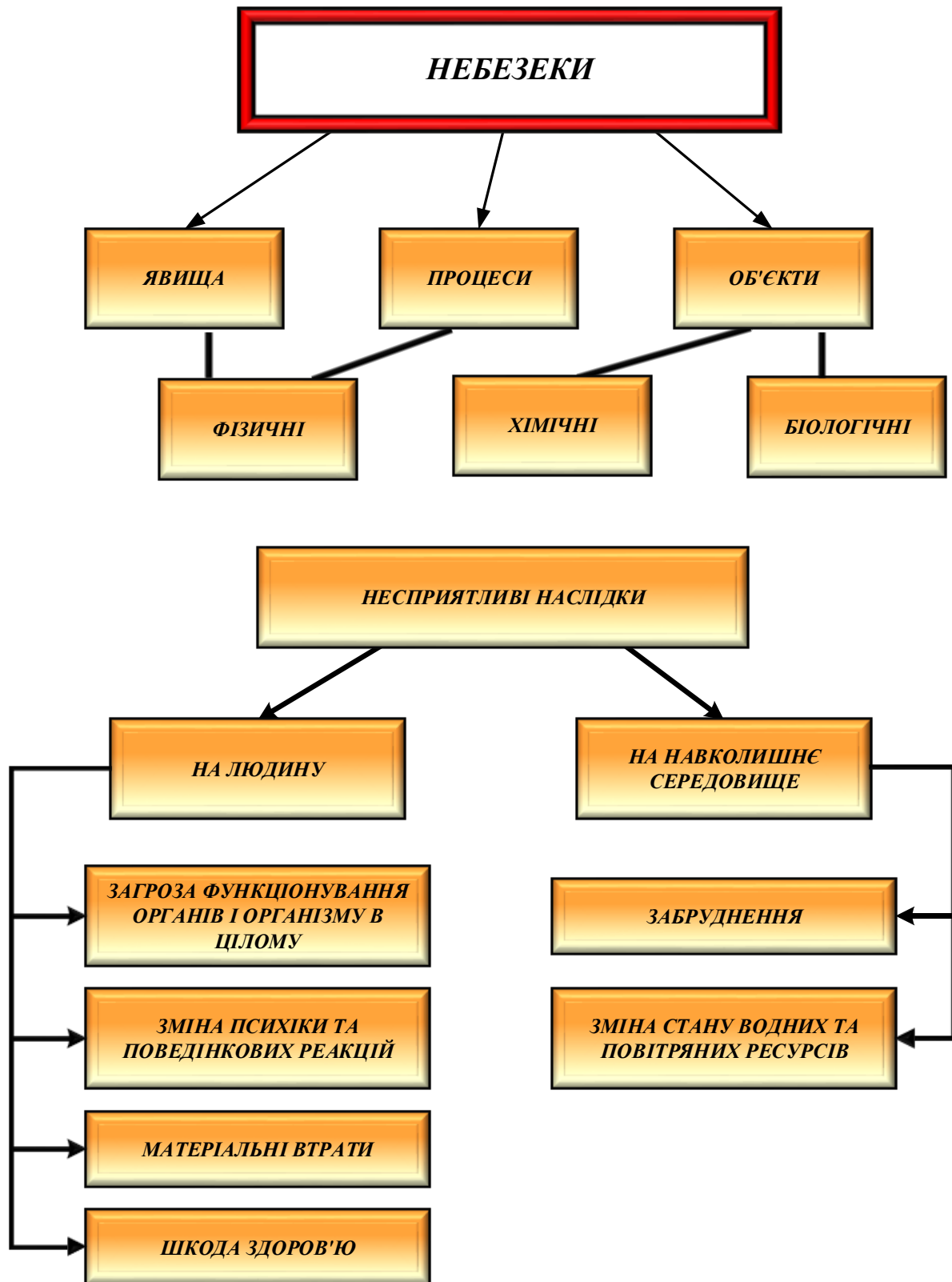
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

ПОНЯТТЯ БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

ХАРАКТЕРНІ ОЗНАКИ НЕБЕЗПЕКИ

ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ОХОРОНИ ПРАЦІ

Небезпека – явища, процеси, об'єкти інформація, людська активність тощо, які можуть викликати небажані наслідки і привести до погіршення стану здоров'я чи смерті людини, наносити шкоду навколишньому середовищу й об'єктам господарчої діяльності

Небезпечна подія - подія, у тому числі катастрофа, аварія, пожежа, стихійне лихо, епідемія, епізоотія, епіфітотія, яка за своїми наслідками становить загрозу життю або здоров'ю населення чи призводить до завдання матеріальних

Катастрофа
велика за масштабами аварія чи інша подія, що призводить до тяжких наслідків

Стихійне лихо
природне явище, що діє з великою руйнівною силою, заподіює значну шкоду території, на якій відбувається, порушує нормальну життєдіяльність населення, завдає матеріальних збитків

Небезпечний чинник - складова частина небезпечного явища (пожежа, вибух, викидання, загроза викидання небезпечних хімічних, радіоактивних і біологічно небезпечних речовин) або процесу, що характеризується фізичною, хімічною, біологічною чи іншою дією (впливом), перевищенням нормативних показників і створює загрозу життю та/або здоров'ю людини

Аварія
небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила ураження, травмування населення або створює на окремій території чи території суб'єкта господарювання загрозу життю або здоров'ю населення та призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи спричиняє наднормативні, аварійні викиди забруднюючих речовин та інший шкідливий вплив на навколишнє природне

Пожежа - неконтрольований процес знищення або пошкодження вогнем майна, під час якого виникають чинники, небезпечні для істот та навколишнього природного середовища

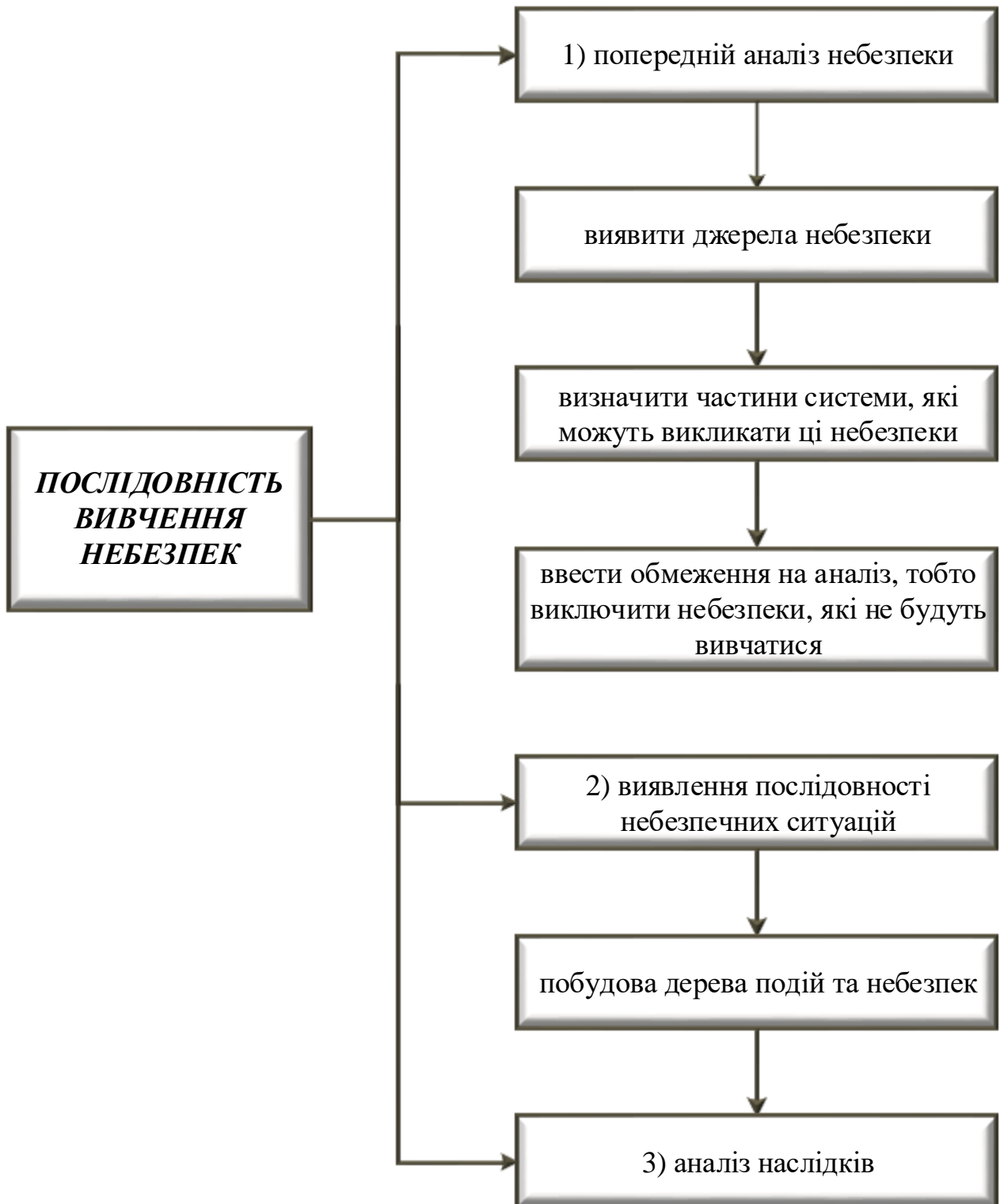
Надзвичайна ситуація - обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності

Евакуація - організоване виведення чи вивезення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення

Пожежна безпека - відсутність неприпустимого ризику виникнення і розвитку пожеж та пов'язаної з ними можливості завдання шкоди живим істотам, матеріальним цінностям і довкіллю

Техногенна безпека
- відсутність ризику виникнення аварій та/або катастроф на потенційно небезпечних об'єктах, а також у суб'єктів господарювання, що можуть створити реальну загрозу їх виникнення

ПОСЛІДОВНІСТЬ ВИВЧЕННЯ НЕБЕЗПЕК

РИЗИК

РИЗИК – це усвідомлена кількісна оцінка ймовірності виникнення події з певними небажаними наслідками

ДОПУСТИМИЙ РИЗИК – це ризик, який у конкретній ситуації вважається допустимим до рівня, прийнятного в суспільстві, виходячи з економічних і соціальних чинників

ПРИЙНЯТНИЙ РИЗИК – це ризик, який не перевищує на території об'єкта підвищеної небезпеки або за її межами гранично допустимого рівня

АНАЛІЗ РИЗИКУ – це систематичне використання інформації про ризик, порівняння його з прийнятним ризиком, обґрунтування раціональних заходів захисту

ОЦІНКА СТУПЕНЯ РИЗИКУ – це кількісна оцінка впливу будь-якої небезпеки

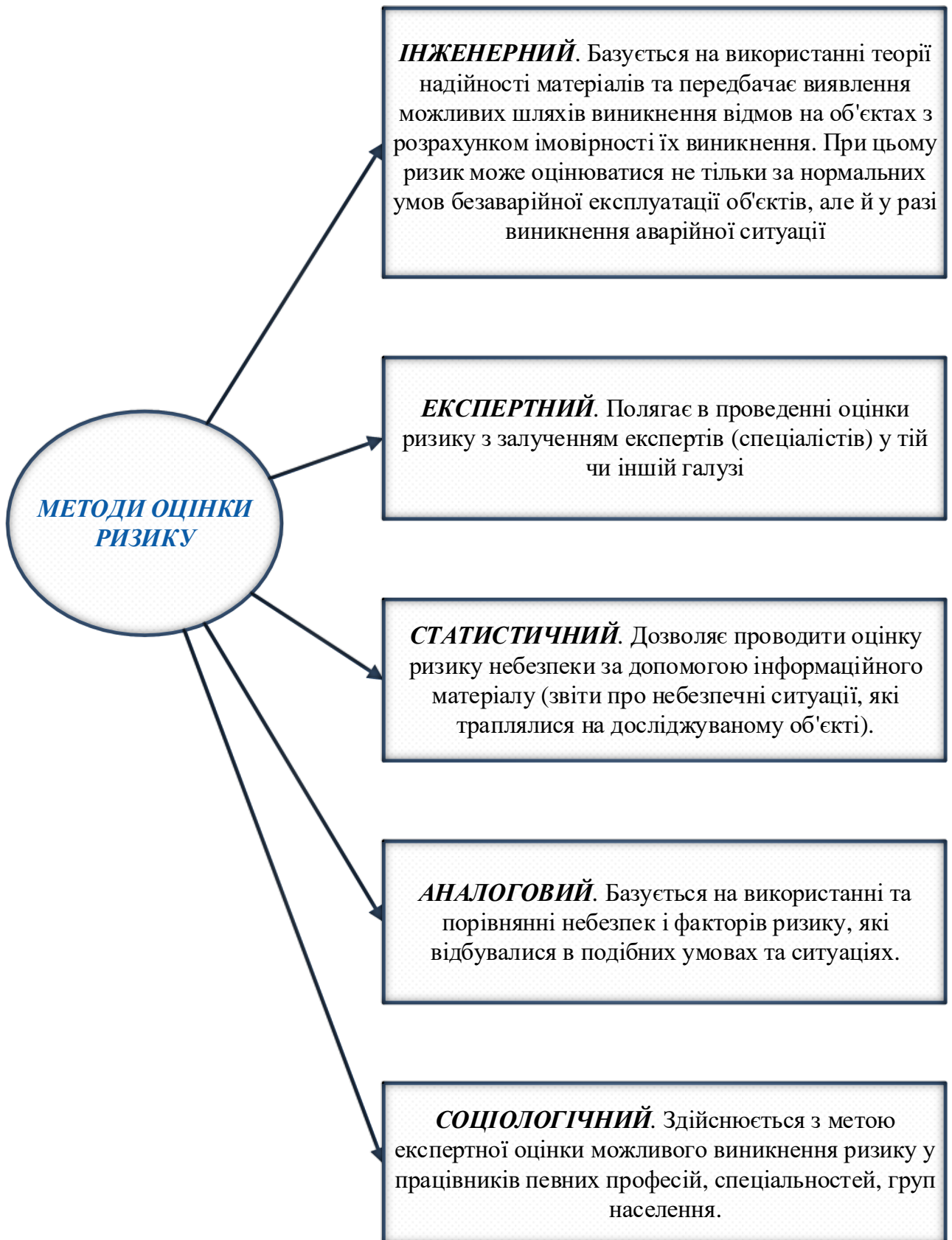
УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ

УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ – це процес прийняття рішень і здійснення заходів, спрямованих на забезпечення мінімального можливого ризику

МЕТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКОМ – завчасне передбачення (прогнозування) ризику, виявлення чинників, що впливають на ситуацію, вживання відповідних заходів щодо їхнього відповідного впливу

МЕТОДИ ОЦІНКИ РИЗИКУ

ВИДИ РИЗИКІВ

ЗНЕХТУВАНИЙ РИЗИК має настільки малий рівень, що він знаходиться в межах допустимих відхилень природного (фонового) рівня

НАДМІРНИЙ РИЗИК – характеризується виключно високим рівнем, який у переважній більшості випадків призводить до негативних наслідків

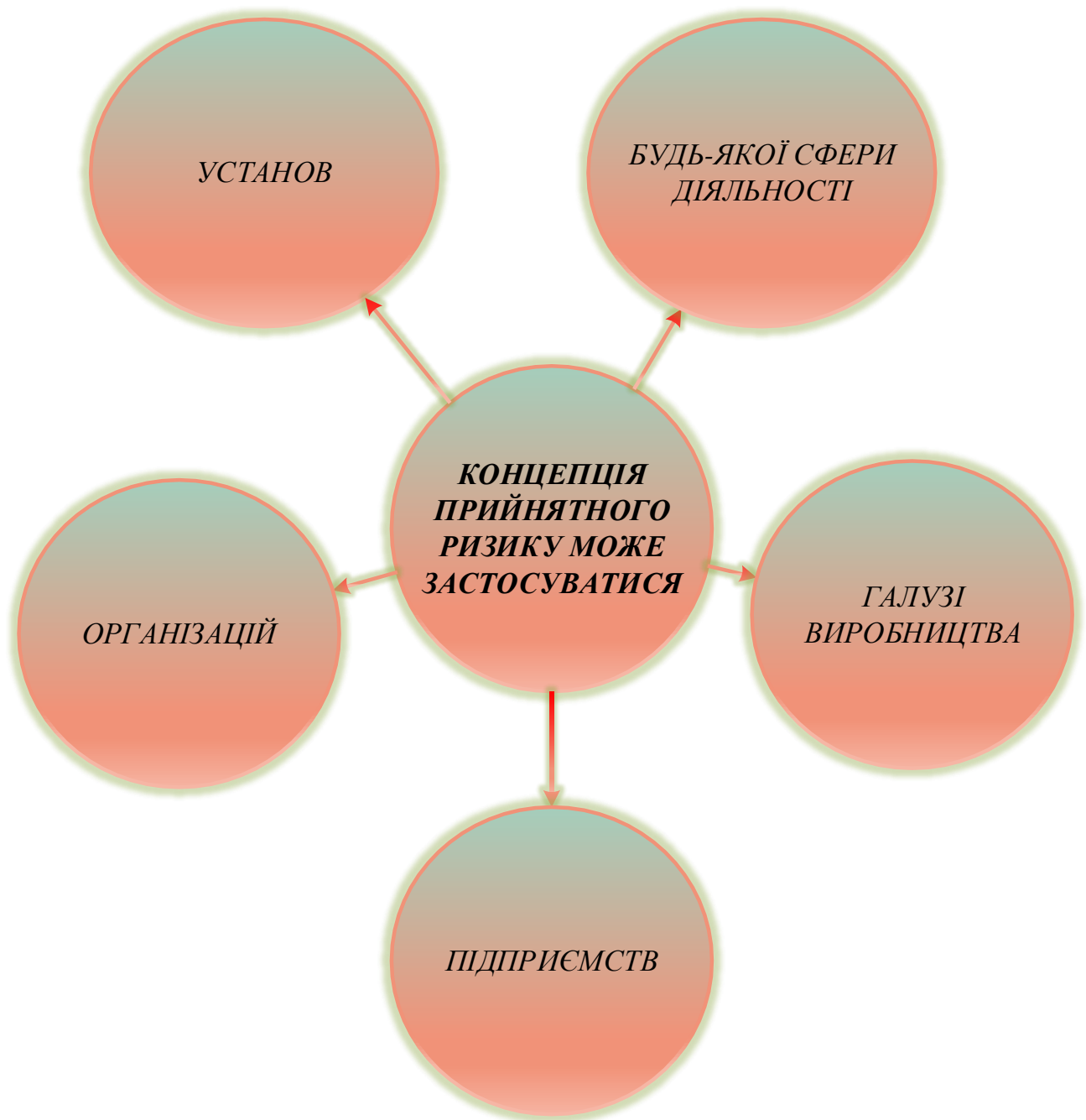
ГРАНИЧНО-ДОПУСТИМИЙ РИЗИК – це максимальний ризик, який не повинен перевищуватись незважаючи на очікуваний результат

ПРИЙНЯТНИЙ РИЗИК – це ризик, який не перевищує на території об'єкта підвищеної небезпеки або за її межами гранично допустимого рівня

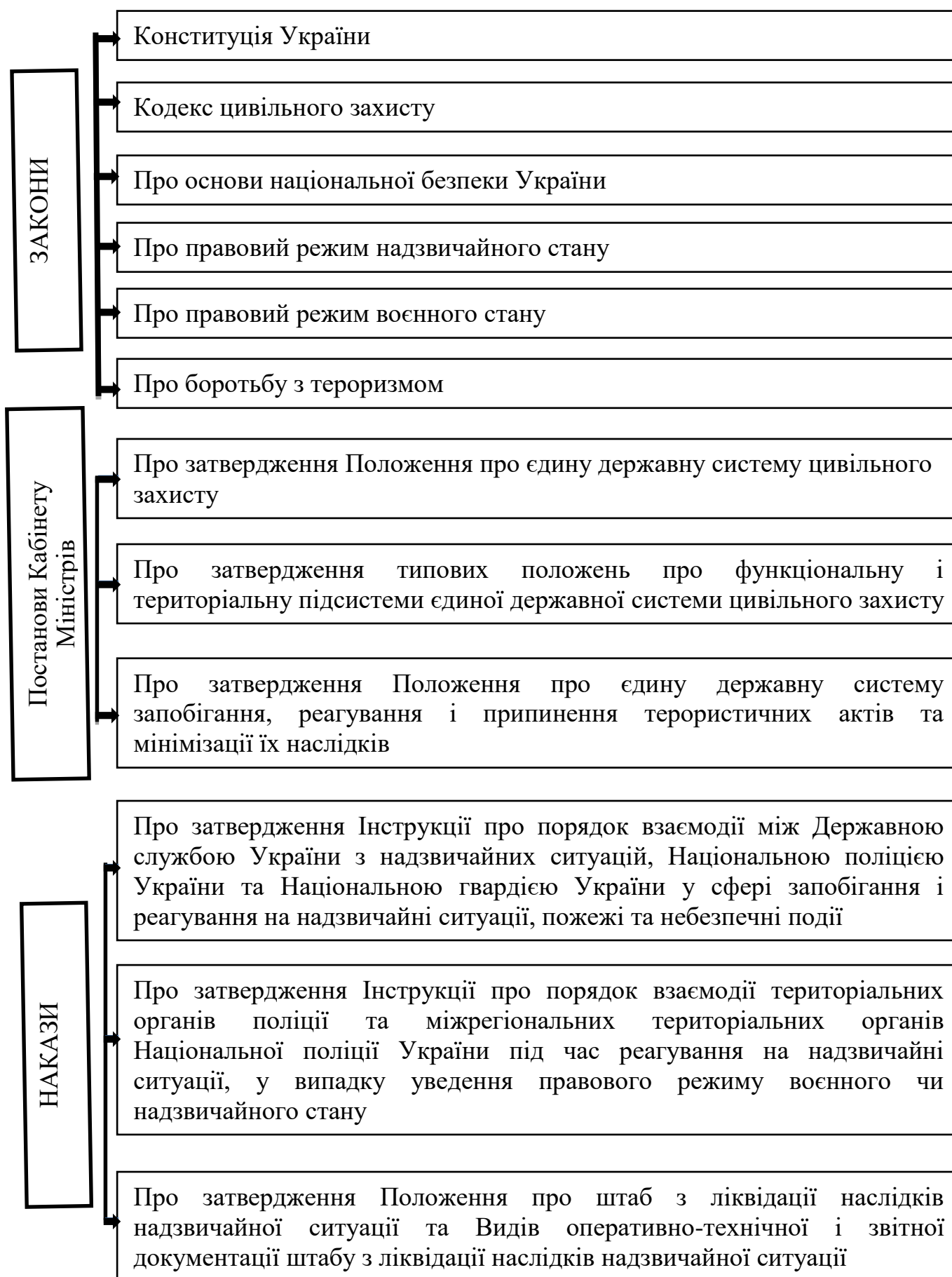
ОБҐРУНТОВАНИЙ РИЗИК

НЕОБҐРУНТОВАНИЙ РИЗИК

КОНЦЕПЦІЯ ПРИЙНЯТНОГО (ДОПУСТИМОГО) РИЗИКУ

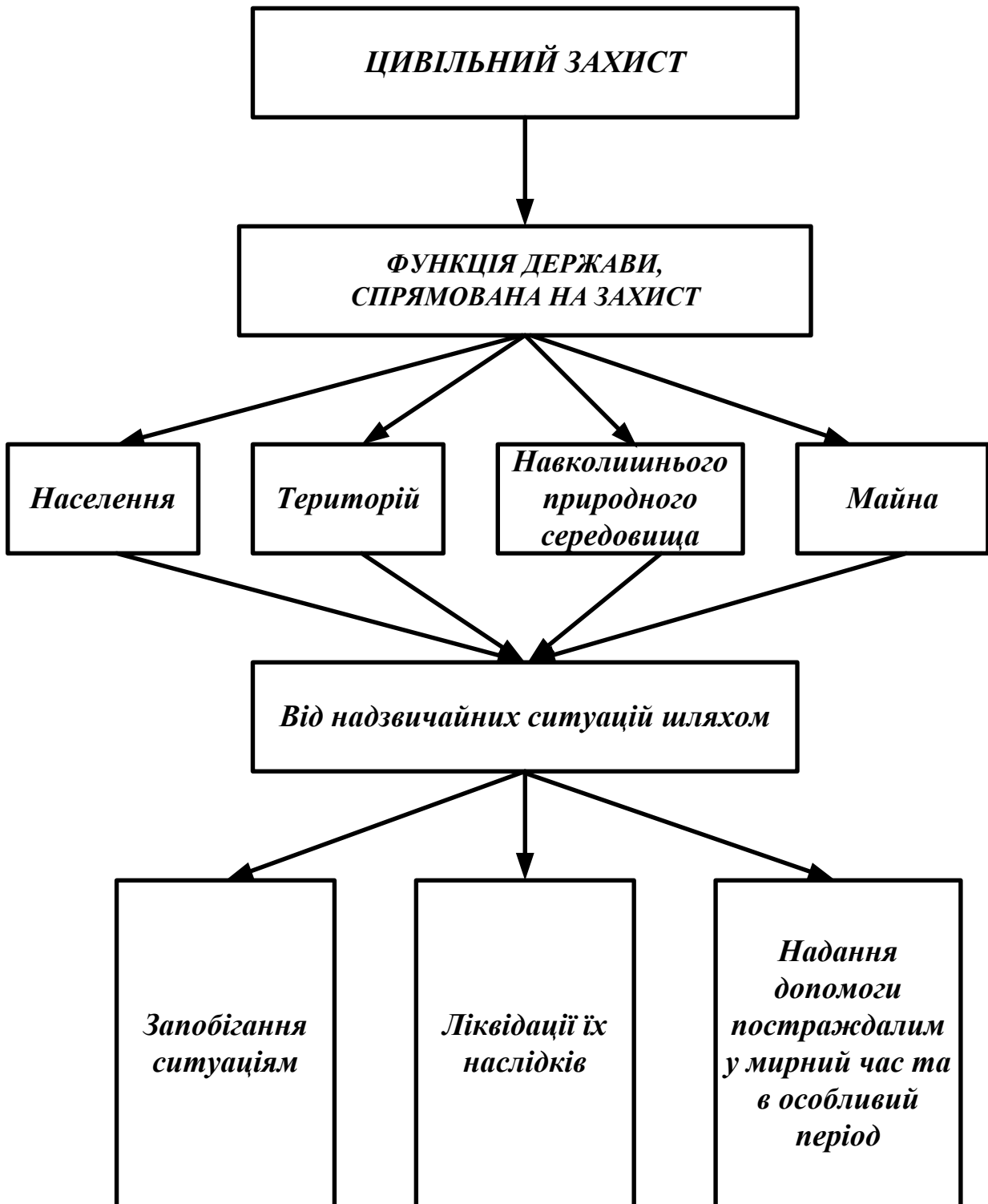
ПРАВОВІ ОСНОВИ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

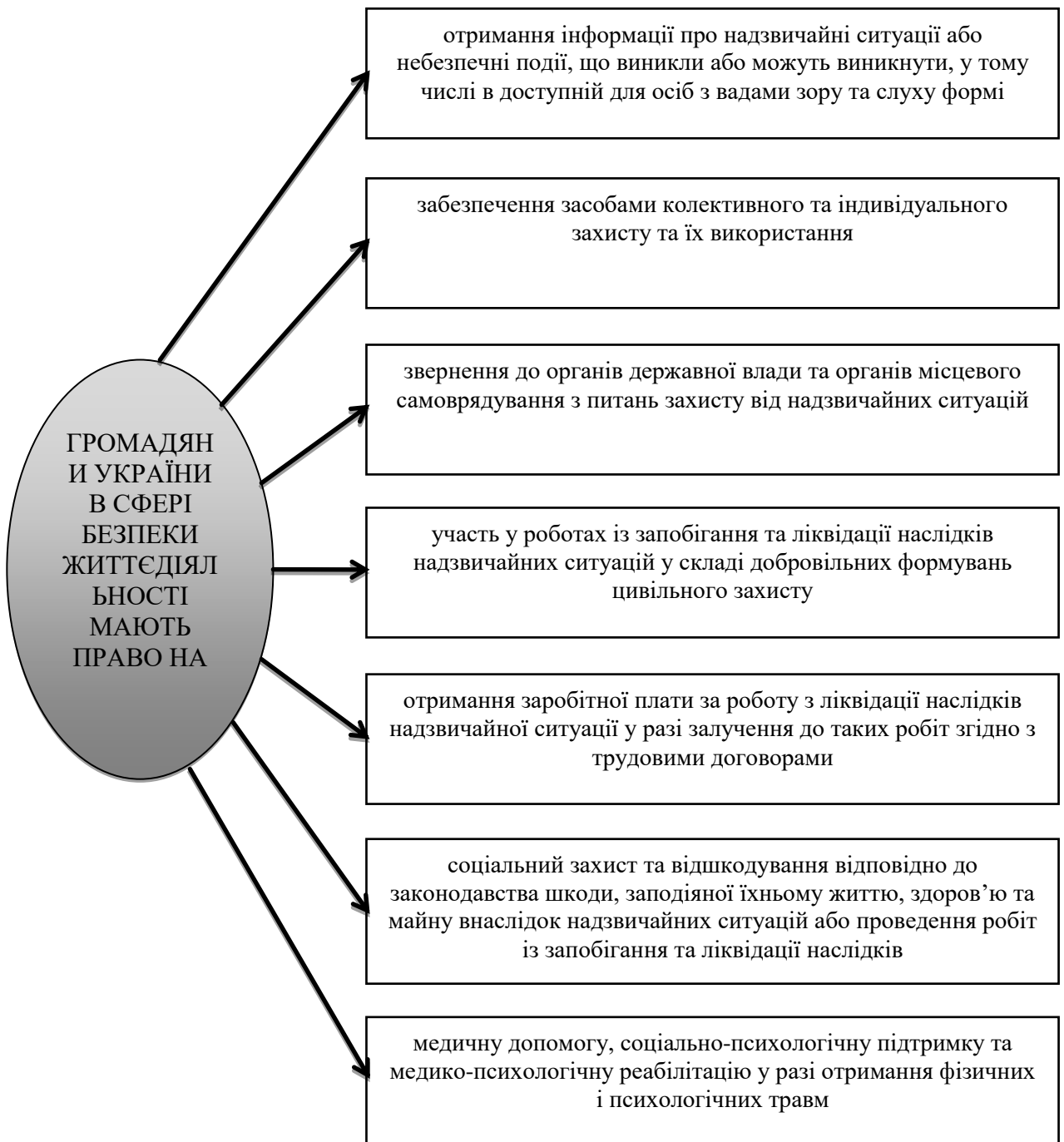
КОДЕКС ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ

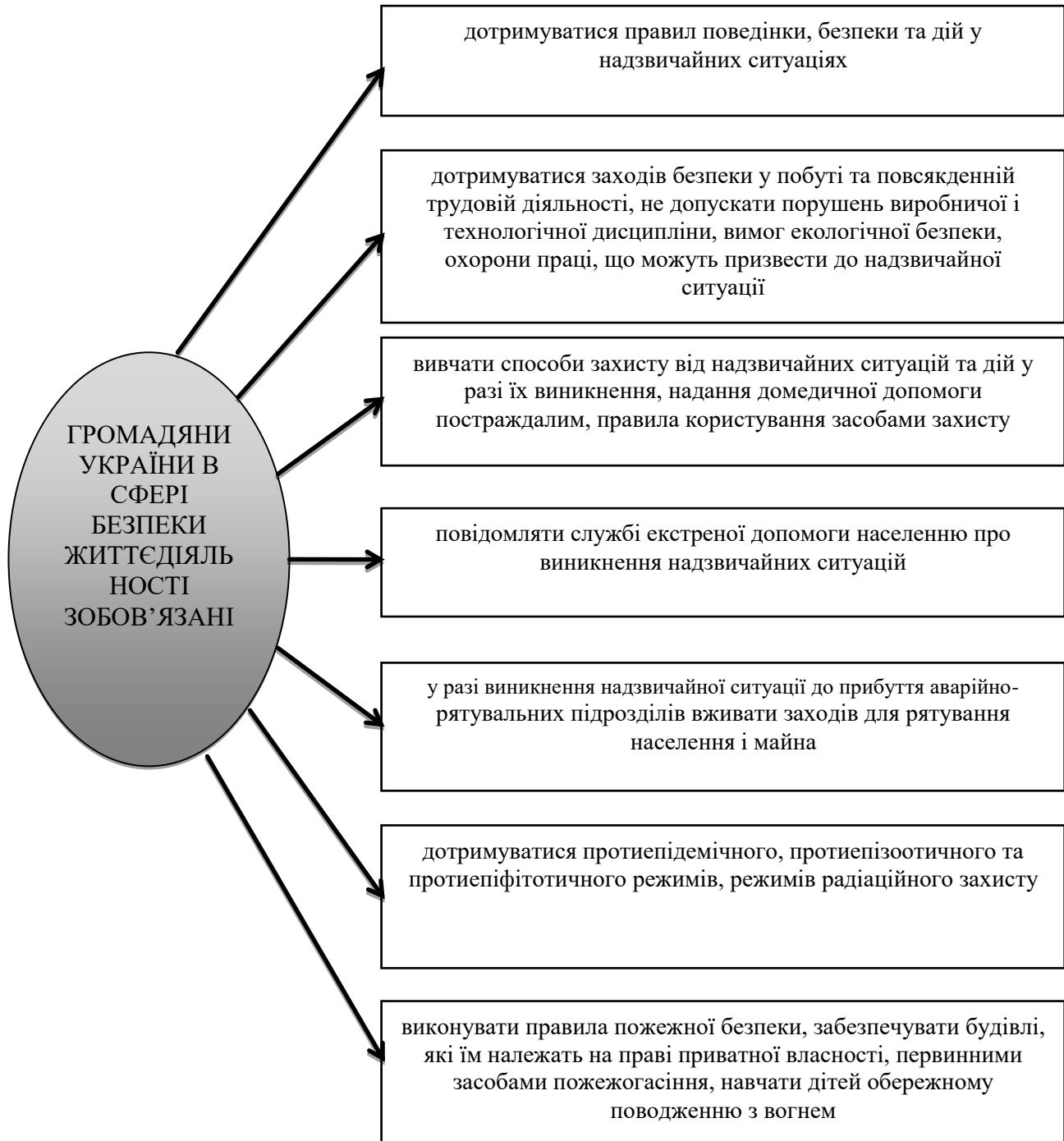
ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ УКРАЇНИ

ПРАВА ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ В СФЕРІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

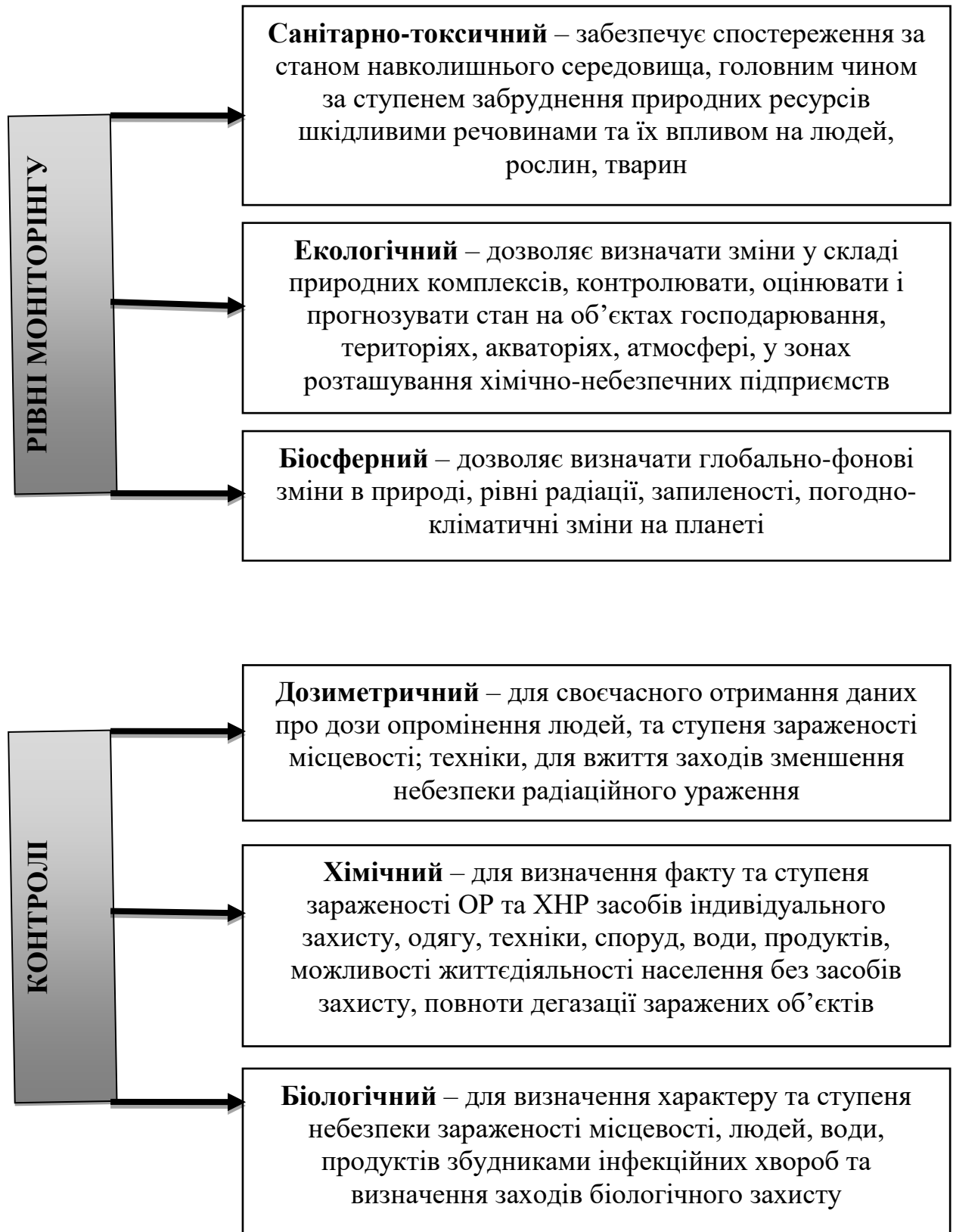

ОБОВ'ЯЗКИ ГРОМАДЯНИ УКРАЇНИ В СФЕРІ БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

МОНІТОРИНГ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

МОНІТОРИНГ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ – це система безперервних спостережень, лабораторного та іншого контролю для оцінки стану захисту населення і територій та небезпечних процесів, які можуть призвести до загрози або виникнення НС, а також своєчасне виявлення тенденцій до їх зміни

ЗАПОБІГАННЯ ВИНИКНЕННЮ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

ЗАПОБІГАННЯ ВИНИКНЕННЮ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

- комплекс правових, соціально-економічних, політичних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів

ОРГАНІЗАЦІЯ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ ПРИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Організація життєзабезпечення населення

в умовах надзвичайних ситуацій

Природного
характеру

Техногенного
характеру

Соціально-
політичного
характеру

Воєнного
характеру

є комплексом заходів,
спрямованих на створення і підтримання
нормальних умов

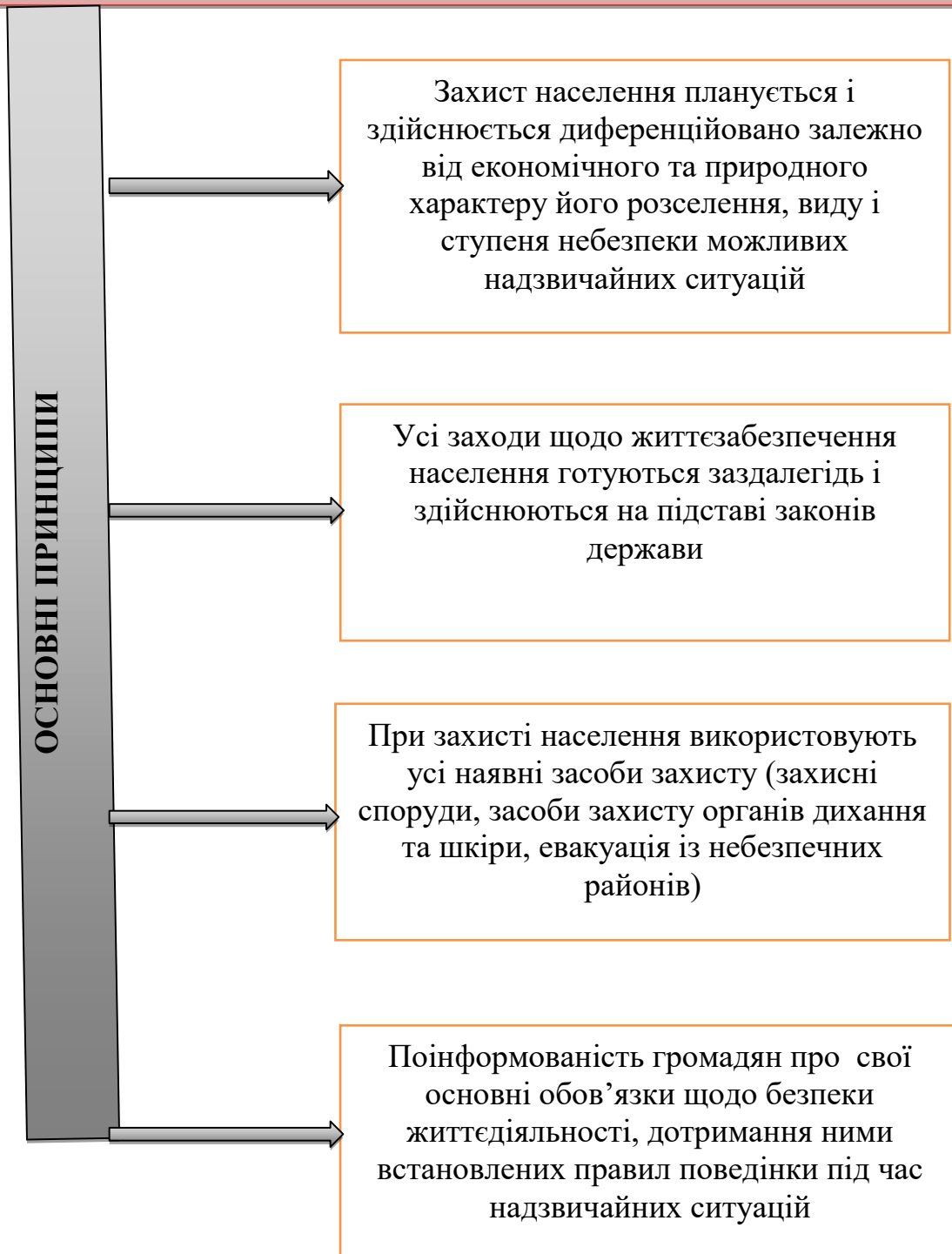
життя

здоров'я

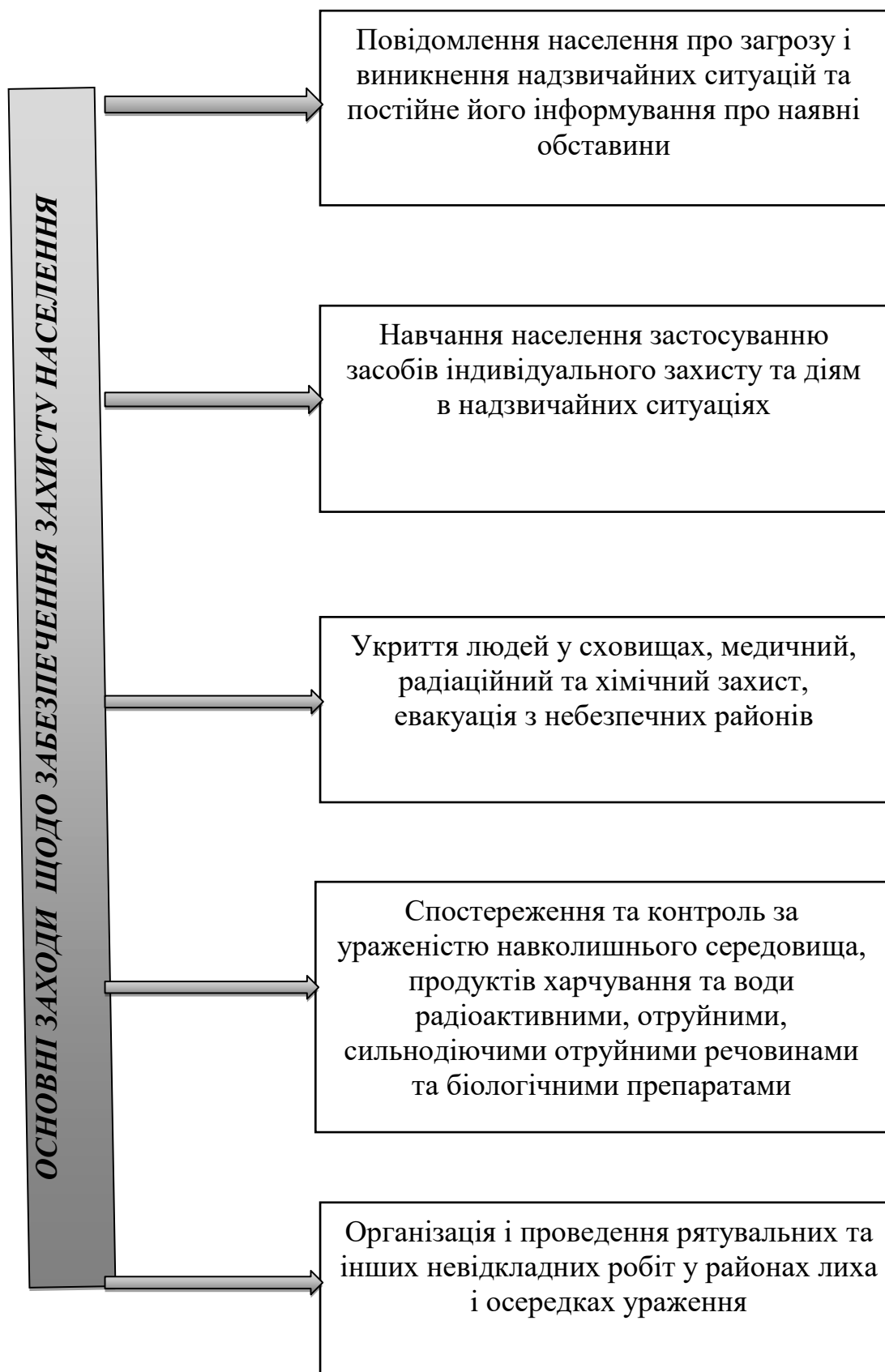
працездатності
людини

ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ ЩОДО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ – ЦЕ КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ СПРЯМОВАНИХ НА ПОПЕРЕДЖАННЯ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ НАСЛІДКІВ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ЧИ МАКСИМАЛЬНОГО ПОСЛАБЛЕННЯ СТУПЕНЯ ЇХ НЕГАТИВНОГО ВПЛИВУ

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В УМОВАХ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

ОСНОВНІ ЗАХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

**Навчання населення діям у надзвичайних
ситуаціях**

**Оповіщення населення про загрозу або
виникнення надзвичайних ситуацій та
постійне інформування про наявну
обстановку**

**ОСНОВНІ
ЗАХОДИ ЩОДО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ЗАХИСТУ
НАСЕЛЕННЯ В
НАДЗВИЧАЙНИХ
СИТУАЦІЯХ**

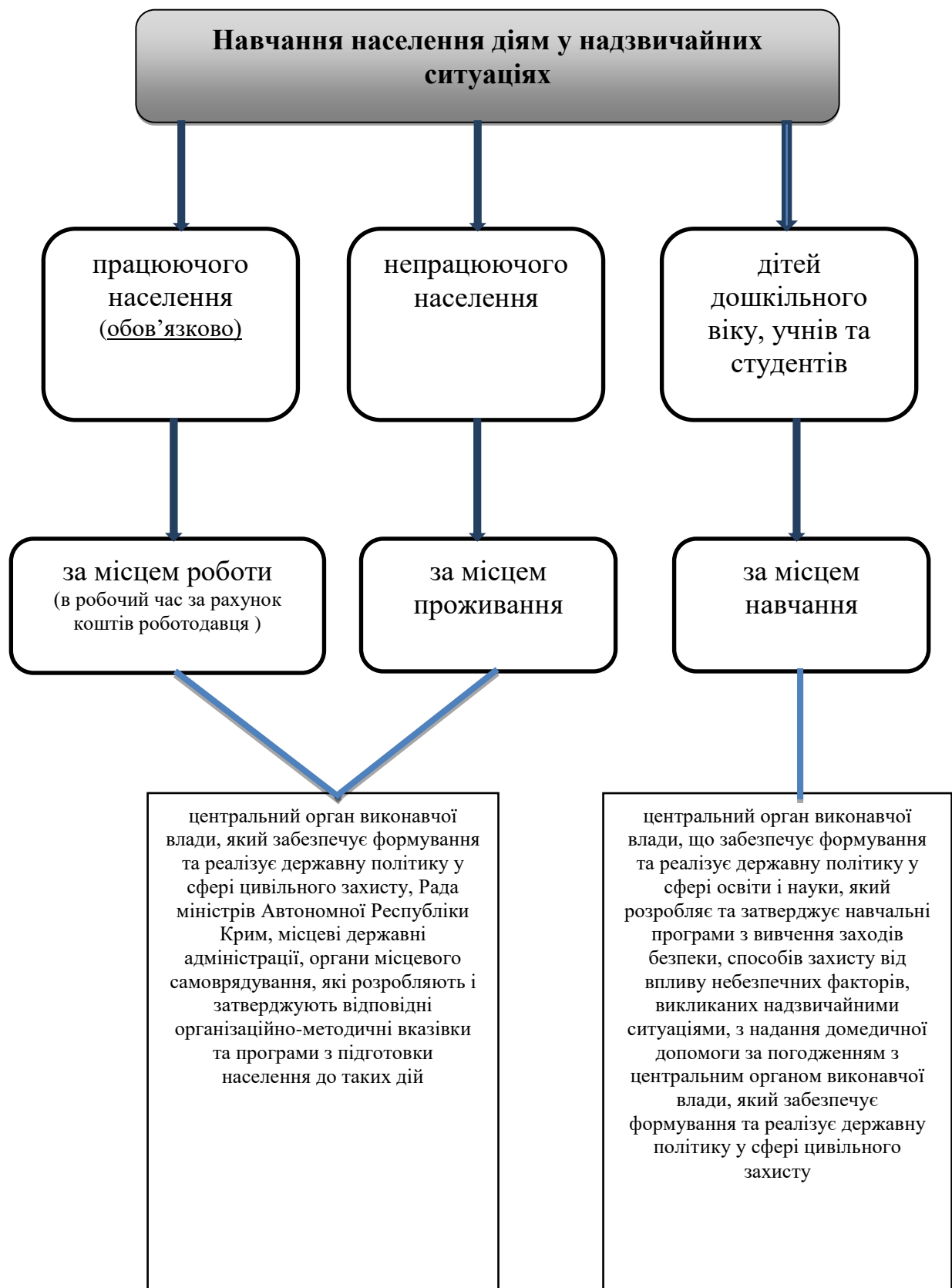
**Евакуація населення з небезпечних
районів**

**Укриття населення у захисних спорудах
цивільного захисту**

**Інженерний захист територій,
радіаційний і хімічний захист**

**Медичний, біологічний і психологічний
захист, забезпечення санітарного та
епідемічного благополуччя населення**

НАВЧАННЯ НАСЕЛЕННЯ ДІЯМ У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ

Контрольні питання до розділу 1.

1. Дайте визначення поняття безпека та небезпека?
2. Основні поняття та визначення у безпеці життєдіяльності.
3. Актуальність проблем безпеки життєдіяльності на сучасному етапі.
4. Мета вивчення безпеки життєдіяльності.
5. Характеристика небезпек за природою походження?
6. Що таке небезпечний фактор?
7. Що таке шкідливий фактор?
8. Що таке уражаючий фактор?
9. Поняття про ризик як міру частоти можливої небезпеки.
10. Які етапи управління ризиком?
11. Концепція прийняттого (допустимого) ризику.

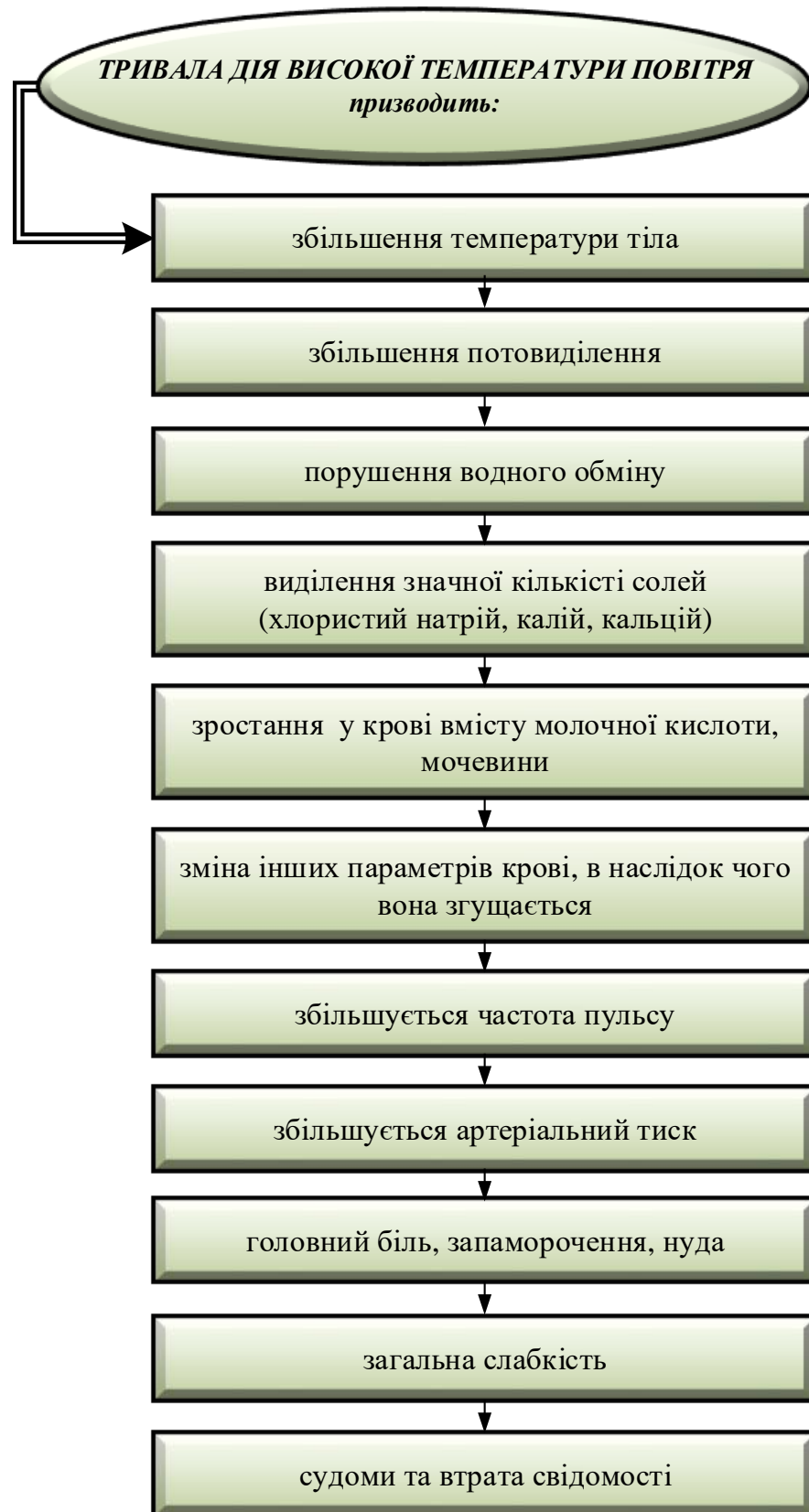
Розділ 2.

Безпека людини в життєвому середовищі. Патогенна дія факторів зовнішнього середовища

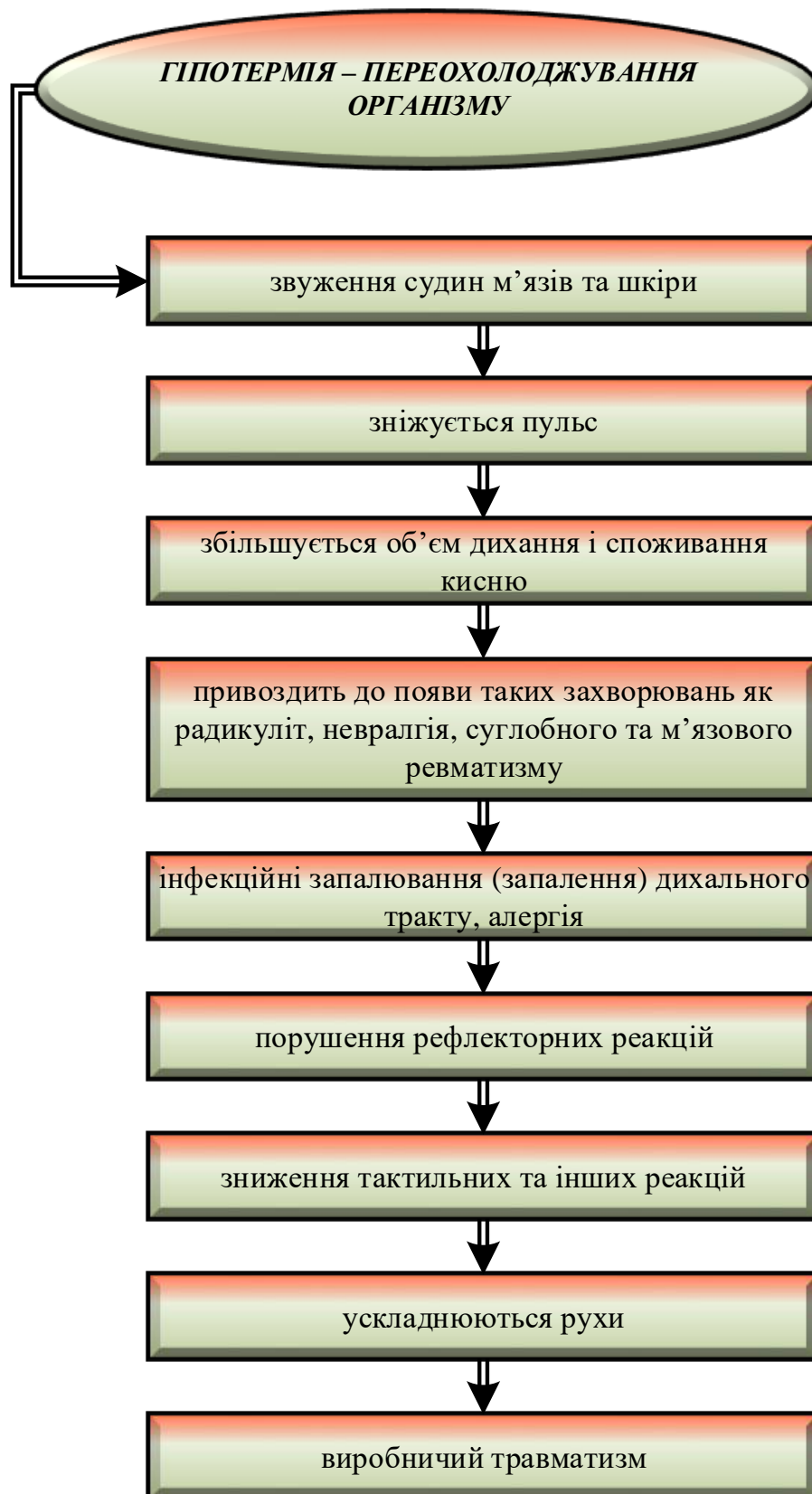
ПАТОГЕННА ДІЯ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

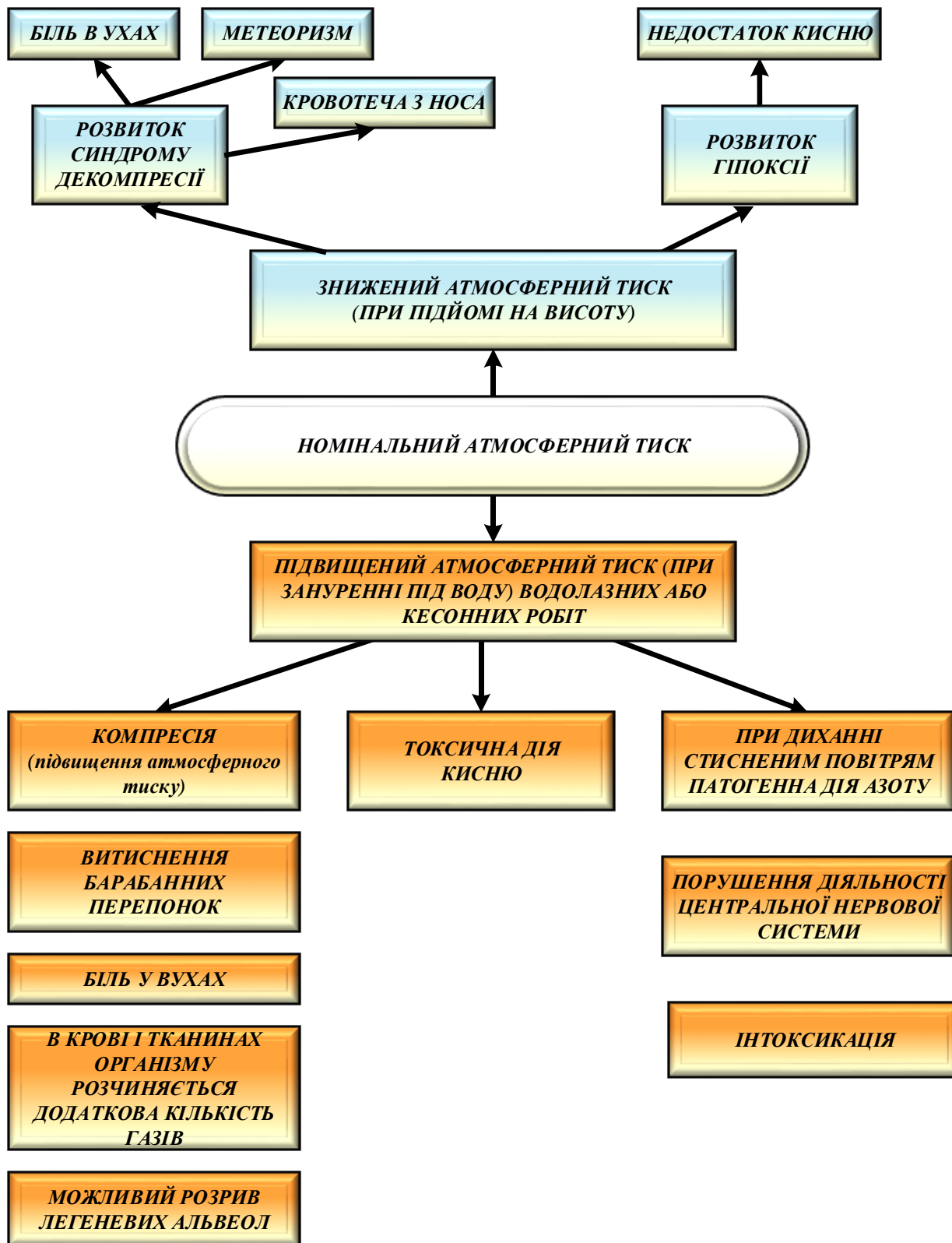
ВПЛИВ ТЕМПЕРАТУРИ ПОВІТРЯ НА САМОПОЧУТТЯ ЛЮДИНИ

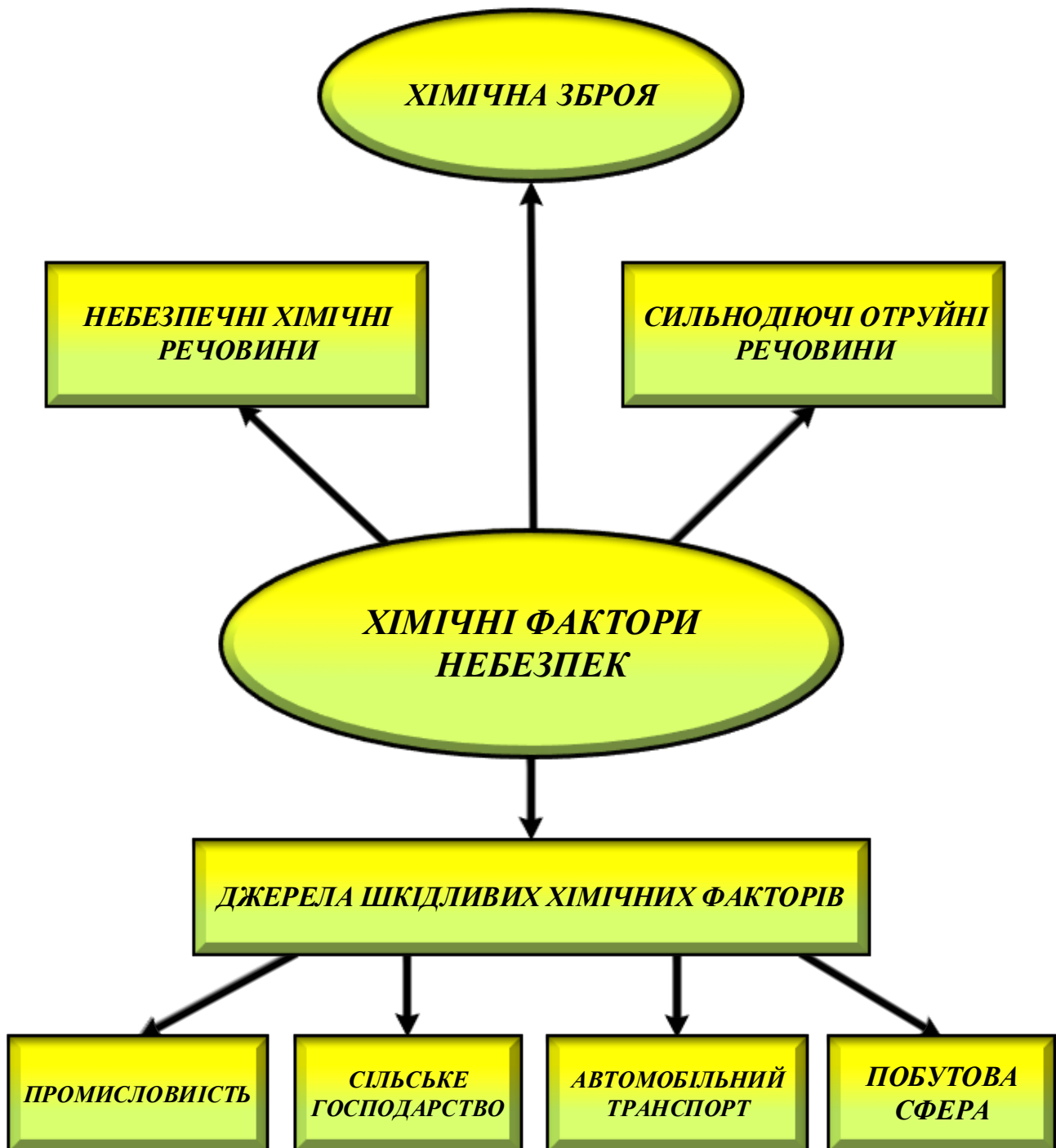
ВПЛИВ НИЗЬКОЇ ТЕМПЕРАТУРИ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

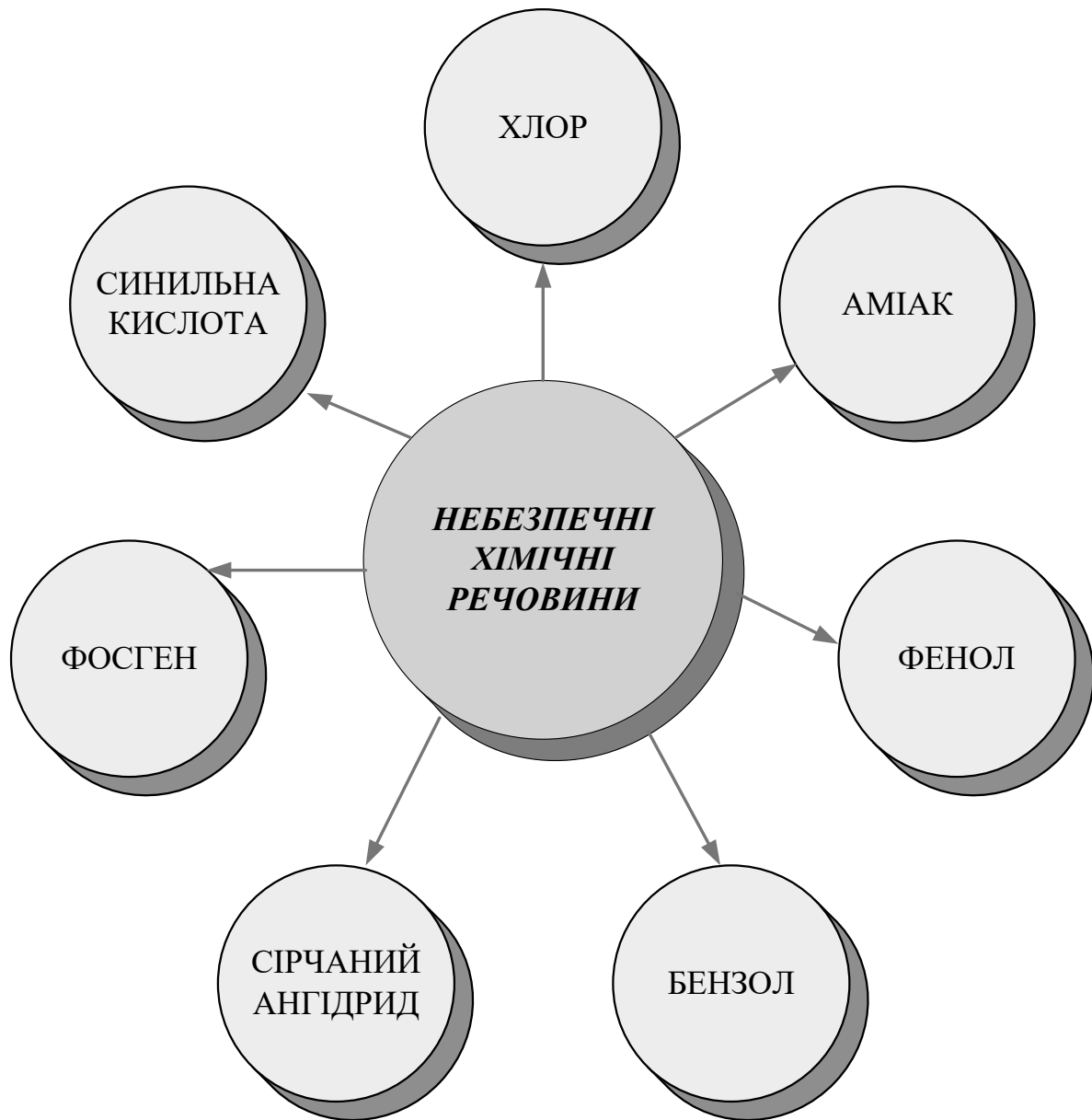
ВПЛИВ ЗНИЖЕНОГО ТА ПІДВИЩЕНОГО АТМОСФЕРНОГО ТИСКУ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

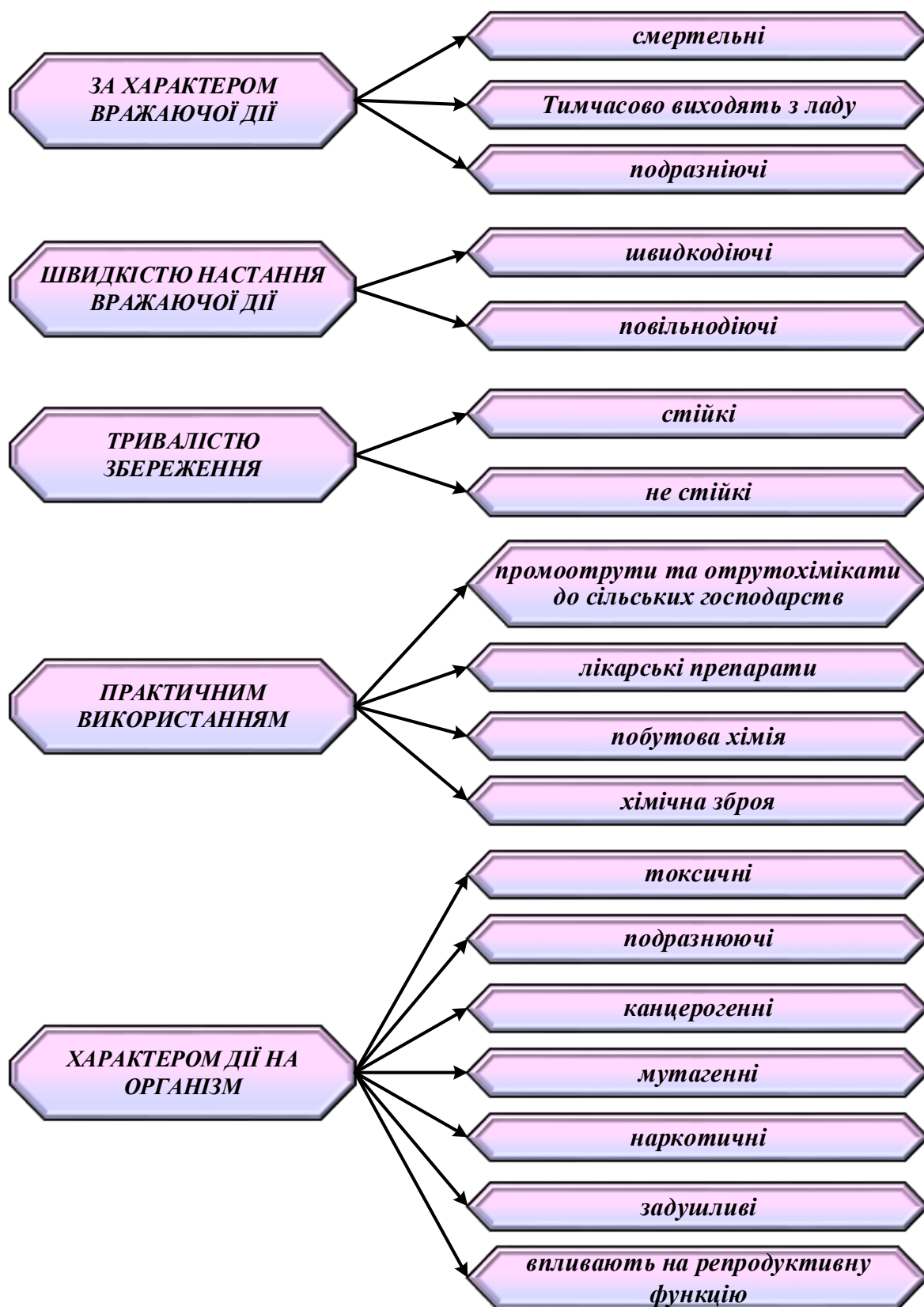
ХІМІЧНІ ФАКТОРИ НЕБЕЗПЕК

НЕБЕЗПЕЧНІ ХІМІЧНІ РЕЧОВИНИ

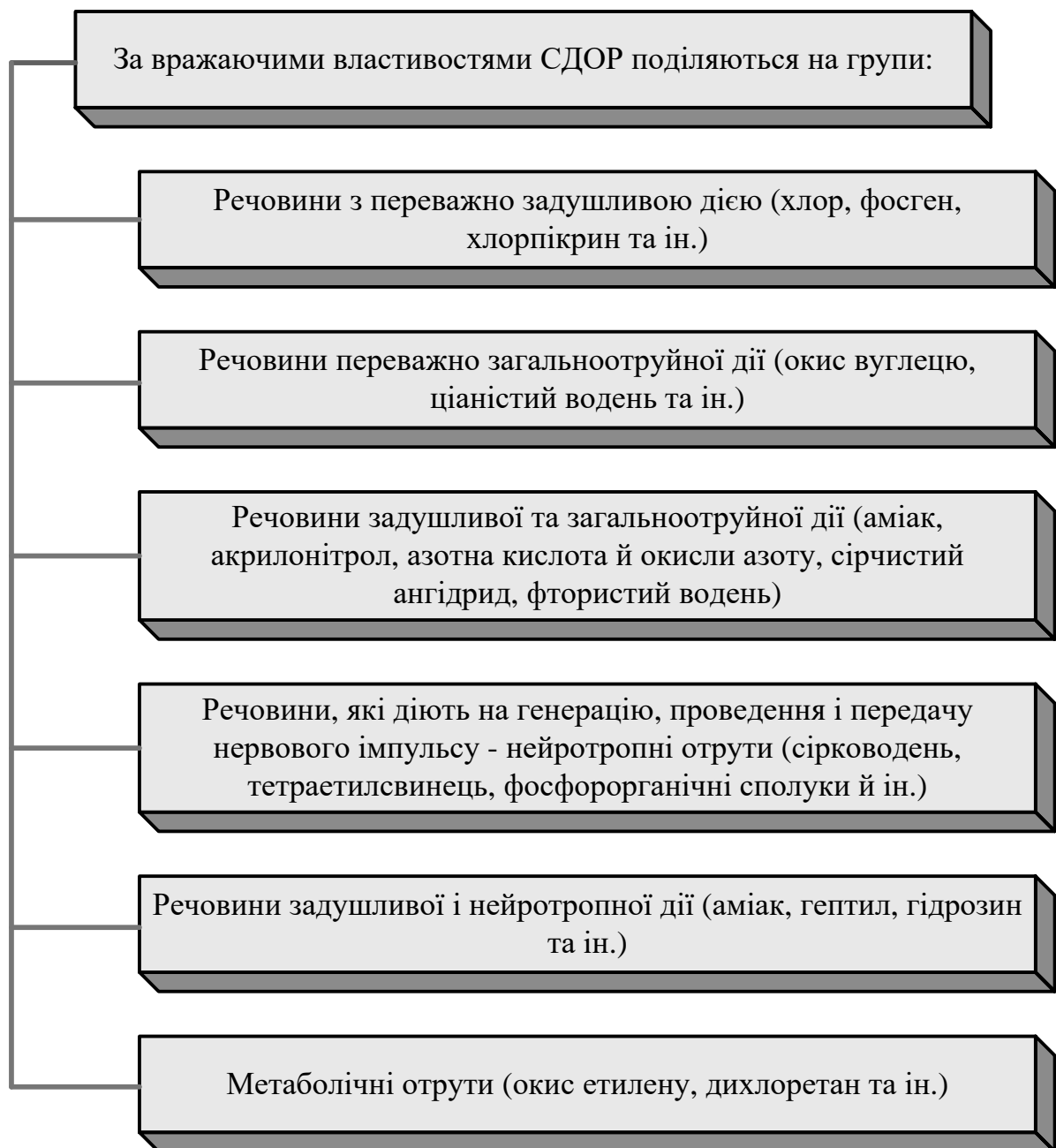

КЛАСИФІКАЦІЯ НЕБЕЗПЕЧНО ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН

КЛАСИФІКАЦІЯ СДОР (НХР) ЗА ВРАЖАЮЧИМИ ВЛАСТИВОСТЯМИ

СИЛЬНОДІЮЧІ ОТРУЙНІ РЕЧОВИНИ (СДОР) – це токсичні хімічні речовини, що застосовуються в господарських цілях і здатні при витіканні зі зруйнованих чи ушкоджених технологічних ємностей, сховищ і устаткування, викликати масові ураження людей

ХІМІЧНА ЗБРОЯ

Хімічна зброя –
один з видів зброї масового ураження (ЗМУ), дія якої
базується на використанні бойових токсичних
хімічних речовин

**Основа хімічної зброї –
отруйні речовини**

За фізіологічною дією на
організм

Нервово-паралітичної дії
(зарин, зоман, VX)

Психологічної дії
(Бі-Зет) BZ

Подразнюючої дії (CS,
CN хлораацетофенон)

Шкірноаривної дії
(іприт)

Загально-отруйні
(синильна кислота)

Задушливої дії (фосген,
дифосген)

БОЙОВІ ВЛАСТИВОСТІ ХІМІЧНОЇ ЗБРОЇ

Бойові властивості хімічної зброї

висока токсичних отруйних речовин

здатність окремих речовин і токсинів
проникати у приміщення, споруди та
вразити все живе

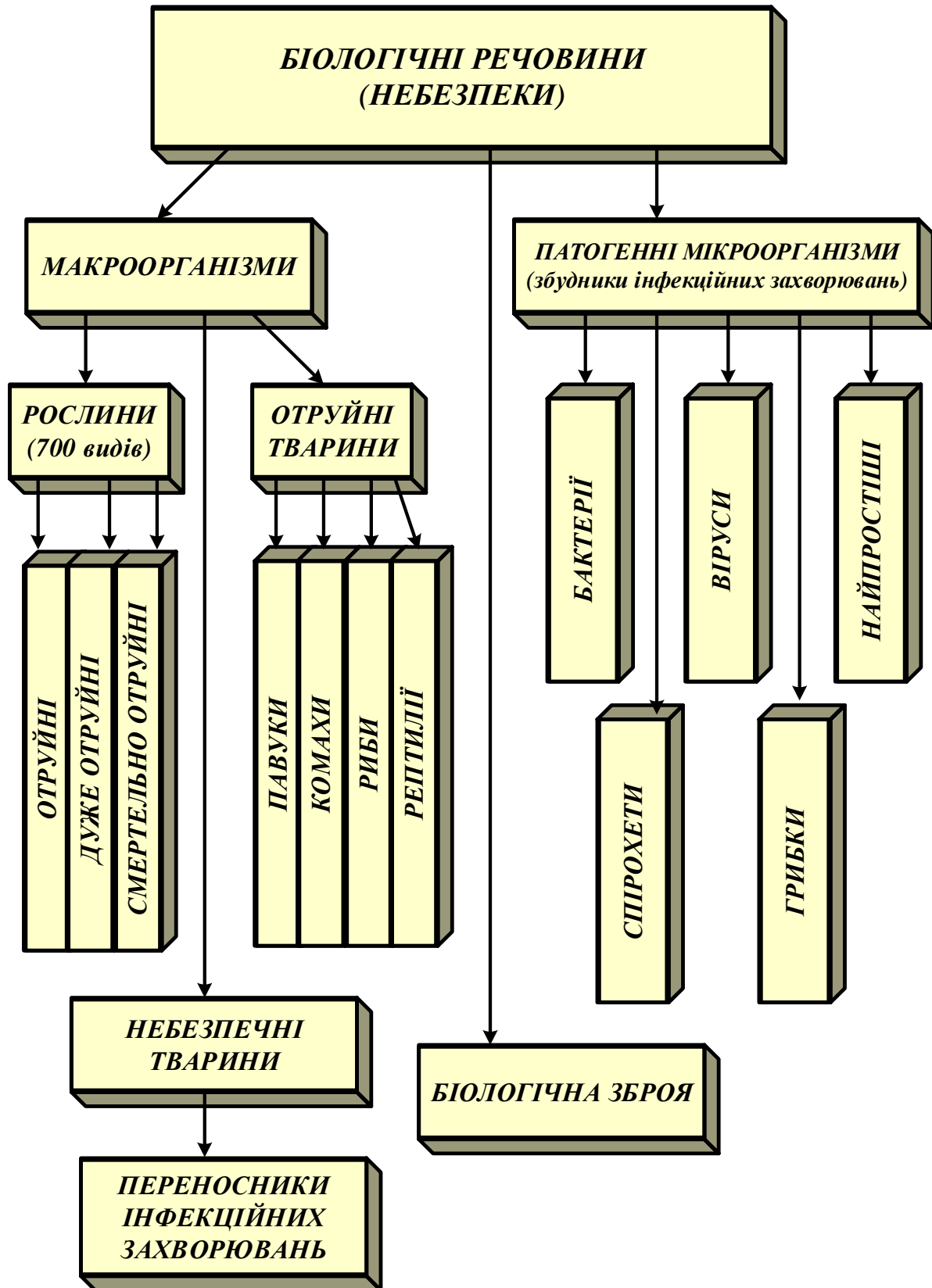
тривалість вражаючої дії отруйних
речовин

труднощі з визначенням факту
застосування ворогом ХЗ та
визначення типу отруйних речовин

біохімічний механізм уражаючої дії
на живий організм

необхідність використання для
захисту від ХЗ колективних та
індивідуальних засобів захисту

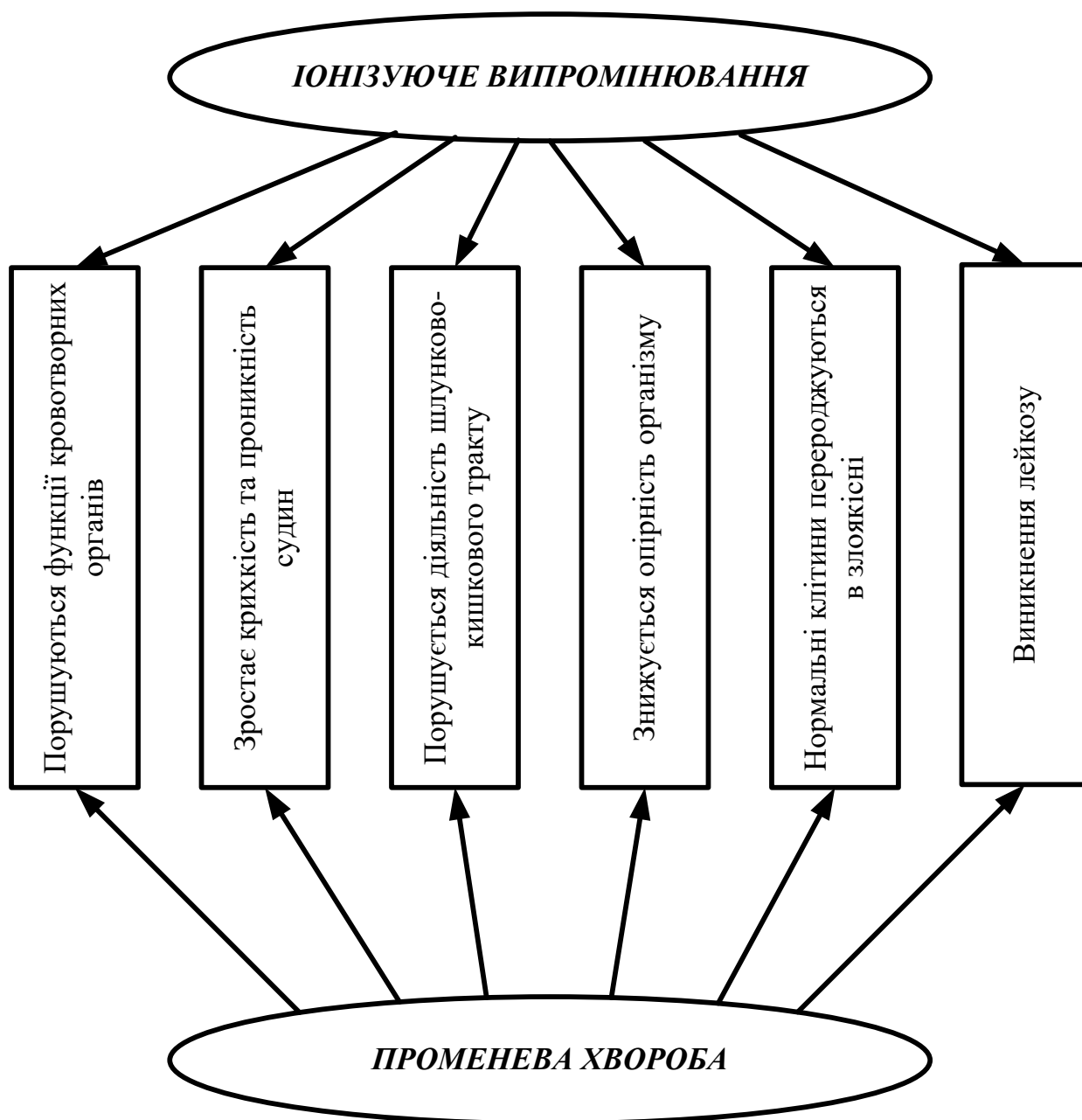
БІОЛОГІЧНІ ФАКТОРИ НЕБЕЗПЕК

ОСОБЛИВОСТІ НЕБЕЗПЕЧНОЇ ДІЇ МІКРООРГАНІЗМІВ

НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ІОНІЗУЮЧОГО ВИПРОМІНЮВАННЯ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

Контрольні питання до розділу 2.

1. Хімічні фактори небезпек.
2. поняття небезпечних хімічних речовин.
3. Фізичні фактори небезпек.
4. Вплив низької температури на організм людини.
5. Вплив високої температури на організм людини.
6. Наслідки впливу високої на організм людини високого атмосферного тиску.
7. Поняття компресії.
8. Біологічні чинники патогенного впливу на людський організм.
9. Іонізуючі випромінювання.
10. наслідки впливу іонізуючого випромінювання на організм людини
11. Природно-соціальні небезпеки.

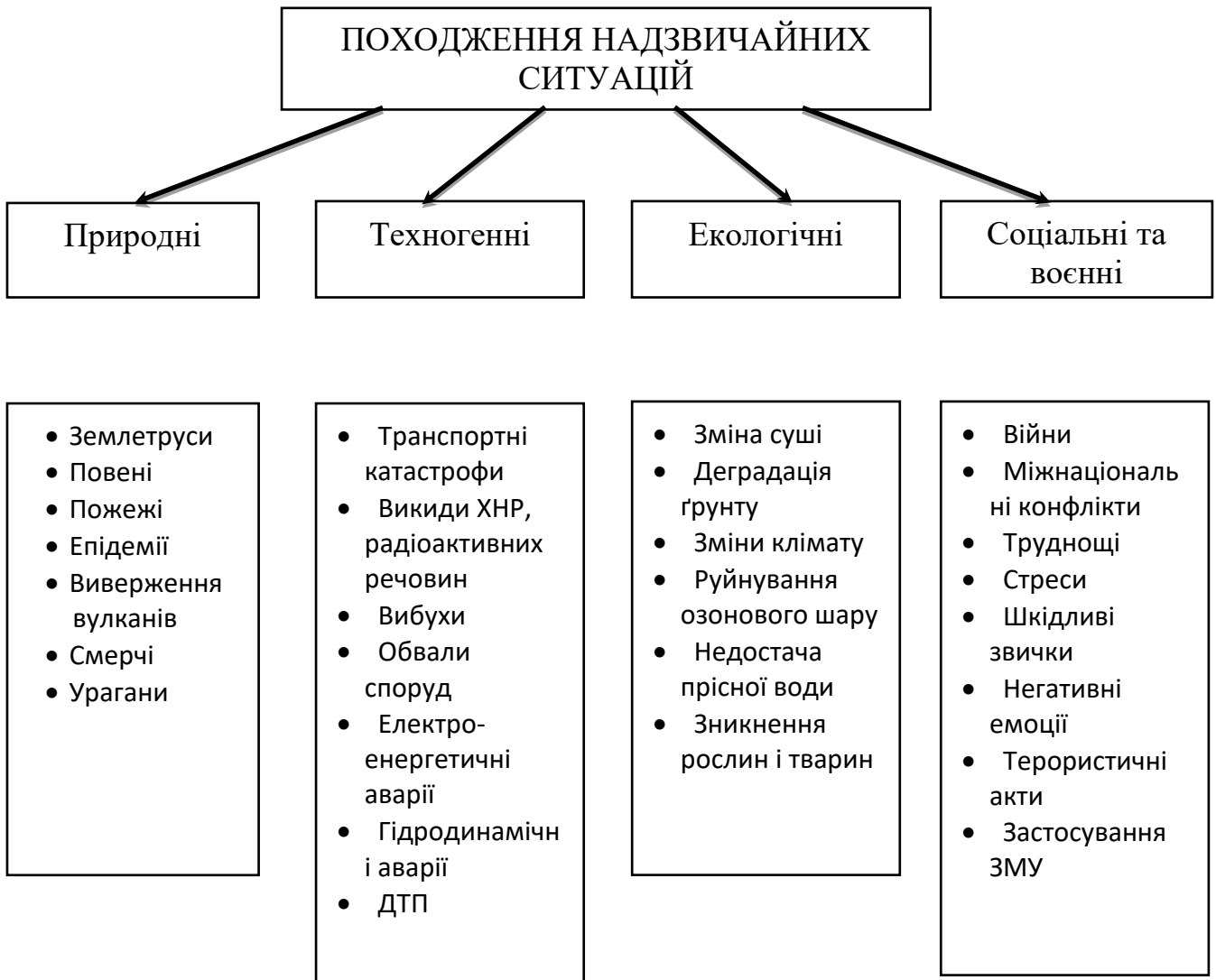
Розділ 3.

Класифікація небезпек та надзвичайних ситуацій.

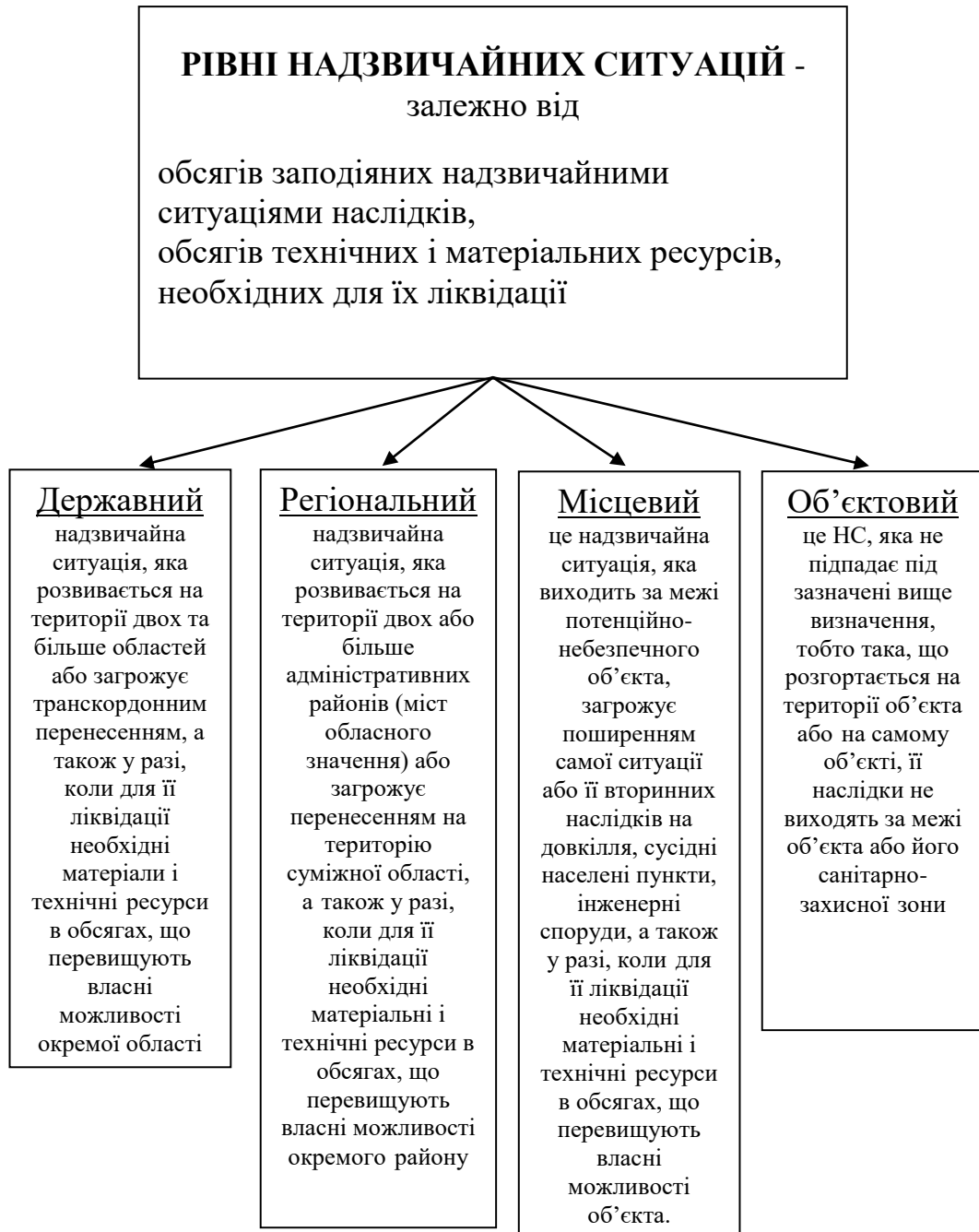
Природні загрози, характер їх проявів та дії на людей і об'єкти.

Надзвичайні ситуації природного характеру

КЛАСИФІКАЦІЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ЗА ПОХОДЖЕННЯМ

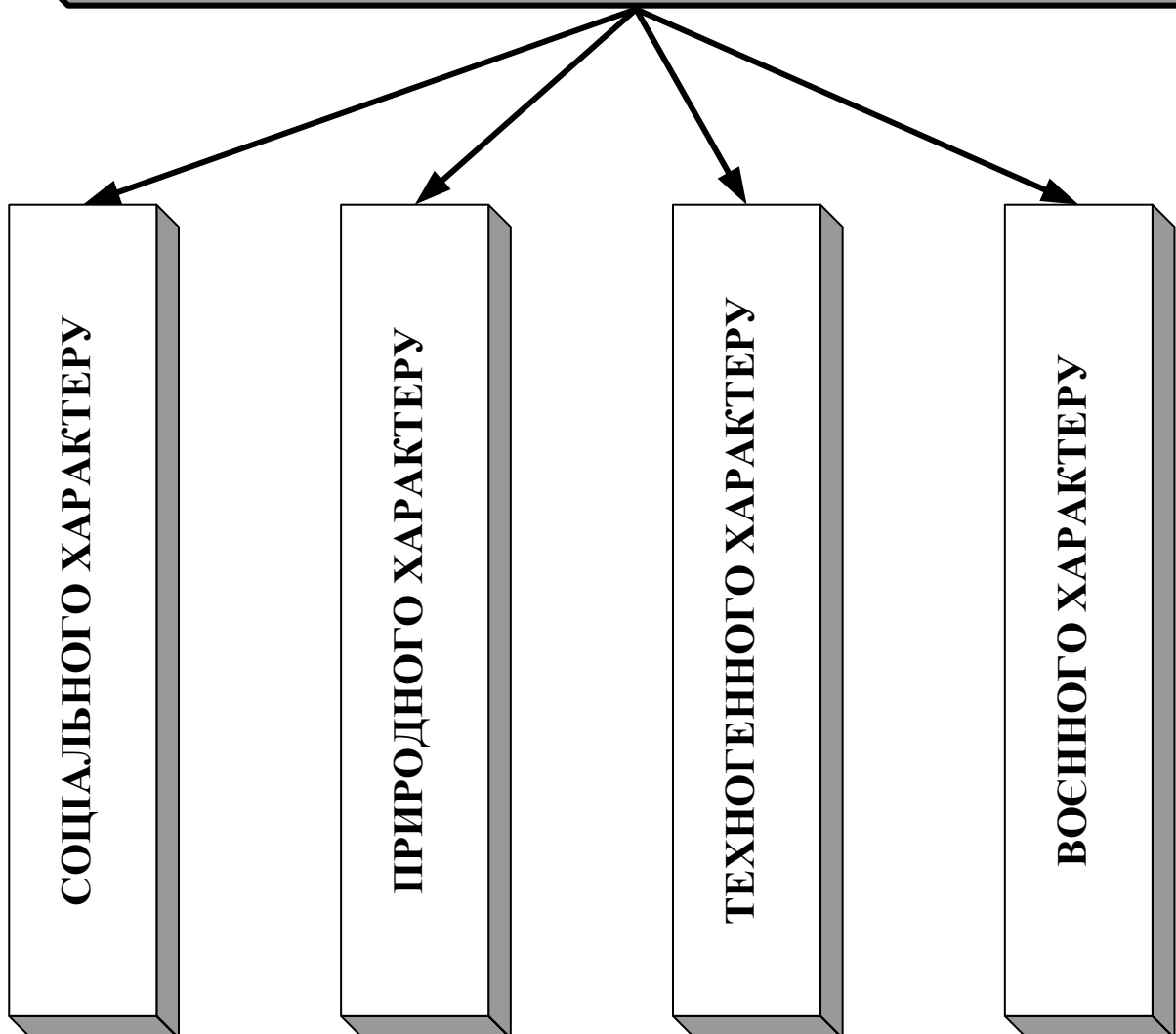

РІВНІ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

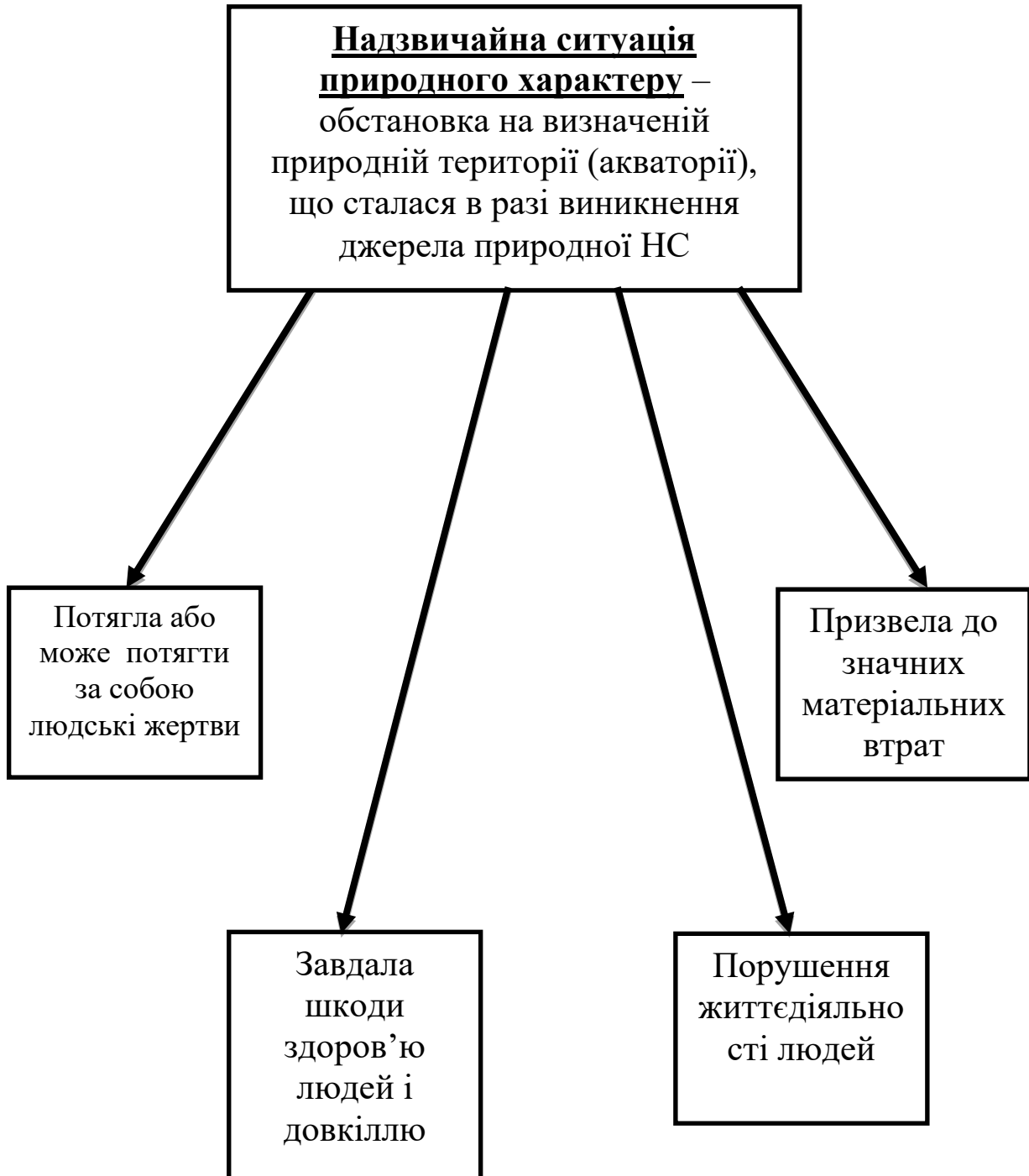

ВИДИ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

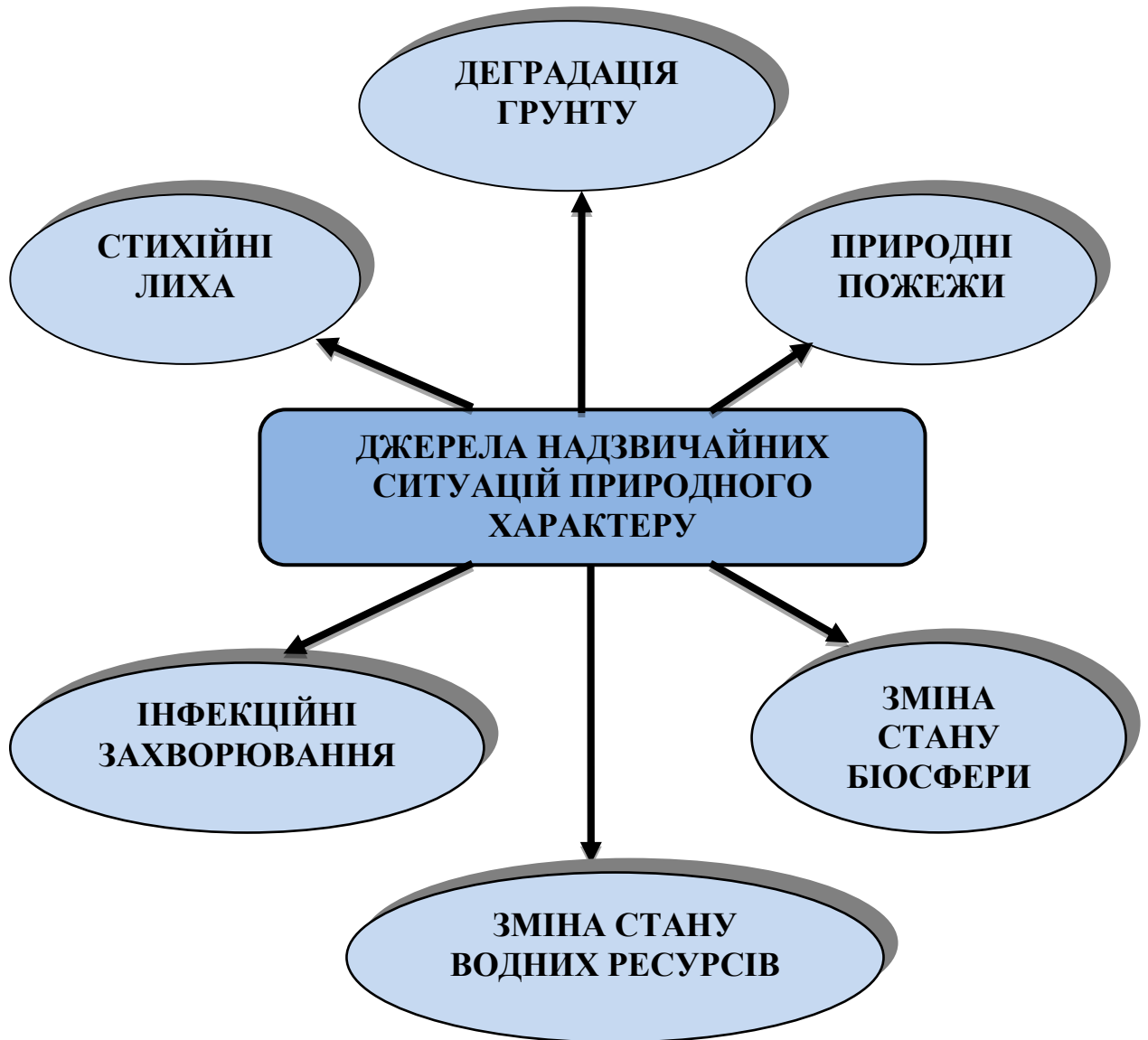
НАДЗВИЧАЙНА СИТУАЦІЯ –
обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської діяльності

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

**ДЖЕРЕЛА НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ ПРИРОДНОГО
ХАРАКТЕРУ**

НЕБЕЗПЕЧНІ ПРИРОДНІ ЯВИЩА

Стихійні лиха

ТОПОЛОГІЧНІ

Повені

Селі

Зсуви

Цунамі

метеорологічні

Зливи

Град

Посуха

Ураган

Смерч

Суховії

тектонічні

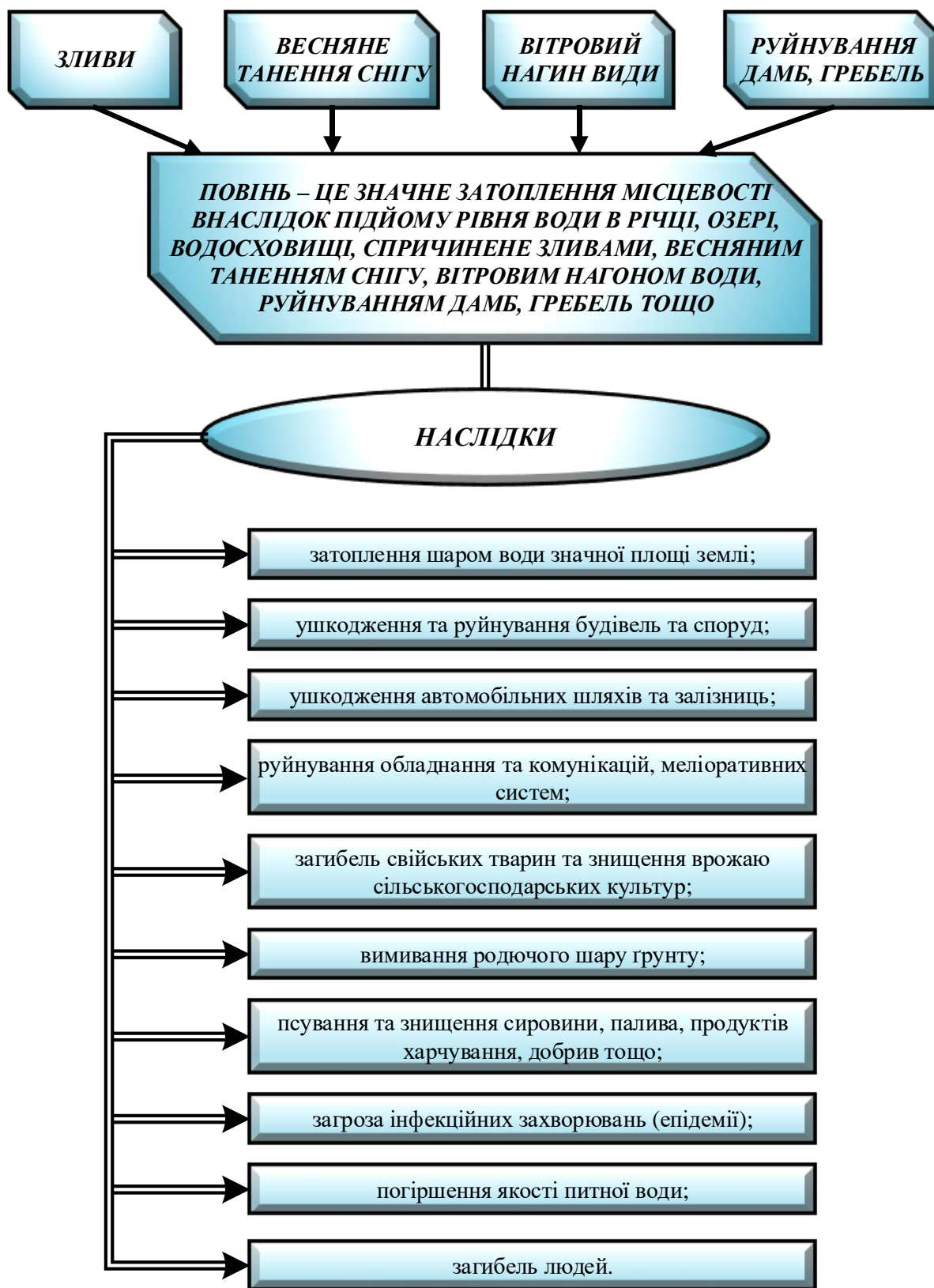
Землетрус

Виверження
вулканів

Обвали

Абразія

НЕБЕЗПЕКА ПОВЕНІ

ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ПРИ ПОВЕНЯХ

При раптовому початку повені треба:

— Відключити газ, воду, електрику.

— Погасити вогонь у печах.

— Перенести на верхні поверхи і горища коштовні предмети, речі.

— Підготувати теплий зручний одяг, гроші.

— Підготувати 3-х денний запас харчування.

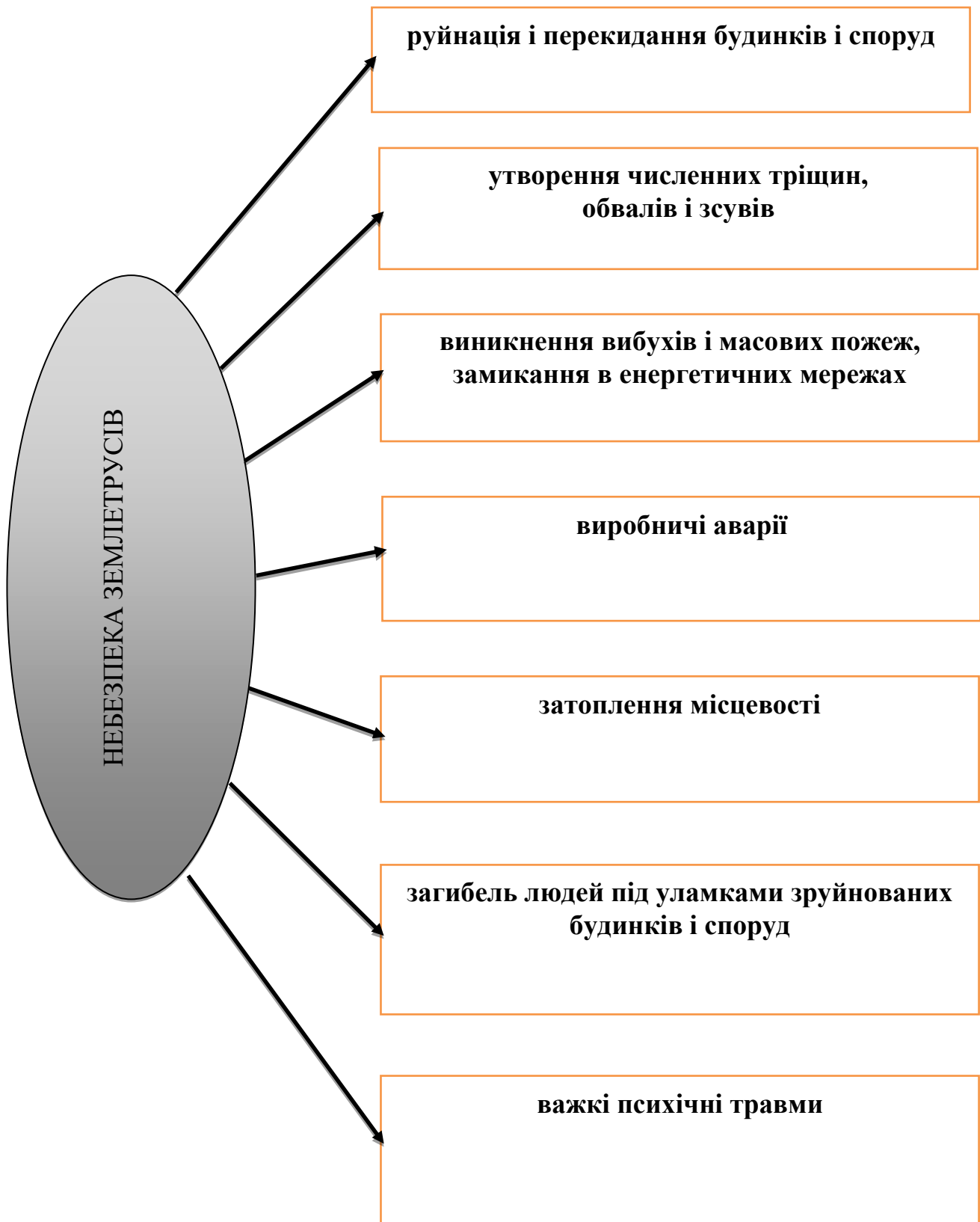
— Підготувати медичну аптечку і ліки.

— Упакувати речі і документи в непромокальні пакети.

— Зайняти безпечне піднесене місце (верхній поверх, дах будинку).

— Запаситися предметами, що можуть допомогти а випадку самоевакуації (автомобільні камери, надувні матраци, дерев'яні бочки і т.п.).

НЕБЕЗПЕКА ЗЕМЛЕТРУСІВ

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗЕМЛЕТРУСІВ ЗА ДВАНАДЦЯТИБАЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ МБК-64

Бал	Сила землетрусу	Коротка характеристика
I	непомітний струс ґрунту	Відмічається тільки сейсмічними приладами
II	дуже слабкі поштовхи	Реєструється сейсмічними приладами. Відчувають тільки окремі люди, які знаходяться на верхніх поверхах будівель
III	слабкий	Відчуває лише невелика частина населення, здається, що під вікнами проїздить вантажний автомобіль
IV	помірний	Розпізнається за легким дрижанням віконних шибок, скрипом дверей і стін
V	досить сильний	Під відкритим небом відчувають багато людей, у середині будинків - всі. Загальний струс будівлі, коливання меблів. Тріщини віконного скла і штукатурки. Просинаються ті, хто спав
VI	сильний	Відчувають всі. Картини падають зі стін. Окремі шматки штукатурки відколюються
VII	дуже сильний	Пошкодження (тріщини) в стінах кам'яних будинків. Антисейсмічні, а також дерев'яні будови не пошкоджуються
VIII	руйнівний	Тріщини на схилах і на сирому ґрунті. Руйнуються деякі цегляні стіни, димові труби, башні, пам'ятники зрушують з місця або падають. Будинки сильно пошкоджуються
IX	спустошливий	Сильне пошкодження і руйнування кам'яних будинків. Старі дерев'яні будинки перекошуються
X	нищівний	Тріщини в ґрунті, інколи до метра шириною. Зсуви, обвали зі схилів. Руйнування кам'яних будівель
XI	катастрофічний	Широкі тріщини в верхніх шарах землі. Численні зсуви і обвали. Кам'яні будинки майже повністю руйнуються. Сильне викривлення залізничних рейок
XII	сильно катастрофічний	Зміни в ґрунті досягають великих розмірів. Численні тріщини, обвали, зсуви. Виникнення водоспадів, відхилення течії річок, утворення загат на річках, озерах. Жодна споруда не витримує.

ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ПРИ ЗЕМЛЕТРУСАХ

До землетрусу

Продумати свої дії під час землетрусу в звичайних умовах: дома, на роботі, на вулиці;

- Звільнити коридори, проходи, сходові клітини від речей;
- Важкі шафи і стелажі необхідно надійно закріпити;
- Знати розташування пожежних кранів, електровимикачів, газових кранів, засобів пожежегасіння, мати аптечку першої допомоги;
- Не ставити ліжка біля вікон, прибрати важкі предмети з полиць.

під час землетрусу

Не піддаватися паниці;

- Захиститися від уламків, стекол, важких предметів в будинку;
- Якщо ви знаходитесь на другому, або вище поверхах - зайняти саме небезпечне місце: прорізи капітальних внутрішніх стін; під балками каркаса; під несучими колонами;
 - Не користуйтеся ліфтом;
- Залізти під стіл, ліжко, закрити голову руками;
- Виключити електрику, газ, не запалювати вогонь

Після землетрусу

Заспокоїтись, не панікувати;

- Визначитись з місцем знаходження;
 - Не запалювати вогонь;
- Воду можна знайти у бачку унітаза;
- Подавай інформацію про себе через труби і батареї;
 - Шукайте одяг і ковдри;
- Надійся на допомогу, боріться за своє життя самі, постійно, не враховуючи час.

МАСОВІ ІНФЕКЦІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ

Інфекційні хвороби –

це хвороби, які передаються від однієї людини до іншої

епізоотія –

розповсюдження хвороб серед тварин:
Сибірська виразка
Сап
Ящур
Пситакоз
Туляремія
Чума великої рогатої тварини

МАСОВІ ІНФЕКЦІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ

Епідемія –

Швидке та широке розповсюдження інфекційних хвороб серед людей:

Азіатська холера
Природна віспа
Брюшний тиф
СНІД
Грип
Сипний тиф

епіфітотія –

захворювання рослин і характеризується наступними хворобами:
Ржа хлібних злаків
Пірокуларіоз рису
Фітофтороз
Шкідники (сарсипа, совка, колорадський жук, терміти)

ШЛЯХИ І СПОСОБИ ПЕРЕДАВАННЯ МАСОВИХ ІНФЕКЦІЙНИХ ЗАХВОРЮВАНЬ

Контрольні питання до розділу 3.

1. Визначення надзвичайної ситуації?
2. Основні ознаки надзвичайної ситуації?
3. За якими критеріями здійснюється класифікація небезпек?
4. Характеристика небезпек за природою походження?
5. За якими критеріями здійснюється класифікація надзвичайних ситуацій?
6. Які показники беруться до уваги при визначенні рівнів надзвичайних ситуацій?
7. Які з надзвичайних ситуацій природного характеру є характерними для кліматичних зон України?
8. Причини виникнення надзвичайних ситуацій?
9. Які рівні надзвичайних ситуацій встановлюються в Україні?
10. Режими функціонування територіальних підсистем єдиної державної системи цивільного захисту?
11. Що таке правовий режим надзвичайного стану?
12. Що таке епіфітотія?
13. Які надзвичайні ситуації можуть виникнути у Вашому місті?

Розділ 4.

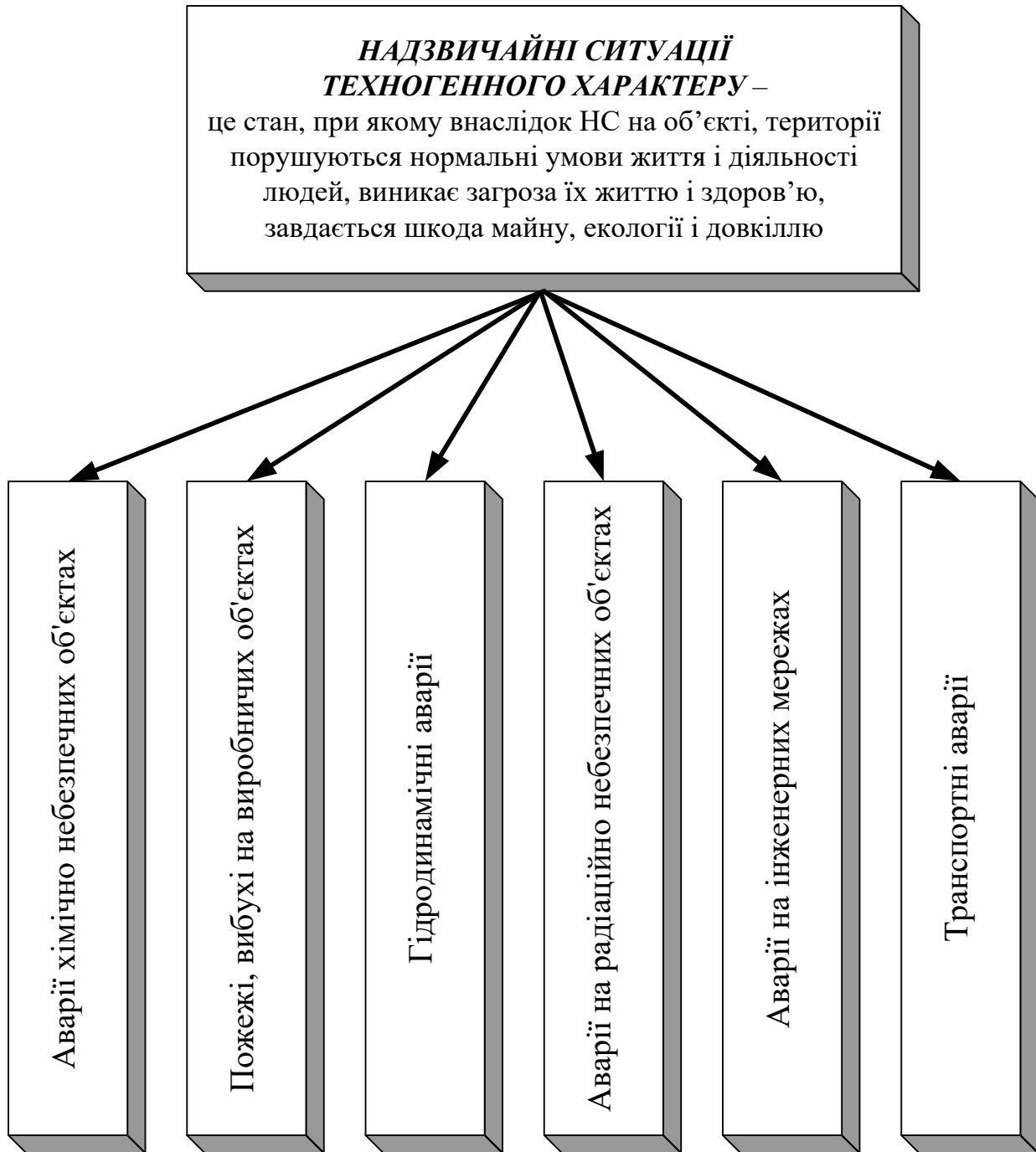
Техногенні небезпеки та їх наслідки.

**Небезпеки та надзвичайні ситуації
техногенного характеру.**

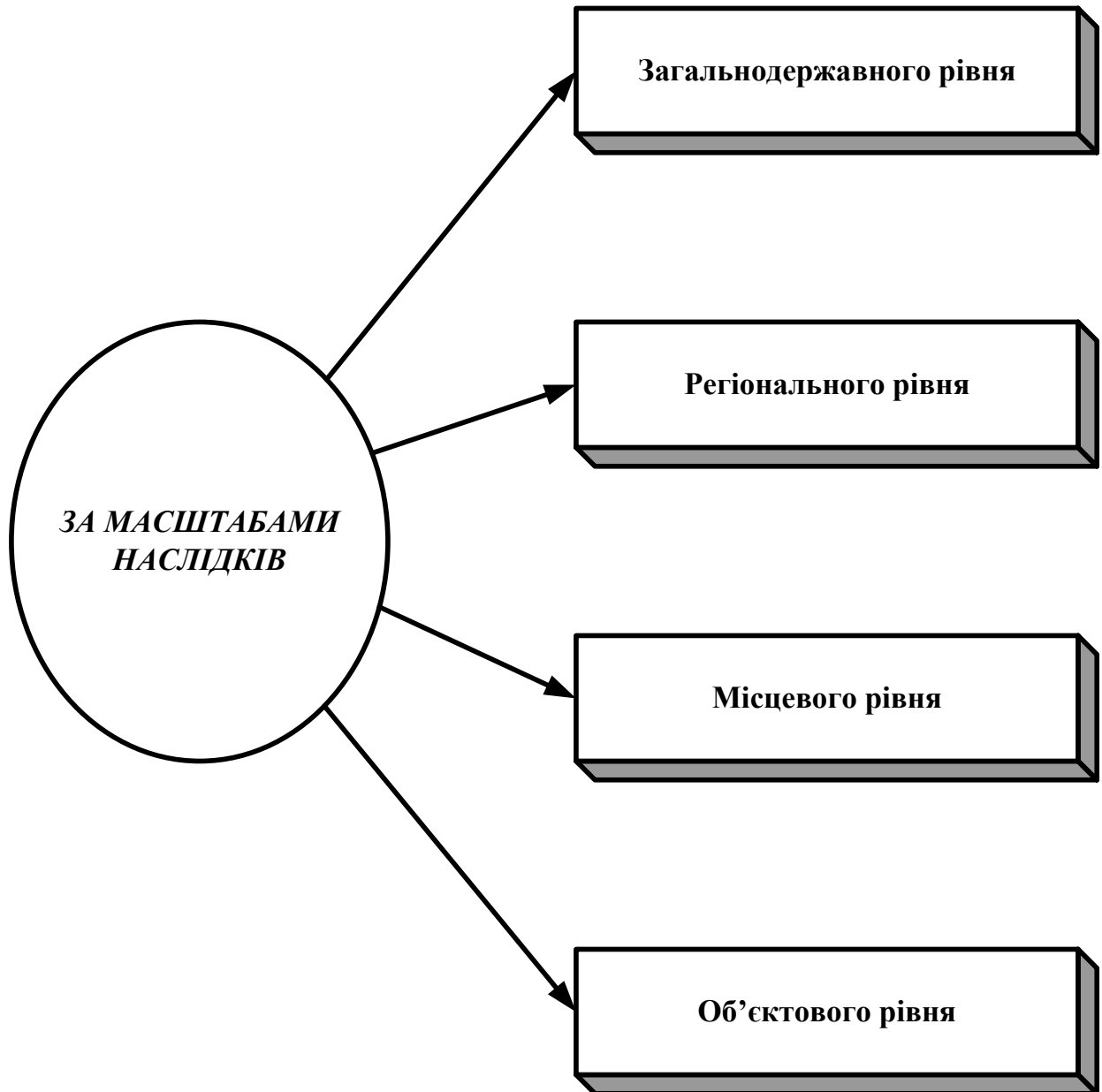
**Небезпеки, пов'язані з руйнуванням
будівель та споруд**

**Заходи безпеки при руйнуванні будівель
та споруд**

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ

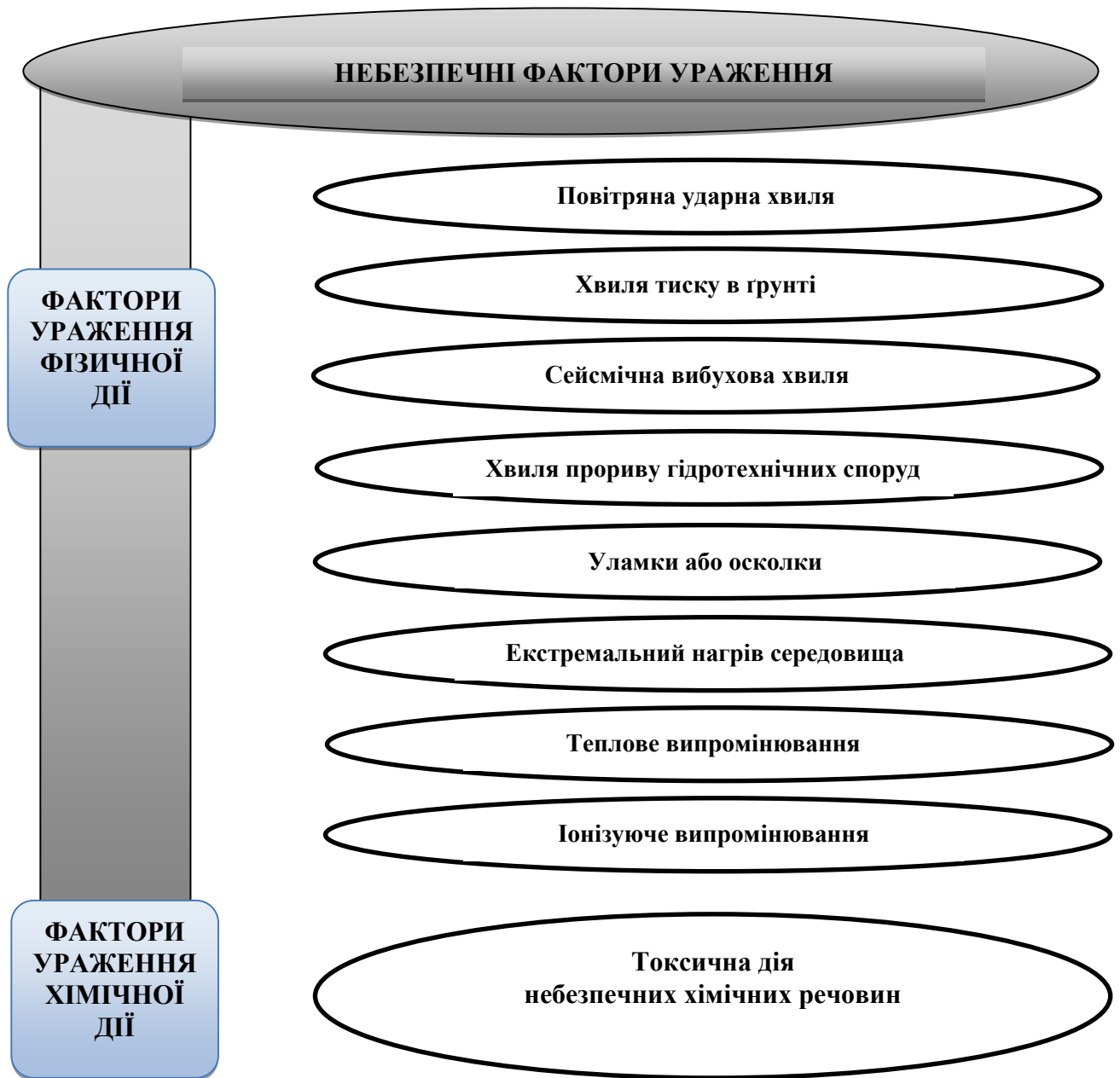
***КЛАСИФІКАЦІЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ***

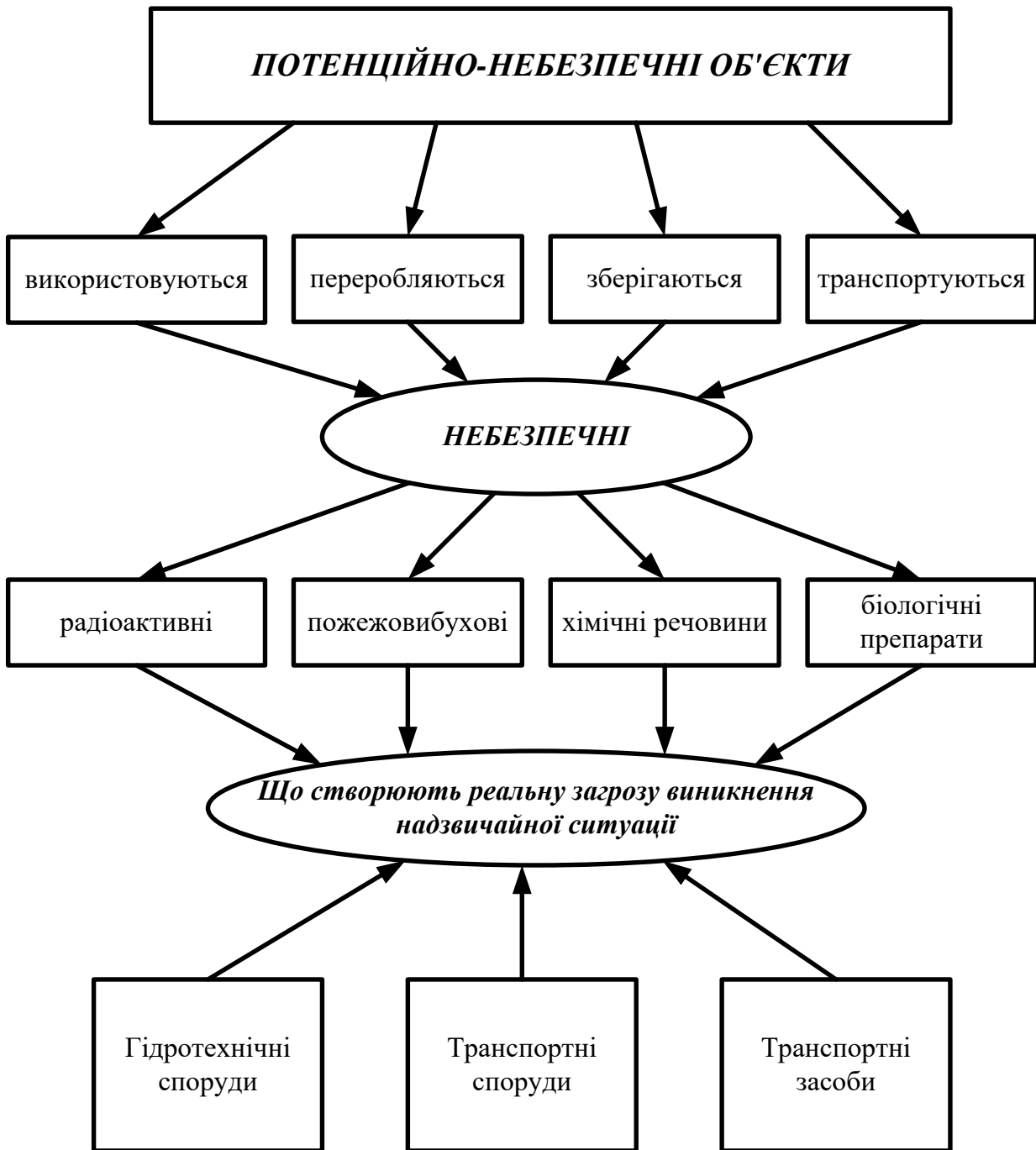
**КЛАСИФІКАЦІЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ
ТЕХНОГЕННОГО ХАРАКТЕРУ ЗА ГАЛУЗЕВОЮ ОЗНАКОЮ**

НЕБЕЗПЕЧНІ ФАКТОРИ УРАЖЕННЯ

ПОТЕНЦІЙНО-НЕБЕЗПЕЧНІ ОБ'ЄКТИ

ХІМІЧНО-НЕБЕЗПЕЧНІ ОБ'ЄКТИ

ХІМІЧНО НЕБЕЗПЕЧНІ ОБ'ЄКТИ (ХНО) – об'єкт господарювання, при аваріях і руйнуваннях якого можуть відбуватися масові ураження людей, тварин і рослин сильнодіючими отруйними речовинами

До ХНО відносяться:

Підприємства хімічної галузі промисловості, які виробляють чи використовують СДОР

Підприємства по переробці нафтопродуктів

Підприємства інших галузей промисловості, які використовують СДОР

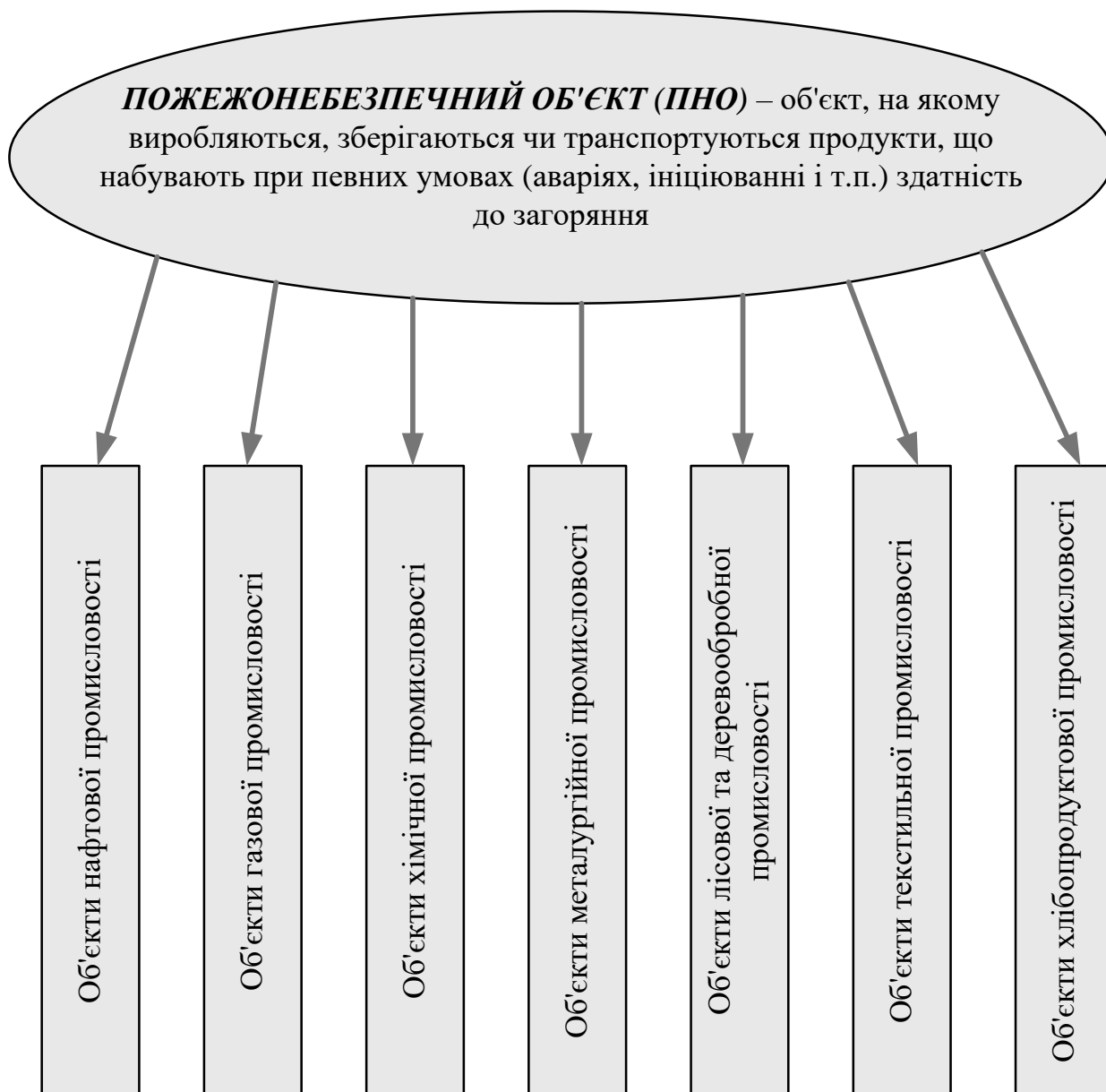
Підприємства, які мають на оснащенні холодильники, водонапірні станції, очисні споруди, що використовують хлор і аміак

Залізничні станції і порти, де концентрується продукція хімічних виробництв, термінали і склади на кінцевих пунктах переміщення СДОР

Транспортні засоби, контейнери і наливні потяги, автоцистерни, річкові і морські танкери, які перевозять хімічно небезпечні продукти

Склади і бази, на яких зберігаються запаси речовин для дезінфекції, дератизації сховищ для зерна і продуктів його переробки

АВАРІЇ НА ПОЖЕЖОВИБУХОНЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТАХ

ТЕХНОГЕННІ НЕБЕЗПЕКИ. ТРАНСПОРТНІ АВАРІЇ ТА КАТАСТРОФИ

ТРАНСПОРТНІ АВАРІЇ

ТРАВМИ ТА ЗАГИБЕЛЬ ЛЮДЕЙ

ЗАБРУДНЕННЯ
НАВКОЛИШНЬОГО
СЕРЕДОВИЩА

ВИДИ

АВАРІЇ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

- несправності колій рухомого складу;
- засобів сигналізації, блокування;
- помилки диспетчерів;
- неуважність та недбалість машиністів

АВАРІЇ НА МОРЬСЬКОМУ ТА РІЧНОМУ ТРАНСПОРТІ

- посадка на рифи,
- зіткнення з іншим судном або із палями мостів,
- перекидання,
- пожежі,
- витікання небезпечних речовин,
- порушення правил експлуатації та безпеки,
помилкові дії команди та інше.

АВІАЦІЙНІ АВАРІЇ

руйнування окремих конструкцій літака, відмова двигунів, порушення роботи системи управління, електропостачання, зв'язку, пілотування, нестача палива, перебої життєзабезпечення екіпажу та пасажирів. Найнебезпечнішою трагедією на борту літака є пожежа та вибух

АВАРІЇ НА АВТОТРАНСПОРТІ

незадовільний стан доріг, відкриті люки, необгороджені та неосвітлені ділянки дороги, на котрих виконуються ремонтні роботи, низький технічний стан автомобілів; перевищення швидкості руху, несправність сигналізації на залізничних переїздах, відсутність знаків, які попереджують про небезпеки

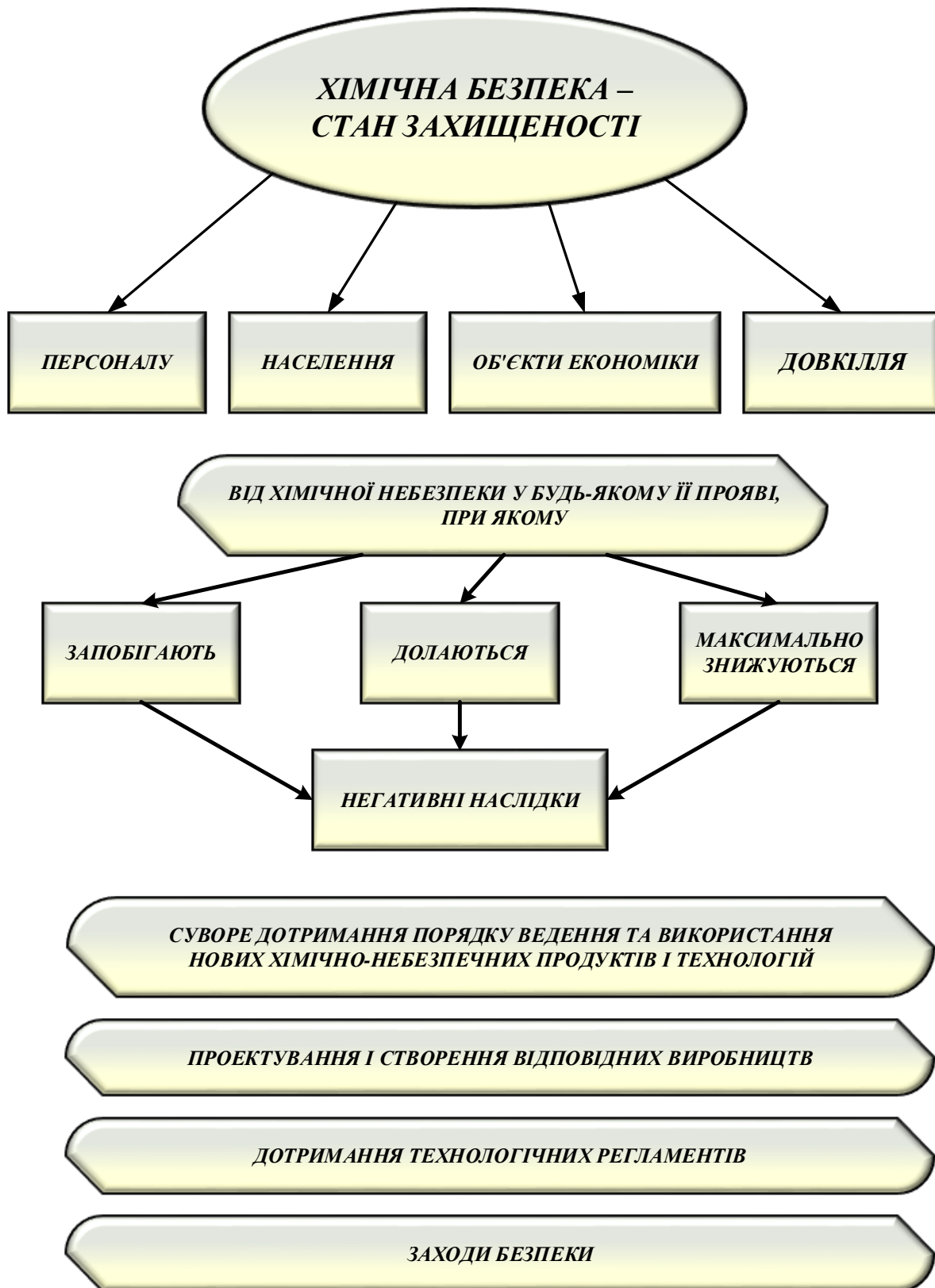
Контрольні питання до розділу 4.

1. Поняття техногенної небезпеки.
2. Класифікація та види техногенних небезпек.
3. Джерела, чинники та наслідки техногенних небезпек.
4. Принципи та порядок нормування небезпечних і шкідливих виробничих чинників.
5. Чим відрізняються небезпеки та надзвичайні ситуації техногенного характеру від небезпек та надзвичайних ситуацій природного характеру?
6. Які небезпечні фактори можуть виникати при руйнуванні висотних будівель та споруд?
7. У чому полягає особливість небезпек, пов'язаних з аваріями на об'єктах нафтогазового комплексу?
8. До яких тяжких наслідків може призвести надзвичайна ситуація, пов'язана з руйнуванням гідротехнічних споруд?
9. Які загрози для населення становлять надзвичайні ситуації, пов'язані з аваріями на об'єктах систем життєзабезпечення, що можуть статися у зимовий період?
10. Причини техногенних небезпек при аваріях на транспорті?

Розділ 5.

**Хімічна безпека.
Радіаційна безпека.
Засоби індивідуального та
колективного захисту**

ПОНЯТТЯ ХІМІЧНА БЕЗПЕКА

ХІМІЧНО НЕБЕЗПЕЧНІ ОБ'ЄКТИ

ХІМІЧНО НЕБЕЗПЕЧНІ ОБ'ЄКТИ (ХНО) – об'єкт господарювання, при аваріях і руйнуваннях якого можуть відбуватися масові ураження людей, тварин і рослин сильнодіючими отруйними речовинами

До ХНО відносяться:

Підприємства хімічної галузі промисловості, які виробляють чи використовують СДОР

Підприємства по переробці нафтопродуктів

Підприємства інших галузей промисловості, які використовують СДОР

Підприємства, які мають на ознащенні холодильники, водонапірні станції, очисні споруди, що використовують хлор і аміак

Залізничні станції і порти, де концентрується продукція хімічних виробництв, термінали і склади на кінцевих пунктах переміщення СДОР

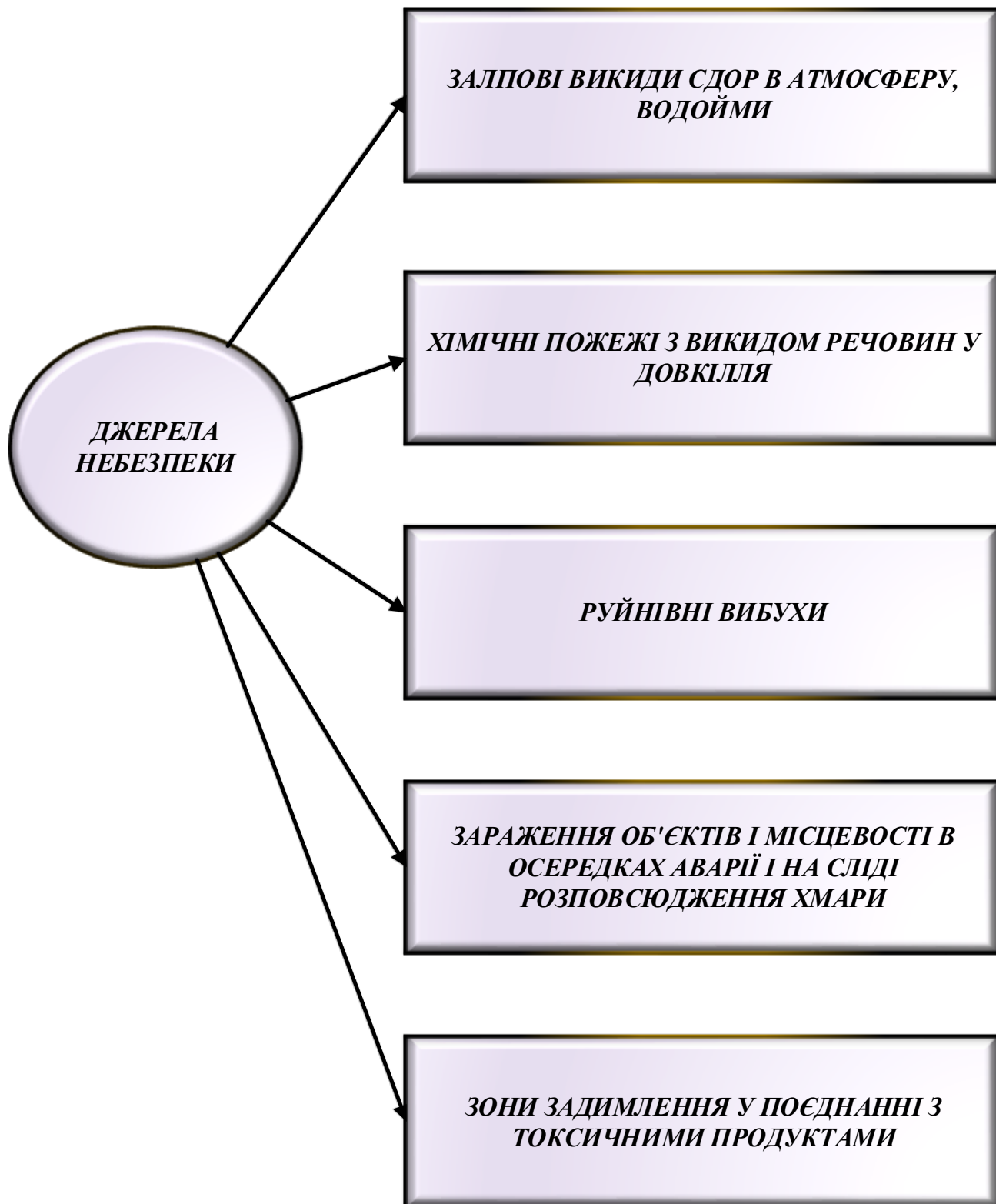
Транспортні засоби, контейнери і наливні потяги, автоцистерни, річкові і морські танкери, які перевозять хімічно небезпечні продукти

Склади і бази, на яких зберігаються запаси речовин для дезінфекції, дератизації сховищ для зерна і продуктів його переробки

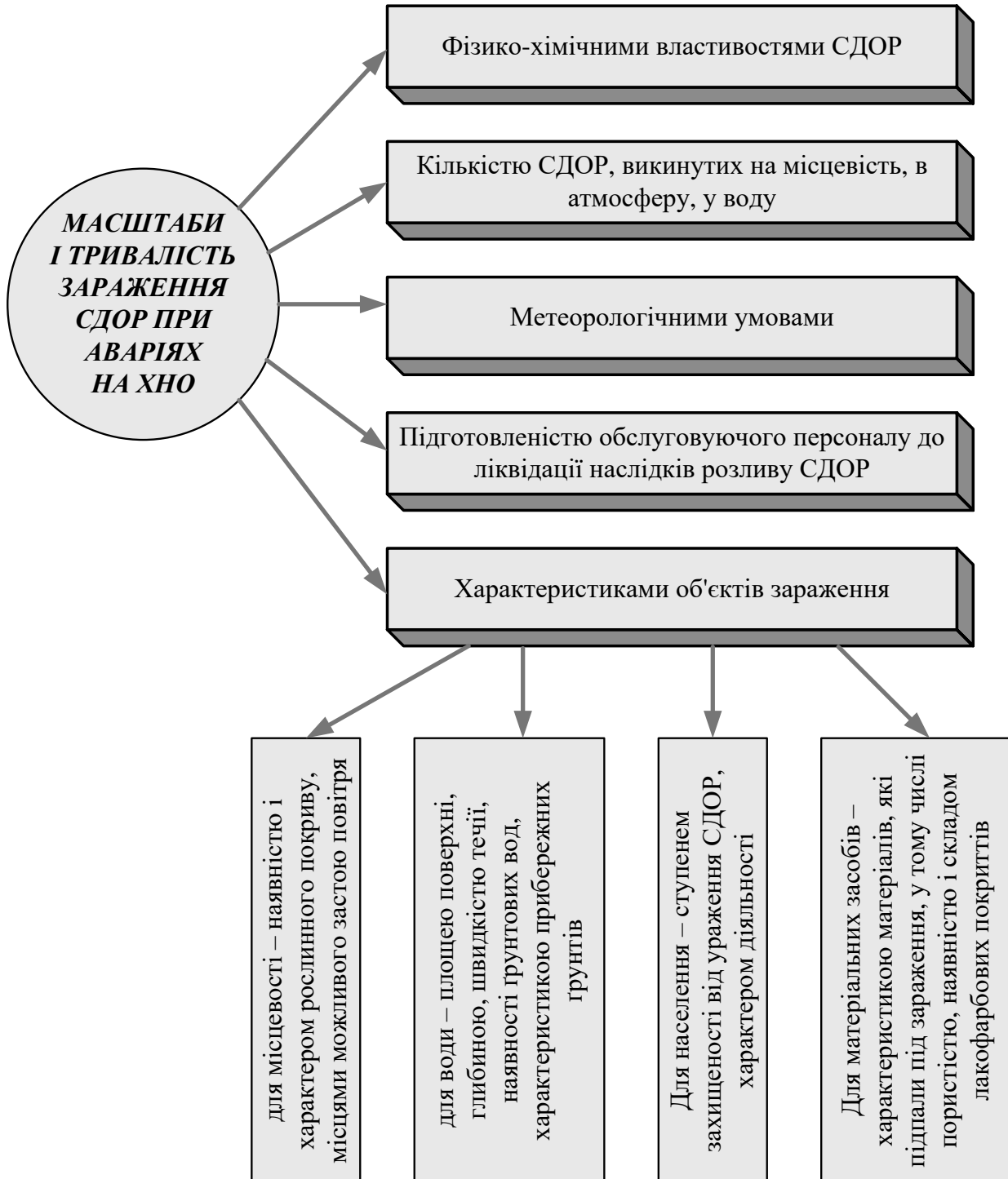
ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА БЕЗПЕКУ ФУНКЦІОНУВАННЯ ХІМІЧНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТІВ

**ДЖЕРЕЛА НЕБЕЗПЕКИ ПРИ АВАРІЯХ НА ХІМІЧНО
НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТАХ**

МАСШТАБИ І ТРИВАЛІСТЬ ЗАРАЖЕННЯ СДОР (НХР) ПРИ АВАРІЇ НА ХНО

ШЛЯХИ УРАЖЕННЯ СДОР (НХР)

КОМПЛЕКС ЗАХОДІВ ЗАХИСТУ ВІД НАСЛІДКІВ АВАРІЇ НА ХІМІЧНО-НЕБЕЗПЕЧНИХ ОБ'ЄКТАХ

• організаційні та оперативні та оперативні заходи з організації, планування і проведення захисту населення на прилеглий території;

• інженерно-технічні заходи для дотримання умов безпеки під час використання, зберігання, транспортування СДОР;

• підготовка сил і засобів для ліквідації наслідків хімічних надзвичайних ситуацій;

• навчання населення порядку і правилам поведінки в умовах хімічних надзвичайних ситуацій;

• забезпечення безпеки населення і використання засобів індивідуального і колективного захисту;

• повсякденний хімічний контроль;

• проведення запобіжних і профілактичних заходів на хімічно небезпечних об'єктах;

• прогнозування можливих наслідків хімічної НС;

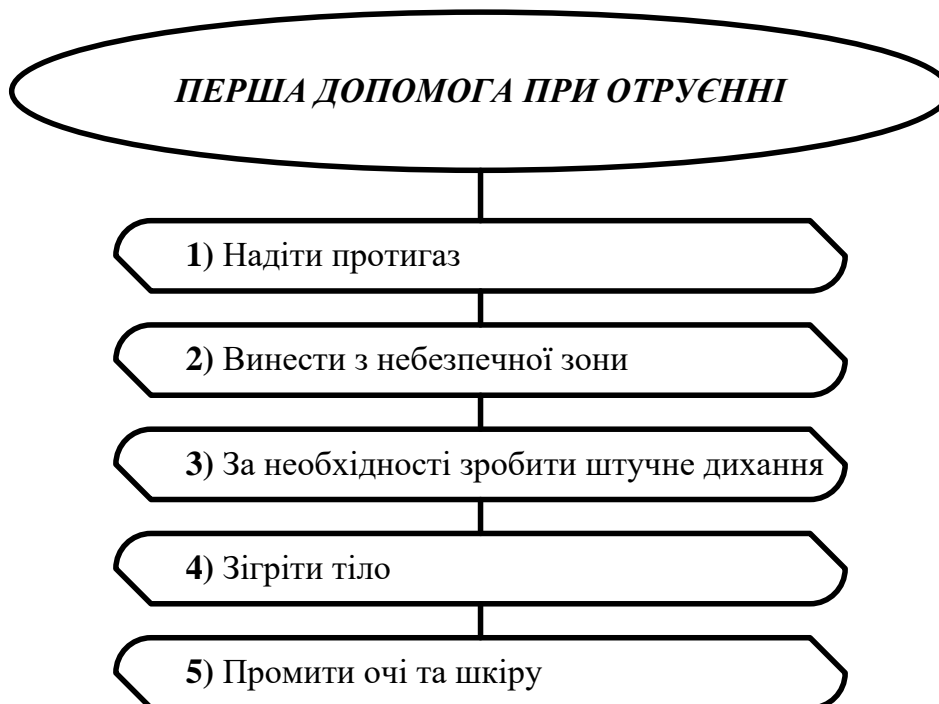
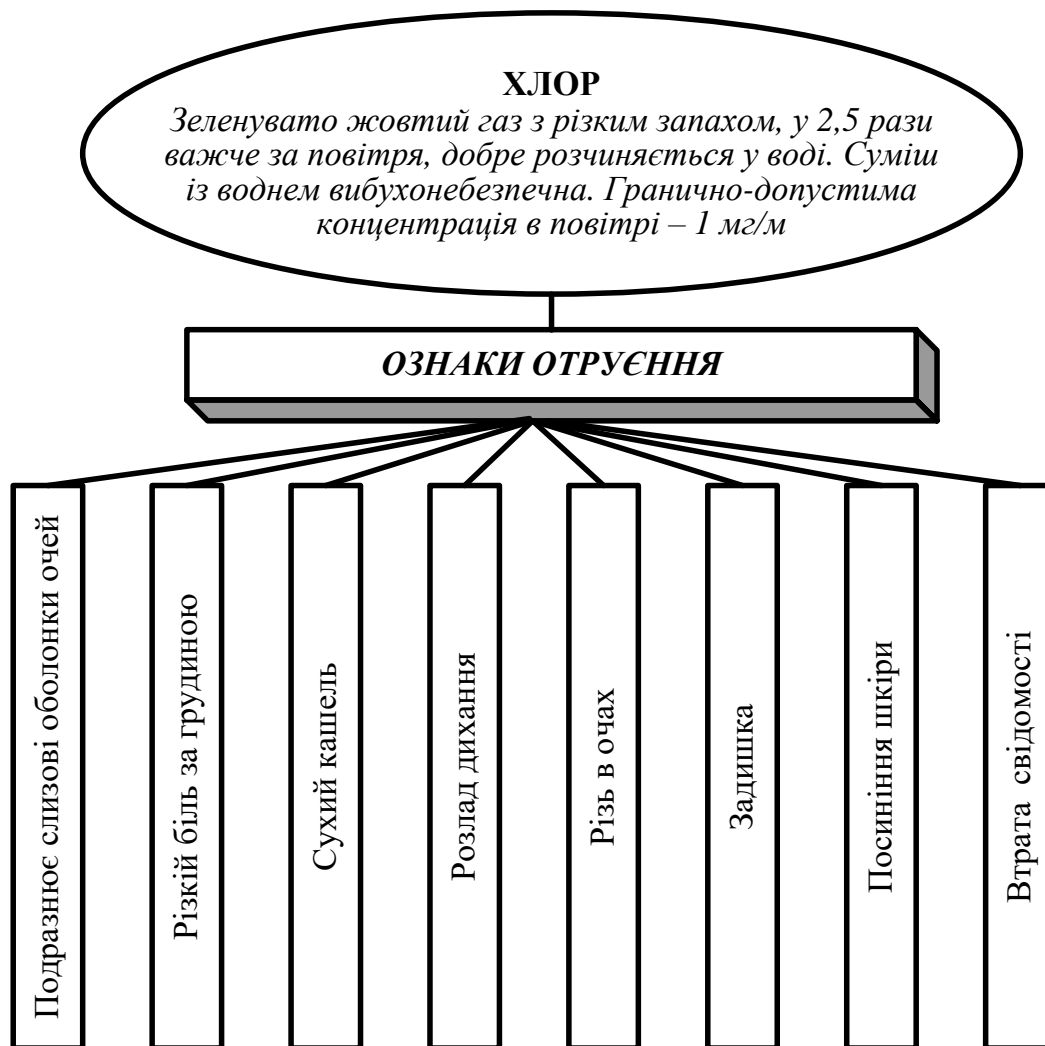
• попередження (оповіщення) про безпосередню небезпеку ураження СДОР;

• тимчасова евакуація (відселення) населення із небезпечних районів; хімічна розвідка району аварії;

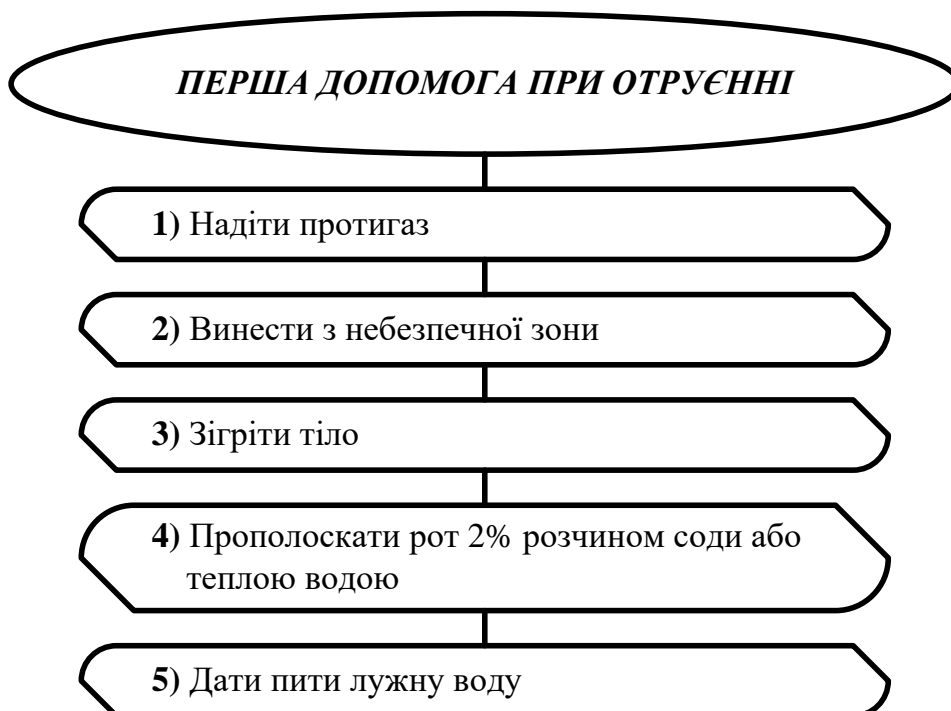
• знаходження і надання медичної допомоги потерпілим;

• локалізація і ліквідація наслідків хімічної надзвичайної ситуації.

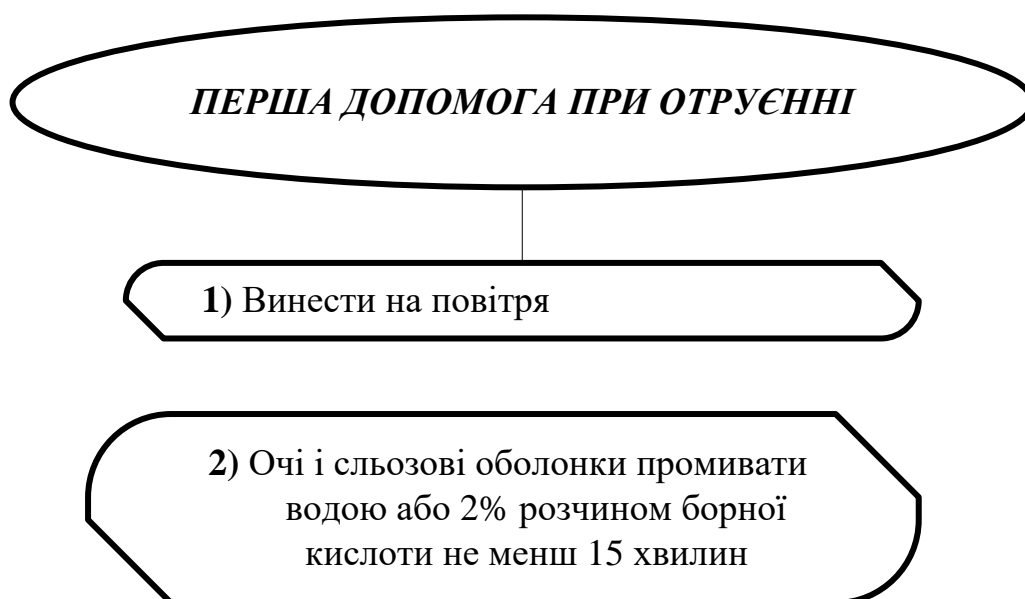
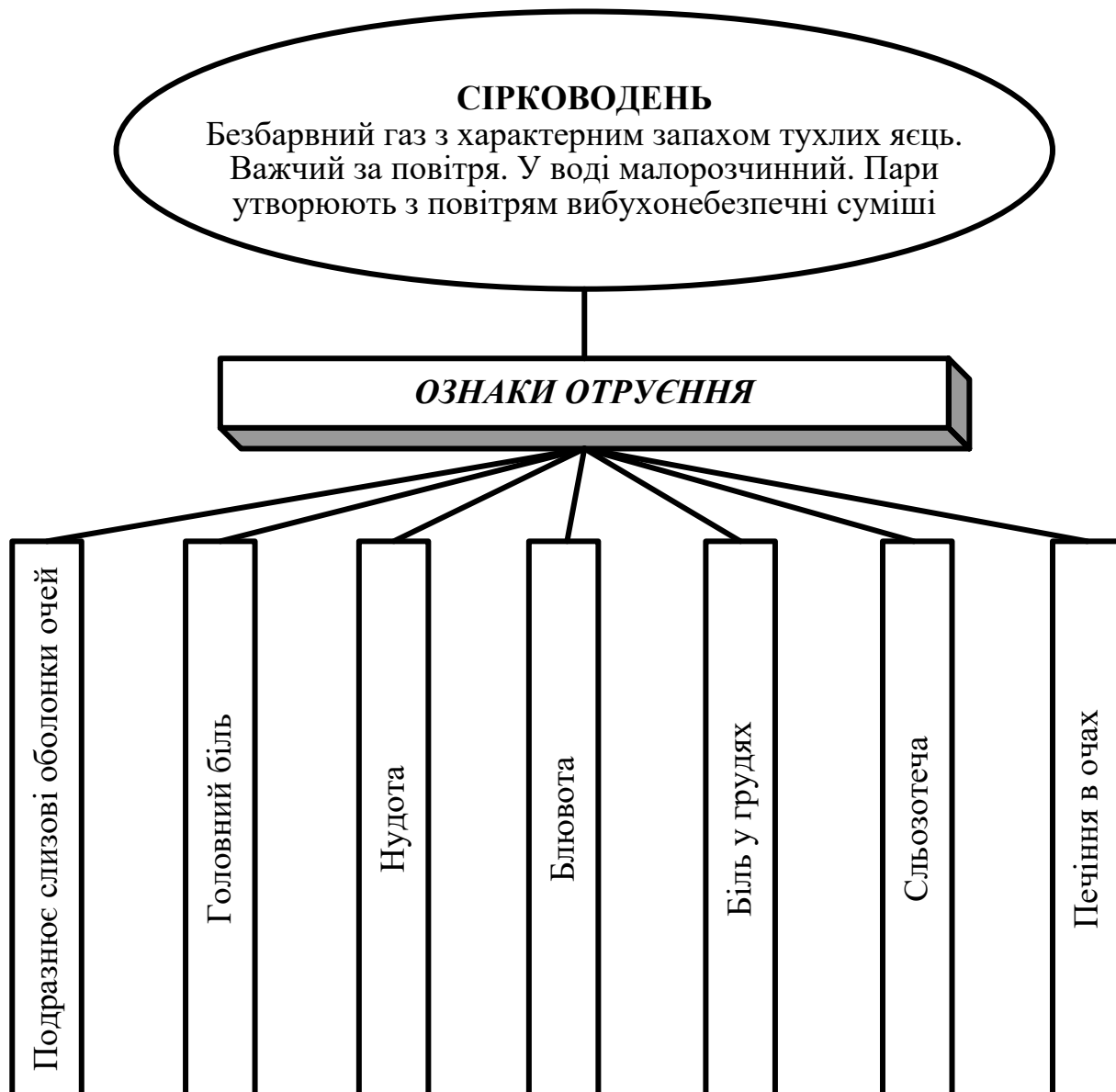
ХАРАКТЕРИСТИКА НЕБЕЗПЕЧНИХ ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН

ХАРАКТЕРИСТИКА НЕБЕЗПЕЧНИХ ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН

ХАРАКТЕРИСТИКА НЕБЕЗПЕЧНИХ ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН

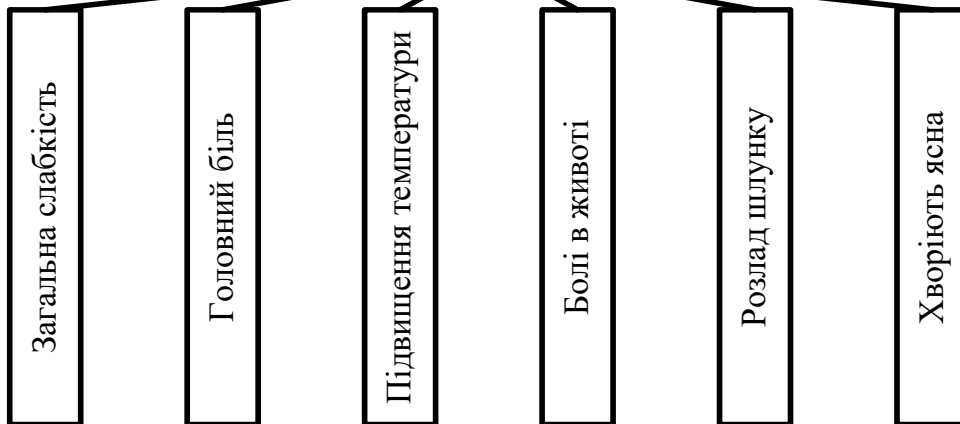

ХАРАКТЕРИСТИКА НЕБЕЗПЕЧНИХ ХІМІЧНИХ РЕЧОВИН

РТУТЬ

метал сріблясто-білого кольору, у звичайних умовах легко рухома рідина, що при ударі поділяється на дрібні кульки, у 13,5 разів важча за воду. Температура плавлення - $38,87^{\circ}\text{C}$

ОЗНАКИ ОТРУЄННЯ

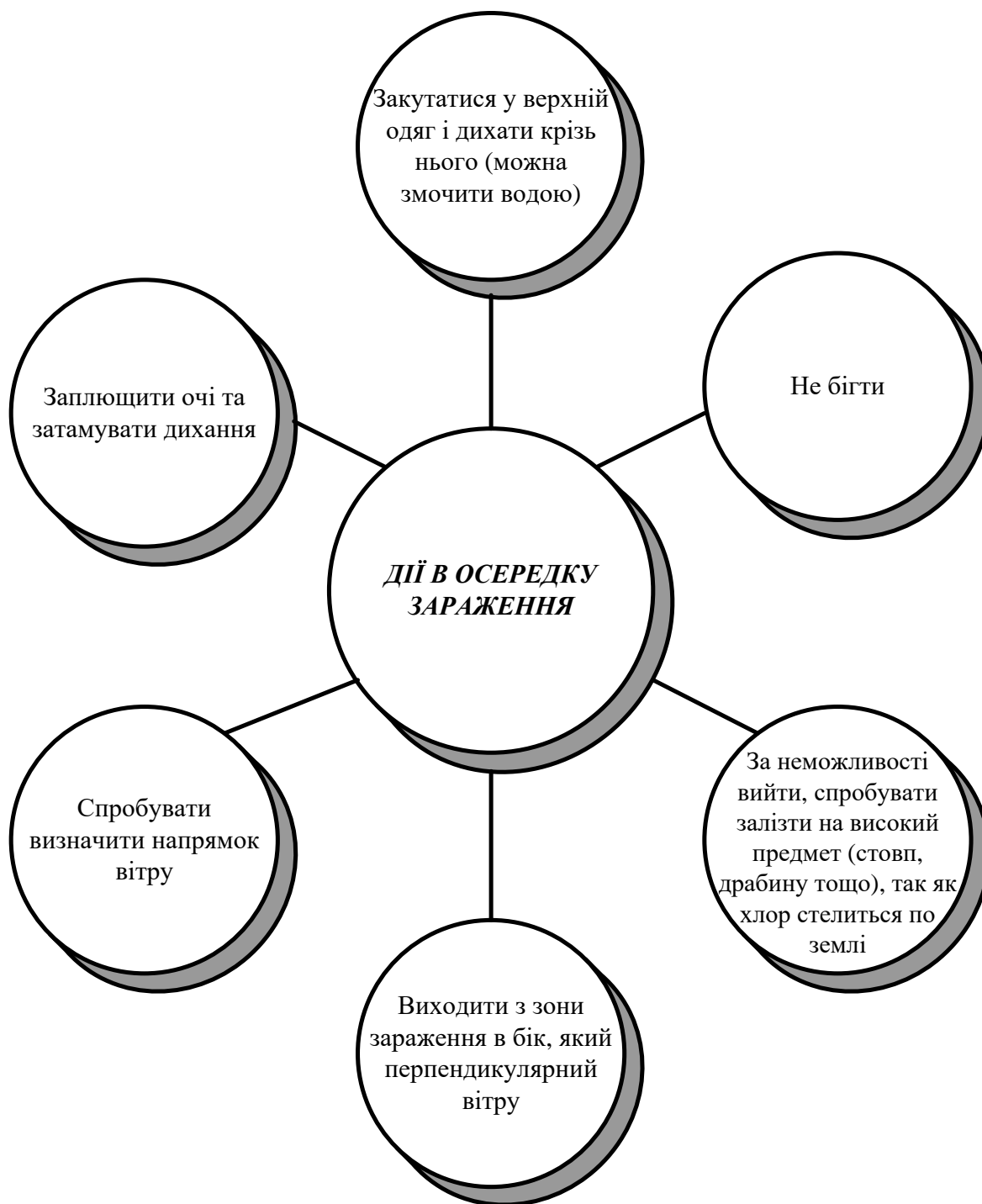
ПЕРША ДОПОМОГА ПРИ ОТРУЄННІ

1) При важких гострих отруєннях через рот негайно промийте шлунок водою з 20-30 гр. активованого вугілля, або білковою водою (збитий з водою яєчний білок), після чого дайте молоко, а потім проносне

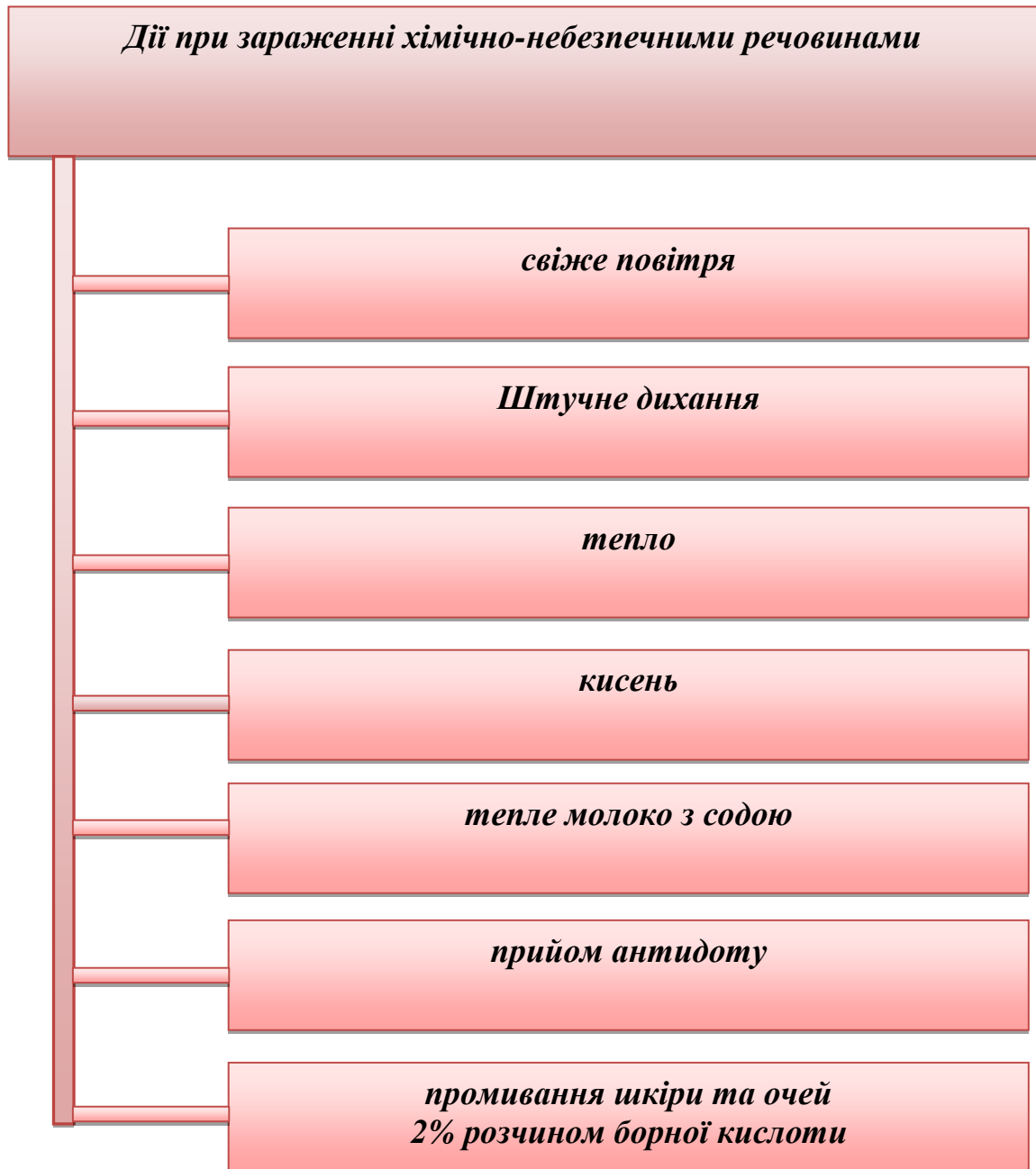
2) При гострих отруєннях вивести постраждалого із зони ураження, забезпечити повний спокій, потім госпіталізувати

3) При легкій, початковій формі не контактувати з ртуттю 3-4 тижні і забезпечити лікування в стаціонарних умовах

ДІЇ В ОСЕРЕДКУ ЗАРАЖЕННЯ СДОР (НХР)

НАДАННЯ ПЕРШОЇ ДОПОМОГИ ПРИ ЗАРАЖЕННІ ХІМІЧНО-НЕБЕПЕЧНИМИ РЕЧОВИНАМИ

ТЕХНОГЕННІ НЕБЕЗПЕКИ РАДІАЦІЙНОГО ХАРАКТЕРУ

РАДІАЦІЙНІ АВАРІЇ –

аварії з викидом (виходом) радіоактивних речовин або іонізуючих випромінювань за межі, непередбачені проектом для нормальної експлуатації радіаційно-небезпечних об'єктів, у кількості більше встановленої межі їх безпечної експлуатації

ОЗНАКИ РАДІАЦІЙНОГО ОПРОМІНЮВАННЯ

ГОЛОВНИЙ БІЛЬ

**ЗАГАЛЬНА
СЛАБКІСТЬ**

БЛЮВОТА

**Підвищення
температури тіла**

**ОЗНАКИ
РАДІАЦІЙНОГО
ОПРОМІНЮВАННЯ**

НУДОТА

ОПІКИ

ЗАПАМОРОЧЕННЯ

**ПОЧЕРВОНІННЯ
УРАЖЕНИХ ДІЛЯНОК
ШКІРИ**

НАДАННЯ ДОПОМОГИ ПРИ РАДІАЦІЙНОМУ УРАЖЕННІ

1

Термінова евакуація з радіоактивної зони

2

Забруднений одяг перемінити та винести з помешкання

3

Дезактивація поверхні тіла постраждалого під струменем проточної води протягом 15 хв. із використанням миючих засобів (мила)

4

Прополоскати рот, ніс і очі 12%-ним розчином харчової соли

5

Промивання шлунку (12-15 л. води температурою 15-20 °С

6

Прийняття радіозахисного препарату з АІ-2 (згідно з інструкцією)

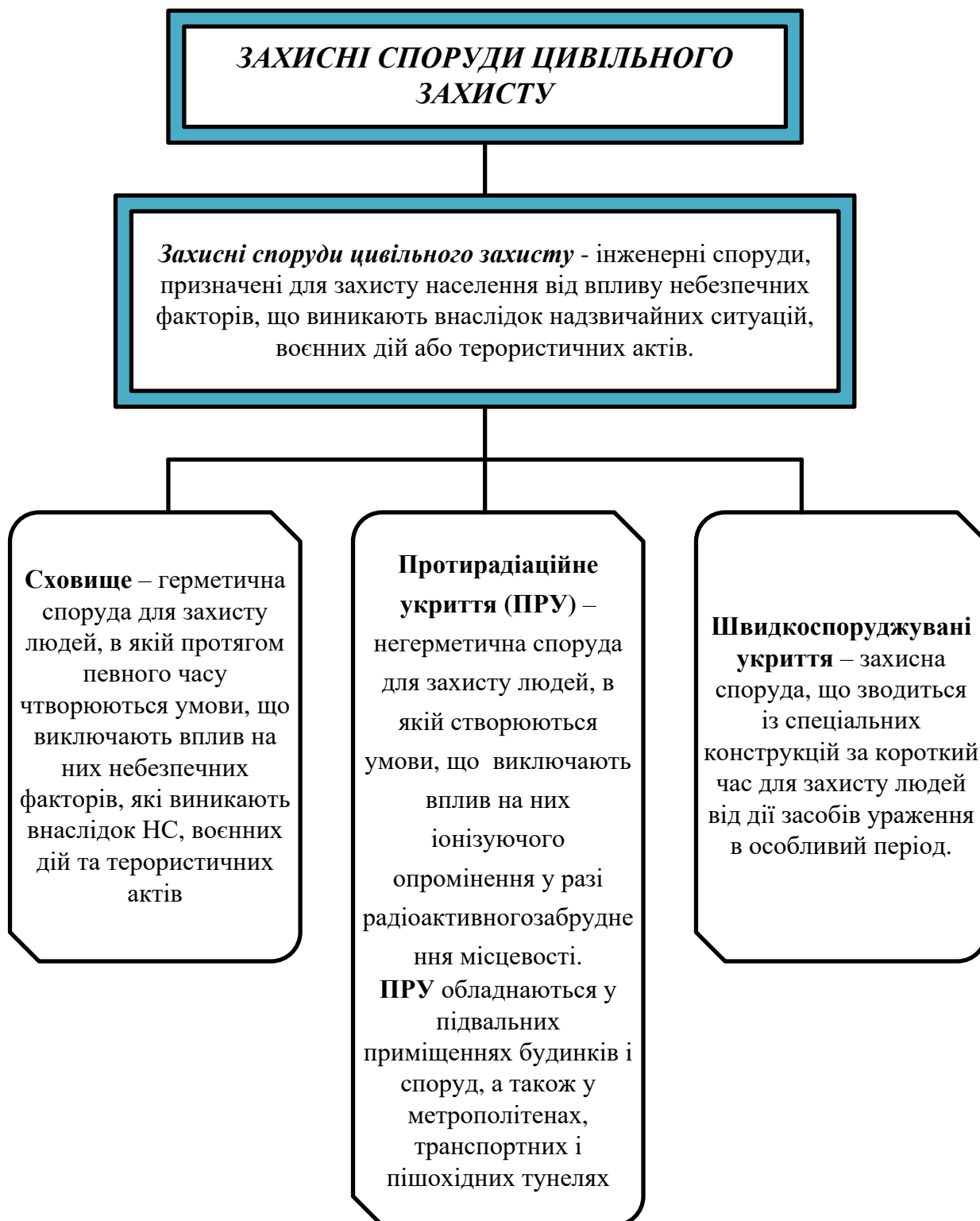
7

При комбінованих поразках (ранах) накласти джгут вище рани, закрити її стерильною пов'язкою

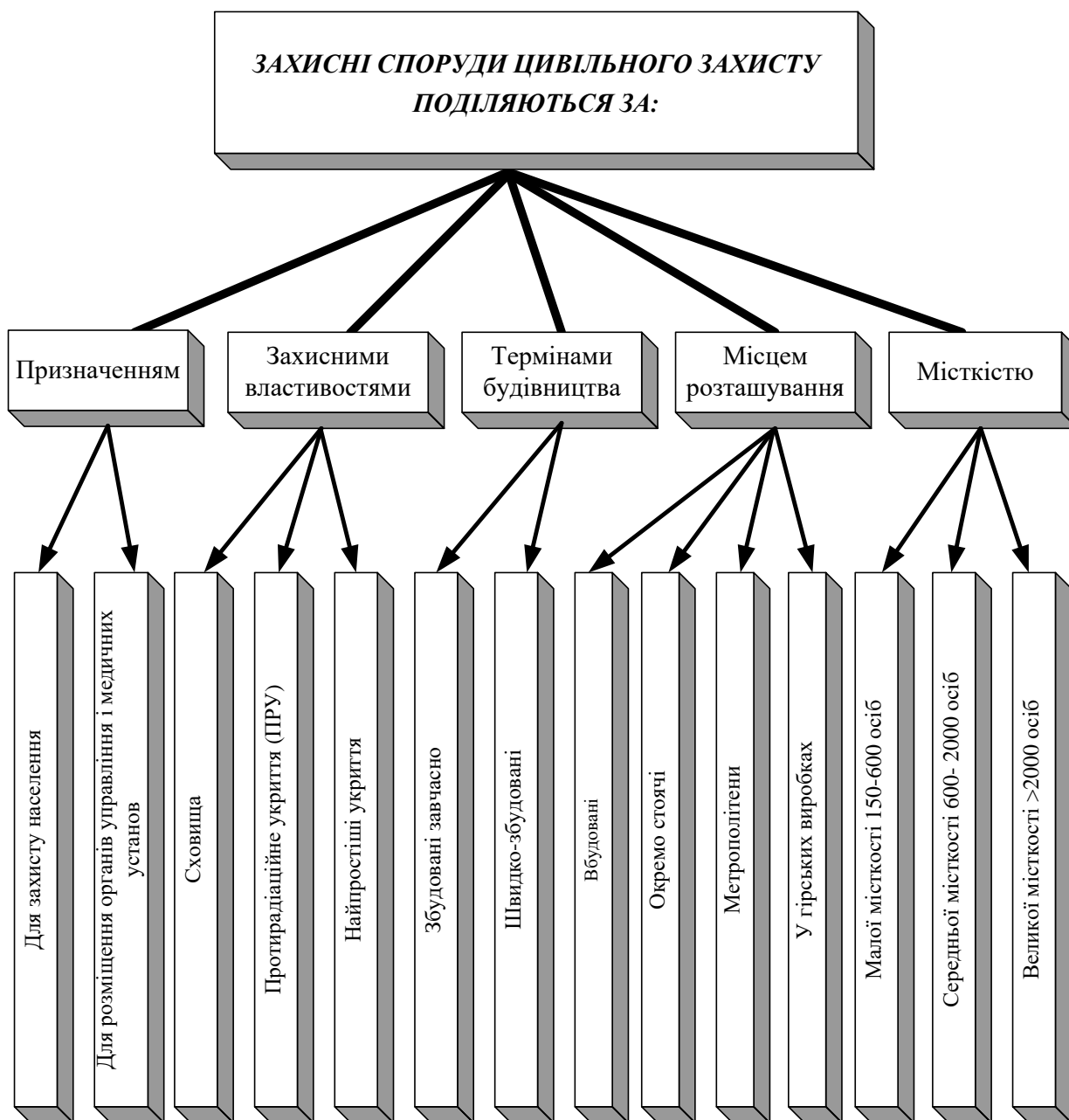
**ЗАСОБИ ЗАХИСТУ ВІД РАДІАЦІЙНОЇ, ХІМІЧНОЇ
НЕБЕЗПЕКИ**

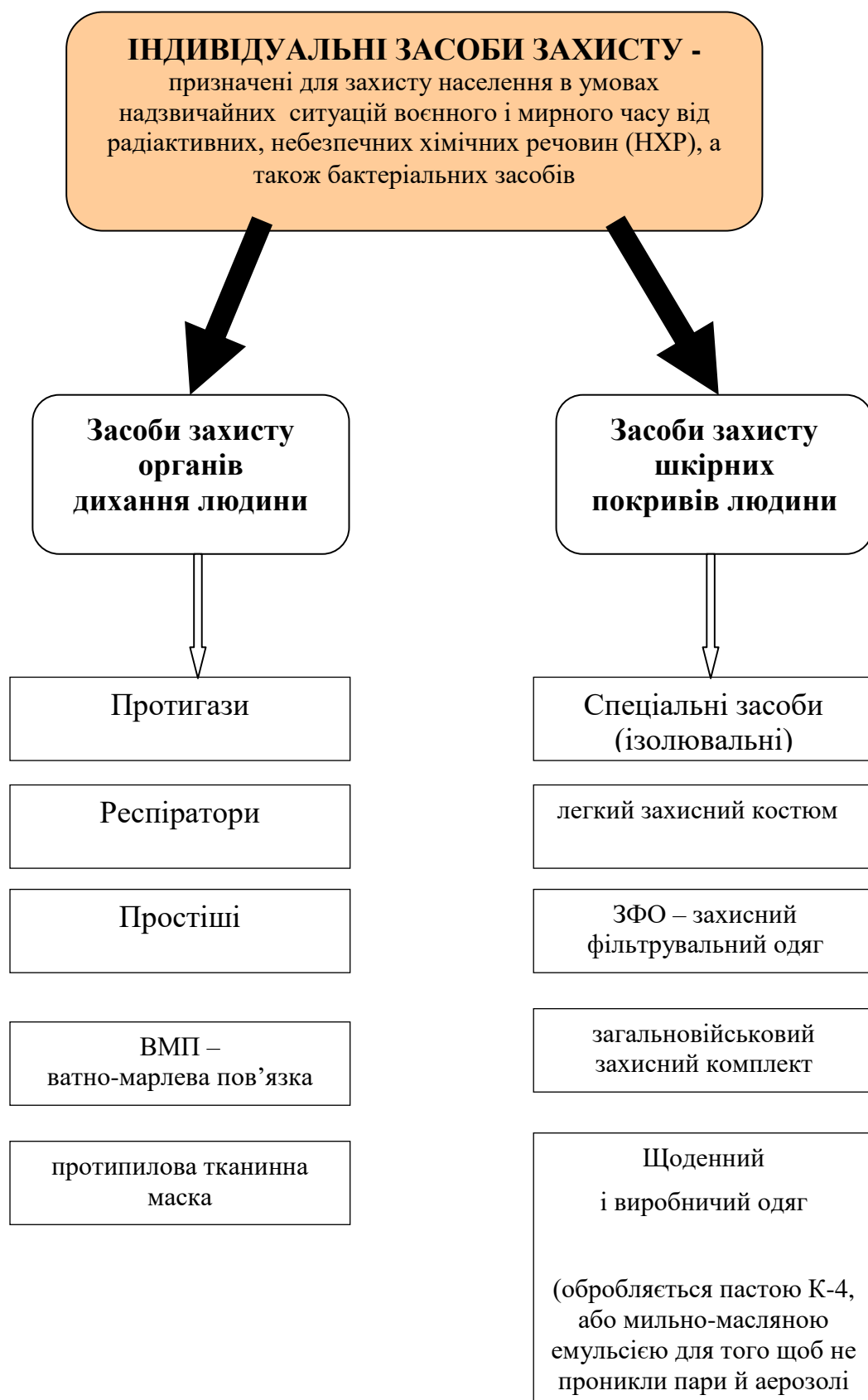
ЗАХИСНІ СПОРУДИ ТА ЇХ ВИДИ

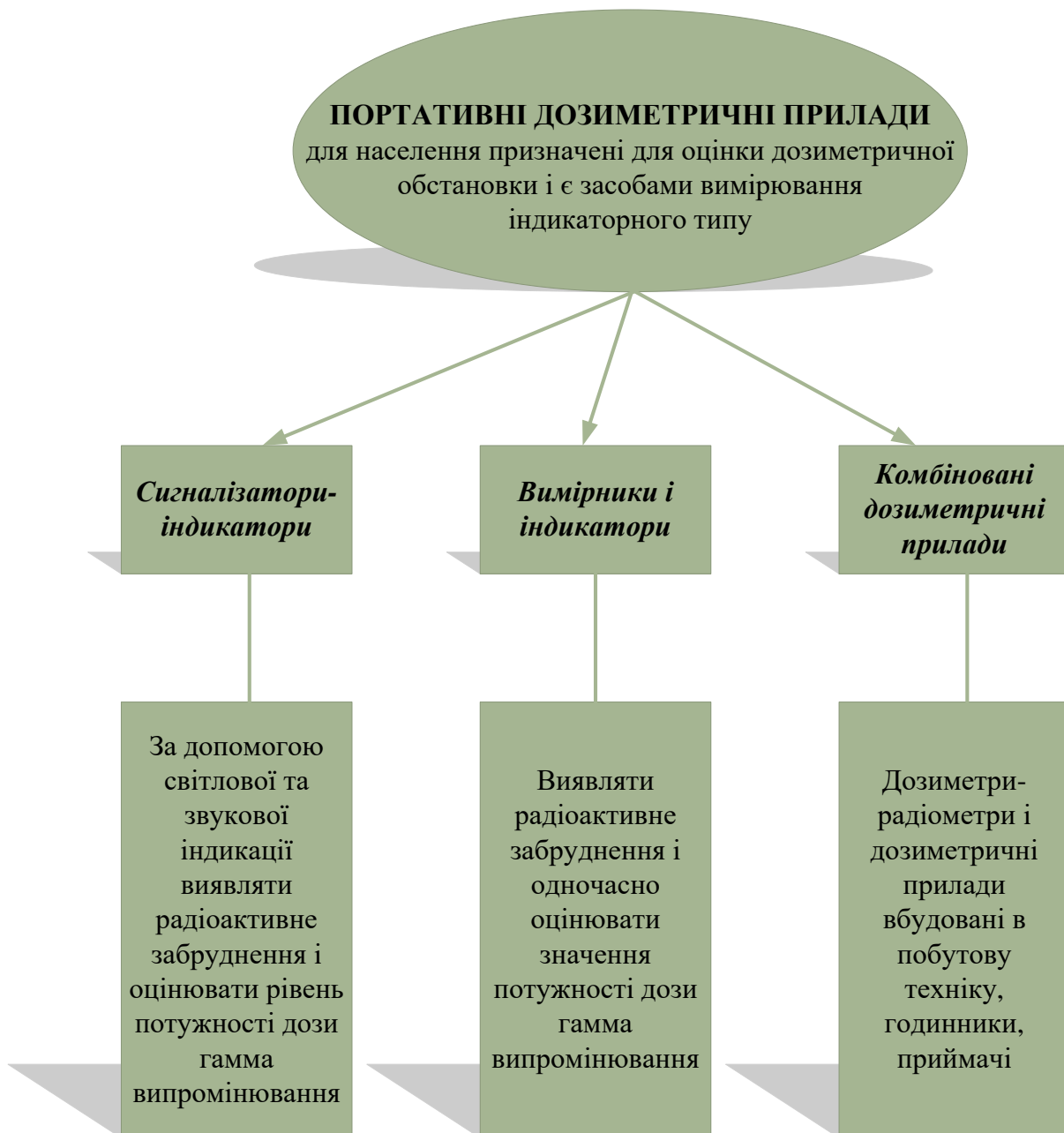
КЛАСИФІКАЦІЯ ЗАХИСНИХ СПОРУД

ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

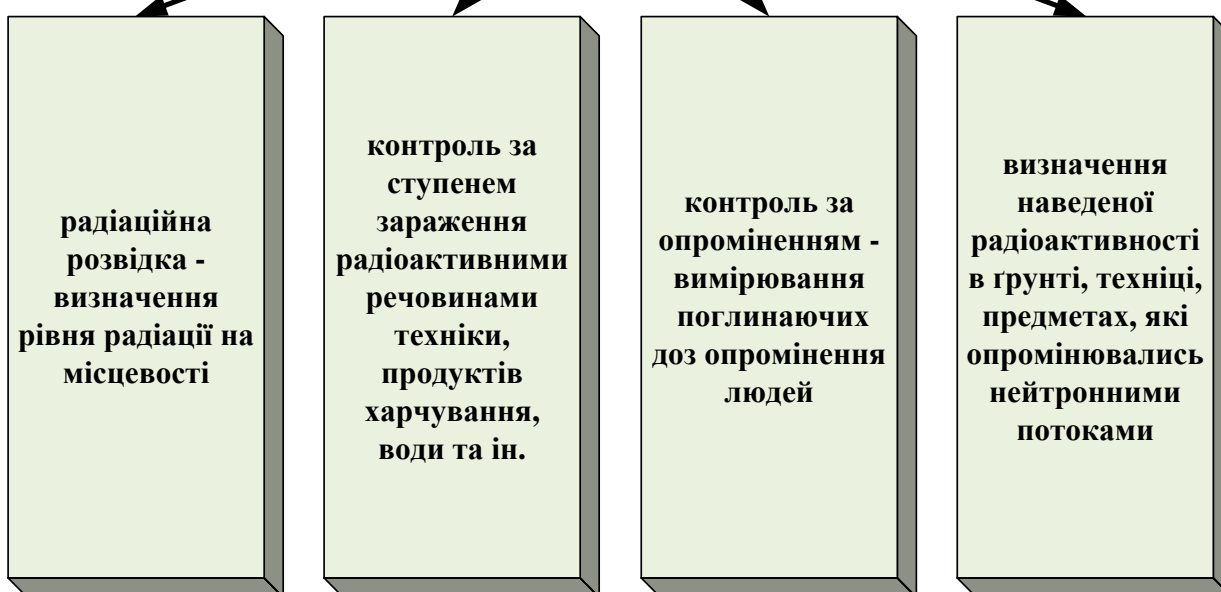
ПОРТАТИВНІ ПРИЛАДИ ДОЗИМЕТРИЧНОГО КОНТРОЛЮ

ПРИЗНАЧЕННЯ ДОЗИМЕТРИЧНИХ ПРИЛАДІВ

ПРИЗНАЧЕННЯ ДОЗИМЕТРИЧНИХ ПРИЛАДІВ

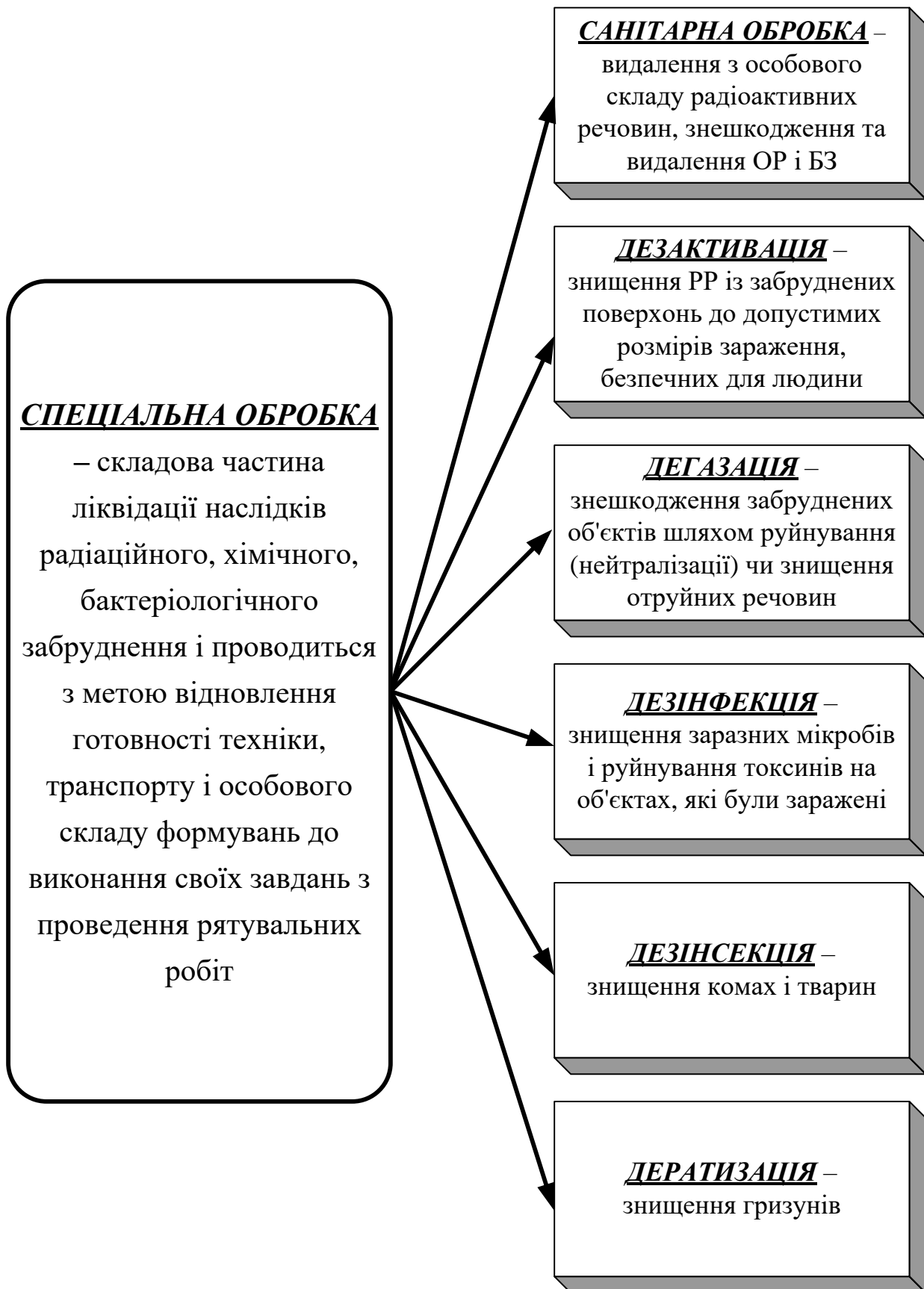
Для організації захисту населення від радіоактивного враження, проводяться вимірювання стану радіоактивного зараження (наведеної радіоактивності) навколишнього середовища та поглиненої дози радіації організмом людини

РАДІАЦІЙНИЙ І ХІМІЧНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ І ТЕРИТОРІЙ

СПЕЦІАЛЬНА ОБРОБКА

МЕДИЧНИЙ ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ

надання медичної допомоги постраждалим внаслідок надзвичайних ситуацій, рятувальникам та іншим особам, які залучалися до виконання аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт, гасіння пожеж, проведення їх медико-психологічної реабілітації

планування і використання сил та засобів закладів охорони здоров'я незалежно від форми власності

своєчасне застосування профілактичних медичних препаратів та своєчасне проведення санітарно-протиепідемічних заходів

контроль за якістю та безпекою харчових продуктів і продовольчої сировини, питної води та джерелами водопостачання

завчасне створення і підготовку спеціальних медичних формувань

утворення в умовах надзвичайних ситуацій необхідної кількості додаткових тимчасових мобільних медичних підрозділів або залучення додаткових закладів охорони здоров'я

накопичення медичного та спеціального майна і техніки

підготовку та перепідготовку медичних працівників з надання екстреної медичної допомоги

навчання населення способам надання домедичної допомоги та правилам дотримання особистої гігієни

здійснення заходів з метою недопущення негативного впливу на здоров'я населення шкідливих факторів навколишнього природного середовища та наслідків надзвичайних ситуацій, а також умов для виникнення і поширення інфекційних захворювань

проведення моніторингу стану навколишнього природного середовища, санітарно-гігієнічної та епідемічної ситуації

санітарну охорону територій та суб'єктів господарювання в зоні надзвичайної ситуації

МЕДИЧНИЙ
ЗАХИСТ І
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САНІТАРНОГО ТА
ЕПІДЕМІЧНОГО
БЛАГОПОЛУЧЧЯ
НАСЕЛЕННЯ
ВКЛЮЧАЄ:

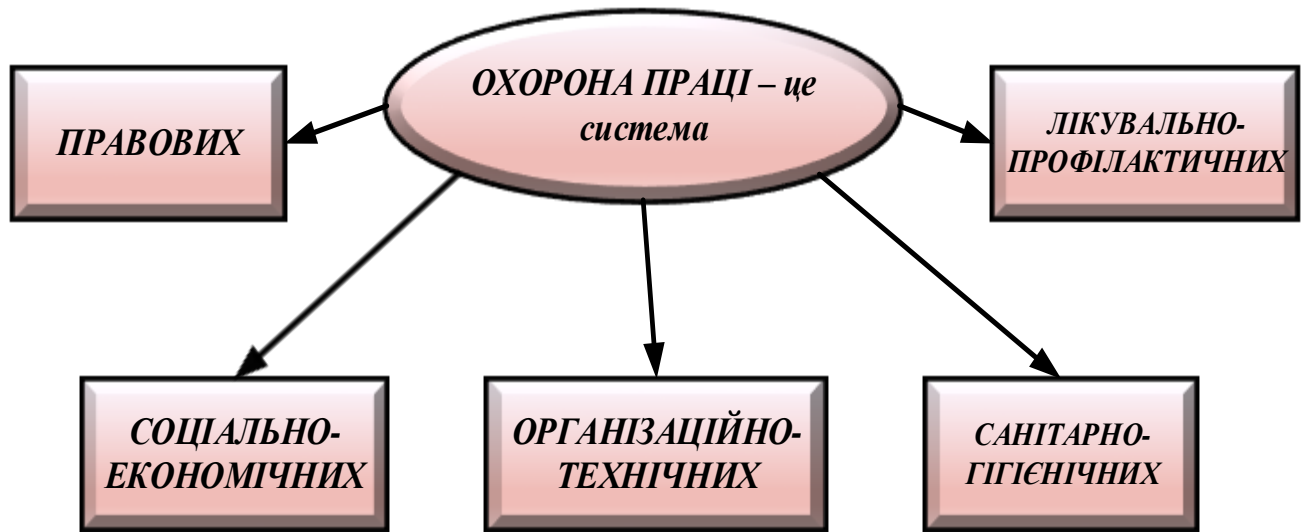
Контрольні питання до розділу 5.

1. Хімічні небезпеки та загрози?
2. Особливості виникнення аварій на хімічно-небезпечних об'єктах.
3. Які особливості виникнення аварій на хімічно-небезпечних об'єктах?
4. Які існують радіоактивні небезпеки та загрози?
5. Що таке радіаційно-небезпечні об'єкти?
6. Радіоекологічні проблеми аварій на радіаційно-небезпечних об'єктах?
7. Назвіть і охарактеризуйте засоби індивідуального захисту органів дихання.
8. Що таке засоби індивідуального захисту шкіри?
9. Що таке засоби колективного захисту?
10. У чому полягає особливість небезпек, пов'язаних з аваріями на об'єктах нафтогазового комплексу?
11. Від яких хімічних речовин може врятувати зволожена марлева пов'язка?
12. За якими критеріями здійснюється класифікація небезпечних вантажів?
13. У чому полягає особлива небезпека чадного газу для людини?
14. Які існують класи небезпеки вантажів та хімічних речовин за міжнародною та національною класифікацією?

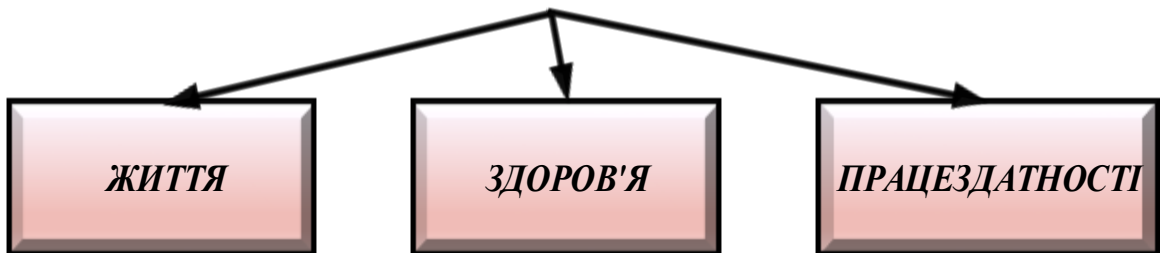
Розділ 6.

ПРАВОВІ ТА ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ОХОРОНИ ПРАЦІ

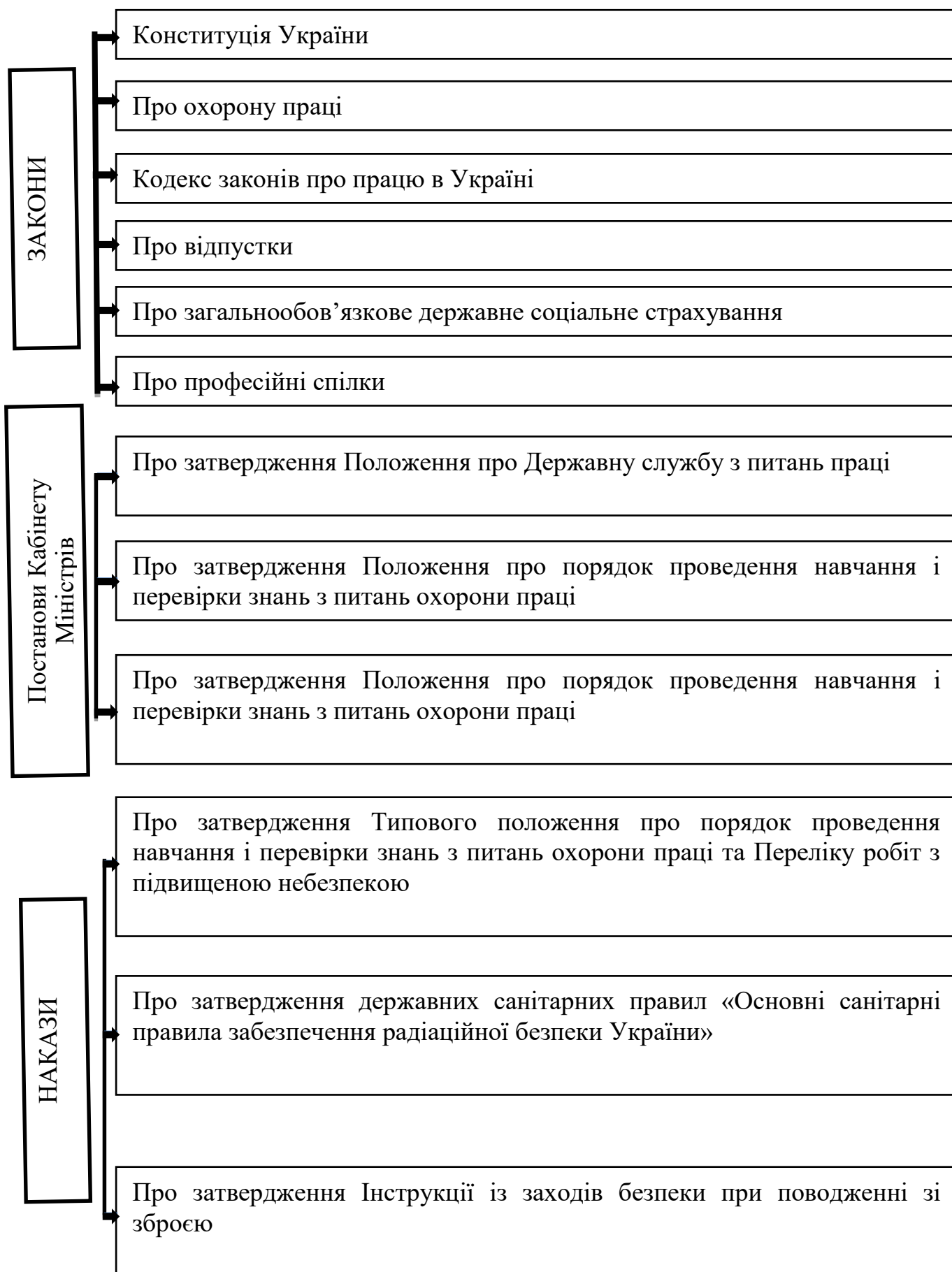
ПОНЯТТЯ ОХОРОНА ПРАЦІ

СПРЯМОВАНІ НА ЗБЕРЕЖЕННЯ

ПРАВОВА ОСНОВА ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

ПРИНЦИПИ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

- пріоритету життя і здоров'я працівників, повної відповідальності роботодавця за створення належних, безпечних і здорових умов праці;

- підвищення рівня промислової безпеки шляхом забезпечення суцільного технічного контролю за станом виробництв, технологій та продукції, а також сприяння підприємствам у створенні безпечних та нешкідливих умов праці;

- комплексного розв'язання завдань охорони праці на основі загальнодержавної, галузевих, регіональних програм з цього питання та з урахуванням інших напрямів економічної і соціальної політики, досягнень в галузі науки і техніки та охорони довкілля;

- соціального захисту працівників, повного відшкодування шкоди особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань;

- встановлення єдиних вимог з охорони праці для всіх підприємств та суб'єктів підприємницької діяльності незалежно від форм власності та видів діяльності;

- адаптації трудових процесів до можливостей працівника з урахуванням його здоров'я та психологічного стану;

- використання економічних методів управління охороною праці, участі держави у фінансуванні заходів щодо охорони праці, залучення добровільних внесків та інших надходжень на ці цілі, отримання яких не суперечить законодавству;

- інформування населення, проведення навчання, професійної підготовки і підвищення кваліфікації працівників з питань охорони праці;

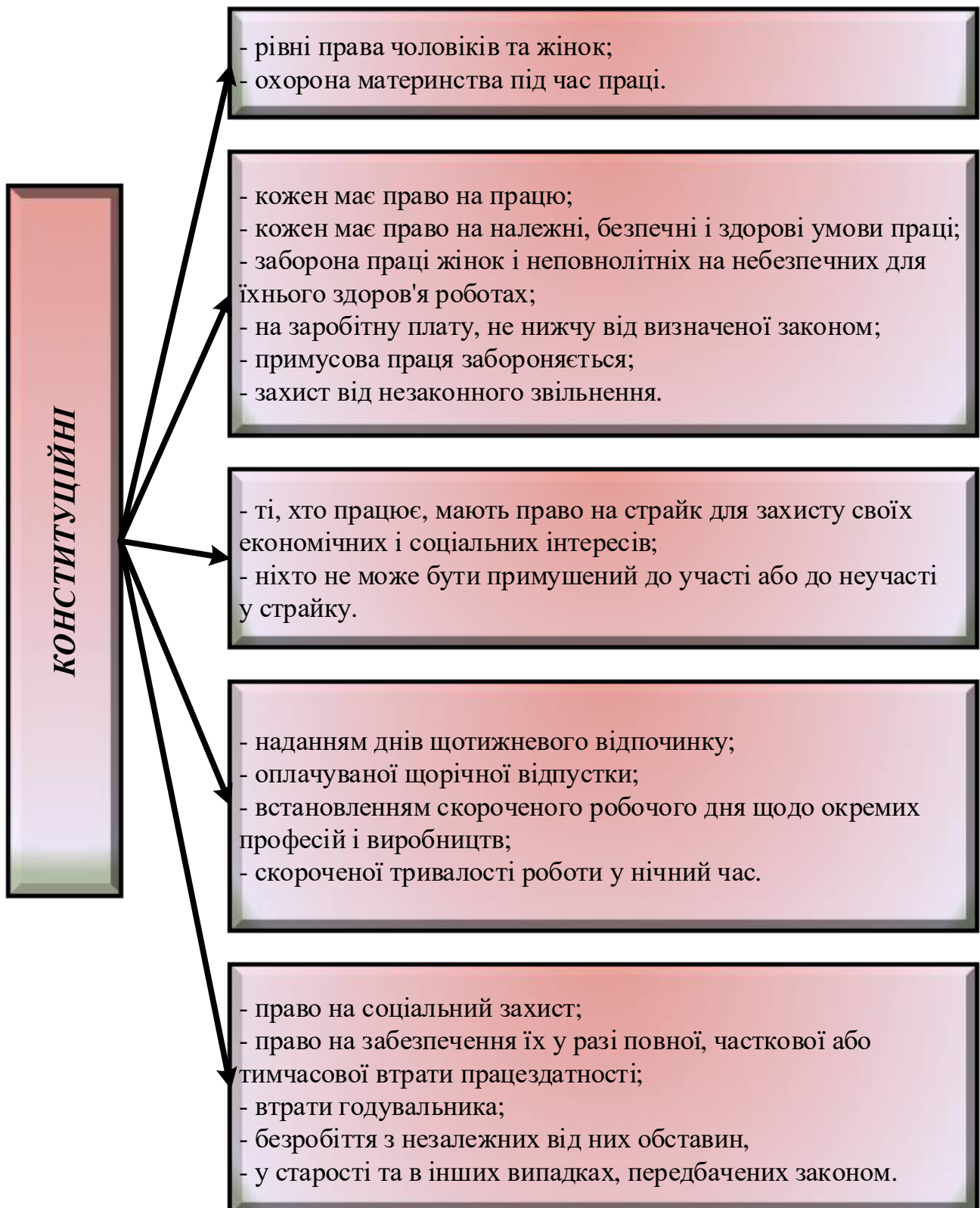

- забезпечення координації діяльності органів державної влади, установ, організацій, об'єднань громадян, що розв'язують проблеми охорони здоров'я, гігієни та безпеки праці, а також співробітництва і проведення консультацій між роботодавцями та працівниками (їх представниками), між усіма соціальними групами під час прийняття рішень з охорони праці на місцевому та державному рівнях;

- використання світового досвіду організації роботи щодо поліпшення умов і підвищення безпеки праці на основі міжнародного співробітництва.

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА ПРАЦІВНИКІВ НА ОХОРОНУ ПРАЦІ

ПРАВА ПРАЦІВНИКА ЗГІДНО ЗАКОНУ УКРАЇНИ «ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ»

Безпека технологічних процесів

Відмовитися від дорученої роботи, якщо створилася виробнича ситуація, небезпечна для його життя чи здоров'я або для людей, які його оточують, або для виробничого середовища чи довкілля

Зберігається середній заробіток, за період простою не з вини працівника

Працівник має право розірвати трудовий договір за власним бажанням, якщо роботодавець не виконує законодавства про охорону праці, не додержується умов колективного договору з цих питань

Працівника, який за станом здоров'я відповідно до медичного висновку потребує надання легшої роботи, роботодавець повинен перевести за згодою працівника на таку роботу на термін, зазначений у медичному висновку, і у разі потреби встановити скорочений робочий день та організувати проведення навчання працівника з набуття іншої професії відповідно до законодавства

На час зупинення експлуатації підприємства, цеху та ін. за працівником зберігаються місце роботи, а також середній заробіток

ОБОВ'ЯЗКИ РОБОТОДАВЦЯ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

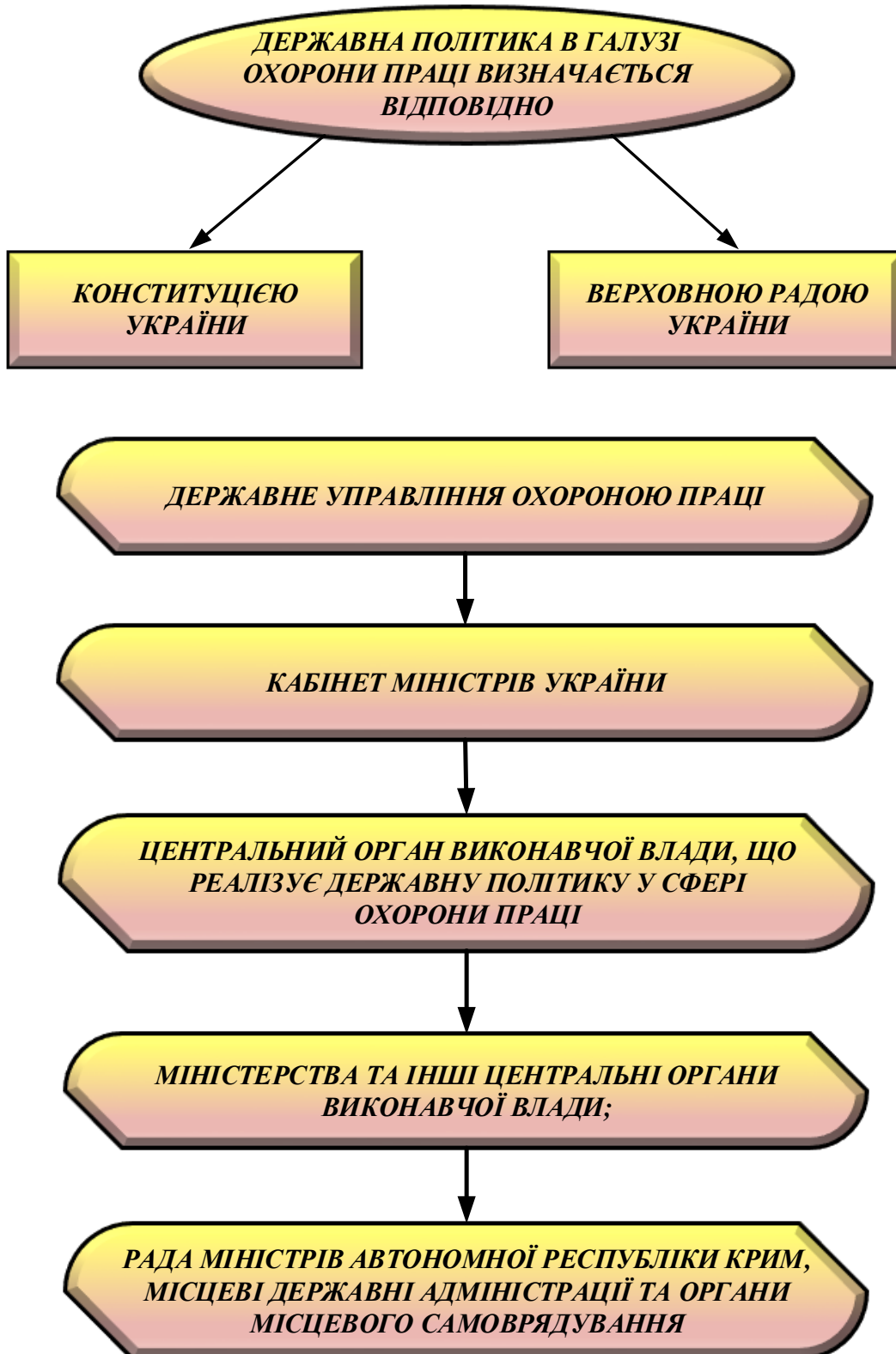
ДО ПОЧАТКУ РОБОТИ:

- пояснити працівникові його права і обов'язки та поінформувати під розписку про умови праці, наявність на його робочому місці небезпечних і шкідливих виробничих факторів, які ще не усунуто, можливі наслідки їх впливу та про права працівника на пільги та компенсації за роботу в таких умовах;
- ознайомити працівника з правилами внутрішнього трудового розпорядку та колективним договором;
- визначити працівникові робоче місце, забезпечити необхідними для роботи засобами;
- проінструктувати працівника з питань охорони праці, виробничої санітарії, гігієни праці й протипожежної охорони.

У ПРОЦЕСІ ТРУДОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

- правильно організувати працю працівників, створювати умови для зростання продуктивності праці;
- забезпечити трудову і виробничу дисципліну;
- неухильно дотримуватись законодавства про працю і охорону праці;
- уважно ставитися до потреб і запитів працівників, поліпшувати умови їх праці та побуту.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

ПОВНОВАЖЕННЯ КАБІНЕТУ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ ПРАЦІ

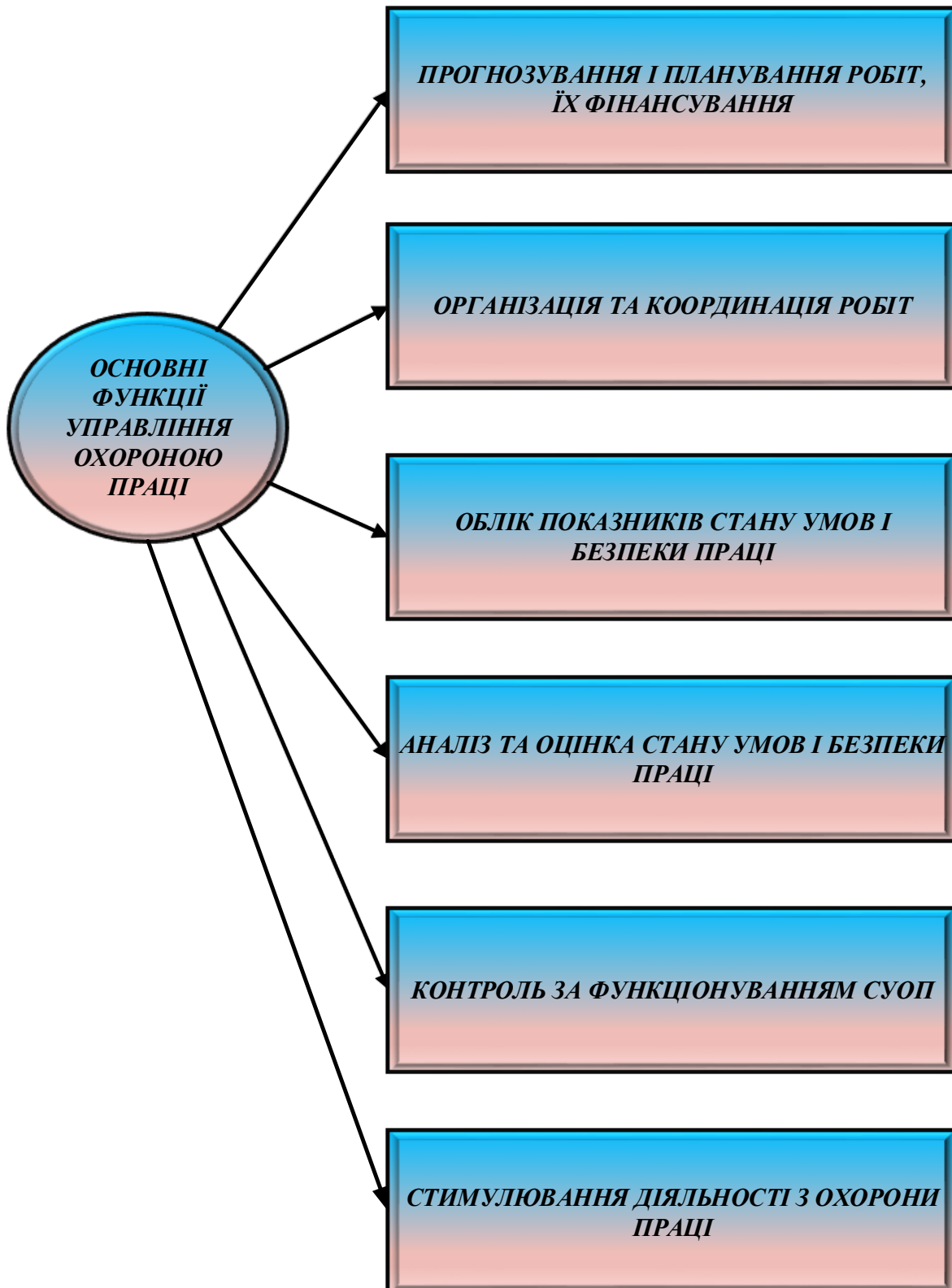
ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ З ПИТАНЬ ПРАЦІ

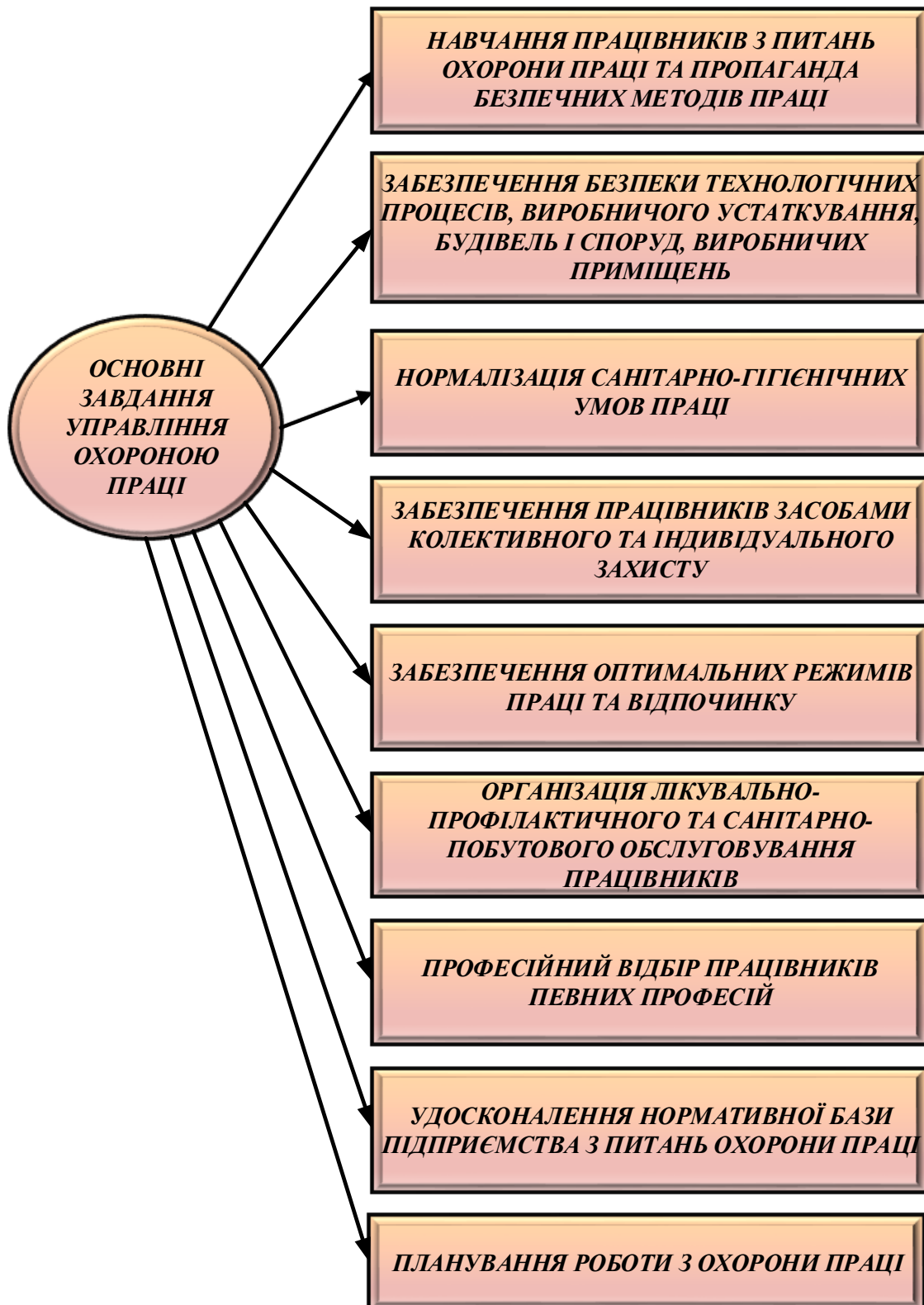
**ПОВНОВАЖЕННЯ МІНІСТЕРСТВ ТА ІНШИХ
ЦЕНТРАЛЬНИХ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ В ГАЛУЗІ
ОХОРОНИ ПРАЦІ**

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

ОСНОВНІ ЗАВДАННЯ УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

**ДЕРЖАВНИЙ НАГЛЯД ЗА ДОДЕРЖАННЯМ
ЗАКОНІВ ТА ІНШИХ НОРМАТИВНО-
ПРАВОВИХ АКТІВ ПРО ОХОРОНУ ПРАЦІ
ЗДІЙСНЮЮТЬ:**

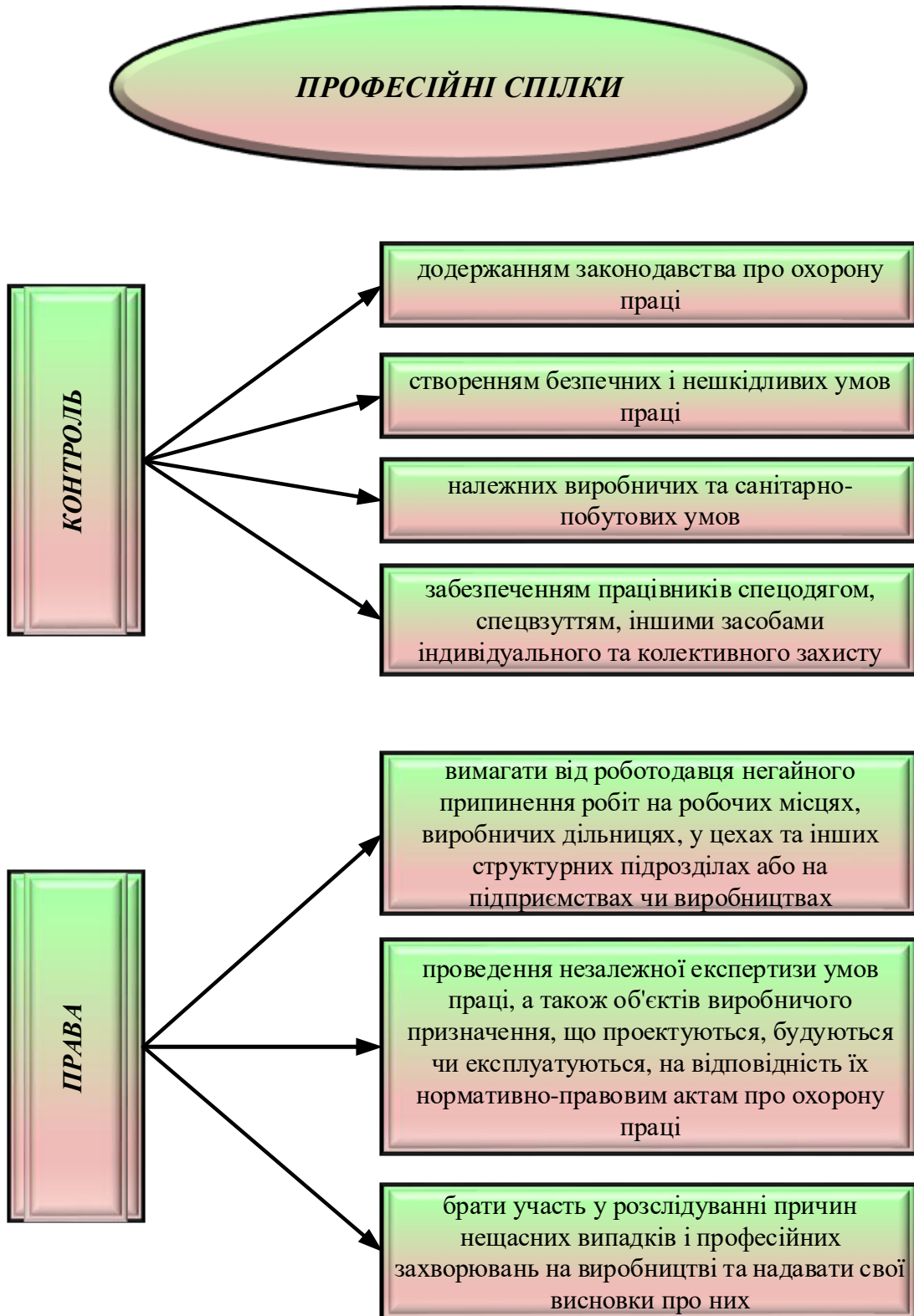
**ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ,
ЩО РЕАЛІЗУЄ ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ У СФЕРІ
ОХОРОНИ ПРАЦІ**

**ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ,
ЩО РЕАЛІЗУЄ ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ У СФЕРІ
ЯДЕРНОЇ ТА РАДІАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ**

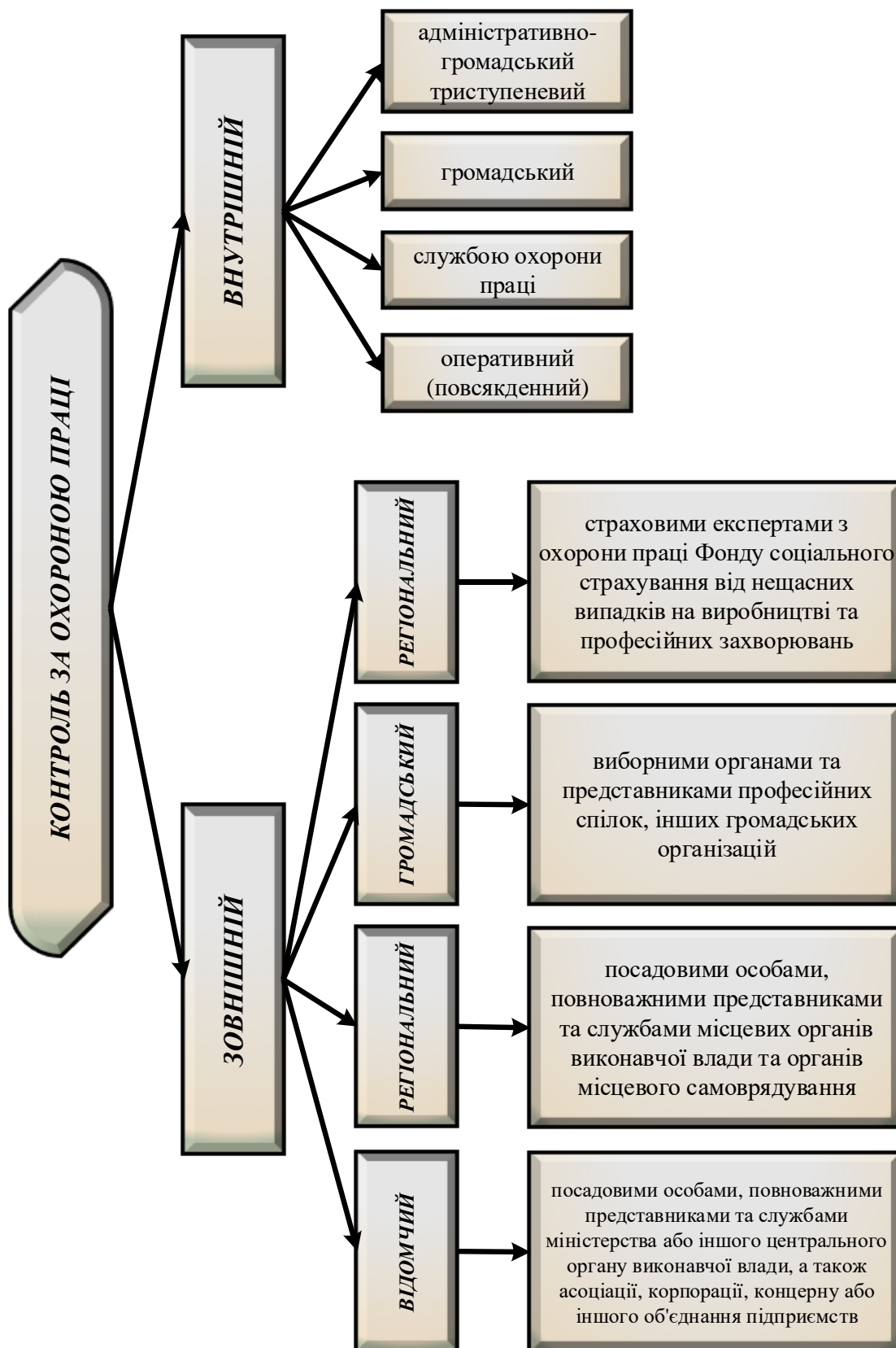
**ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ,
ЩО РЕАЛІЗУЄ ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ З ПИТАНЬ
НАГЛЯДУ ТА КОНТРОЛЮ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ
ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРАХ ПОЖЕЖНОЇ І
ТЕХНОГЕННОЇ БЕЗПЕКИ**

**ЦЕНТРАЛЬНИЙ ОРГАН ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ,
ЩО РЕАЛІЗУЄ ДЕРЖАВНУ ПОЛІТИКУ У СФЕРІ
САНІТАРНОГО ТА ЕПІДЕМІЧНОГО
БЛАГОПОЛУЧЧЯ НАСЕЛЕННЯ**

ГРОМАДСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

ФОРМИ КОНТРОЛЮ ЗА ОХОРОНОЮ ПРАЦІ

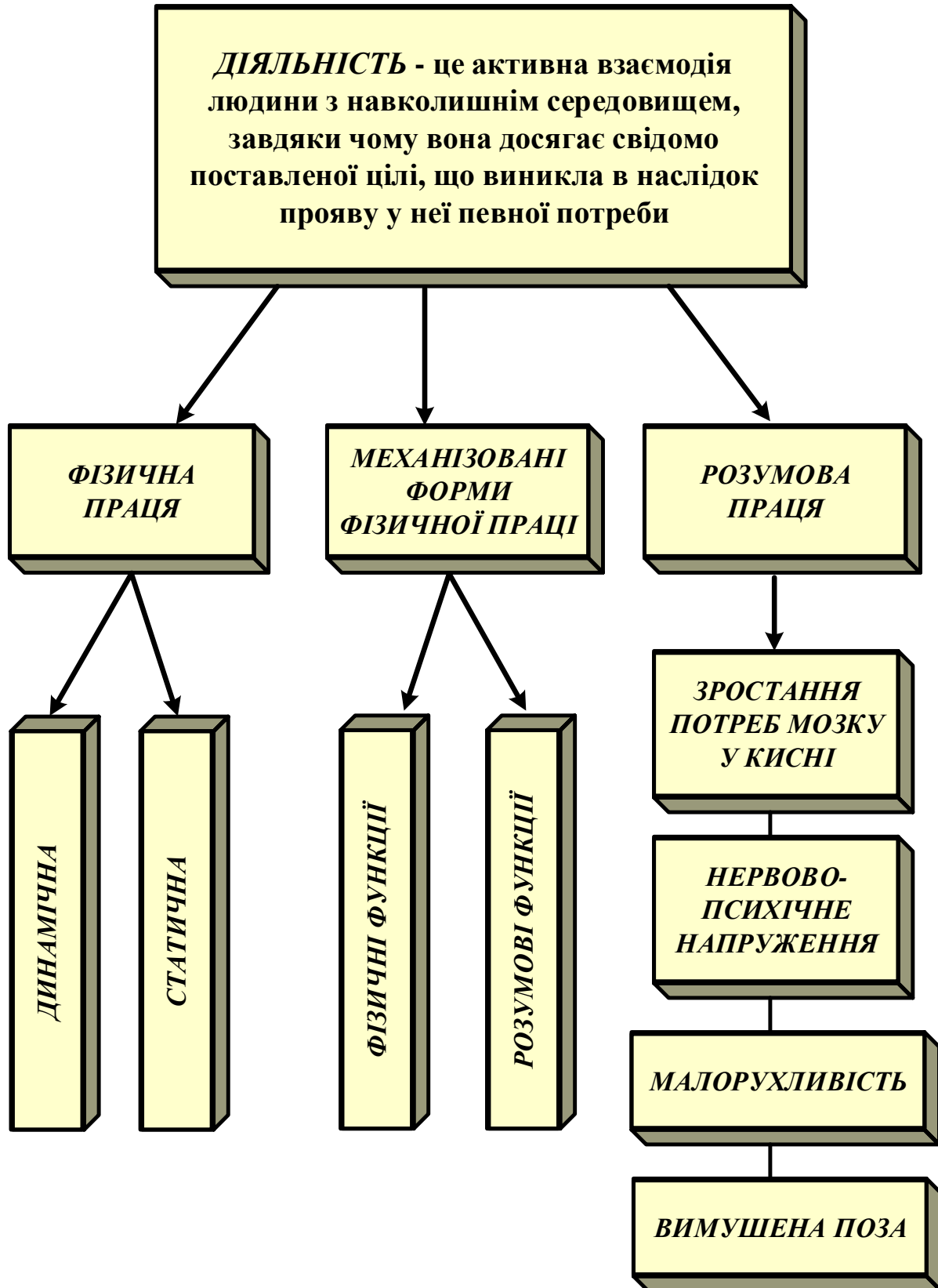
Контрольні питання до розділу 6.

1. Законодавча та нормативна база з питань охорони праці.
2. Основні положення закону України про охорону праці
3. Конституційне закріплення охорони праці
4. Права працівника на охорону праці
5. Обов'язки працівника щодо охорони праці
6. Поняття охорони праці?
7. Як регулюється безпека праці?
8. Хто забезпечує державне управління охороною праці?
9. Суб'єкти державного нагляду за охороною праці?
10. Хто здійснює громадський контроль за охороною праці?

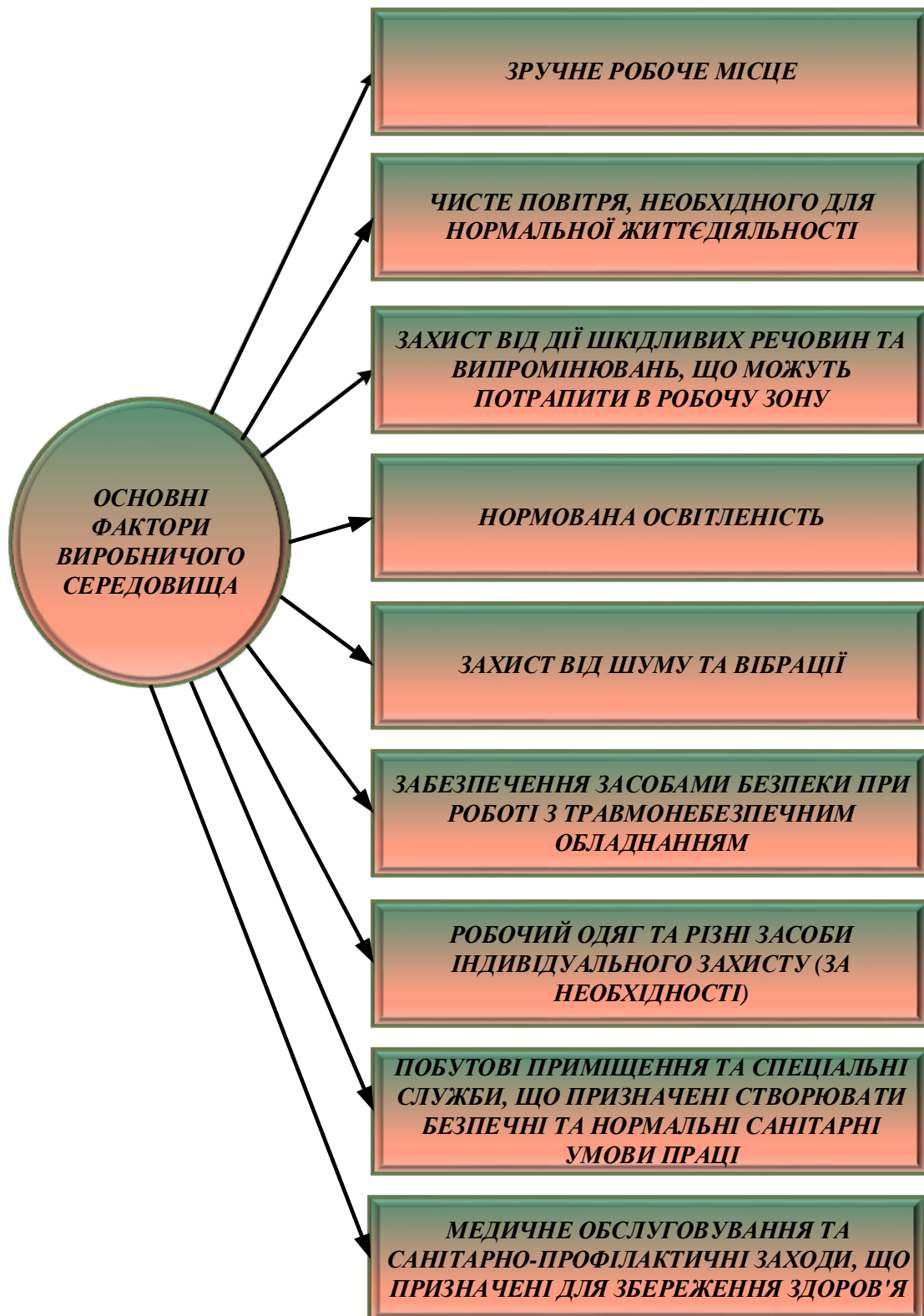
Розділ 7.

Гігієна праці та виробнича санітарія

ФІЗІОЛОГІЯ ПРАЦІ

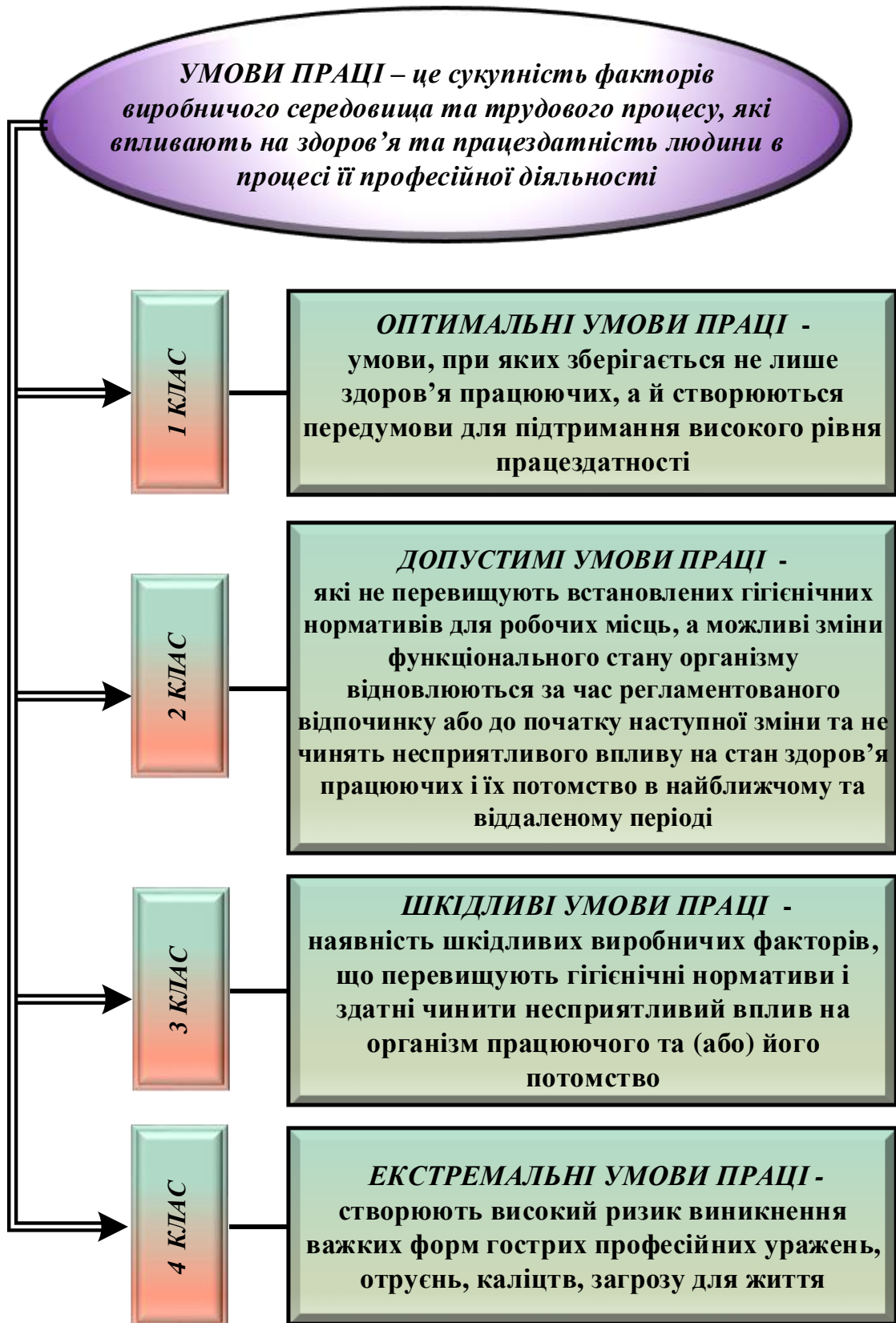
**ОСНОВНІ ФАКТОРИ ВИРОБНИЧОГО СЕРЕДОВИЩА, ЩО
ВИЗНАЧАЮТЬ ФОРМУЮТЬ УМОВИ ПРАЦІ НА
ВИРОБНИЦТВІ**

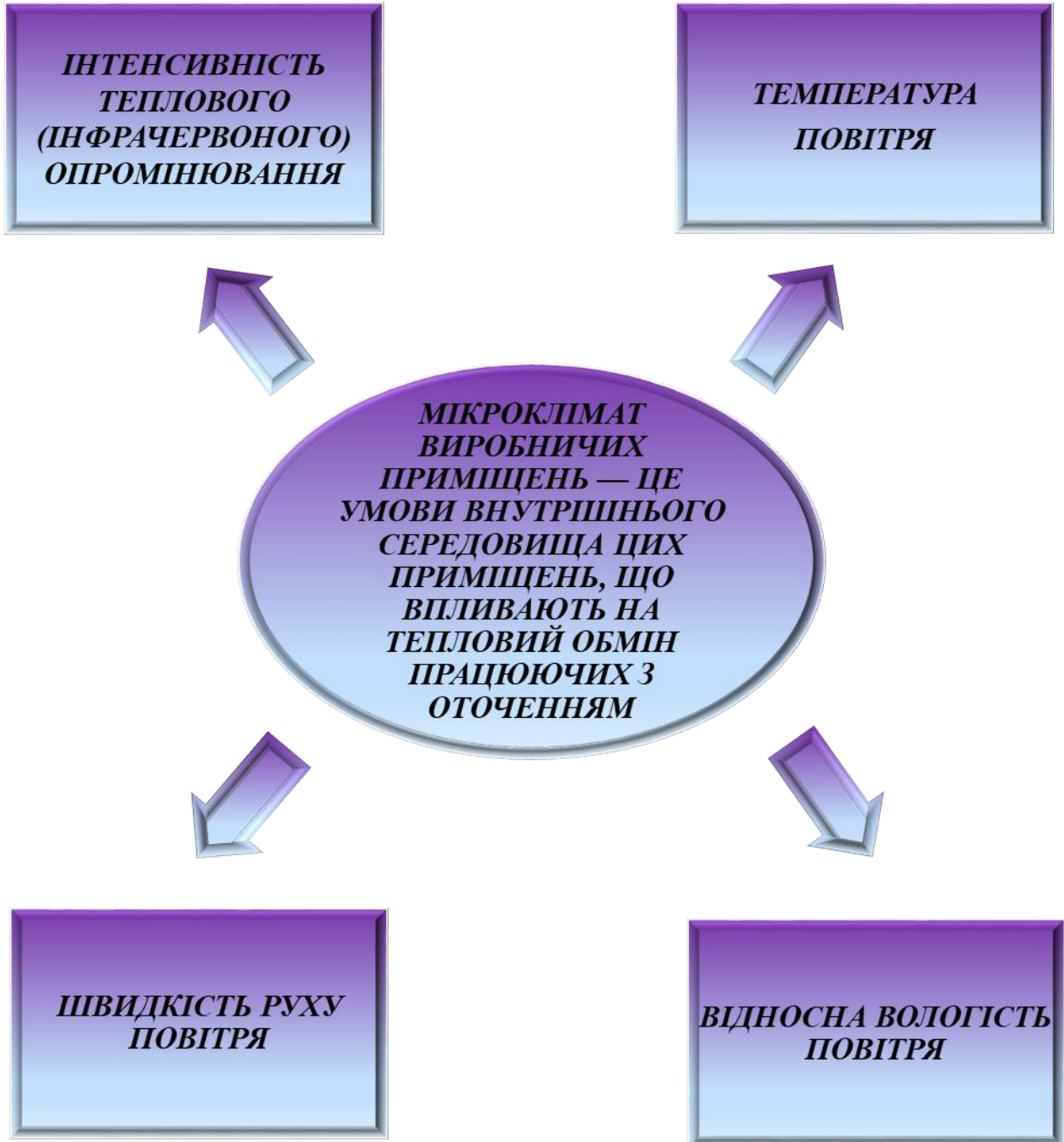
УМОВИ ПРАЦІ

ГІГІЄНІЧНА КЛАСИФІКАЦІЯ УМОВ ПРАЦІ

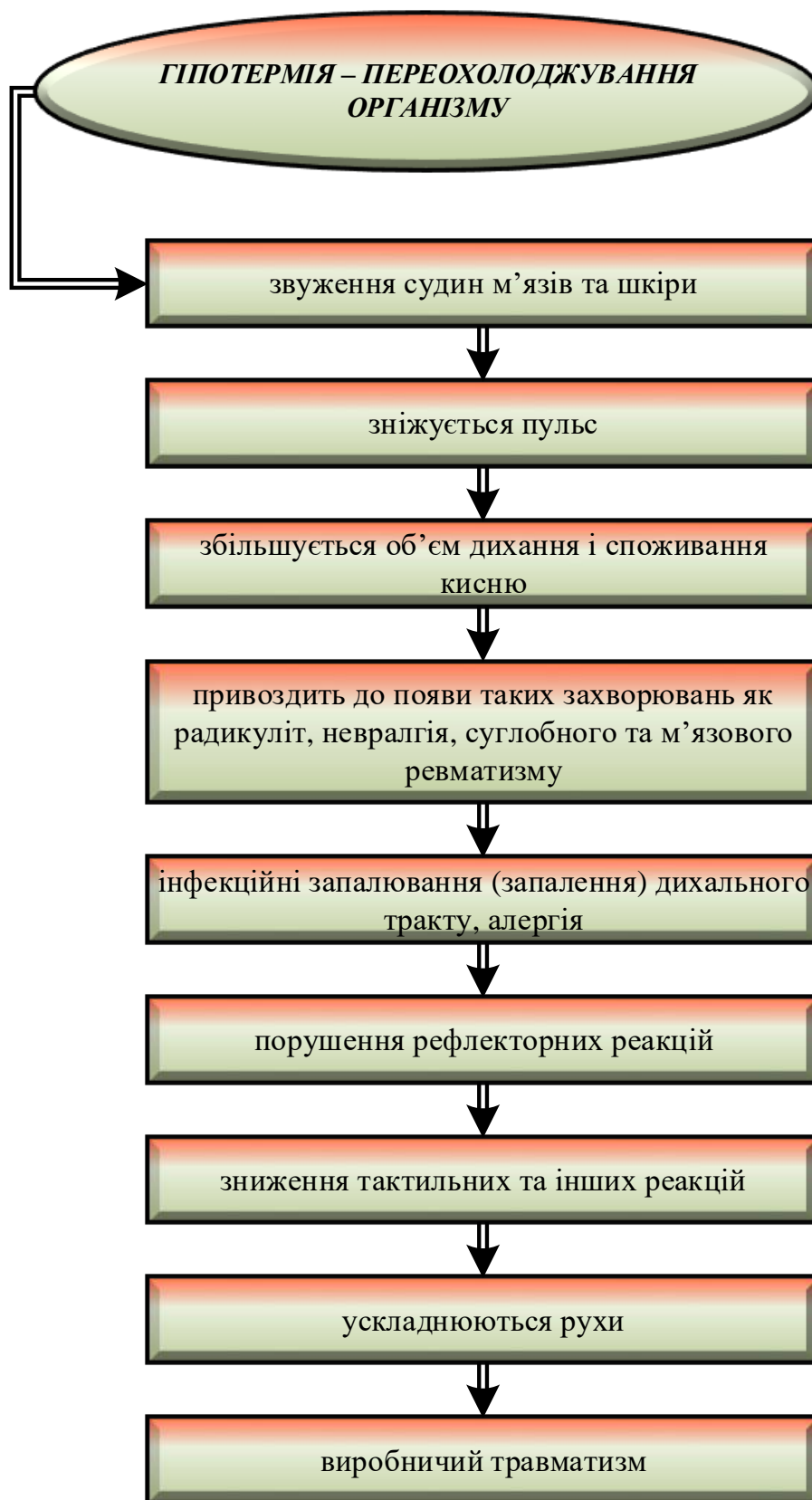
МІКРОКЛІМАТ ВИРОБНИЧИХ ПРИМІЩЕНЬ

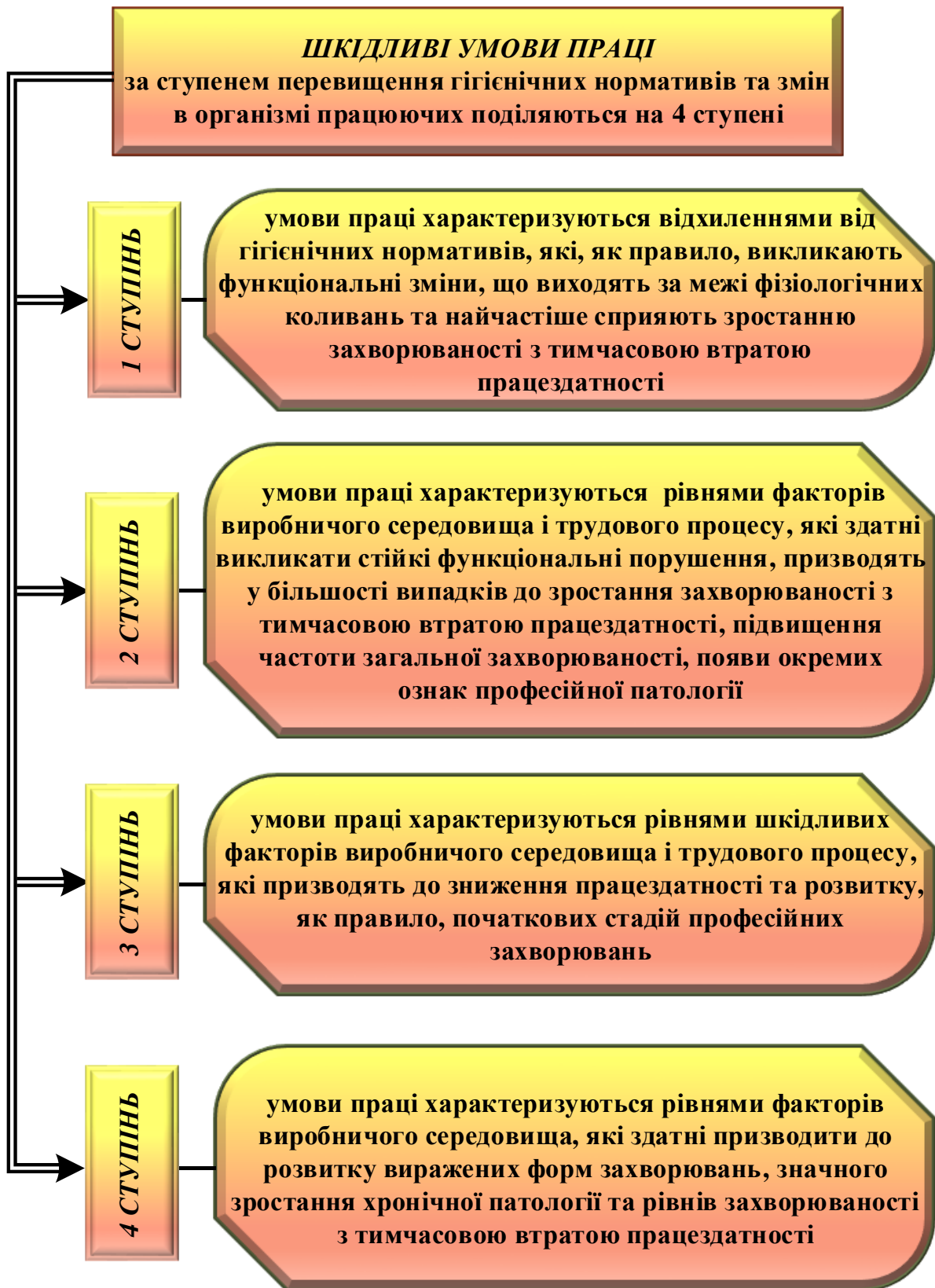
ВПЛИВ ТЕМПЕРАТУРИ ПОВІТРЯ НА САМОПОЧУТТЯ ЛЮДИНИ В ПРОЦЕСІ РОБОТИ

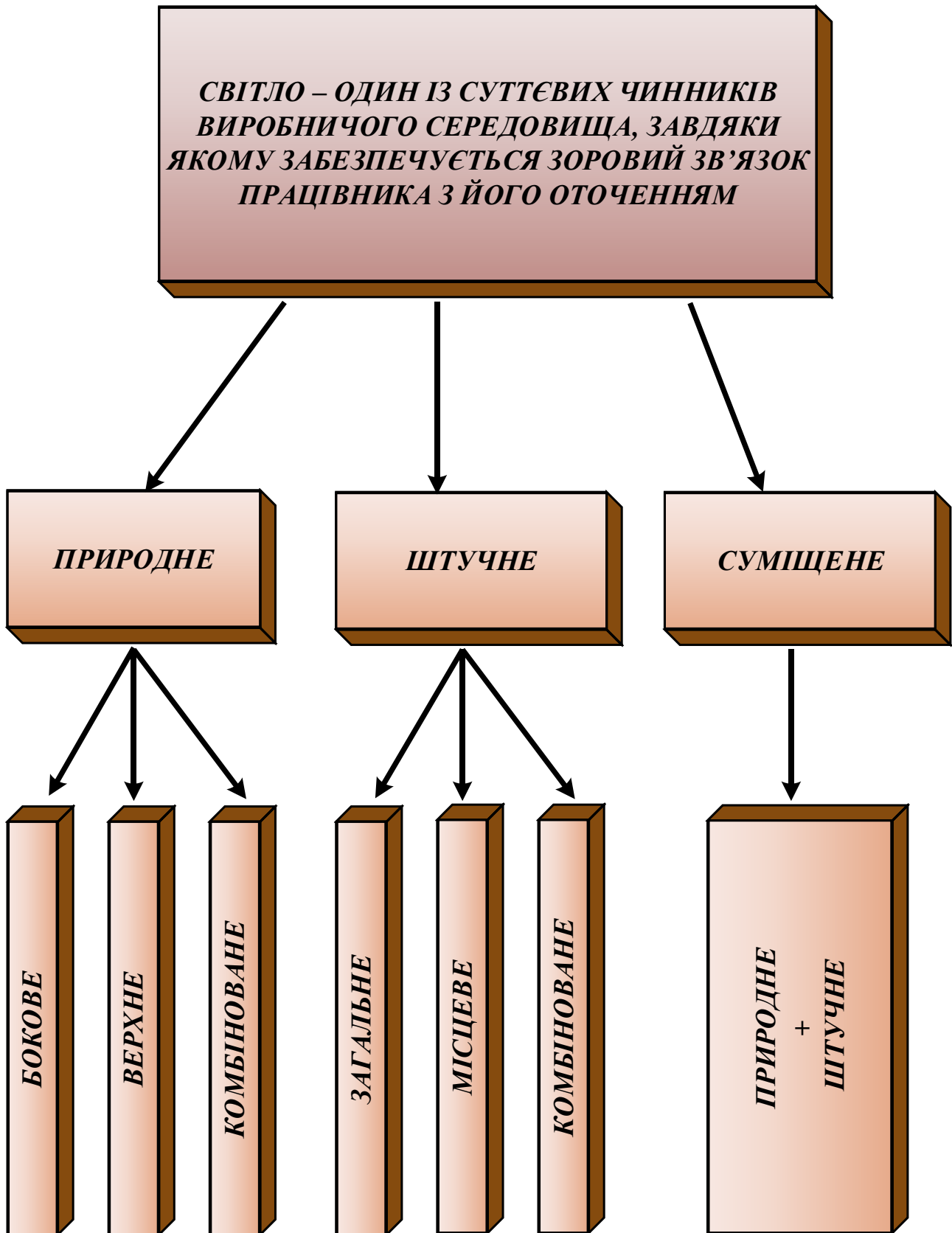
ВПЛИВ НИЗЬКОЇ ТЕМПЕРАТУРИ НА ПРАЦЕЗДАТНІСТЬ

КЛАСИФІКАЦІЯ ШКІДЛИВИХ УМОВ ПРАЦІ

ОСВІТЛЕННЯ ВИРОБНИЧИХ ПРИМІЩЕНЬ

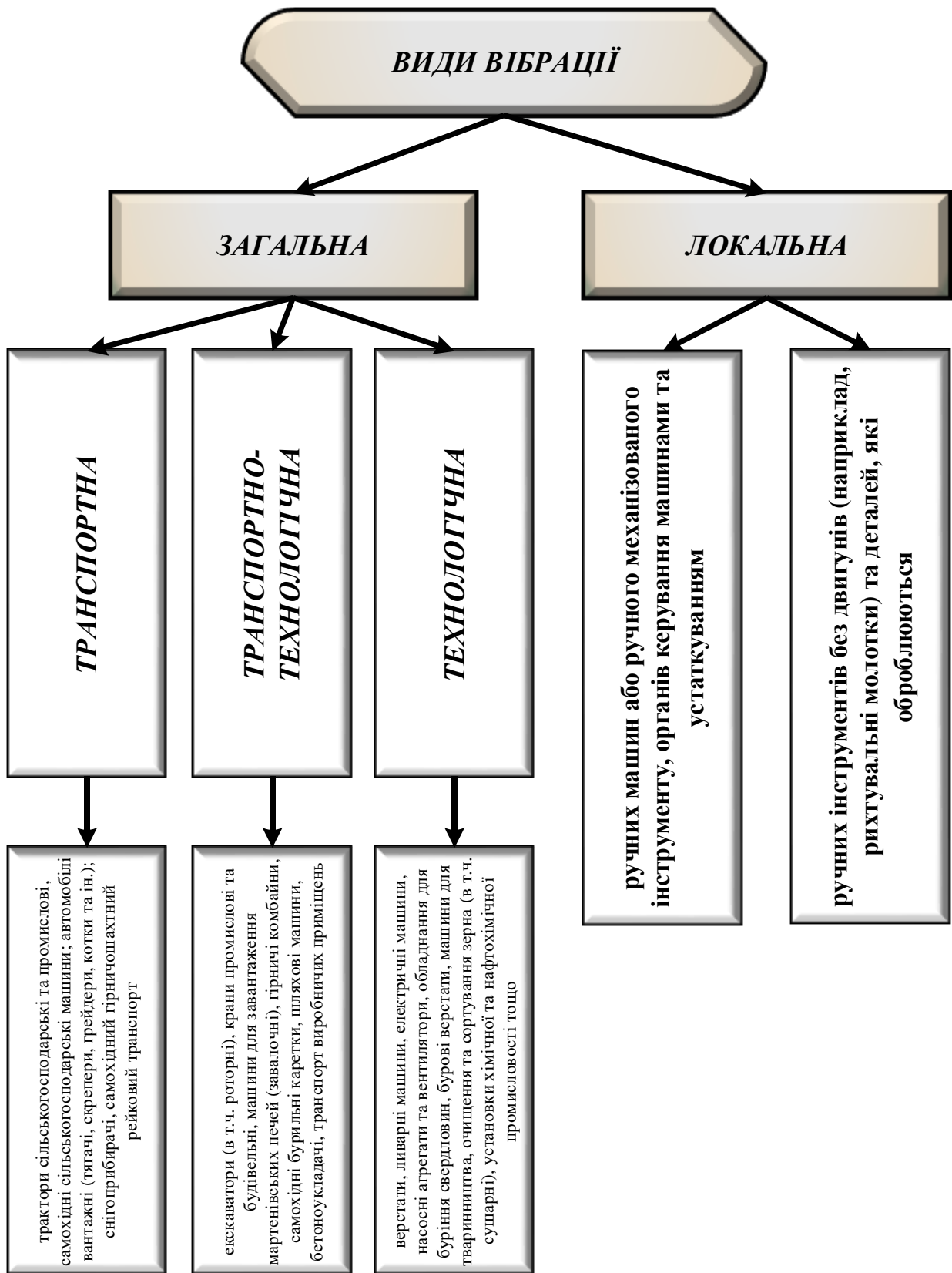
КЛАСИФІКАЦІЯ ВИРОБНИЧОГО ОСВІТЛЕННЯ ЗА ПРИЗНАЧЕННЯМ

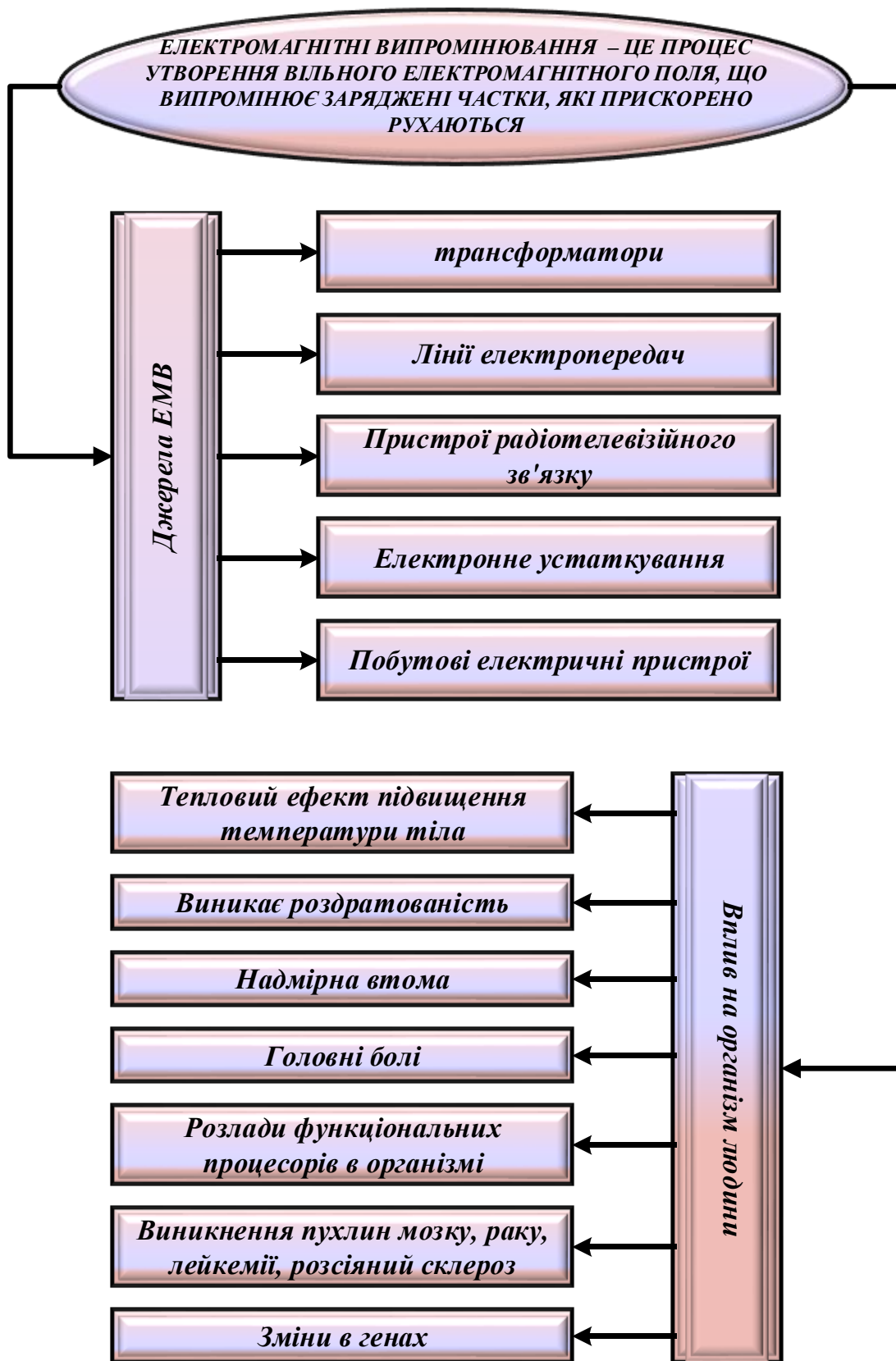
ВІБРАЦІЯ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

ВИДИ ВІБРАЦІЇ

ЕЛЕКТРОМАГНІТНІ ВИПРОМІНЮВАННЯ ТА ЇХ ВПЛИВ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

**ЗАХОДИ ТА ЗАСОБИ НОРМАЛІЗАЦІЇ ПАРАМЕТРІВ
МІКРОКЛІМАТУ**

**БУДІВНИЦТВО ПРИМІЩЕНЬ І
СПОРУД ЗГІДНО ВИМОГ
ДЕРЖАВНИХ БУДІВЕЛЬНИХ НОРМ І
ПРАВИЛ**

**УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ
ПРОЦЕСІВ ТА УСТАТКУВАННЯ**

**РАЦІОНАЛЬНИЙ РЕЖИМ ПРАЦІ ТА
ВІДПОЧИНКУ**

**ЗАСТОСУВАННЯ ТЕПЛОІЗОЛЯЦІЇ
УСТАТКУВАННЯ ТА ЗАХИСНИХ
ЕКРАНІВ**

**РАЦІОНАЛЬНА ВЕНТИЛЯЦІЯ,
КОНДИЦІОНУВАННЯ ТА ОПАЛЕННЯ
ПРИМІЩЕННЯ**

ЗАГАЛЬНІ ЗАХОДИ ПОПЕРЕДЖЕННЯ ДІЇ ШКІДЛИВИХ РЕЧОВИН НА ПРАЦЮЮЧИХ

**ЗАМІНА ШКІДЛИВИХ РЕЧОВИН
МЕНШ ШКІДЛИВИМИ**

**УДОСКОНАЛЕННЯ ТЕХНОЛОГІЧНИХ
ПРОЦЕСІВ ТА УСТАТКУВАННЯ**

**АВТОМАТИЗАЦІЯ І ДИСТАНЦІЙНЕ
КЕРУВАННЯ**

**ГЕРМЕТИЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОГО
УСТАТКУВАННЯ ЛОКАЛІЗАЦІЯ
ШКІДЛИВИХ ВИКИДІВ**

**ПОПЕРЕДНІ ТА ПЕРІОДИЧНІ
МЕТОДИЧНІ ОГЛЯДИ РОБІТНИКІВ,
ЯКІ ПРАЦЮЮТЬ У ШКІДЛИВИХ
УМОВАХ**

ПРОФІЛАКТИЧНЕ ХАРЧУВАННЯ

**ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ
ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

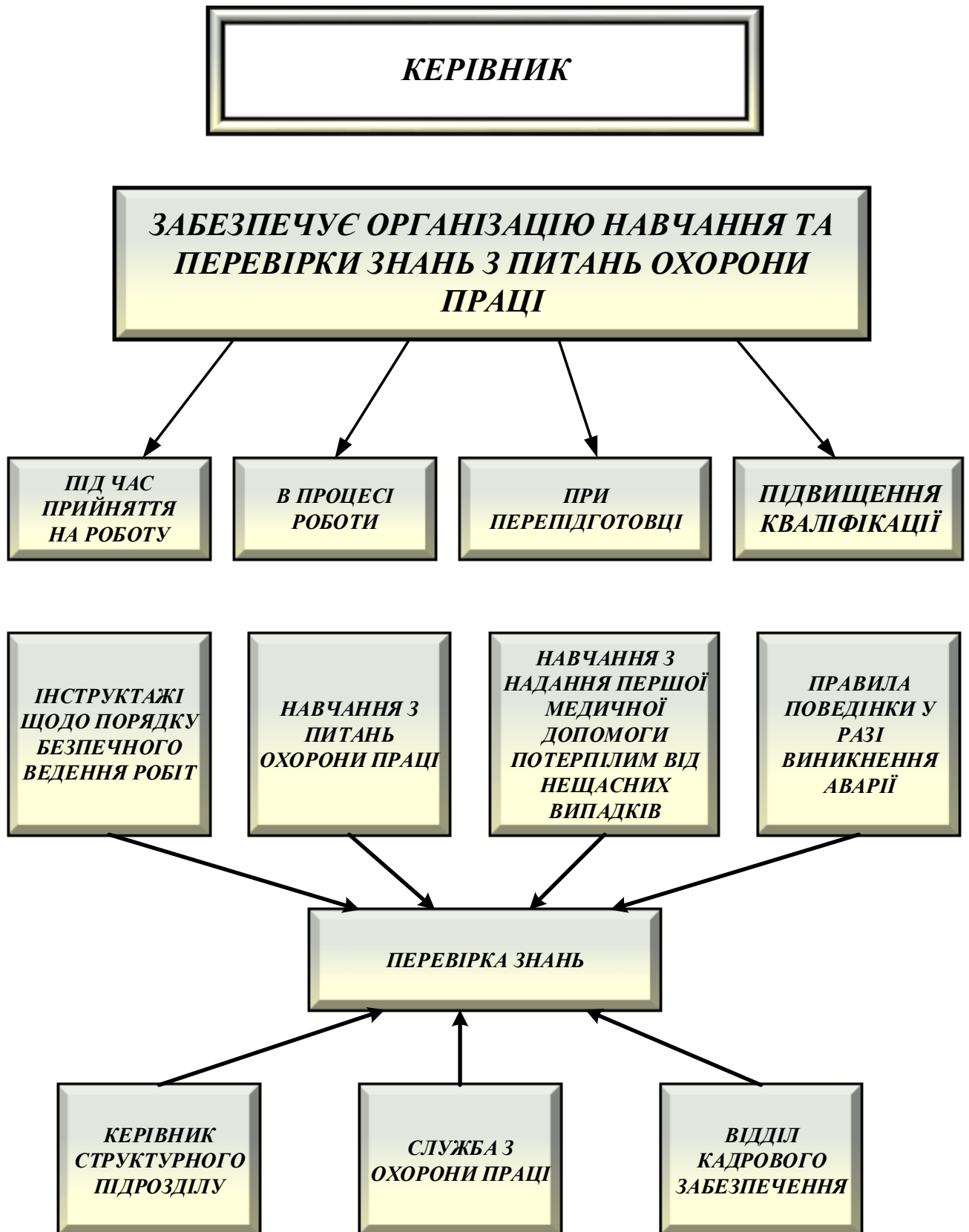
Контрольні питання до розділу 7.

1. Поняття фізіологія праці.
2. Що таке гігієна праці та її завдання?
3. Що таке виробнича санітарія та її завдання?
4. Комфортні умови праці на робочому місці.
5. Мікrokлімат виробничого середовища та його значення для здоров'я та працездатності людини.
6. Умови праці та фактори, що їх формують.
7. Яку роль відіграє освітлення на виробництві?
8. Види виробничого освітлення.
9. Що таке гранично допустима концентрація шкідливих речовин?
10. Яка відмінність між поняттями „нешасний випадок”, „професійне отруєння” та „професійні захворювання”?
11. Яка відмінність між поняттями „втома”, „перевтома” та „стрес”?
12. Причини травматизму та виникнення професійних захворювань під час роботи.

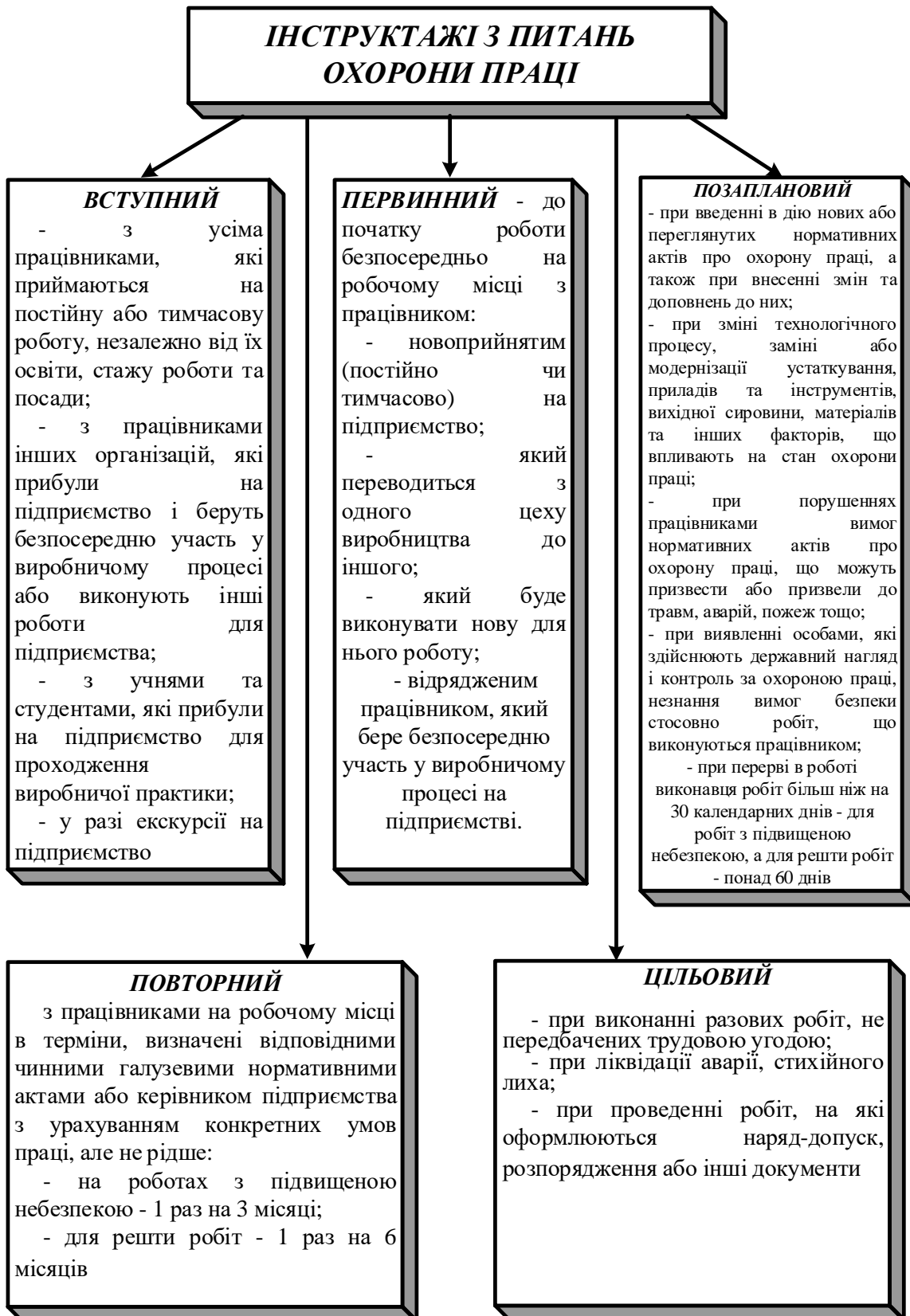
Розділ 8.

Навчання та перевірка знань з питань охорони праці. Інструктажі з питань охорони праці

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАННЯ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ

ІНСТРУКТАЖІ З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ

ЕТАПИ РОЗСЛІДУВАННЯ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ

**СТВОРЕННЯ КОМІСІЇ З РОЗСЛІДУВАННЯ
НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ**

ОБСТЕЖЕННЯ МІСЦЯ ПОДІЇ

ВИЗНАЧИТИ ХАРАКТЕР АВАРІЇ

ВИЯВИТИ ТА ОПИТАТИ СВДКІВ

**З'ЯСУВАТИ ОБСТАВИНИ, ЩО СПРИЧИНИЛИ
АВАРІЮ**

**ВСТАНОВИТИ ФАКТИ ПОРУШЕННЯ ВИМОГ
ЗАКОНОДАВСТВА ТА НОРМАТИВНИХ АКТІВ
З ПИТАНЬ ОХОРОНИ ПРАЦІ**

**ВИЗНАЧИТИ ЯКІСТЬ ВИКОНАННЯ РОБІТ ТА
ВІДПОВІДНІСТЬ ЇХ ТЕХНІЧНИМ НОРМАМ**

**ВСТАНОВЛЕННЯ ОСІБ, ЩО НЕСУТЬ
ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ**

ПРОВЕДЕННЯ ЕКСПЕРТИЗ

**РОЗРОБКА ЗАХОДІВ ЩОДО ЛІКВІДАЦІЇ
НАСЛІДКІВ ТА ЗАПОБІГАННЯ**

АНАЛІЗ НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ

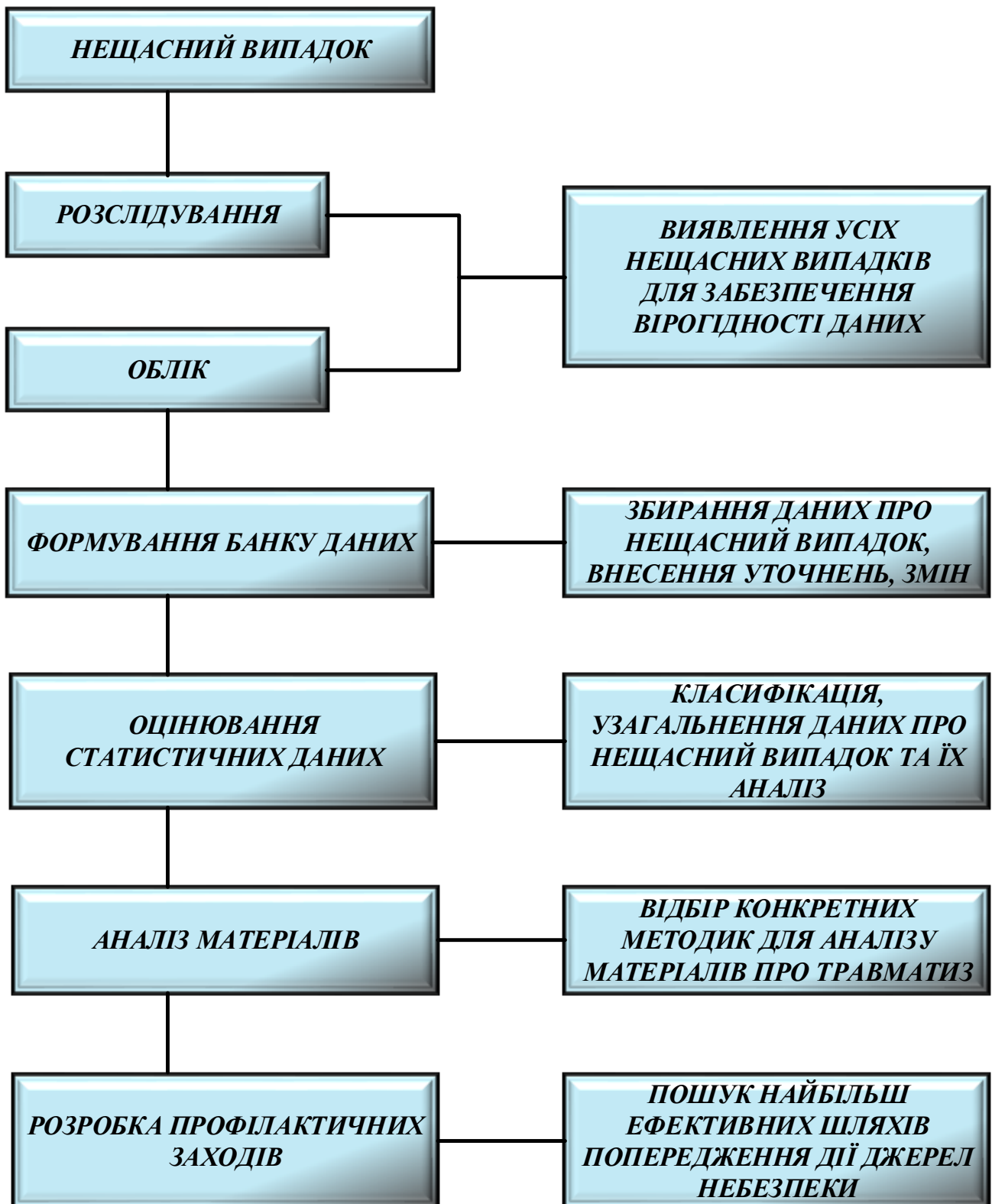
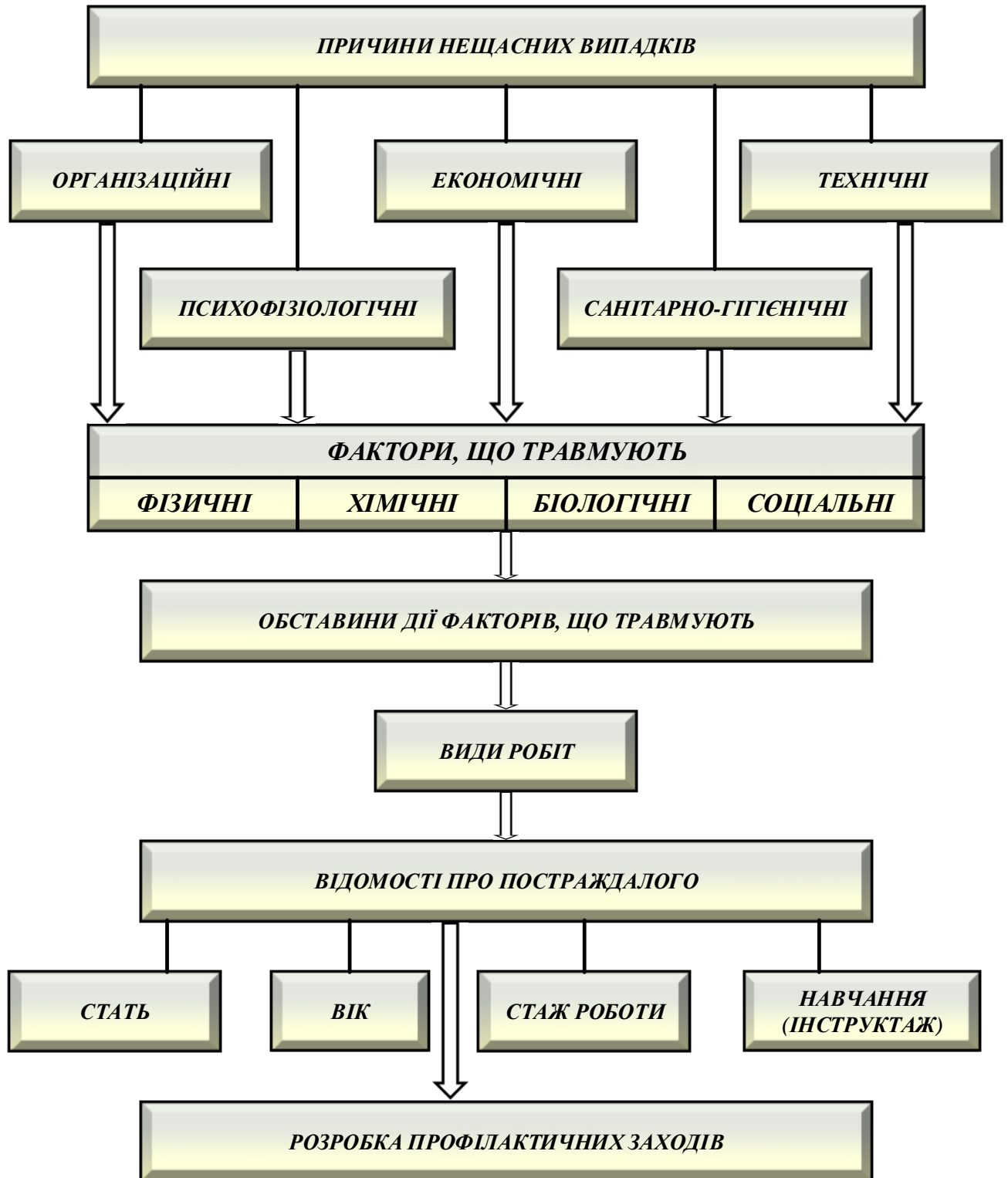

СХЕМА АНАЛІЗУ ПРИЧИН НЕЩАСНИХ ВИПАДКІВ НА ВИРОБНИЦТВІ

Контрольні питання до розділу 8.

1. Навчання з питань охорони праці?
2. Відповідальна особа за організацію навчання з питань охорони праці на виробництві?
3. В які строки і коли проводиться навчання з питань охорони праці?
4. Категорії осіб з якими проводиться навчання з питань охорони праці?
5. Перевірка знань з питань охорони праці.
6. Склад комісії з перевірки знань з питань охорони праці?
7. Види інструктажів з питань охорони праці?
8. Мета та порядок проведення інструктажів з питань охорони праці?
9. Стажування, дублювання та допуск працівників до виконання своїх обов'язків.
10. Професійний добір та його медичне забезпечення.
11. Розслідування нещасних випадків, аварій та професійних захворювань на виробництві.
12. Причини нещасних випадків, аварій та професійних захворювань на виробництві.

Розділ 9.

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА ТА ВИБУХОБЕЗПЕКА. ПЕРВИННІ ЗАСОБИ ПОЖЕЖОГАСІННЯ

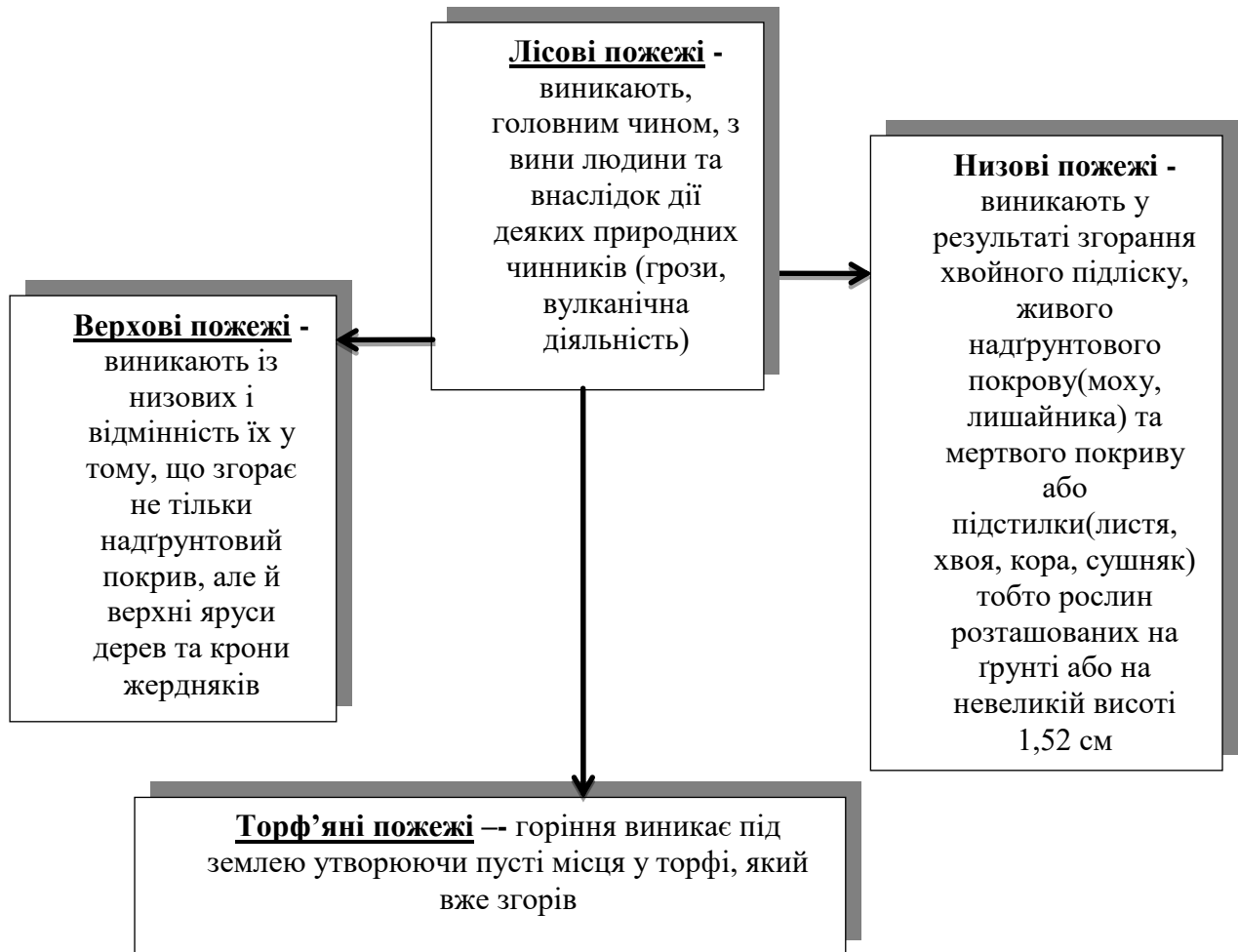
ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА

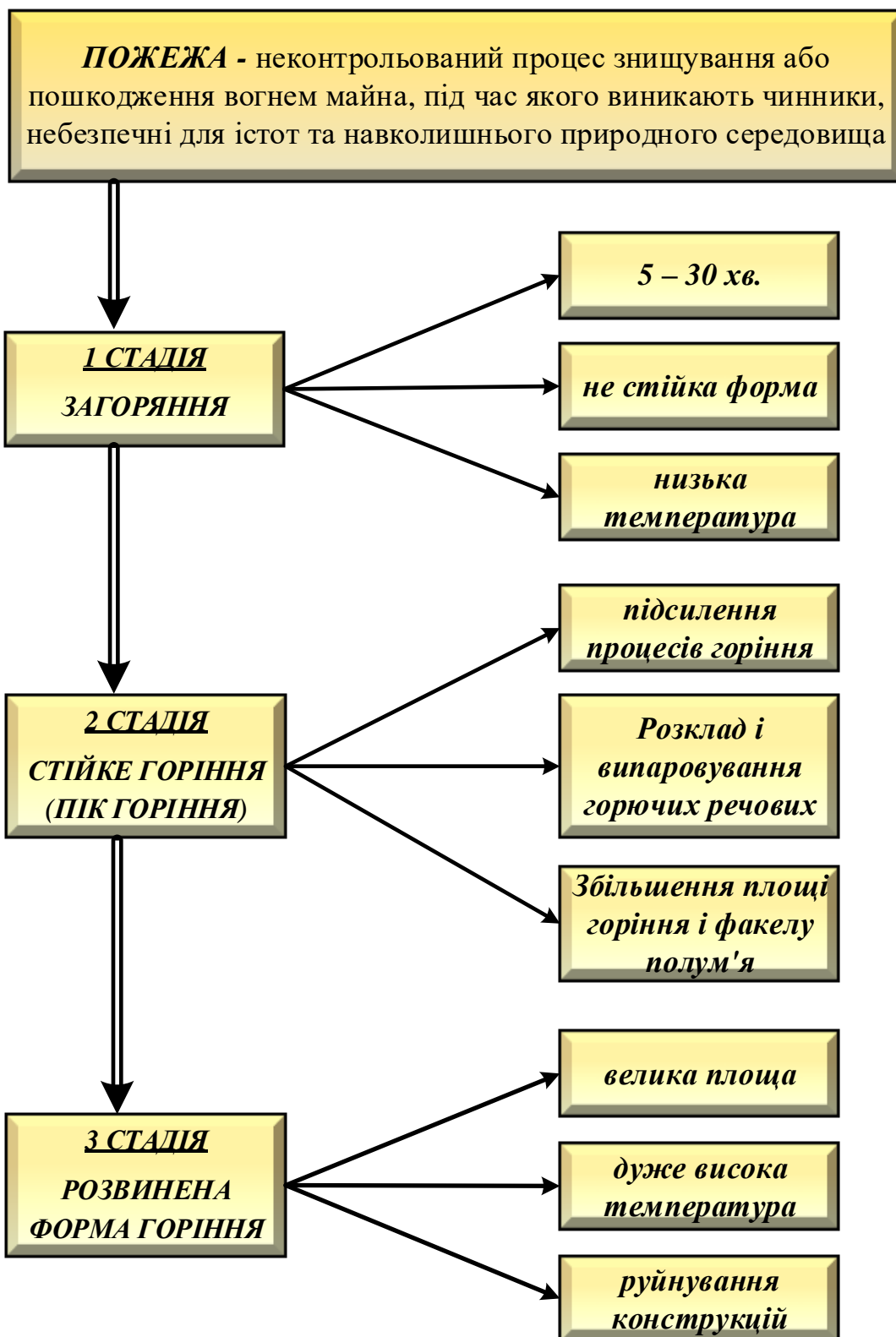
НЕБЕЗПЕЧНІ ФАКТОРИ ПОЖЕЖІ

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИРОДНИХ ПОЖЕЖ

СТАДІЇ РОЗВИТКУ ПОЖЕЖІ

ПОЖЕЖНА БЕЗПЕКА. РІЗНОВИДИ ГОРІННЯ

ГОРІННЯ - складний фізико-хімічний процес з'єднання горючої речовини з окислювачем, яке супроводжується виділенням тепла і випромінюванням світла

Спалах - швидкоплинний процес згоряння парів горючої речовини, що має місце при її контакті з відкритим джерелом вогню і супроводжується короткочасним видимим випромінюванням, але без ударної хвилі і стійкого горіння.

- **легкозаймисті** – температура до 61 °С
- **горючі** – температура понад 61 °С

Займання – початкова форма горіння, яке виникає від джерела вогню.

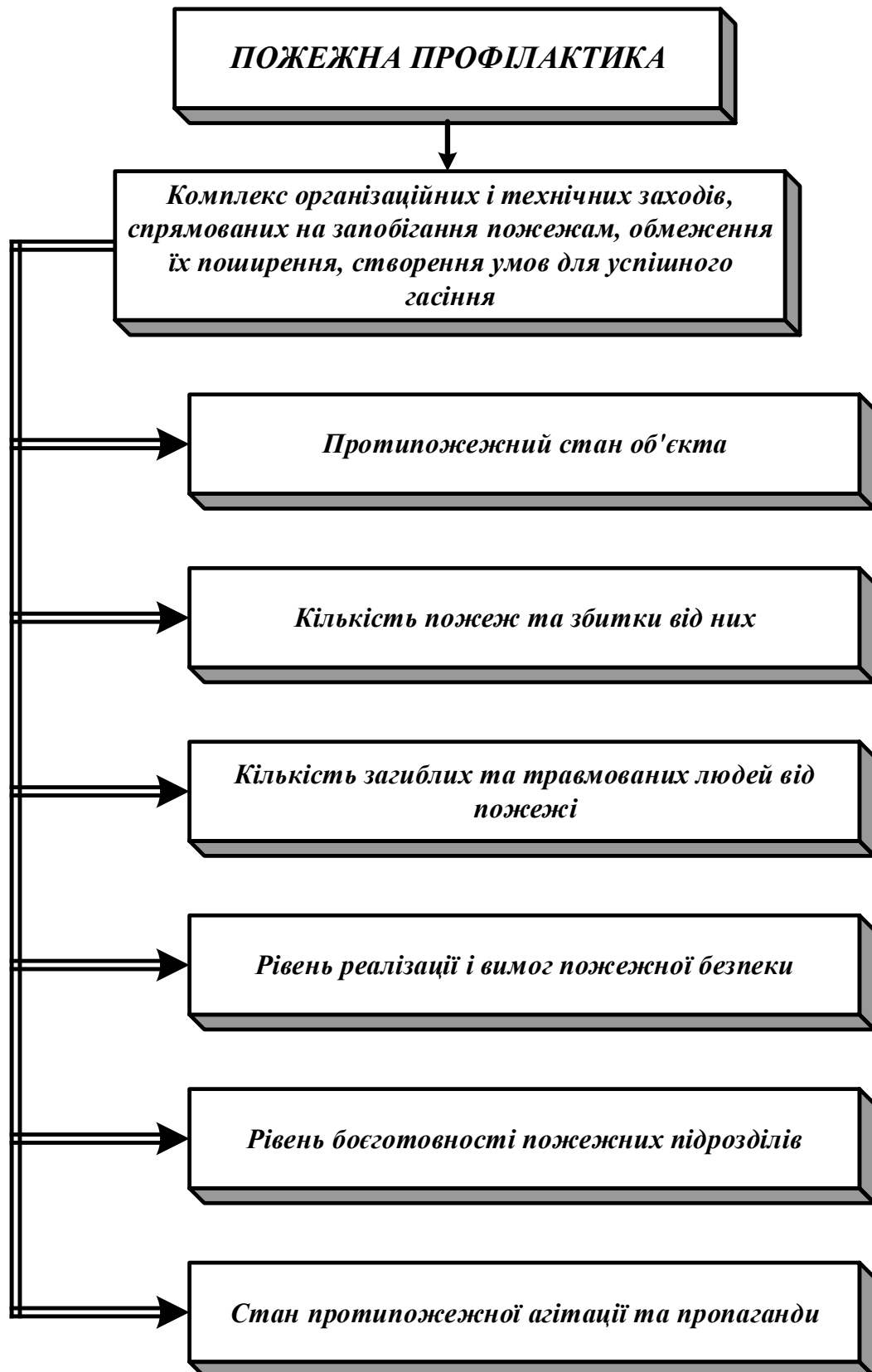
Займання відбувається при температурах, вищих за температуру спалаху для **легкозаймистих речовин 2–5 °С, горючих – 5 – 30 °С.**

Самозаймання – процес горіння речовини, що виникає при високій температурі без контакту з відкритим джерелом вогню

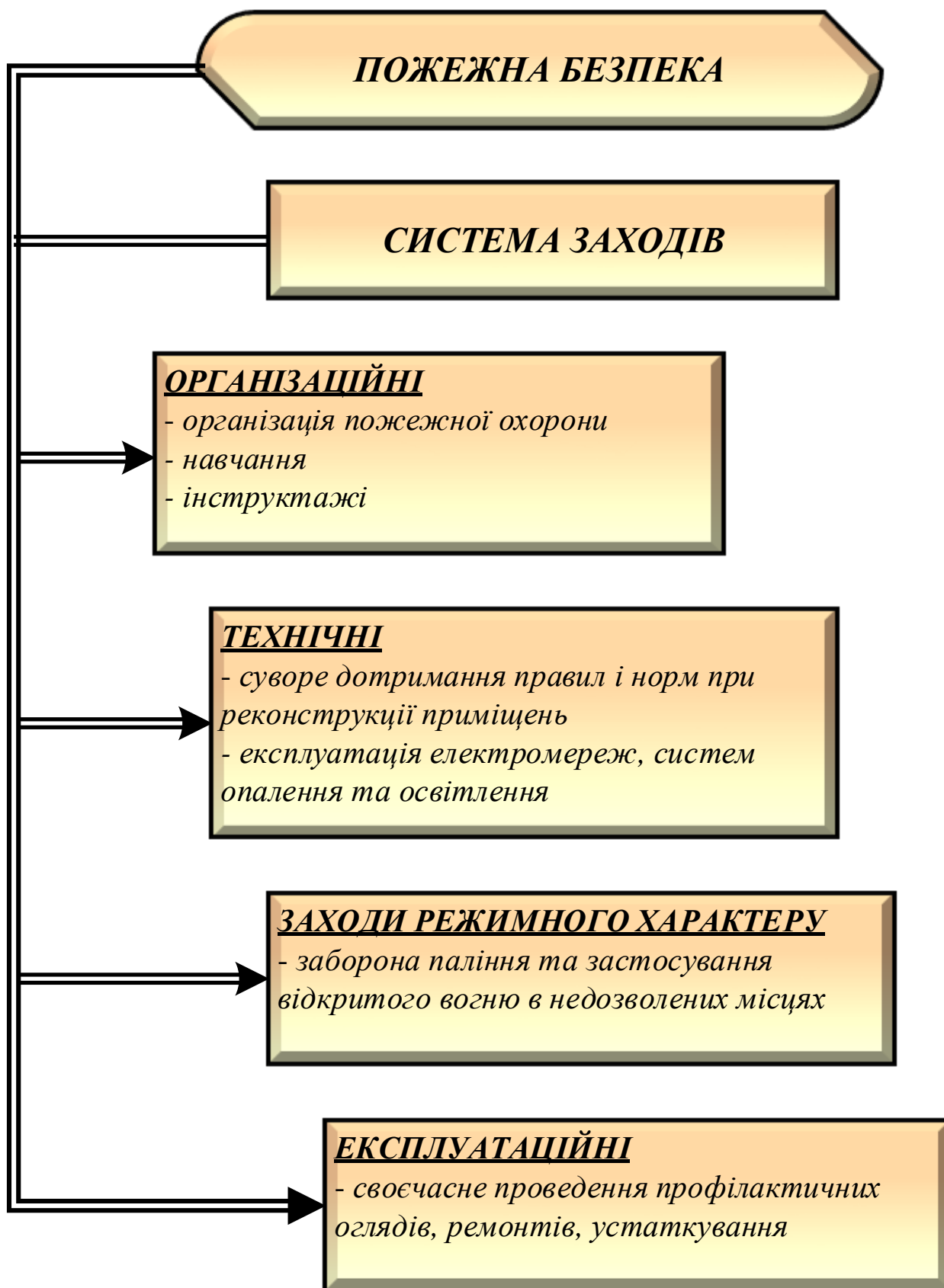
Самоспалахування – це самозаймання, що супроводжується появою полум'я

Тління – безполуменеве горіння горючої речовини у твердій фазі з видимим випромінюванням світла із зони горіння, але при відсутності полум'я та ударної хвилі

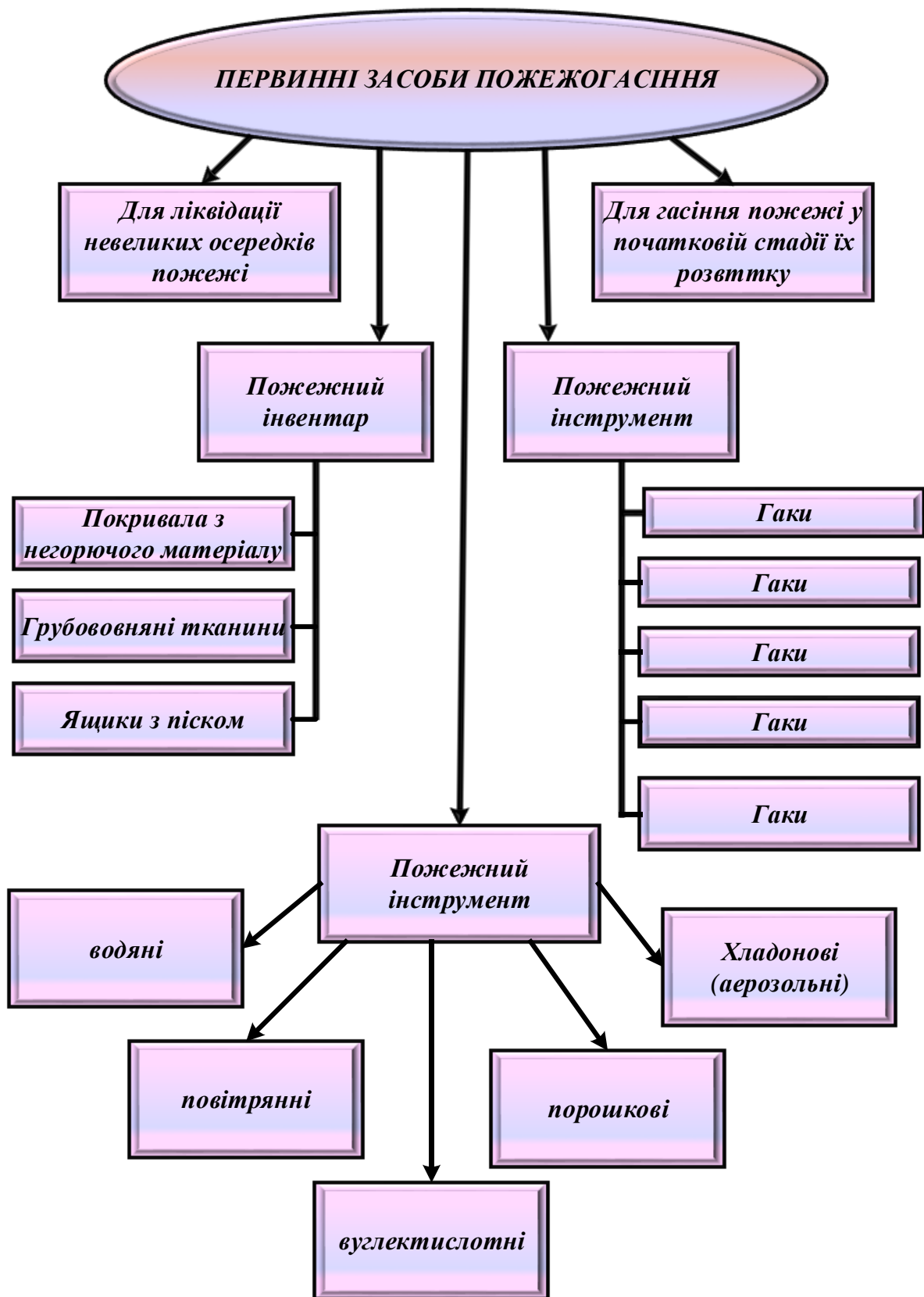
ПОЖЕЖНА ПРОФІЛАКТИКА

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОЖЕЖНОЇ БЕЗПЕКИ ОБ'ЄКТА

ПЕРВИННІ ЗАСОБИ ПОЖЕЖОГАСІННЯ

ПРОТИПОЖЕЖНИЙ ЗАХИСТ

ОБМЕЖЕННЯ РОЗМІРІВ ПОШИРЕННЮ ПОЖЕЖІ

- планування будівель і споруд з урахуванням вимог Правил пожежної безпеки
- правильне розміщення виробничих приміщень у межах будівлі
- вибір будівельних конструкцій
- встановлення протипожежних перешкод
- влаштування системи пожежогасіння

ОБМЕЖЕННЯ РОЗВИТКУ ПОЖЕЖІ

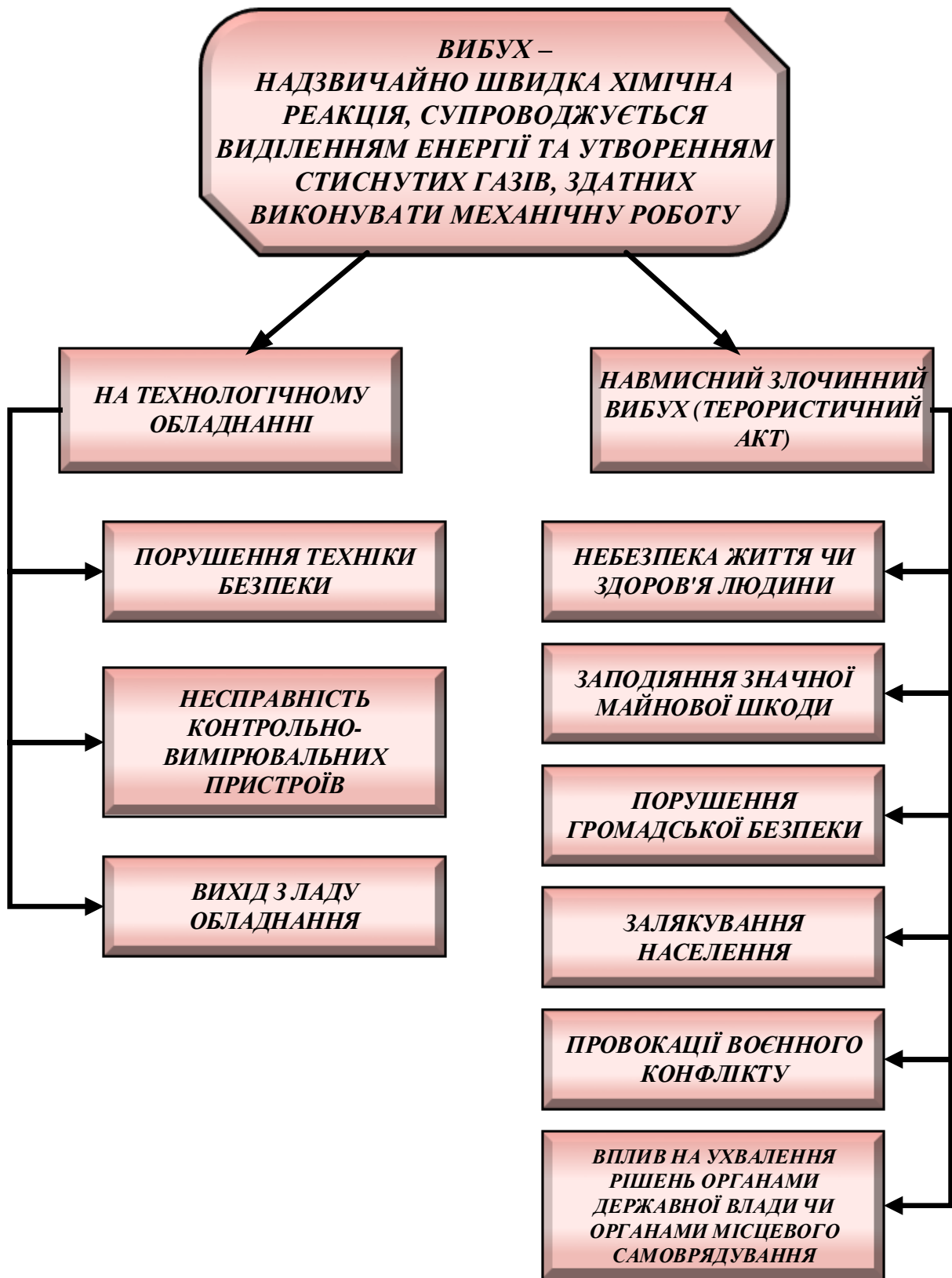
- обмеження кількості горючих речовин, що знаходяться в приміщенні
- своєчасне звільнення приміщень від залишків горючих матеріалів
- застосування для пожежовибухонебезпечних речовин (матеріалів) спеціального устаткування

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕЧНОЇ ЕВАКУАЦІЇ ЛЮДЕЙ

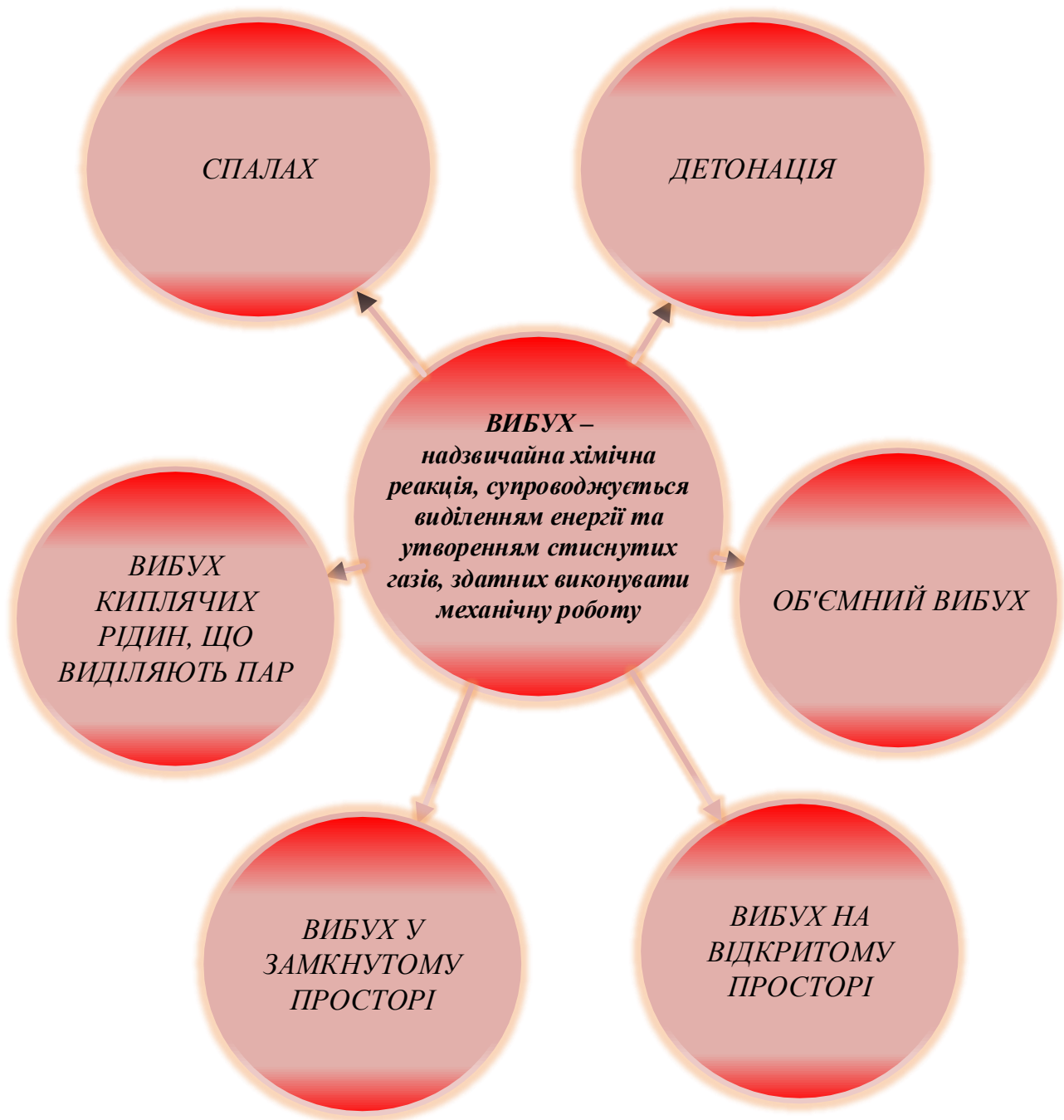
- кількість та розташування евакуаційних виходів
- план евакуації
- своєчасні інструктажі
- тренування

СТВОРЕННЯ УМОВ ДЛЯ УСПІШНОГО ГАСІННЯ ПОЖЕЖІ

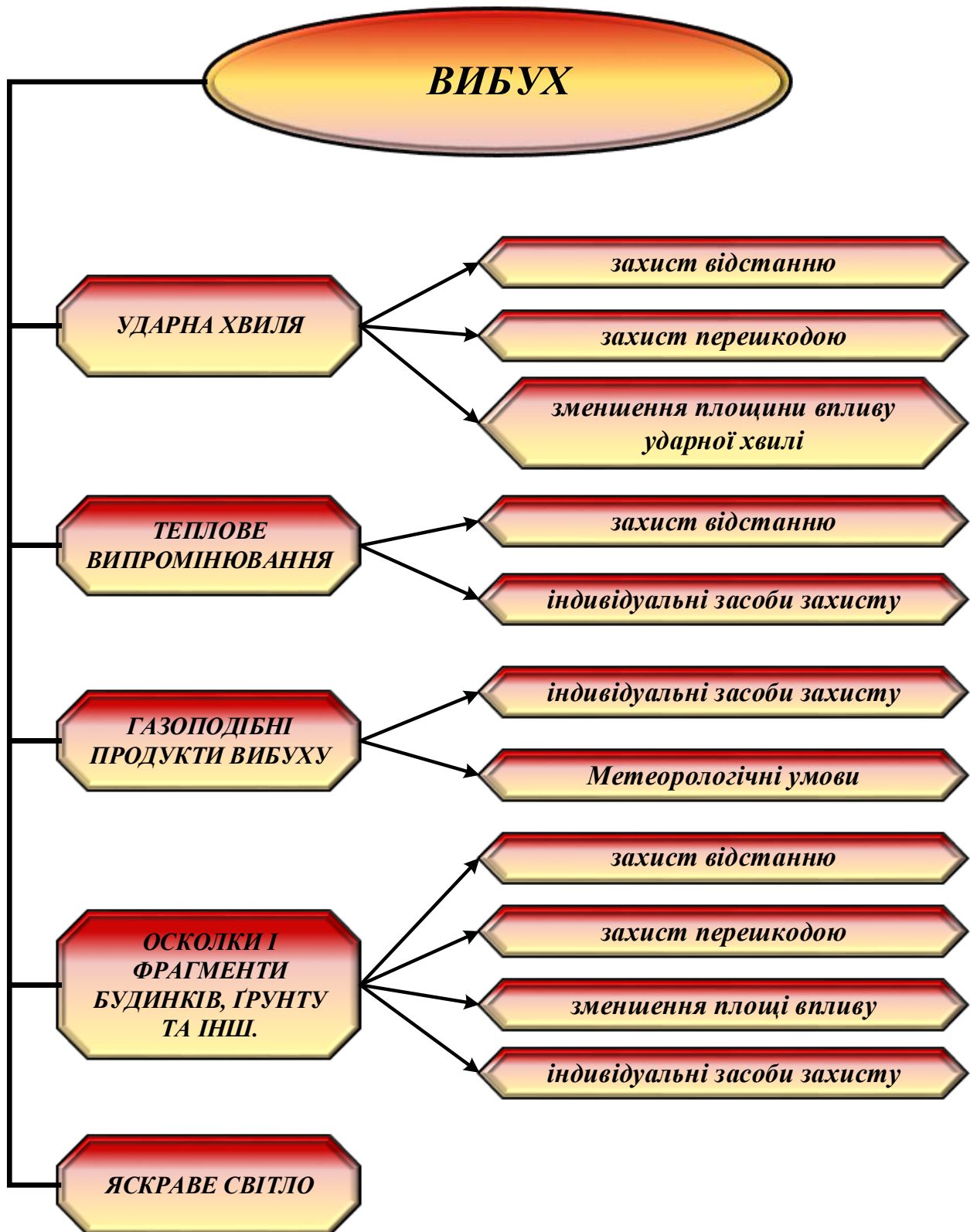
ПОНЯТТЯ ВИБУХУ

ВИБУХИ ТА ЇХ ВИДИ

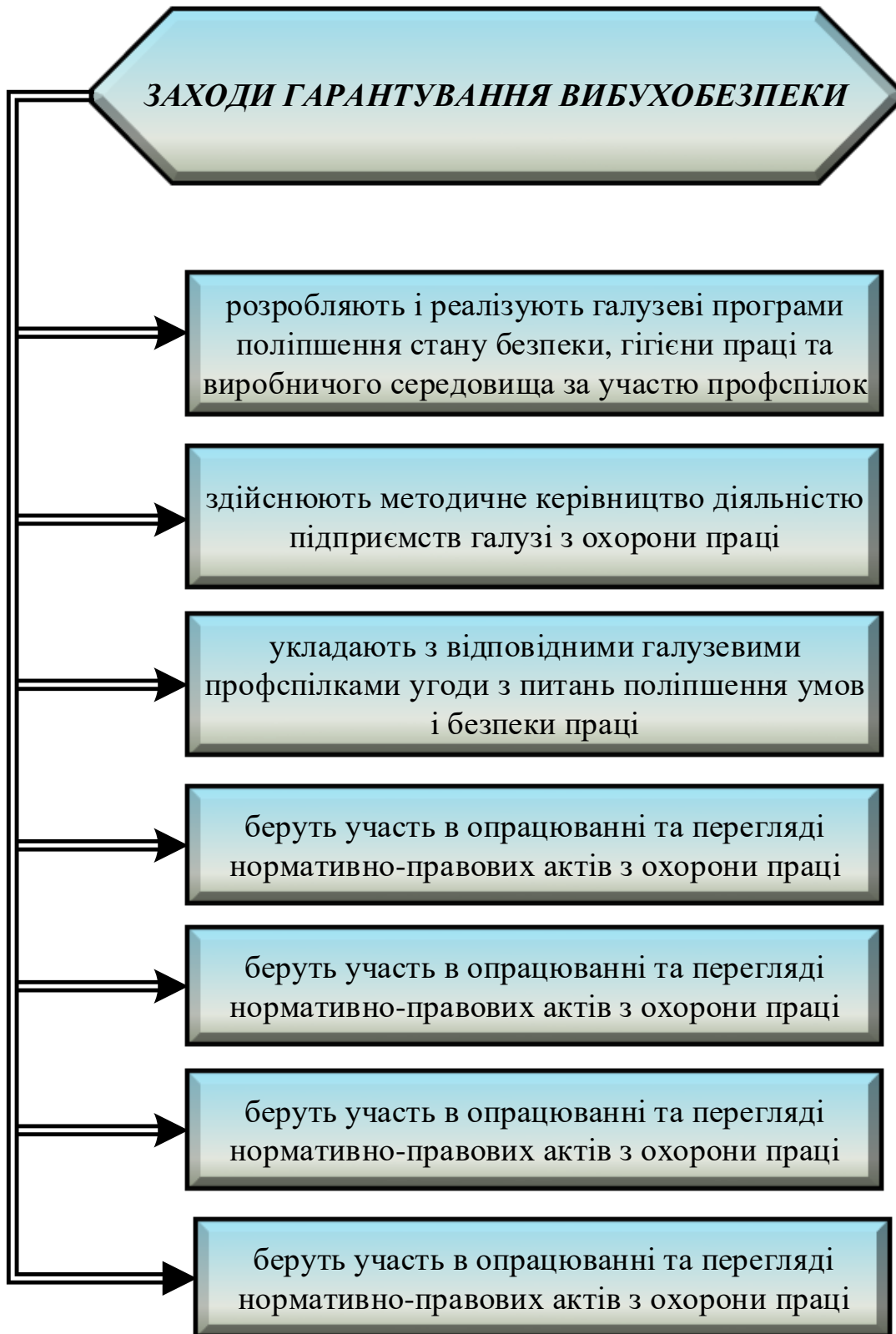
НЕБЕЗПЕЧНІ ФАКТОРИ ВИБУХУ І ЗАХИСТ ВІД НИХ

ФОРМИ УРАЖАЮЧОГО ВПЛИВУ ВИБУХУ НА ЛЮДИНУ

ЗАХОДИ ГАРАНТУВАННЯ ВИБУХОБЕЗПЕКИ

Контрольні питання до розділу 9.

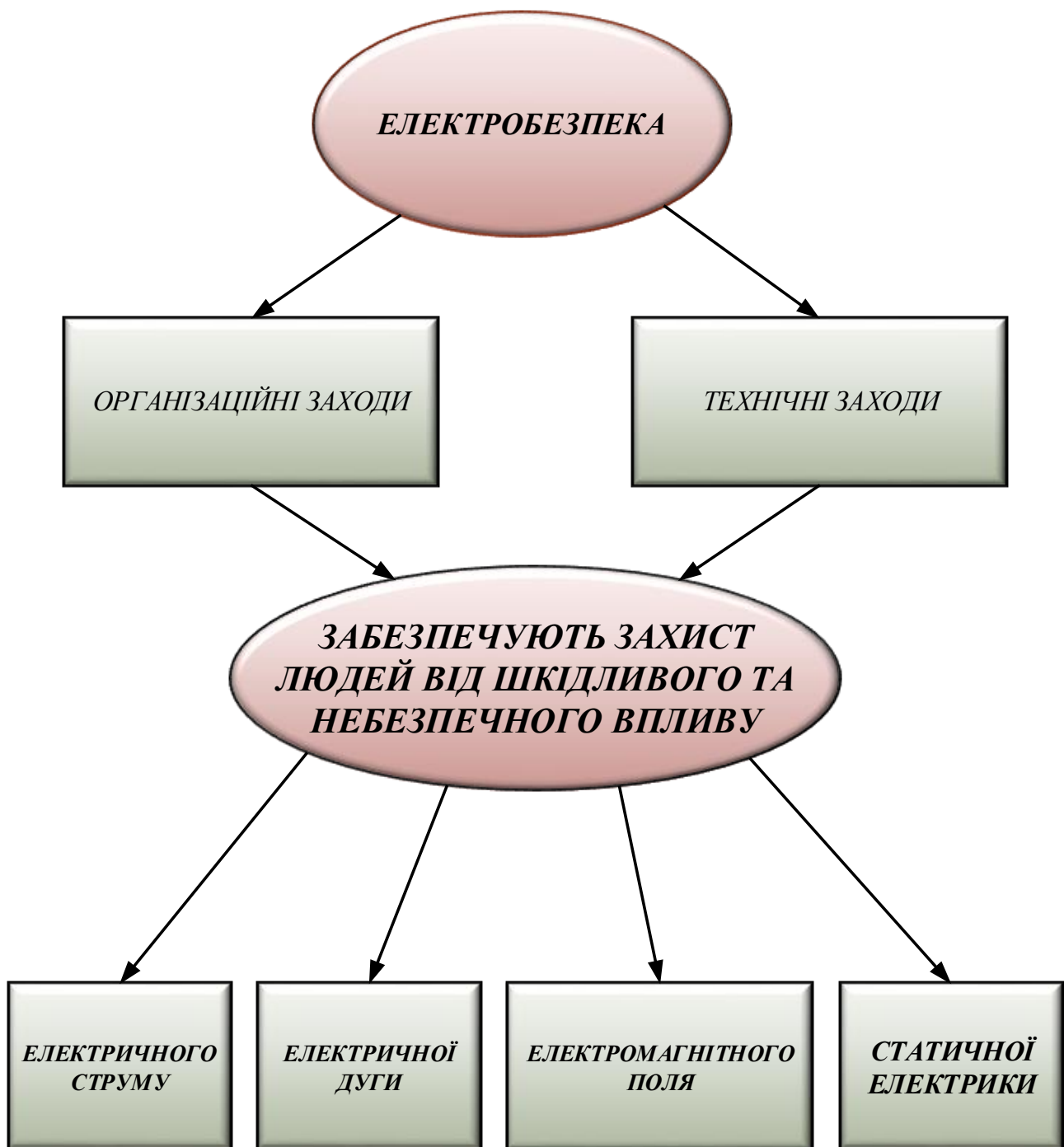
1. Що означає процес горіння?
2. Які існують групи горючості матеріалів?
3. Які хімічні речовини беруть участь у процесі горіння?
4. Які джерела теплової енергії здатні ініціювати процес горіння?
5. У якому агрегатному стані можуть перебувати горючі речовини, що беруть участь у процесі горіння?
6. У чому полягає небезпека продуктів горіння?
7. Принципи припинення горіння.
8. Назвіть організаційні заходи щодо забезпечення пожежної безпеки.
9. Які заходи пожежної профілактики?
10. Які із засобів індивідуального захисту органів дихання є найбільш ефективними на місці пожежі з виділенням токсичних продуктів горіння?
11. Які умови сприяють виникненню пожежі, вибуху на місці ДТП?
12. Які первинні засоби пожежогасіння?

Розділ 10.

Електробезпека.

**Вражаючі фактори електричного струму.
Правила безпечної експлуатації
електротехнічного обладнання**

ЕЛЕКТРОБЕЗПЕКА

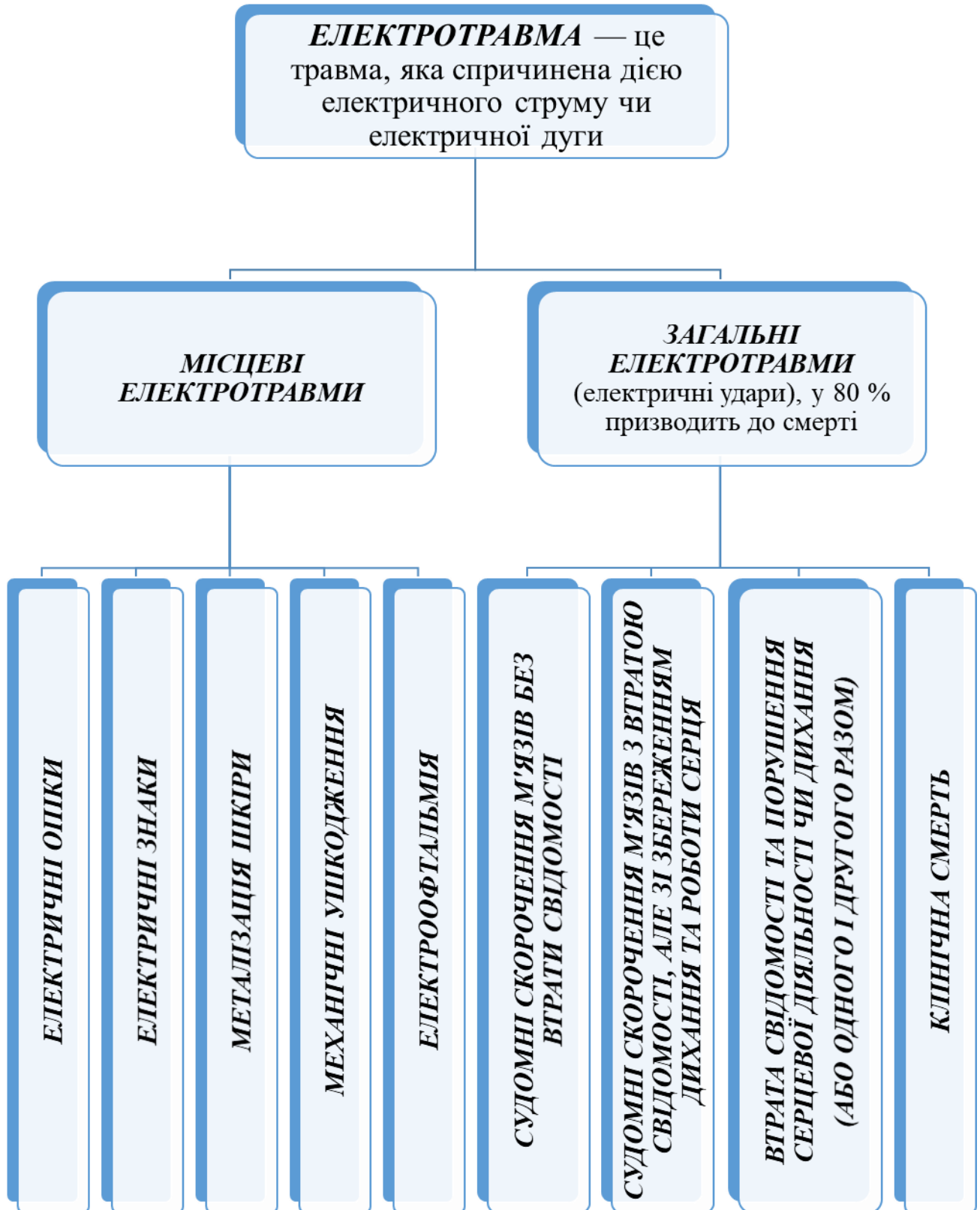
ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ЕЛЕКТРОТРАВМАТИЗМУ НА ВИРОБНИЦТВІ

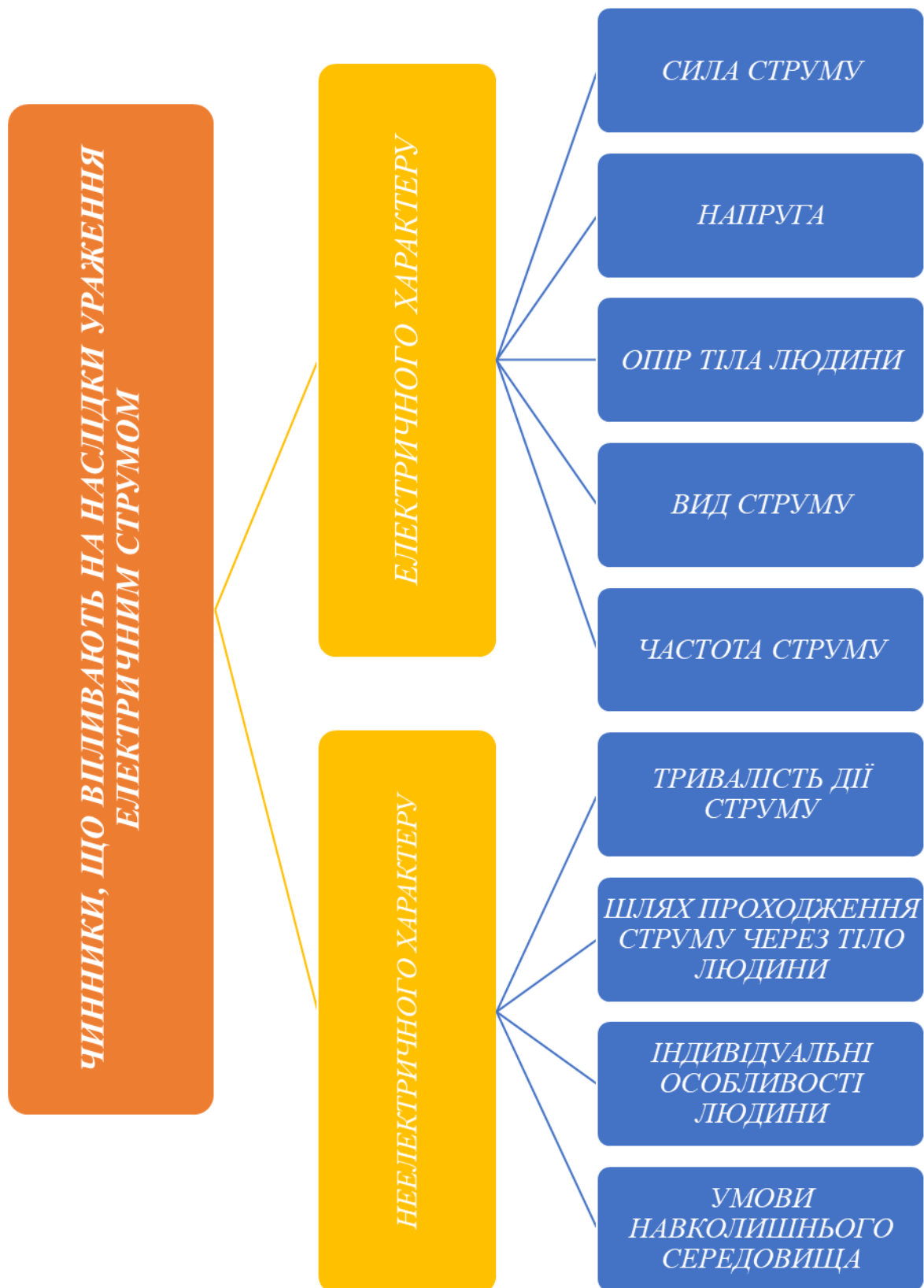
ВПЛИВ ЕЛЕКТРИЧНОГО СТРУМУ НА ОРГАНІЗМ ЛЮДИНИ

ВИДИ ЕЛЕКТРИЧНИХ ТРАВМ

ЧИННИКИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА НАСЛІДКИ УРАЖЕННЯ ЕЛЕКТРИЧНИМ СТРУМОМ

КЛАСИФІКАЦІЯ ПРИМІЩЕНЬ ЗА СТЕПЕНЕМ НЕБЕЗПЕКИ УРАЖЕННЯ ЕЛЕКТРИЧНИМ СТРУМОМ

ПРИМІЩЕННЯ БЕЗ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ

- відсутність умов, що створюють особливу або підвищену небезпеку

ПРИМІЩЕННЯ З ПІДВИЩЕНОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ

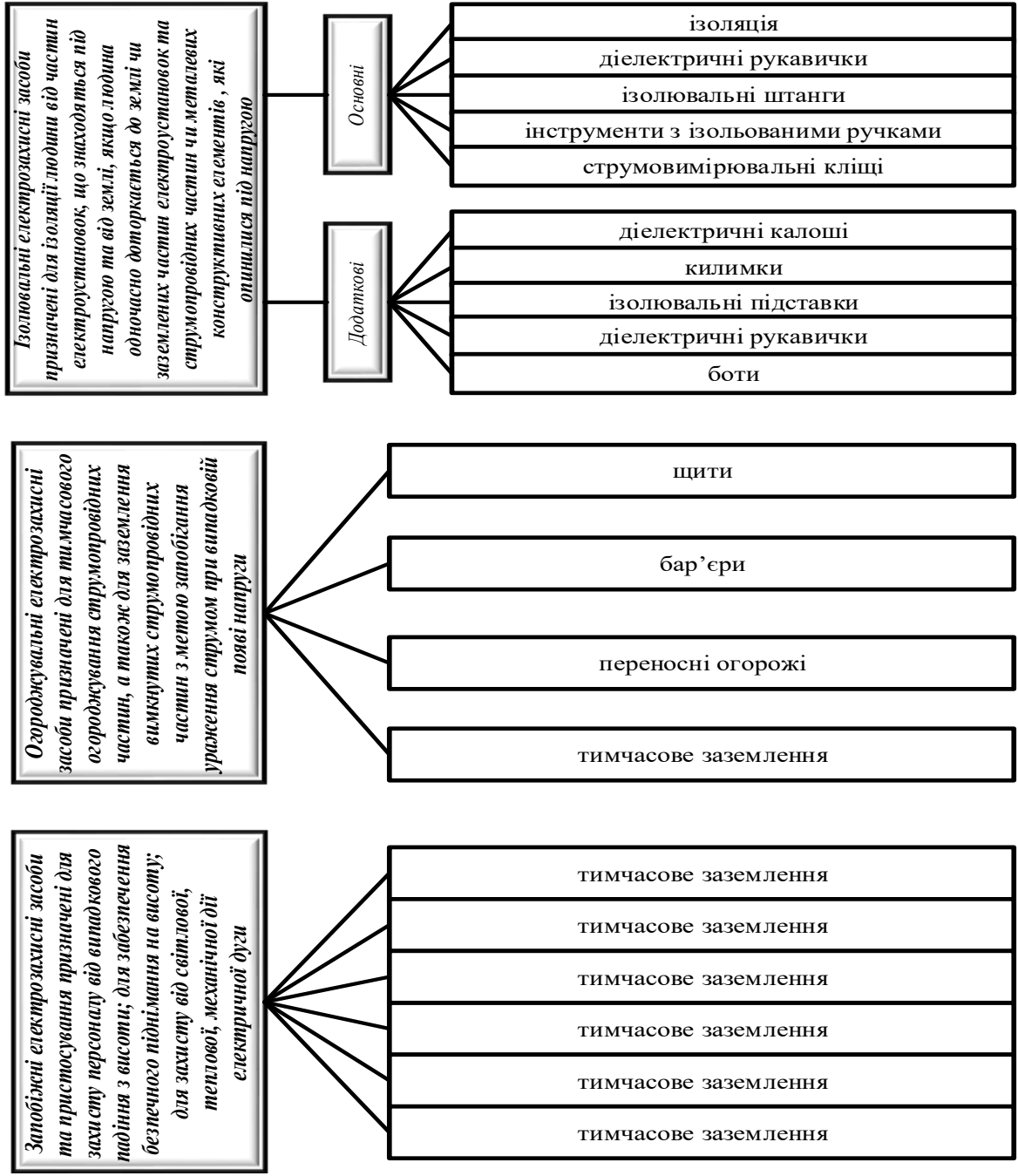
- висока відносна вологість повітря (перевищує 75 % протягом тривалого часу);
- висока температура (перевищує 35 °С протягом тривалого часу);
- струмопровідний пил;
- струмопровідна підлога (металева, земляна, залізобетонна, цегляна);
- можливість одночасного доторкання до металевих елементів технологічного устаткування чи металоконструкцій будівлі, що з'єднані із землею та металевих частин електроустаткування, які можуть опинитися під напругою

ОСОБЛИВО НЕБЕЗПЕЧНІ ПРИМІЩЕННЯ

- дуже високої відносної вологості повітря (близько 100 %);
- хімічно активного середовища;
- одночасною наявністю двох чи більше умов, що створюють підвищену небезпеку.

ЕЛЕКТРОЗАХИСНІ ЗАСОБИ ТА ЗАПОБІЖНІ ПРИБУВАВАННЯ

ЕЛЕКТРОЗАХИСНІ ЗАСОБИ - вироби, що переносяться та перевозяться і слугують для захисту людей, які працюють з електроустановками, від ураження електричним струмом, від дії електричної дуги та електромагнітного поля

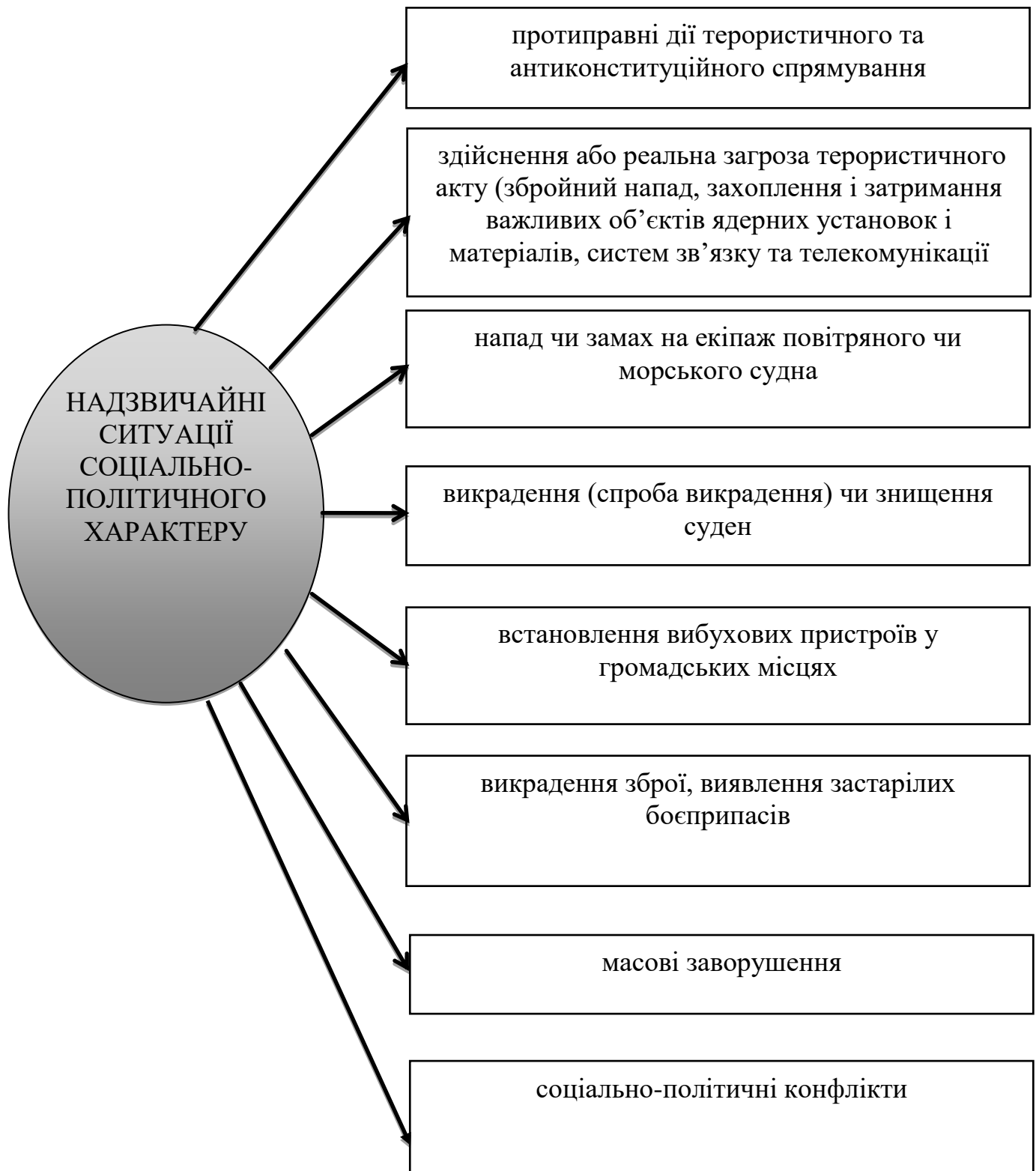
Контрольні питання до розділу 10.

1. Вплив електричного струму на організм людини.
2. Види електричних травм.
3. Визначте методи і засоби захисту від ураження електричним струмом.
4. Які існують безпечні методи звільнення потерпілого від дії електричного струму?
5. Що означає допуск до робіт з електричним струмом?
6. Способи захисту споруд і будівель від блискавки.
7. Метеорологічні умови та інші фактори, що сприяють посиленню ураження людини електричним струмом.
8. У яких місцях існує найбільший рівень загрози ураження електричним струмом?
9. Чи можна, застосовуючи гілку дерева, намагатися звільнити людину від контакту з обірваним оголеним дротом лінії електропередачі?
10. Назвіть характерні ознаки ураження людини електричним струмом.

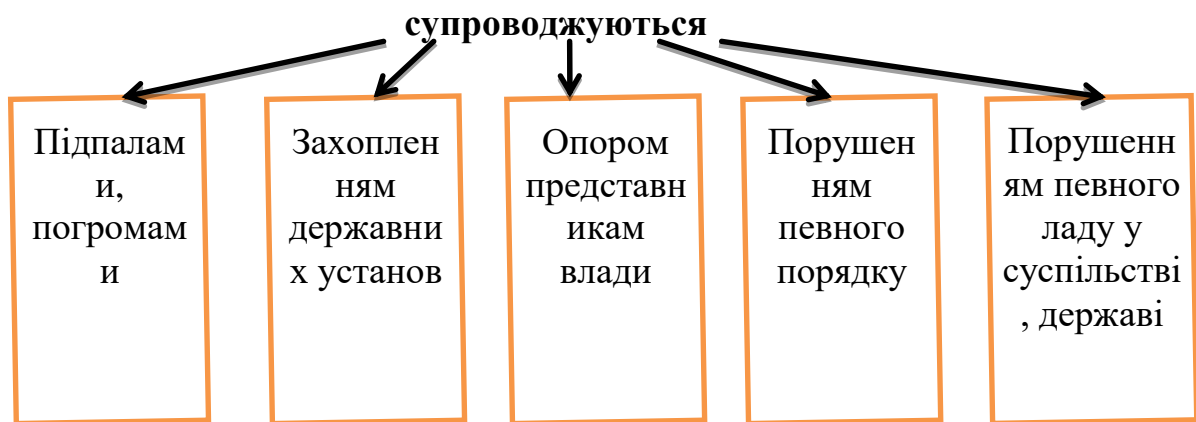
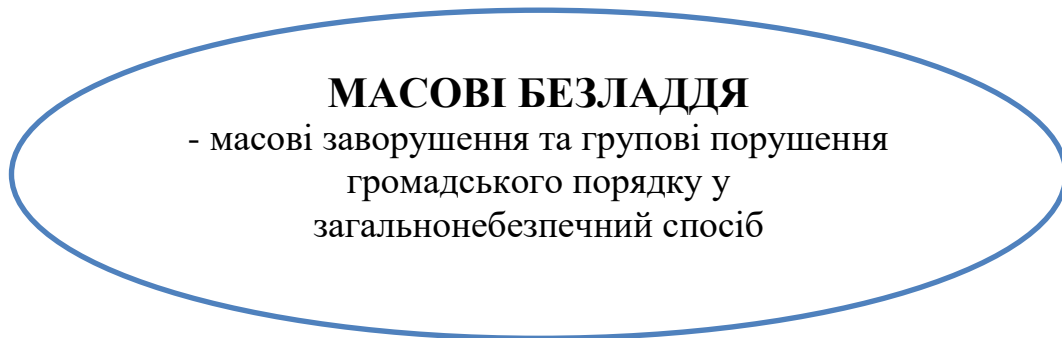
Розділ 11.

Соціальні небезпеки, їх види та особливості

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

МАСОВІ БЕЗЛАДДЯ

НЕБЕЗПЕКИ МАСОВИХ БЕЗЛАДЬ

ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ПІД ЧАС ВИНИКНЕННЯ МАСОВИХ ЗАВОРУШЕНЬ (БЕЗПЕЧНА ПОВЕДІНКА В НАТОВПІ)

Натовп - це безструктурне скупчення людей, позбавлених ясно усвідомлюваної спільності цілей, ані зовні, ані внутрішньо неорганізованих але пов'язаних між собою схожістю емоційного стану і спільним об'єктом уваги, об'єднаних тільки загальним прагненням до негайної дії

не наближайся до вітрин, стін, скляних дверей, до яких можуть притиснути

знай де знаходяться запасні та аварійні виходи та як до них добратися

найбільша тіснява буває в дверях, перед сценою, біля арени, біля виходів тощо

виключення ймовірності втягнути себе в натовп

якщо натовп захопив – не чинити йому опір

в жодному випадку не рухатись проти натовпу

тримайтеся подалі від плакатів на жердинах - їх можуть використовувати як зброю

викинути сумку, портфель, парасольку

якщо щось впало, ні в якому разі не намагатися підняти

застебнути одяг і не тримати руки у кишені

зігнути руки у ліктях, підняти їх, щоб захистити грудну клітину

якщо Вас збили й Ви впали - при будь якій можливості спробувати встати на ноги

ТЕРОРИСТИЧНИЙ АКТ

ТЕРОРИСТИЧНИЙ АКТ

**Застосування
зброї**

**Вчинення
вибуху**

**Вчинення
підпалу**

Інші дії

**створюють небезпеку для життя чи здоров'я
людини**

або

заподіяння значної майнової шкоди

чи

настання інших тяжких наслідків

**якщо такі дії
були вчинені з метою**

**порушення громадської
безпеки**

залякування населення

ОБ'ЄКТИ ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТІВ

ОБ'ЄКТИ ТЕРОРИСТИЧНИХ АКТІВ

Органи влади

**Об'єкти забезпечення
життєдіяльності людей**

**Об'єкти
громадського
користування**

Фізичні особи

ЗАХОДИ БЕЗПЕКИ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ВИБУХОВИХ ПРИБОРІВ ТА РЕЧОВИН

**При виявленні вибухових пристроїв та речовин
ЗАБОРОНЯЄТЬСЯ**

**Затримувати осіб, які ймовірно мають при собі
вибухові пристрої**

**Входити в приміщення або наближатися до місця
знаходження вибухового пристрою**

**Пересувати, змінювати положення окремих
предметів, речей**

**Кричати або подавати команди через засоби
посилення голосу**

**Допускати в приміщення, де виявлені вибухові
пристрої і речовини сторонніх осіб**

**Самостійно знешкоджувати
або вилучати пристрій**

Контрольні питання до розділу 11.

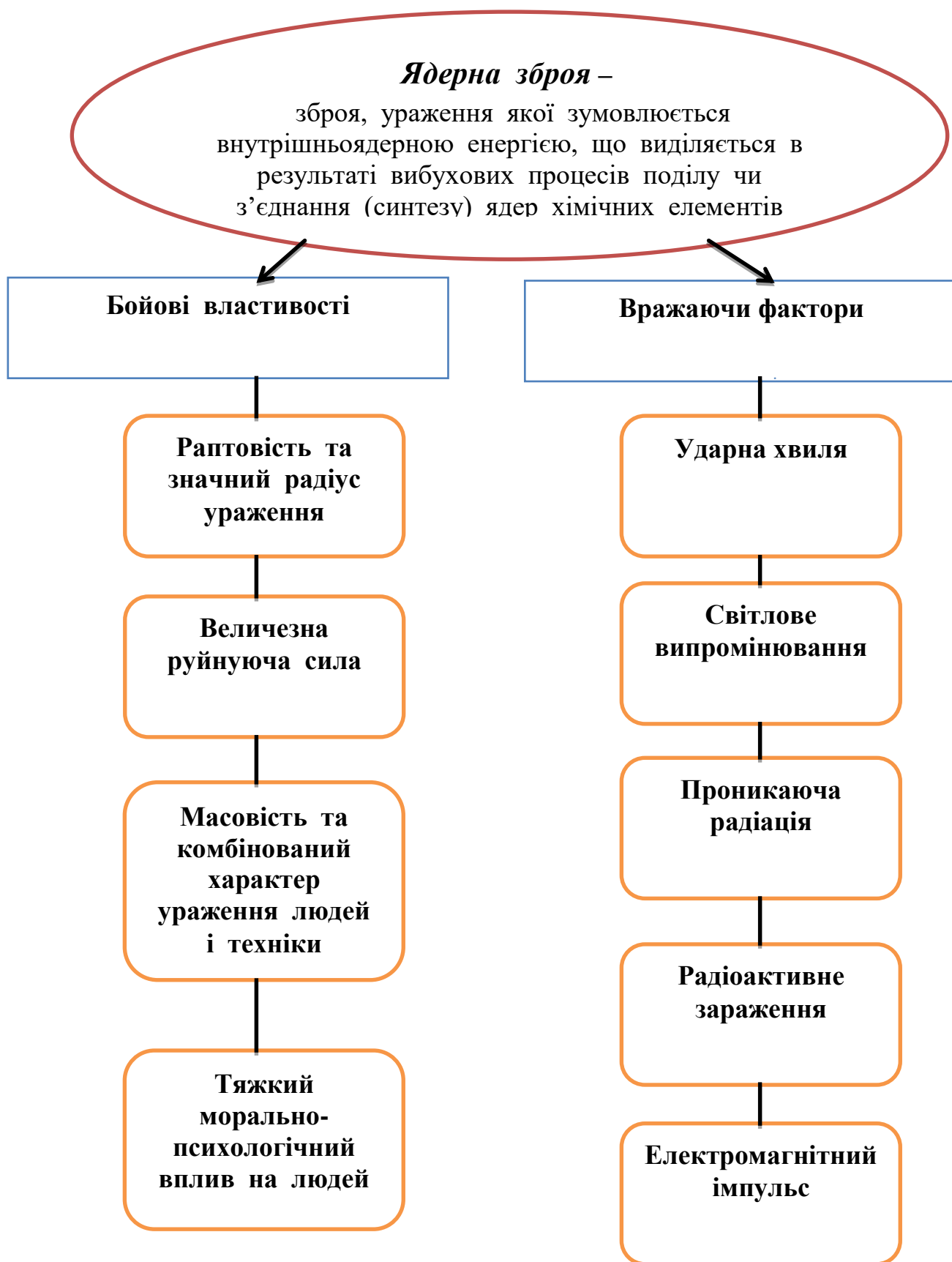
1. Соціальна небезпека: поняття та її види.
2. Які існують природно-соціальні небезпеки?
3. Що означає соціально-політичні протиріччя, масові заворушення, протестні акції та конфлікти з використанням зброї?
4. Які надзвичайні ситуації соціально-політичного походження можуть виникнути в Україні?
5. Як ви розумієте поняття «натовп»?
6. Від яких факторів залежить виникнення масових заворушень?
7. В чому полягають небезпечні наслідки паніки?
8. Заходи безпеки під час масових заворушень.
9. Назвіть соціальні хвороби та фобії.
10. Які основи кризової комунікації (переговорів) під час соціальних надзвичайних ситуацій?
11. Які правові основи введення правових режимів надзвичайного або воєнного стану?
12. Які небезпеки можуть виникати при можливому використанні вибухових речовин та пристроїв?
13. Дії в разі виявлення вибухових речовин та пристроїв.

Розділ 12.
Надзвичайні ситуації
воєнного характеру

НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ВОЄННОГО ХАРАКТЕРУ

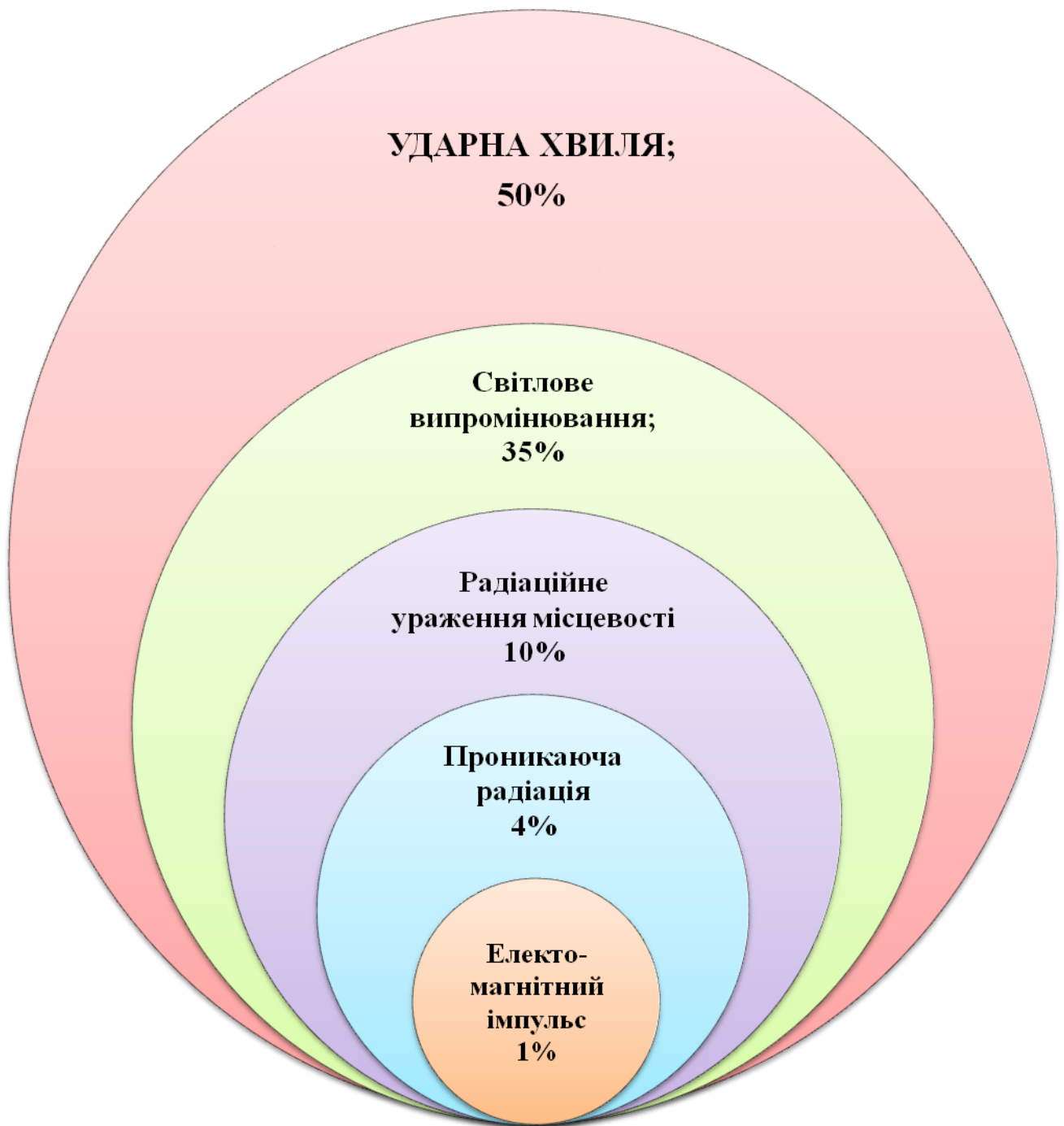
БОЙОВІ ВЛАСТИВОСТІ ТА ВРАЖАЮЧІ ФАКТОРИ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ

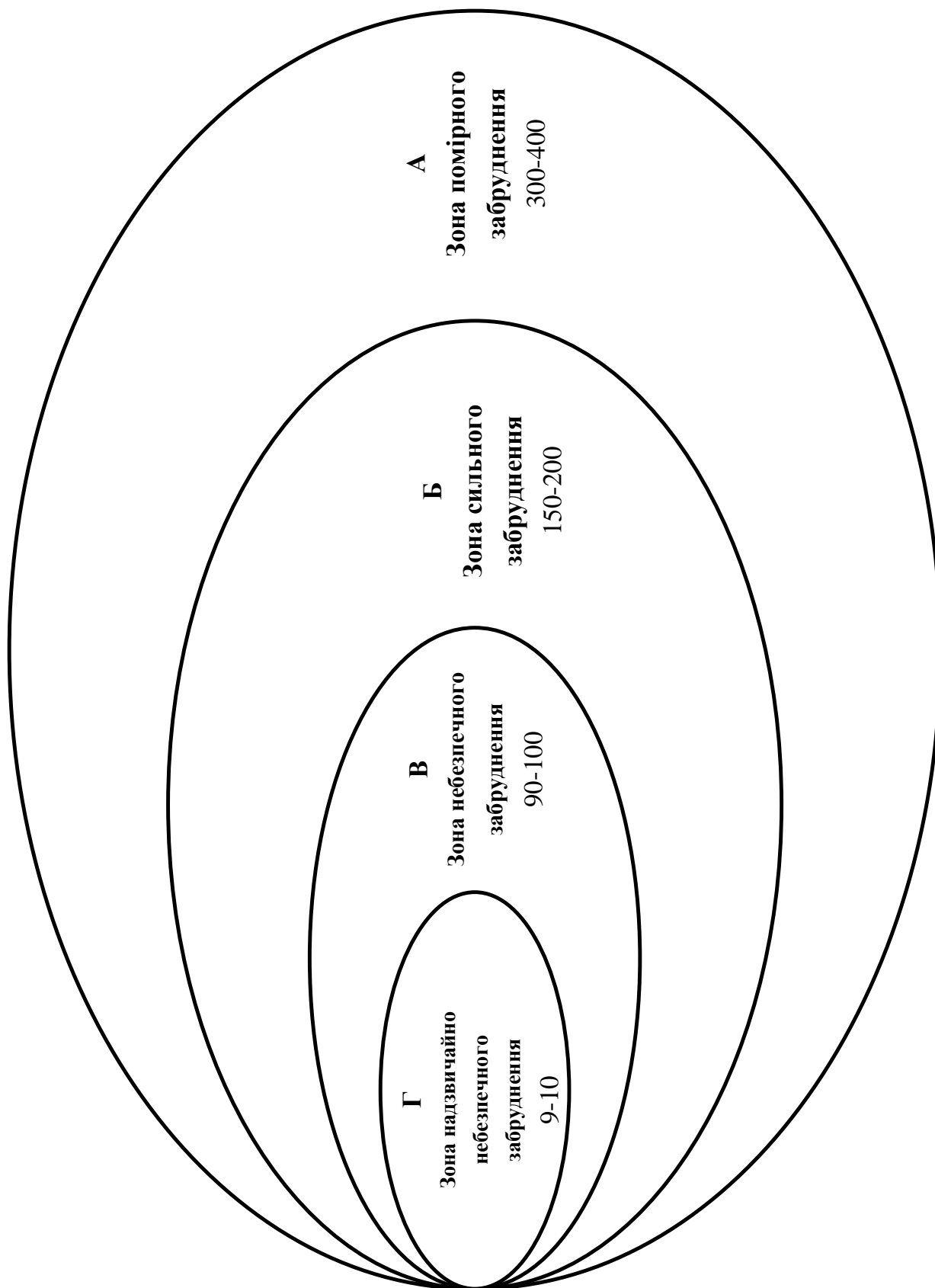
ВРАЖАЮЧІ ФАКТОРИ ЯДЕРНОЇ ЗБРОЇ

**ПРИБЛИЗНИЙ РОЗПОДІЛ ЕНЕРГІЇ ЯДЕРНОГО ВИБУХУ ЗА
БРАЖАЮЧИМИ ФАКТОРАМИ**

ЗОНИ РАДІОАКТИВНОГО ЗАРАЖЕННЯ МІСЦЕВОСТІ

ХІМІЧНА ЗБРОЯ

Хімічна зброя –
один з видів зброї масового ураження (ЗМУ), дія якої
базується на використанні бойових токсичних
хімічних речовин

**Основа хімічної зброї –
отруйні речовини**

За фізіологічною дією на
організм

Нервово-паралітичної дії
(зарин, зоман, VX)

Психологічної дії
(Бі-Зет) BZ

Подразнюючої дії (CS,
CN хлорацетофенон)

Шкірноаривної дії
(іприт)

Загально-отруйні
(синильна кислота)

Задушливої дії (фосген,
дифосген)

БОЙОВІ ВЛАСТИВОСТІ ХІМІЧНОЇ ЗБРОЇ

Бойові властивості хімічної зброї

висока токсичних отруйних речовин

здатність окремих речовин і токсинів
проникати у приміщення, споруди та
вразити все живе

тривалість вражаючої дії отруйних
речовин

труднощі з визначенням факту
застосування ворогом ХЗ та
визначення типу отруйних речовин

біохімічний механізм уражаючої дії
на живий організм

необхідність використання для
захисту від ХЗ колективних та
індивідуальних засобів захисту

БІОЛОГІЧНА ЗБРОЯ

БІОЛОГІЧНА ЗБРОЯ (БЗ) –
боєприпаси й прилади із засобами доставки вражаючої дії
яких ґрунтуються на використанні інфекційних
властивостей біологічних речовин

Біологічні речовини (БР)

Бактерії

Віруси

Грибки

Рикетсії

Збудники хвороби можуть проникати в організм
людини шляхом:

- Шлунково-кишковий тракт;
- Верхні дихальні шляхи;
- Проникненням у кров;
- Зовнішній покрив.

ХАРАКТЕРНІ ВЛАСТИВОСТІ БІОЛОГІЧНОЇ ЗБРОЇ

ХАРАКТЕРНІ ВЛАСТИВОСТІ БІОЛОГІЧНОЇ ЗБРОЇ

ВЕЛИКА ЕФЕКТИВНІСТЬ

ЗДАТНІСТЬ ВИКЛИКАННЯ ЗАХВОРЮВАННЯ НЕ ТІЛЬКИ В МОМЕНТ ЇЇ ВИКОРИСТАННЯ, А Й В РЕЗУЛЬТАТІ КОНТАКТУ ЗДОРОВОЇ ЛЮДИНИ З ХВОРОЮ, АБО ЗАРАЖЕНИМИ ПАРАЗИТАМИ

ТРИВАЛА ДІЯ БІОЛОГІЧНОЇ ЗБРОЇ

НАЯВНІСТЬ ПРИХОВАНОГО ПЕРІОДУ ДІЇ

ТРУДНОЩІ З ВИЗНАЧЕННЯМ ОКРЕМИХ ВИДІВ ЗБУДНИКІВ

ЗДАТНІСТЬ БЗ ПРОНИКАТИ В НЕГЕРМЕТИЗОВАНІ ПРИМІЩЕННЯ, ІНЖЕНЕРНІ СПОРУДИ І ЗАРАЖАТИ В НИХ ЛЮДЕЙ

ІНФЕКЦІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ

*ІНФЕКЦІЙНІ ЗАХВОРЮВАННЯ ВИКЛИКАНІ
БІОЛОГІЧНОЮ ЗБРОЄЮ*

ЧУМА

СИБІРКА

ТУЛЯРЕМІЯ

ХОЛЕРА

ЖОВТА ЛИХОМАНКА

НАТУРАЛЬНА ВІСПА

БОТУЛІЗМ

САП

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОНИ ЯДЕРНОГО УРАЖЕННЯ

ОСЕРЕДОК ЯДЕРНОГО УРАЖЕННЯ

Територія, в межах якої внаслідок ядерного вибуху відбувається масова загибель людей, сільськогосподарчих тварин, рослин та руйнування споруд.

ЗОНИ ОСЕРЕДКУ

**ЗОНА ПОВНИХ
РУЙНУВАНЬ (12%)**

**ЗОНА СИЛЬНИХ
РУЙНУВАНЬ (10%)**

**ЗОНА СЕРЕДНІХ
РУЙНУВАНЬ (18%)**

**ЗОНА СЛАБКІХ
РУЙНУВАНЬ (60%)**

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОНИ ХІМІЧНОГО УРАЖЕННЯ

Осередок хімічного ураження

Територія, в межах якої внаслідок дії отруйних речовин сталося масове ураження людей, тварин, рослин.

Зона хімічного зараження

Територія, на яку безпосередньо вплинула дія хімічної зброї та територію, над якою розповсюдилася хмара забрудненого повітря з вражаючими концентраціями.

Критерії бойової ефективності отруйних речовин

ХАРАКТЕРИСТИКА ЗОНИ БІОЛОГІЧНОГО УРАЖЕННЯ

Осередок біологічного ураження

***Територія, на якій внаслідок дії біологічної зброї
виникли масові ураження людей, тварин,
рослин.***

Зона біологічного зараження

***Район місцевості або область повітряного
простору, які заражені біологічними
збудниками хвороби в небезпечних для
населення межах***

***Для попередження поширення інфекційних
захворювань в осередку біологічного ураження
встановлюється **КАРАНТИН.*****

***У прилеглих районах – вводиться режим
ОБСЕРВАЦІЇ***

Контрольні питання до розділу 12.

1. Поняття надзвичайної ситуації воєнного характеру?
2. Які бойові властивості та вражаючі фактори ядерної зброї?
3. В чому полягають бойові властивості хімічної зброї?
4. Характеристика зони ядерного ураження?
5. Характерні властивості біологічної зброї?
6. В чому полягають небезпечні наслідки застосування біологічної зброї?
7. Інфекційні захворювання викликані біологічною зброєю?
8. Характеристика зони хімічного ураження.
9. Критерії бойової ефективності отруйних речовин.
10. Які правові основи введення правового режиму воєнного стану?
11. Характеристика зони біологічного ураження?
12. Що таке карантин?
13. Що таке обсервація?

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І ВИЗНАЧЕННЯ

Аварія - небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила ураження, травмування населення або створює на окремій території чи території суб'єкта господарювання загрозу життю або здоров'ю населення та призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи спричиняє наднормативні, аварійні викиди забруднюючих речовин та інший шкідливий вплив на навколишнє природне середовище.

Аварійно-рятувальна служба - сукупність організаційно об'єднаних органів управління, сил та засобів, призначених для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт.

Адаптація – здатність ока пристосовуватися до різної освітленості звуженням і розширенням зіниці в діапазоні 2 - 8 мм.

Акомодація – пристосування ока до зрозумілого бачення предметів, що знаходяться від нього на різній відстані, за рахунок зміни кривизни кришталика.

Антитерористична операція - комплекс скоординованих спеціальних заходів, спрямованих на попередження, запобігання та припинення терористичної діяльності, звільнення заручників, забезпечення безпеки населення, знешкодження терористів, мінімізацію наслідків терористичної діяльності.

Безпека -- це стан життя та діяльності, при якому з певною ймовірністю виключається прояв небезпек.

Безпека життєдіяльності - це галузь знання та науково-практична діяльність, спрямована на вивчення загальних закономірностей виникнення небезпек, їх властивостей, наслідків їхнього впливу на організм людини, основ захисту здоров'я та життя людини й середовища її проживання від небезпек, а також на розробку та реалізацію відповідних засобів та заходів щодо створення й підтримки здорових та безпечних умов життя і діяльності

людини як у повсякденних умовах побуту та виробництва, так і в умовах надзвичайних ситуацій.

Безпека виробничого процесу – властивість виробничого процесу зберігати відповідність вимогам безпеки праці в умовах, встановлених нормативно-технічною документацією.

Безпечні умови праці — умови праці, за яких вплив шкідливих і небезпечних виробничих факторів на працюючих виключений або їх рівні не перевищують гігієнічні нормативи.

Біологічний захист - виявлення та завчасна оцінка обстановки, факторів ураження та своєчасне використання колективних та індивідуальних засобів захисту.

Боротьба з тероризмом - діяльність щодо запобігання, виявлення, припинення, мінімізації наслідків терористичної діяльності.

Бризантна дія — це дроблення середовища, що оточує заряд.

Важкість (тяжкість) праці — характеристика трудової діяльності людини, яка визначає ступінь залучення до роботи м'язів і відображає фізіологічні витрати внаслідок фізичного навантаження.

Вентиляція – організований та регульований обмін повітря, який забезпечує видалення з приміщення забрудненого повітря і приплив на його місце чистого з метою створення сприятливого для здоров'я людей повітряного середовища.

Вибух – процес надзвичайно швидкого горіння, що супроводжується миттєвим наростанням температури і тиску і має велику руйнівну силу.

Вибухобезпека – це стан об'єкта, за яким виключається можливість виникнення вибуху, а у випадку його прояву мінімалізується вплив на людей його небезпечних факторів, забезпечується захист матеріальних цінностей.

Вибухові речовини – речовини, здатні до вибухання під впливом ударів, струсів, дією відкритого вогню.

Вибухонебезпечна зона — це простір, у якому знаходиться чи може знаходитись вибухонебезпечна суміш.

Вимоги безпеки праці – вимоги, встановлені законодавчими актами, нормативно-технічною документацією, правилами та інструкціями, виконання яких забезпечує безпеку працюючих.

Виробничо зумовлене захворювання – захворювання, перебіг якого ускладнюється умовами праці, а частота якого перевищує частоту його у працівників, які не зазнають впливу певних професійних шкідливих факторів.

Виробнича небезпека – стан умов праці, коли людини з певним ступенем ймовірності підлягає дії небезпечних або шкідливих факторів.

Виробнича санітарія – система організаційних заходів і засобів, які запобігають чи зменшують дію шкідливих виробничих факторів на працюючих.

Виробниче середовище – сукупність фізичних, хімічних, біологічних, соціальних факторів, що впливають на людину в процесі її трудової діяльності.

Виробниче приміщення – замкнутий простір у спеціально призначених будівлях і спорудах, в якому постійно (по змінах) або періодично (протягом робочого дня) здійснюється трудова діяльність людей.

Виробничий процес – складна соціально-технічна система, яка включає людину, машину і навколишнє середовище (ЛМС).

Виробничий травматизм – явище, що характеризується систематичністю виробничих травм і нещасних випадків на виробництві.

Виробнича травма – пошкодження тканин, порушення анатомічної цілісності організму людини або його функцій внаслідок впливу виробничих факторів.

Вібрація - механічні коливання пружних тіл або коливальні рухи механічних систем.

Вібраційна хвороба – сукупність патологій в організмі людини, які розвиваються внаслідок тривалої дії інтенсивної вібрації.

Військові адміністрації - тимчасові державні органи, що можуть утворюватися на територіях, на яких введено воєнний стан, для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадського порядку та безпеки, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян.

Військове командування - Генеральний штаб Збройних Сил України, Об'єднаний оперативний штаб Збройних Сил України, командування видів Збройних Сил України, командування Сил спеціальних операцій Збройних Сил України, командування Десантно-штурмових військ Збройних Сил України, управління оперативних командувань, командування з'єднань та військових частин Збройних Сил України, якому згідно з Законом «Про правовий режим воєнного стану» надається право разом з органами виконавчої влади, військовими адміністраціями, Радою міністрів Автономної Республіки Крим та органами місцевого самоврядування запроваджувати та здійснювати заходи правового режиму воєнного стану.

Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою, обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень.

Гамма-випромінювання – короткохвильове електромагнітне випромінювання ядрами атомів при їх радіоактивних перетвореннях, яке має велику потужність і розповсюджується зі швидкістю світла.

Гігієна праці – галузь практичної і наукової діяльності, що вивчає стан здоров'я працівника під впливом умов праці й на цій основі обґрунтовує заходи і засоби збереження та зміцнення здоров'я працюючого, профілактики несприятливого впливу умов праці.

Гігієнічний норматив – кількісний показник, який характеризує оптимальний чи допустимий рівень фізичних, хімічних, біологічних факторів навколишнього та виробничого середовищ.

Гігієнічні регламенти – науково обґрунтовані параметри факторів навколишнього середовища, які виключають їх шкідливий вплив на організм.

Гігієнічні рекомендації – комплекс науково обґрунтованих заходів, виконання яких виключає шкідливий вплив на здоров'я людини та навколишнє середовище об'єктів і факторів, що вивчаються.

Горіння — це хімічна реакція окислювання, що супроводжується виділенням продуктів згоряння, тепла і випромінюванням світла.

Гранично допустимий ризик — це максимальний ризик, який не повинен перевищуватись, незважаючи на очікуваний результат.

Гранично допустима концентрація — це такий вміст шкідливої речовини у природному середовищі, який не знижує працездатності та самопочуття людини, не шкодить здоров'ю у разі постійного контакту з нею, а також не викликає небажаних (негативних) наслідків у нащадків.

Діяльність - специфічна форма відношення до навколишнього світу, зміст якого складає його доцільна зміна та перетворення в інтересах людей, яке включає в себе мету, засоби, результат і сам процес.

Державні нормативні акти про охорону праці – правила, стандарти, норми, положення, інструкції та інші документи, яким надано чинність правових норм, обов'язкових для виконання роботодавцем і працюючим.

Детонація – миттєвий вибух речовини, викликаний вибухом іншої речовини або струсом, ударом (згоряння вибухової речовини зі швидкістю переміщення фронту полум'я з ударною хвилею, яка перевищує 2000-3000 м/с.).

Джерело іонізуючого випромінювання - фізичний об'єкт, крім ядерних установок, що містить радіоактивну речовину, або технічний пристрій, який створює або за певних умов може створювати іонізуюче випромінювання.

Добровільні формування цивільного захисту - утворюються під час загрози або виникнення надзвичайних ситуацій для проведення допоміжних робіт із запобігання або ліквідації наслідків таких ситуацій за рішенням Ради міністрів Автономної Республіки Крим, центрального органу виконавчої влади, місцевої державної адміністрації, органу місцевого самоврядування.

Допустимі умови праці — характеризуються такими рівнями факторів виробничого середовища і трудового процесу, які не перевищують встановлених гігієнічних нормативів для робочих місць, а можливі зміни функціонального стану організму відновлюються за час регламентованого відпочинку або до початку наступної зміни та не чинять несприятливого впливу на стан здоров'я працюючих і їх потомство в найближчому та віддаленому періоді.

Дублювання – самостійне виконання працівником (дублером) професійних обов'язків на робочому місці під наглядом досвідченого працівника з обов'язковим проходженням протипожежного і протипожежного тренувань.

Евакуація - організоване виведення чи вивезення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження населення, якщо виникає загроза його життю або здоров'ю, а також матеріальних і культурних цінностей, якщо виникає загроза їх пошкодження або знищення.

Електричний удар – збудження живих тканин організму електричним струмом, що проходить через нього і супроводжується судомними скороченнями м'язів, у тому числі м'язів серця, внаслідок чого може статися порушення або припинення діяльності важливих систем організму людини.

Електричні травми – травми, викликані дією електричного струму та електричної дуги: електричні опіки, електричні знаки, металізація шкіри, електроофтальмія та механічні пошкодження.

Електробезпека – система організаційних і технічних засобів і заходів, що забезпечують захист людей від шкідливої і небезпечної дії електричного струму, електричної дуги, електромагнітного поля і статичної електрики.

Епідемія - масове поширення інфекційної хвороби серед населення відповідної території за короткий проміжок часу.

Епізоотія - широке поширення заразної хвороби тварин за короткий проміжок часу, що значно перевищує звичайний рівень захворюваності на цю хворобу на відповідній території;

Епіфітотія - широке поширення на території однієї або кількох адміністративно-територіальних одиниць заразної хвороби рослин, що значно перевищує звичайний рівень захворюваності на цю хворобу на відповідній території.

Життя - це одна з форм існування матерії, яку відрізняє від інших здатність до розмноження, росту, розвитку, активної регуляції своїх функцій, до різних форм руху, діяльності.

Життєдіяльність - властивість людини не просто діяти в життєвому середовищі, яке її оточує, а процес збалансованого існування та самореалізації індивіда, групи людей, суспільства і людства загалом в єдності їх життєвих потреб і можливостей.

Життєзабезпечення постраждалих - створення і підтримання умов, мінімально необхідних для збереження життя і здоров'я населення в зонах надзвичайних ситуацій, на маршрутах евакуації і в місцях розміщення евакуйованого населення, за встановленими нормами і нормативами та включає забезпечення населення водою, продуктами харчування, предметами першої необхідності, місцем для тимчасового проживання, виробами медичного призначення, лікарськими засобами та комунально-побутовими послугами, а також транспортне та інформаційне забезпечення.

Занулення – навмисне електричне з'єднання з нульовим захисним дротом металевих неструмоведучих частин, які можуть опинитися під струмом.

Запобіжні пристрої – технічні засоби, призначені для зупинки (відключення) обладнання в процесі роботи у випадку аварійної ситуації.

Захисне заземлення – навмисне електричне з'єднання із землею металевих неструмоведучих частин, які можуть бути під напругою.

Захисні огороження – технічні засоби, що створюють перешкоду між людиною і небезпечним виробничим фактором та запобігають проникненню людини або частини її тіла в небезпечну зону або дії такого фактора на людину в аварійних ситуаціях.

Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій - комплекс правових, соціально-економічних, політичних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних та інших заходів, спрямованих на регулювання техногенної та природної безпеки, проведення оцінки рівнів ризику, завчасне реагування на загрозу виникнення надзвичайної ситуації на основі даних моніторингу, експертизи, досліджень та прогнозів щодо можливого перебігу подій з метою недопущення їх переростання у надзвичайну ситуацію або пом'якшення її можливих наслідків.

Засоби індивідуального захисту – засоби, які захищають тіло працівника або його окремі органи від дії небезпечних або шкідливих факторів.

Засіб колективного захисту – засіб, призначений для одночасного захисту двох або більше працюючих.

Захисні споруди цивільного захисту – це інженерні споруди, призначені для захисту населення від впливу небезпечних факторів, що виникають внаслідок надзвичайних ситуацій, воєнних дій або терористичних актів.

Захворювання – це порушення нормальної життєдіяльності організму, зумовлене функціональними та/або морфологічними змінами.

Землетруси - коливання земної кори, що виникають у результаті природних геологічних процесів: руху тектонічних плит, вулканічної діяльності, обвалів підземних пустот, внаслідок падіння на поверхню землі

великих космічних тіл, а також під час потужних підземних та наземних вибухів, зокрема під час проведення ядерних випробувань.

Зсуви – зміщення мас гірських порід униз по схилу.

Зона надзвичайної ситуації - окрема територія, акваторія, де сталася надзвичайна ситуація.

Ідентифікація небезпек— кількісна та якісна оцінка небезпеки за можливими передбачуваними наслідками.

Інженерний захист територій – це комплекс організаційних та інженерно-технічних заходів, спрямованих на запобігання виникненню надзвичайних ситуацій, забезпечення захисту територій, населених пунктів та суб'єктів господарювання від їх наслідків та небезпеки, що може виникнути під час воєнних (бойових) дій або внаслідок таких дій, а також створення умов для забезпечення сталого функціонування суб'єктів господарювання і територій в особливий період.

Іонізуюче випромінювання – випромінювання, що створюється при радіоактивному розпаді, ядерних перетвореннях, гальмуванні заряджених частинок у речовині та утворює при взаємодії із середовищем іони різних знаків.

Катастрофа - велика за масштабами аварія чи інша подія, що призводить до тяжких наслідків.

Краш-синдром - це патологічний процес, який розвивається в потерпілих у результаті тривалого (4-8 годин і більше) роздавлювання м'яких тканин кінцівок уламками зруйнованих будинків, споруджень, брилами ґрунту при обвалах у шахтах тощо.

Конвергенція – здатність ока при розгляданні близьких предметів займати положення, при якому зорові осі обох очей перетинаються на предметі.

Лавини — швидкий, раптовий зсув снігу та (або) льоду стрімкими схилами гір, який загрожує життю і здоров'ю людей, завдає шкоди об'єктам економіки та довкіллю.

Ліквідація наслідків надзвичайної ситуації - проведення комплексу заходів, що включає аварійно-рятувальні та інші невідкладні роботи, які здійснюються у разі виникнення надзвичайної ситуації і спрямовані на припинення дії небезпечних факторів, рятування життя та збереження здоров'я людей, а також на локалізацію зони надзвичайної ситуації.

Медичний захист населення - заходи запобігання чи зменшення ступеня ураження людей, своєчасне надання медичної допомоги постраждалим від надзвичайних ситуацій.

Медико-психологічна реабілітація - комплекс лікувально-профілактичних, реабілітаційних та оздоровчих заходів, спрямованих на відновлення психофізіологічних функцій, оптимальної працездатності, соціальної активності рятувальників аварійно-рятувальних служб (формувань), осіб, залучених до виконання аварійно-рятувальних робіт у разі виникнення надзвичайної ситуації, а також постраждалих внаслідок такої надзвичайної ситуації, передусім неповнолітніх осіб.

Мікроклімат виробничих приміщень — це умови внутрішнього середовища цих приміщень, що впливають на тепловий обмін працюючих з оточенням.

Навчання з питань охорони праці - це навчання працівників, учнів, курсантів, студентів, слухачів з метою отримання необхідних знань і навичок з питань охорони праці та безпечного ведення робіт.

Надзвичайна ситуація - обстановка на окремій території чи суб'єкті господарювання на ній або водному об'єкті, яка характеризується порушенням нормальних умов життєдіяльності населення, спричинена катастрофою, аварією, пожежею, стихійним лихом, епідемією, епізоотією, епіфітотією, застосуванням засобів ураження або іншою небезпечною подією, що призвела (може призвести) до виникнення загрози життю або здоров'ю населення, великої кількості загиблих і постраждалих, завдання значних матеріальних збитків, а також до неможливості проживання населення на такій території чи об'єкті, провадження на ній господарської

діяльності.

Надзвичайні ситуації техногенного характеру – наслідок транспортних аварій, катастроф, пожеж, неспровокованих вибухів чи їх загроза, аварій з викидом (загрозою викиду) небезпечних хімічних, радіоактивних, біологічних речовин, раптового руйнування споруд та будівель, аварій на інженерних мережах і спорудах життєзабезпечення, гідродинамічних аварій на греблях, дамбах тощо.

Надзвичайні ситуації природного характеру – наслідки небезпечних геологічних, метеорологічних, гідрологічних, морських та прісноводних явищ, деградації ґрунтів чи надр, природних пожеж, змін стану повітряного басейну, інфекційних захворювань людей, сільськогосподарських тварин, масового ураження сільськогосподарських рослин хворобами чи шкідниками, зміни стану водних ресурсів та біосфери тощо.

Надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру – ситуації, пов'язані з протиправними діями терористичного та антиконституційного спрямування: здійснення або реальна загроза терористичного акту (збройний напад, захоплення і затримання важливих об'єктів ядерних установок і матеріалів, систем зв'язку та телекомунікації, напад чи замах на екіпаж повітряного чи морського судна), викрадення (спроба викрадення) чи знищення суден, встановлення вибухових пристроїв у громадських місцях, викрадення зброї, виявлення застарілих боєприпасів тощо.

Надзвичайні ситуації воєнного характеру – ситуації, пов'язані з наслідками застосування зброї масового ураження або звичайних засобів ураження, під час яких виникають вторинні фактори ураження населення внаслідок зруйнування атомних і гідроелектричних станцій, складів і сховищ радіоактивних і токсичних речовин та відходів, нафтопродуктів, вибухівки, сильнодіючих отруйних речовин, токсичних відходів, транспортних та інженерних комунікацій.

Надзвичайна ситуація державного рівня – надзвичайна ситуація, яка розвивається на території двох та більше областей або загрожує

транскордонним перенесенням, а також у разі, коли для її ліквідації необхідні матеріали і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості окремої області.

Надзвичайна ситуація регіонального рівня – надзвичайна ситуація, яка розвивається на території двох або більше адміністративних районів (міст обласного значення) або загрожує перенесенням на територію суміжної області, а також у разі, коли для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості окремого району.

Надзвичайні ситуації місцевого рівня – надзвичайна ситуація, яка виходить за межі потенційно-небезпечного об'єкта, загрожує поширенням самої ситуації або її вторинних наслідків на довкілля, сусідні населені пункти, інженерні споруди, а також у разі, коли для її ліквідації необхідні матеріальні і технічні ресурси в обсягах, що перевищують власні можливості об'єкта. До місцевого рівня також належать всі НС, які виникають на об'єктах житлово-комунальної сфери та інших, що не входять до затверджених переліків потенційно-небезпечних об'єктів.

Надзвичайний стан – це особливий правовий режим, який може тимчасово вводитися в Україні чи в окремих її місцевостях при виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру не нижче загальнодержавного рівня, що призвели чи можуть призвести до людських і матеріальних втрат, створюють загрозу життю і здоров'ю громадян, або при спробі захоплення державної влади чи зміни конституційного ладу України шляхом насильства і передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози та забезпечення безпеки і здоров'я громадян, нормального функціонування національної економіки, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, захисту конституційного ладу, а також допускає тимчасове, обумовлене загрозою, обмеження у здійсненні конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих

обмежень.

Найпростіше укриття - це фортифікаційна споруда, цокольне або підвальне приміщення, що знижує комбіноване ураження людей від небезпечних наслідків надзвичайних ситуацій, а також від дії засобів ураження в особливий період.

Напруженість праці — характеристика трудового процесу, що відображає переважне навантаження на центральну нервову систему.

Небезпеки - це складові будь-якого процесу або явища, які характеризуються фізичними, хімічними та біологічними діями з несприятливими наслідками для людини та навколишнього середовища. Умова чи ситуація, яка існує в навколишньому середовищі і здатна призвести до небажаного вивільнення енергії, що може спричинити фізичну шкоду, поранення чи пошкодження.

Небезпечна подія - подія, у тому числі катастрофа, аварія, пожежа, стихійне лихо, епідемія, епізоотія, епіфітотія, яка за своїми наслідками становить загрозу життю або здоров'ю населення чи призводить до завдання матеріальних збитків.

Небезпечна зона – простір, де постійно діють або періодично виникають небезпечні й шкідливі фактори, які можуть діяти на людину.

Небезпечна ситуація – умови, за яких складається можливість дії на людину шкідливих і небезпечних факторів, просторове і часове суміщення людини і небезпечної зони.

Небезпечний фактор — це фізичне, природне, соціальне явище або процес у середовищі існування, які потенційно можуть порушувати життєвий або природний ресурс.

Небезпечний виробничий фактор — чинник трудового процесу та виробничого середовища, вплив якого на організм людини в певних умовах може призвести до травми або іншого раптового погіршення здоров'я.

Небезпечні (екстремальні) умови праці - характеризуються такими рівнями факторів виробничого середовища, вплив яких протягом робочої

зміни (або ж її частини) створює високий ризик виникнення важких форм гострих професійних уражень, отруєнь, каліцтв, загрозу для життя.

Нещасний випадок на виробництві – це обмежена в часі подія або раптовий вплив на працівника небезпечного виробничого фактора чи середовища, що сталися у процесі виконання ним трудових обов'язків, внаслідок яких заподіяно шкоду здоров'ю або настала смерть.

Оперативно-рятувальна служба цивільного захисту - спеціальне невійськове об'єднання аварійно-рятувальних та інших формувань, органів управління такими формуваннями системи центрального органу виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері цивільного захисту.

Оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій - своєчасне доведенні такої інформації до органів управління цивільного захисту, сил цивільного захисту, суб'єктів господарювання та населення.

Оптимальні умови праці — такі умови, при яких зберігається не лише здоров'я працюючих, а й створюються передумови для підтримання високого рівня працездатності.

Охорона праці - це система правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, санітарно-гігієнічних і лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі трудової діяльності.

Об'ємний вибух – вибух, що виникає при наявності вибухонебезпечної концентрації пальних газів чи випарів легкозаймистих речовин у всьому об'ємі, що займають газ (випари) і джерела запалювання.

Особиста безпека працівника – система організаційно-правових, фізичних і тактико-психологічних заходів, які дозволяють забезпечити збереження життя і здоров'я працівника і підтримання високого рівня ефективності його професійних дій.

Освітлення – отримання, розподіл та використання світлової енергії для забезпечення нормальних умов праці.

Основи охорони праці – комплексна дисципліна, яка вивчається з метою формування у майбутніх фахівців з вищою освітою необхідного в їх подальшій професійній діяльності рівня знань та вмінь з правових й організаційних питань охорони, гігієни праці, виробничої санітарії, техніки безпеки, пожежної та вибухобезпеки, а також активної позиції щодо практичної реалізації принципу пріоритетності життя та здоров'я працівників стосовно результатів виробничої діяльності.

Охорона здоров'я працівників – комплекс заходів для збереження здоров'я працівників, враховуючи категорію виконуваних робіт та виробниче середовище.

Перевтома – сукупність стійких несприятливих для здоров'я працівників функціональних порушень в організмі, які виникають внаслідок накопичення втоми.

Піротехнічні роботи – роботи, пов'язані із знешкодженням вибухонебезпечних предметів, що залишилися на території України після воєн, сучасних боеприпасів та підривних засобів (крім вибухових пристроїв, що використовуються у терористичних цілях), крім територій, які надані для розміщення і постійної діяльності військових частин, військових навчальних закладів, підприємств та організацій Збройних Сил України, інших військових формувань.

Повінь – значне затоплення місцевості внаслідок підйому рівня води в річці, озері, водосховищі, спричинене зливами, весняним таненням снігу, вітровим нагоном води, руйнуванням дамб, гребель.

Пожежа – неконтрольоване горіння поза спеціальним вогнищем, що розвивається за часом і в просторі.

Пожежна безпека – стан об'єкта, за яким з установленною ймовірністю виключається можливість пожежі, а у випадку її виникнення унеможлиблюється дія на людей небезпечних факторів пожежі і забезпечується захист матеріальних цінностей.

Пожежна безпека - відсутність неприпустимого ризику виникнення і

розвитку пожеж та пов'язаної з ними можливості завдання шкоди живим істотам, матеріальним цінностям і довкіллю.

Пожежна безпека об'єкта — стан об'єкта, при якому виключається можливість виникнення пожежі, а у випадку її виникнення мінімізується вплив на людей небезпечних факторів пожежі й забезпечується захист матеріальних цінностей.

Пожежонебезпечна зона — це простір, де можуть знаходитись пальні речовини, як у нормальних умовах, так і при можливих надзвичайних ситуаціях.

Пожежна профілактика — комплекс організаційних і технічних заходів, спрямованих на гарантування безпеки людей, запобігання пожежам, обмеження їх поширення, а також створення умов для успішного гасіння пожежі.

Противопожежний режим — це комплекс установлених норм і правил поведінки людей, виконання робіт і експлуатації об'єкта, спрямованих на гарантування пожежної безпеки.

Постраждалий внаслідок надзвичайної ситуації - це особа, якій заподіяно моральну, фізичну або матеріальну шкоду внаслідок надзвичайної ситуації або проведення робіт з ліквідації її наслідків.

Психофізіологія праці - це галузь науки, що вивчає зміни стану організму людини в процесі різних форм трудової діяльності та розробляє найбільш сприятливі режими праці і відпочинку.

Працездатність – здатність людини до праці, яка визначається рівнем її фізичних та психофізіологічних можливостей, а також станом здоров'я і професійною підготовкою.

Праця – це цілеспрямована діяльність людини, в результаті якої створюються матеріальні блага, необхідні для задоволення її власних потреб, а також духовні цінності, що слугують суспільству.

Противибуховий режим – комплекс встановлених норм і правил поведінки людей, виконання робіт і експлуатації об'єкта, спрямованих на

гарантування вибухобезпеки.

Професійний відбір – сукупність заходів, метою яких є відбір осіб для виконання певного виду трудової діяльності за їх професійними знаннями, анатомо-фізіологічними і психологічними особливостями, а також за станом здоров'я та віком.

Професійне захворювання (профзахворювання) – це захворювання, що виникло внаслідок професійної діяльності та зумовлюється виключно або переважно впливом шкідливих речовин і певних видів робіт та інших факторів, пов'язаних з роботою.

Противибуховий режим – комплекс встановлених норм і правил поведінки людей, виконання робіт і експлуатації об'єкта, спрямованих на гарантування вибухобезпеки.

Протирадіаційне укриття - негерметична споруда для захисту людей, в якій створюються умови, що виключають вплив на них іонізуючого опромінення у разі радіоактивного забруднення місцевості.

Радіаційна безпека - стан захищеності теперішнього і майбутнього поколінь людей від шкідливого для їх здоров'я впливу іонізуючого випромінювання, яка здійснюється шляхом вжиття комплексу заходів, що спрямовані на обмеження опромінення населення та запобігання виникненню його ранніх та віддалених наслідків.

Радіаційна безпека – дотримання допустимих меж радіаційного впливу на персонал, населення та навколишнє природне середовище, встановлених нормами, правилами та стандартами з безпеки.

Радіоактивні матеріали - це ядерні матеріали та інші радіоактивні речовини, які містять нукліди, що самостійно розпадаються (процес який супроводжується виділенням іонізуючого випромінювання одного або декількох видів, та які можуть в силу своїх радіологічних властивостей або властивостей свого розподілу спричинити смерть, серйозне каліцтво або суттєву шкоду власності чи навколишньому середовищу.

Радіоактивні відходи - матеріальні об'єкти та субстанції, активність радіонуклідів або радіоактивне забруднення яких перевищує межі, встановлені діючими нормами, за умови, що використання цих об'єктів та субстанцій не передбачається.

Реагування на надзвичайні ситуації та ліквідація їх наслідків - скоординовані дії суб'єктів забезпечення цивільного захисту, що здійснюються відповідно до планів реагування на надзвичайні ситуації, уточнених в умовах конкретного виду та рівня надзвичайної ситуації, і полягають в організації робіт з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації, припинення дії або впливу небезпечних факторів, викликаних нею, рятування населення і майна, локалізації зони надзвичайної ситуації, а також ліквідації або мінімізації її наслідків, які становлять загрозу життю або здоров'ю населення, заподіяння шкоди території, навколишньому природному середовищу або майну.

Ризик - поєднання ймовірності події з певними небажаними наслідками.

Аналіз ризику — це систематичне використання інформації про ризик, порівняння його з прийнятним ризиком, обґрунтування раціональних заходів захисту.

Допустимий ризик — це ризик, який у конкретній ситуації вважається допустимим до рівня, прийнятого в суспільстві, виходячи з економічних і соціальних чинників.

Прийнятний ризик — це ризик, який не перевищує на території об'єкта підвищеної небезпеки або за її межами гранично допустимого рівня.

Оцінка ступеня ризику — це кількісна оцінка впливу будь-якої небезпеки.

Управління ризиком — це процес прийняття рішень і здійснення заходів, спрямованих на забезпечення мінімально можливого ризику. Мета управління ризиком — завчасне передбачення (прогнозування) ризику,

виявлення чинників, що впливають на ситуацію, вживання відповідних заходів щодо їхнього відповідного впливу.

Рентгенівське випромінювання – електромагнітне випромінювання, яке на відміну від гамма-випромінювання є позаядерним (штучним).

Робоча зона – простір, обмежений по висоті 2 м над рівнем підлоги чи майданчика, на якому знаходяться робочі місця постійного або непостійного (тимчасового) перебування працівників.

Робоче місце – місце постійного або тимчасового перебування працівника у процесі трудової діяльності.

Санітарна характеристика умов праці – об'єктивні дані стану виробничого середовища і трудового процесу з висновком про їх відповідність гігієнічним вимогам і нормативам.

Санітарно-захисна зона – відстань від джерела забруднення (підприємства, його окремих будівель та споруд з технологічними процесами) до житлової забудови, яка забезпечує зменшення впливу шкідливих чинників до допустимих нормативів (ГДК, ГДР).

СДОР – сильнодіючі отруйні речовини.

Селі – паводки з великою концентрацією ґрунту, мінеральних часток, каміння, уламків порід, що раптово виникають в руслах гірських річок.

Середовище існування — це навколишнє середовище, яке на даний момент складається із сукупності факторів (фізичних, хімічних, біологічних, соціальних), що здатні прямо або посередньо, миттєво чи на відстані впливати на діяльність людини, її здоров'я та потомство, інші компоненти, які в підсумку складають життєвий ресурс.

Синергізм — небезпечне явище, при якому сумарна небезпека декількох небезпечних чинників підвищується не пропорційно.

Система управління охороною праці (СУОП) - це сукупність органів управління підприємством, які на підставі комплексу нормативної документації проводять цілеспрямовану, планомірну діяльність щодо здійснення завдань і функцій управління з метою забезпечення здорових,

безпечних і високопродуктивних умов праці, запобігання травматизму та профзахворюванням, а також додержання прав працівників, гарантованих законодавством з питань охорони праці.

Система пожежного захисту — комплекс організаційних і технічних засобів, спрямованих на запобігання впливу на людей небезпечних факторів пожежі й обмеження матеріальних збитків.

Система попередження пожеж — комплекс організаційних заходів і технічних засобів, спрямованих на запобігання виникненню та розвитку пожежі.

Служби медицини катастроф - діють у складі центрів екстреної медичної допомоги та медицини катастроф системи екстреної медичної допомоги, що створюються органами влади Автономної Республіки Крим, областей, міст Києва та Севастополя відповідно до закону.

Спеціалізована аварійно-рятувальна служба - професійна аварійно-рятувальна служба, яка має підготовлених рятувальників та відповідні засоби цивільного захисту і призначена для проведення аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт з особливим ризиком для життя та здоров'я, зокрема для гасіння газових фонтанів, проведення водолазних та гірничорятувальних робіт.

Спеціалізовані служби цивільного захисту – підприємства, установи, організації, об'єднані для виконання завдань у сфері цивільного захисту відповідної функціональної спрямованості.

Споруда подвійного призначення – це наземна або підземна споруда, що може бути використана за основним функціональним призначенням і для захисту населення.

Сховище – герметична споруда для захисту людей, в якій протягом певного часу створюються умови, що виключають вплив на них небезпечних факторів, які виникають внаслідок надзвичайної ситуації, воєнних (бойових) дій та терористичних актів.

Стажування – набуття особою практичного досвіду виконання виробничих завдань і обов'язків на робочому місці підприємства після теоретичної підготовки до початку самостійної роботи під безпосереднім керівництвом досвідченого фахівця.

Страховання від нещасного випадку – здійснюється Фондом соціального страхування від нещасних випадків – некомерційною самоврядною організацією, що діє на підставі статуту.

Температура займання – найнижча температура речовини, при якій вона виділяє горючу пару і гази з такою швидкістю, що після займання їх виникає стійке горіння.

Терморегуляція – сукупність фізіологічних процесів організму, спрямованих на підтримання температури тіла у межах фізіологічної норми незалежно від навколишнього середовища.

Троїловий еквівалент – кількість вибухової речовини, яка за силою вибуху дорівнює вибуху 1 кг тротилу.

Трудовий договір - це угода між працівником і роботодавцем, за якою працівник зобов'язується виконувати роботу, визначену цією угодою, з дотриманням внутрішнього трудового розпорядку, а роботодавець зобов'язується сплачувати працівникові заробітну плату і забезпечувати умови праці, необхідні для виконання роботи, передбачені законодавством і угодою сторін.

Тероризм – суспільно небезпечна діяльність, яка полягає у свідомому, цілеспрямованому застосуванні насильства шляхом захоплення заручників, підпалів, убивств, тортур, залякування населення та органів влади або вчинення інших посягань на життя чи здоров'я ні в чому не винних людей або погрози вчинення злочинних дій з метою досягнення злочинних цілей.

Терористичний акт - злочинне діяння у формі застосування зброї, вчинення вибуху, підпалу чи інших дій, відповідальність за які передбачена статтею 258 Кримінального кодексу України. У разі, коли терористична діяльність супроводжується вчиненням злочинів, передбачених статтями

112, 147, 258-260, 443, 444, а також іншими статтями Кримінального кодексу України (2341-14), відповідальність за їх вчинення настає відповідно до Кримінального кодексу України.

Техніка безпеки – система організаційних заходів і технічних засобів, які запобігають дії на працюючих небезпечних виробничих факторів.

Технологічний тероризм – злочини, що вчиняються з терористичною метою із застосуванням ядерної, хімічної, бактеріологічної (біологічної) та іншої зброї масового ураження або її компонентів, інших шкідливих для здоров'я людей речовин, засобів електромагнітної дії, комп'ютерних систем та комунікаційних мереж, включаючи захоплення, виведення з ладу і руйнування потенційно небезпечних об'єктів, які прямо чи опосередковано створили або загрожують виникненням загрози надзвичайної ситуації внаслідок цих дій та становлять небезпеку для персоналу, населення та довкілля; створюють умови для аварій і катастроф техногенного характеру.

Міжнародний тероризм - здійснювані у світовому чи регіональному масштабі терористичними організаціями, угрупованнями, у тому числі за підтримки державних органів окремих держав, з метою досягнення певних цілей суспільно небезпечні насильницькі діяння, пов'язані з викраденням, захопленням, вбивством ні в чому не винних людей чи загрозою їх життю і здоров'ю, зруйнуванням чи загрозою зруйнування важливих народногосподарських об'єктів, систем життєзабезпечення, комунікацій, застосуванням чи загрозою застосування ядерної, хімічної, біологічної та іншої зброї масового ураження.

Ультрафіолетове випромінювання – електромагнітне випромінювання в оптичній області, яке належить до діапазону коротких хвиль з довжиною 200-400 нм.

Умови праці – сукупність факторів виробничого середовища та трудового процесу, які впливають на здоров'я та працездатність людини в процесі її професійної діяльності.

Уражаючий фактор – шкідливий фактор, який скорочує життєвий та природний ресурс, знищує матеріальні цінності. Під скороченням життєвого ресурсу розуміється порушення будь-якого компонента життєвого ресурсу або сукупності його компонентів.

Ураган – атмосферний вихор великих розмірів зі швидкістю вітру до 120 км/г, а в приземному шарі - до 200 км/г

Управління ризиком – процес прийняття рішень і здійснення заходів, спрямованих на забезпечення мінімально можливого ризику.

Фугасна дія — це робота вибуху по переміщенню елементів середовища.

Формування цивільного захисту – утворюються для проведення великих обсягів робіт з ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, воєнних (бойових) дій чи терористичних актів, а також для проведення відновлювальних робіт, які потребують залучення великої кількості населення і техніки.

Цивільний захист – це функція держави, спрямована на захист населення, територій, навколишнього природного середовища та майна від надзвичайних ситуацій шляхом запобігання таким ситуаціям, ліквідації їх наслідків і надання допомоги постраждалим у мирний час та в особливий період.

Цунамі – небезпечне природне явище, що представляє собою ударні водянні хвилі, що виникають головним чином в результаті зсуву вгору або вниз протяжних ділянок морського дна при підводних і прибережних землетрусах, руйнування гребель і водосховищ.

Швидкостяспоруджувана захисна споруда цивільного захисту - захисна споруда, що зводиться із спеціальних конструкцій за короткий час для захисту людей від дії засобів ураження в особливий період.

Шкідлива речовина – речовина, що при контакті з організмом людини за умов порушення вимог безпеки може призвести до виробничої травми, професійного захворювання або розладів у стані здоров'я, що визначається

сучасними методами як у процесі праці, так і у віддалені строки життя теперішнього і наступних поколінь.

Шкідливий фактор – небезпечний фактор, вплив якого на людину за певних умов призводить або може привести до захворювання або зниження життєво важливих функцій організму, а також працездатності, завдає шкоди матеріальним цінностям, викликає негативні процеси в суспільстві та природі.

Шкідливі умови праці – характеризуються наявністю шкідливих виробничих факторів, що перевищують гігієнічні нормативи і здатні чинити несприятливий вплив на організм працюючого та (або) його потомство.

Шум – будь-який небажаний звук, якій наносить шкоду здоров'ю людини, знижує його працездатність, а також може сприяти отриманню травми в наслідок зниження сприйняття попереджувальних сигналів.

Ядерна безпека – дотримання норм, правил, стандартів та умов використання ядерних матеріалів, що забезпечують радіаційну безпеку.

Ядерний тероризм – вид протиправної діяльності, який полягає у застосуванні або погрозі застосування ядерних чи радіоактивних матеріалів, вибухових або забруднюючих пристроїв на їх основі для досягнення соціальних, економічних чи політичних цілей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України. Прийнята на V сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. - № 30. – Ст. 141.

1.2. Акти міжнародного права:

1.2.1. Рішення Ради колективної безпеки Організації Договору про колективну безпеку щодо Положення про порядок реагування держав-членів Організації Договору про колективну безпеку на надзвичайні ситуації від 20.12.2011.

1.2.2. Європейська Угода про міжнародне дорожнє перевезення небезпечних вантажів (ДОПНВ) // URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_217

1.2.3. Конвенція про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення від 13.01.2018 р. / URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_182

1.2.4. Міжнародна Конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму від 13 квітня 2005 року: ратифікована законом України від 15.03.2006 р №3533-IV. // URL: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/995_d68.

1.3. Закони України:

1.3.1. Кодекс Цивільного захисту України із змінами // Відомості Верховної Ради України, 2015, № 14, ст. 96.

1.3.2. Кодекс законів про працю України (Редакція від 25.09.2019) // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08>

1.3.3. Про охорону праці: Закон України від 14.10.1992 № 2694-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1992. - № 49. – Ст. 668.

1.3.4. Про захист людини від впливу іонізуючих випромінювань: Закон України від 14.01.1998 р. № 15/98-ВР // Відомості Верховної Ради України. - 1998. - № 22. – Ст. 115.

1.3.5. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19.11.1992 р. № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. – 1993. - № 4. – Ст. 19.

1.3.6. Про відпустки: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 25, ст.180

1.3.7. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, що спричинили втрату працездатності: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 25, ст.180

1.3.8. Про професійні спілки, їх права та гарантії професійної діяльності: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, N 45, ст.121

1.3.9. Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994,

№ 27, ст.218) // Документ 4004-12, чинний, редакція від 28.12.2015, підстава 901-19 / URL:<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4004-12>.

1.3.10. Про захист населення від інфекційних хвороб: Закон України. (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, N 29, ст. 228) // Документ 1645-14, чинний, редакція від 05.12.2012, підстава 5460-17 / URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1645-14>.

1.3.11. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст.250) // URL:<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/389-19>

1.3.12. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 16.03.2000 № 1550-III (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2000, № 23, ст.176) // URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1550-14>.

1.3.13. Про боротьбу з тероризмом: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, N 25, ст.180

1.3.14. Про Національну безпеку України: Закон України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2018, N 31, ст.241.

1.3.15. Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 року № 580-VIII: URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

1.3.16. Про об'єкти підвищеної небезпеки: Закон України від 18.01.2001 р. №2245- III // Відомості Верховної Ради України. – 2001. - № 15. – Ст. 73.

1.4. Підзаконні акти:

1.4.1. Порядок класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями: Постанова Кабінету Міністрів України від 24 березня 2004 року № 368.

1.4.2. Про затвердження Типового положення про регіональну та місцеву комісію з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 червня 2015 року № 409.

1.4.3. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 9 січня 2014 р. № 11.

1.4.4. Про затвердження Положення про єдину державну систему запобігання, реагування і припинення терористичних актів та мінімізації їх наслідків: Постанова Кабінету Міністрів України від 18 лютого 2016 р. № 92.

1.4.5. Про затвердження типових положень про функціональну і територіальну підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 11 березня 2015 р. № 101.

1.4.6. Про затвердження Типового плану запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану в Україні або в окремих її місцевостях: Постанова Кабінету Міністрів України від 22 липня 2015 року № 544.

1.4.7. Про затвердження Типового положення про регіональну та місцеву комісію з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17

червня 2015 року № 409

1.4.8. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 жовтня 2004 р. № 1373 Про затвердження Положення про порядок здійснення перевезення радіоактивних матеріалів територією України // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1373-2004-п>

1.4.9. Про затвердження Правил ядерної та радіаційної безпеки при перевезенні радіоактивних матеріалів (ПБПРМ-2006) Державний комітет ядерного регулювання України. Наказ 30.08.2006 № 132 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1056-06>

1.4.10. Про затвердження деяких нормативно-правових актів з питань дорожнього перевезення небезпечних вантажів. Наказ МВС України від 04.08.2018 № 656 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11 вересня 2018 р. за № 1041/32493 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-18>

1.4.11. Правила дорожнього перевезення небезпечних вантажів // Затверджені Наказом МВС України від 04.08.2018 № 656 Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11 вересня 2018 р. за № 1041/32493 // URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1041-18>

1.4.12. Наказ МВС України від 31.10.2016 № 1129 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії територіальних органів поліції та міжрегіональних територіальних органів Національної поліції України під час реагування на надзвичайні ситуації, у випадку уведення правового режиму воєнного чи надзвичайного стану.

1.4.13. Наказ МВС України від 22.08.2016 № 859 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії між Державною службою України з надзвичайних ситуацій, Національною поліцією України та Національною гвардією України у сфері запобігання і реагування на надзвичайні ситуації, пожежі та небезпечні події».

1.4.14. Наказ МВС України від 10.12.2015 № 1560 «Про затвердження Інструкції про порядок переведення органів Національної поліції України на посиленій варіант службової діяльності».

1.4.15. Наказ МВС України від 26.12.2014 № 1406 «Про затвердження Положення про штаб з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації та Видів оперативно-технічної і звітної документації штабу з ліквідації наслідків надзвичайної ситуації».

1.4.16. Постанова Кабінету Міністрів України від 11 лютого 2015 р. N 96 Про затвердження Положення про Державну службу України з питань праці// URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/>

1.4.17. Про організацію навчання курсантів та слухачів навчальних закладів МВС України захисту і діям у надзвичайних ситуаціях техногенного та природного характеру: Вказівка МВС України від 25.04.2012 № 6302/Чн.

1.4.18. Про затвердження Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці в закладах, установах, організаціях, підприємствах, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України : Наказ МОН України №304 від 18.04.2006 р.

1.4.19. Лист МОН України №1/9-319 від 16.06.2014 "Про використання

Методичних матеріалів щодо організації навчання і перевірки знань, проведення інструктажів з питань охорони праці, безпеки життєдіяльності"

1.4.20. Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою: Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці №15 від 26.01.2005, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 15.02.2005 за №231/10511.

1.4.21. Про затвердження Інструкції про порядок дій органів (підрозділів) поліції в разі виявлення радіоактивних, хімічних та ядерних матеріалів або отримання інформації про порушення правил чи незаконне поводження з ними : Наказ МВС України від 06. вер. 2017 р. № 754. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17>

1.4.22. Про затвердження державних санітарних правил «Основні санітарні правила забезпечення радіаційної безпеки України» : Наказ МОЗ України від 02.02.2005 р. № 54. // URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0552-05>.

1.4.23. Про затвердження Інструкції із заходів безпеки при поводженні зі зброєю : Наказ МВС України від 01.02.2016 р. № 70. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1240-17>

Підручники та посібники:

2.1. Охорона праці та особиста безпека працівників у сфері правоохоронної діяльності України: Підручник / Грибан В.Г., Фоменко А.Є., Казначеев Д.Г. – Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. – 360 с.

2.2. Безпека працівників Національної поліції в умовах надзвичайних ситуацій: Навчальний посібник (Грибан В.Г., Фоменко А.Є., Казначеев Д.Г., Бойко О.І. / за заг. ред. Грибана В.Г.). – Д.: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. – 121 с.

2.3. Цивільний захист у схемах: навч. посібник / А.О. Собакарь, Д.Г. Казначеев, В.Д. Поливанюк, О.І. Бойко. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 144 с.

2.4. Забезпечення охорони праці та особистої безпеки в Національній поліції: навчальний посібник / В.Г. Грибан, В.А. Глуховець, Д.Г. Казначеев, [та ін.]; (за заг. ред. Заслуженого працівника народної освіти України Грибана В.Г., Заслуженого юриста України Глухорвері В.А.) – Д.: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2017. – 194 с. (ISBN 978-966-383-980-6);

2.5. Грибан В.Г., Негодченко О.В. Охорона праці в органах внутрішніх справ: Підручник. – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 336 с.

2.6. Гандзюк М.П., Желібо Є.П., Халімовський М.О. Основи охорони праці: Підручник. - 5-е видання/ За ред. М.П. Гандзюка. – К.: Каравелла, 2010. - 384 с.

2.7. Основи охорони праці: навч. посіб. / П.С. Атаманчук, В.В. Мендерецький, О. П. Панчук, О. Г. Чорна. – К.: ЦУЛ, 2011. – 224 с.

- 2.8. Грищук М.В. Основи охорони праці: Підручник. - К.: Кондор, 2008. – 240 с.
- 2.9. Надзвичайні ситуації та цивільний захист населення: Навчальний посібник / за редакцією С.П. Сонько, - Львів: «Магнолія 2006» - 2006, - 232 с.
- 2.10. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. / За редакцією Є.П. Желібо. 6-е видання. – К.: Каравела, 2011. – 344 с.
- 2.11. Чирва Ю.О., Баб'як О.С. Безпека життєдіяльності. Навчальний посібник. / – К.: Атіка, 2001. – 304 с.
- 2.12. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник / Ю.Скобло, В.Цапко, Д.Мазоренко, Л.Тіщенко; Ред. В.Г. Цапко. -4-те вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2006. – 397 с.
- 2.13. Лапін В.М. Безпека життєдіяльності людини: Навч. посібник. К.: Знання, 2000. -184, с.
- 2.14. Ярошевська В.М. Безпека життєдіяльності: Підручник. – Київ: ВД "Професіонал", 2004. – 559 с.

Інші дидактичні та методичні матеріали:

- 3.1. Козяр М.М. Основи охорони праці, безпеки життєдіяльності та цивільного захисту населення: навч. посіб. / М.М. Козяр, Я.І. Бедрій, О.В. Станіславчук. – К.: Кондор, 2011. – 458 с.
- 3.2. Надзвичайні ситуації воєнного часу та їх вплив на життєдіяльність людей [Текст] : метод. рек. до практ. заняття / уклад. О.О. Воробйов; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці: ЧНУ, 2009. - 20 с.
- 3.3. Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях [Текст] : метод. рек. до практ. заняття / уклад. О.О. Воробйов ; Чернівецький національний ун-т ім. Юрія Федьковича. - Чернівці: ЧНУ, 2009. - 24 с.
- 3.4. Калинин М.Ю., Волчек А.А, Шведовский П.В. Чрезвычайные ситуации и их последствия: мониторинг, оценка, прогноз и предупреждение. – Минск, Изд-во Белсэнс, 2010. - 275 с.
- 3.5. Казначеев Д.Г. Заходи запобігання інфікуванню працівників поліції соціально-небезпечними хворобами в побуті та під час виконання ними службових обов'язків : методичні рекомендації / Д.Г. Казначеев, Н.І. Земляна, Є.С. Почтова. – ДДУВС., 2016. – 24 с.
- 3.6. Особиста безпека: Навч.-практ. посіб. / В.О. Криволапчук, І.М. Тодуров, М.Т. Бондарчук, А.В. Юрченко, О.В. Шаповалов, за заг. ред. М.Г. Вербенського. – К.: ВПЦ МВС України, 2006. – 169 с.
- 3.7. Забезпечення особистої безпеки працівників ОВС при виконанні службових обов'язків: Науково-практичні рекомендації / Юхновець Г.О., Андросюк В.Г., Казміренко Л.І. та ін. / За ред.. М.І. Онуфрієва, Я.Ю. Кондратьєва. – К.: НАВСУ, 1999. – 72 с.

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Верховна Рада України <http://www.rada.gov.ua>.
2. Кабінет Міністрів України <http://www.kmu.gov.ua>.
3. Міністерство внутрішніх справ України <http://www.mvs.gov.ua>
4. Міністерство освіти і науки України <http://www.mon.gov.ua>.
5. Міністерство екології та природних ресурсів України
<http://www.menr.gov.ua>.
6. Рада національної безпеки і оборони України
<http://www.rainbow.gov.ua>.
7. Український інститут досліджень навколишнього середовища і ресурсів при Раді національної безпеки і оборони України
<http://www.erriu.ukrtel.net/index.htm>.
8. <http://www.dsp.gov.ua> - Офіційний сайт Державної служби України з питань праці.
9. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
10. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».
11. Державна служба з надзвичайних ситуацій
<http://dsns.gov.ua/ua/Nebezpeki-tehnogenного-harakteru.html>

ЗМІСТ

	ВСТУП	
	Розділ 1. Теоретичні основи безпеки життєдіяльності	6
1.	Структура навчальної дисципліни Безпека життєдіяльності та Охорона праці	7
2.	Теоретичні основи (науковий зміст) безпеки життєдіяльності	8
3.	Головна мета безпеки життєдіяльності	9
4.	Актуальні проблеми безпеки життєдіяльності	10
5.	Поняття безпека життєдіяльності	11
6.	Характерні ознаки небезпеки	12
7.	Основні поняття та визначення безпеки життєдіяльності та охорони праці	13
8.	Послідовність вивчення небезпек	14
9.	Ризик	15
10.	Управління ризиком	16
11.	Методи оцінки ризику	17
12.	Види ризиків	18
13.	Концепція прийняттого (допустимого) ризику	19
14.	Правові основи безпеки життєдіяльності	20
15.	Кодекс Цивільного захисту	21
16.	Основні завдання цивільного захисту	22
17.	Права громадяни України в сфері безпеки життєдіяльності	23
18.	Обов'язки громадяни України в сфері безпеки життєдіяльності	24
19.	Моніторинг надзвичайних ситуацій	25
20.	Запобігання виникненню надзвичайних ситуацій	26
21.	Організація життєзабезпечення населення при надзвичайних ситуаціях	27
22.	Основні принципи щодо захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій	28
23.	Основні заходи щодо забезпечення захисту населення в умовах надзвичайних ситуацій	29
24.	Основні заходи щодо забезпечення захисту населення в надзвичайних ситуаціях	30
25.	Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях	31
	<i>Контрольні питання до розділу 1.</i>	32
	Розділ 2. Безпека людини в життєвому середовищі. Патогенна дія фізичних, хімічних, механічних та біологічних чинників на організм людини	33
26.	Патогенна дія факторів зовнішнього середовища	34
27.	Вплив високої температури повітря на організм людини	35
28.	Вплив низької температури на організм людини	36

29.	Вплив зниженого та підвищеного атмосферного тиску на організм людини	37
30.	Хімічні фактори небезпек	38
31.	Небезпечні хімічні речовини	39
32.	Класифікація небезпечно хімічних речовин	40
33.	Класифікація СДОР (НХР) за вражаючими властивостями	41
34.	Хімічна зброя	42
35.	Бойові властивості хімічної зброї	43
36.	Біологічні фактори небезпек	44
37.	Особливості небезпечної дії мікроорганізмів	45
38.	Наслідки впливу іонізуючого випромінювання на організм людини	46
	<i>Контрольні питання до розділу 2.</i>	47
	Розділ 3. Природні загрози, характер їх проявів та дії на людей і об'єкти. Класифікація небезпек та надзвичайних ситуацій. Надзвичайні ситуації природного характеру	48
39.	Класифікація надзвичайних ситуацій за походженням	49
40.	Рівні надзвичайних ситуацій	50
41.	Види надзвичайних ситуацій	51
42.	Надзвичайні ситуації природного характеру	52
43.	Джерела надзвичайних ситуацій природного характеру	53
44.	Небезпечні природні явища	54
45.	Небезпека повені	55
46.	Заходи безпеки при повенях	56
47.	Небезпека землетрусів	57
48.	Характеристика землетрусів за дванадцятибальною системою МБК-64	58
49.	Заходи безпеки при землетрусах	59
50.	Масові інфекційні захворювання	60
51.	Шляхи і способи передавання масових інфекційних захворювань	61
	<i>Контрольні питання до розділу 3.</i>	62
	Розділ 4. Техногенні небезпеки та їх наслідки. Небезпеки та надзвичайні ситуації техногенного характеру. Небезпеки, пов'язані з руйнуванням будівель та споруд. Заходи безпеки при руйнуванні будівель та споруд.	63
52.	Надзвичайні ситуації техногенного характеру	64
53.	Класифікація надзвичайних ситуацій техногенного характеру	65
54.	Класифікація надзвичайних ситуацій техногенного характеру за галузевою ознакою	66
55.	Небезпечні фактори ураження	67
56.	Потенційно-небезпечні об'єкти	68

57.	Хімічно-небезпечні об'єкти	69
58.	Аварії на пожежовибухонебезпечних об'єктах	70
59.	Техногенні небезпеки. Транспортні аварії та катастрофи	71
	<i>Контрольні питання до розділу 4.</i>	72
	Розділ 5. Хімічна безпека. Радіаційна безпека. Засоби індивідуального та колективного захисту	73
60.	Поняття хімічна безпека	74
61.	Хімічно небезпечні об'єкти	75
62.	Фактори, що впливають на безпеку функціонування хімічно небезпечних об'єктів	76
63.	Джерела небезпеки при аваріях на хімічно небезпечних об'єктах	77
64.	Масштаби і тривалість зараження СДОР (НХР) при аварії на хімічно небезпечних об'єктах	78
65.	Шляхи ураження СДОР (НХР)	79
66.	Комплекс заходів захисту від наслідків аварії на хімічно-небезпечних об'єктах	80
67.	Характеристика небезпечних хімічних речовин. Хлор	81
68.	Характеристика небезпечних хімічних речовин. Аміак	82
69.	Характеристика небезпечних хімічних речовин. Сірководень	83
70.	Характеристика небезпечних хімічних речовин. Ртуть	84
71.	Дії в осередку зараження СДОР (НХР)	85
72.	Надання першої допомоги при зараженні хімічно-небезпечними речовинами	86
73.	Техногенні небезпеки радіаційного характеру	87
74.	Ознаки радіаційного опромінювання	88
75.	Надання допомоги при радіаційному ураженні	89
76.	Засоби захисту від радіаційної та хімічної небезпеки	90
77.	Захисні споруди та їх види	91
78.	Класифікація захисних споруд	92
79.	Засоби індивідуального захисту населення	93
80.	Портативні прилади дозиметричного контролю	94
81.	Призначення дозиметричних приладів	95
82.	Радіаційний і хімічний захист населення і територій	96
83.	Спеціальна обробка	97
84.	Медичний захист населення	98
	<i>Контрольні питання до розділу 5.</i>	99
	Розділ 6. Правові та організаційні питання охорони праці	100
85.	Поняття охорони праці	101
86.	Правова основа охорони праці в Україні	102
87.	Принципи державної політики в галузі охорони праці	103

88.	Конституційні права працівників на охорону праці	104
89.	Права працівника згідно закону України «Про охорону праці»	105
90.	Обов'язки роботодавця з охорони праці	106
91.	Державне управління охороною праці	107
92.	Повноваження Кабінету Міністрів України в галузі охорони праці	108
93.	Основні завдання Державної служби з питань праці	109
94.	Повноваження міністерств та інших центральних органів виконавчої влади в галузі охорони праці	110
95.	Основні функції управління охороною праці	111
96.	Основні завдання управління охороною праці	112
97.	Державний нагляд за охороною праці	113
98.	Громадський контроль за охороною праці	114
99.	Форми контролю за охороною праці	115
	<i>Контрольні питання до розділу б.</i>	116
	Розділ 7. Гігієна праці та виробнича санітарія	117
100.	Фізіологія праці	118
101.	Основні фактори виробничого середовища, що визначають формують умови праці на виробництві	119
102.	Умови праці	120
103.	Гігієнічна класифікація умов праці	121
104.	Мікроклімат виробничих приміщень	122
105.	Вплив температури повітря на самопочуття людини в процесі роботи	123
106.	Вплив низької температури на працездатність	124
107.	Класифікація шкідливих умов праці	125
108.	Освітлення виробничих приміщень	126
109.	Класифікація виробничого освітлення за призначенням	127
110.	Вібрація та її вплив на організм людини	128
111.	Види вібрації	129
112.	Електромагнітні випромінювання та їх вплив на організм людини	130
113.	Заходи та засоби нормалізації параметрів мікроклімату	131
114.	Загальні заходи попередження дії шкідливих речовин на працюючих	132
	<i>Контрольні питання до розділу 7.</i>	133
	Розділ 8. Навчання та перевірка знань з питань охорони праці. Інструктажі з питань охорони праці	134
115.	Організація навчання з питань охорони праці	135
116.	Інструктажі з питань охорони праці	136
117.	Етапи розслідування нещасних випадків	137
118.	Аналіз нещасних випадків на виробництві	138
119.	Схема аналізу причин нещасних випадків на виробництві	139

	<i>Контрольні питання до розділу 8.</i>	140
	Розділ 9. Пожежна безпека та вибухобезпека. Первинні засоби пожежогасіння	141
120.	Пожежна безпека	142
121.	Небезпечні фактори пожежі	143
122.	Класифікація природних пожеж	144
123.	Стадії розвитку пожежі	145
124.	Різновиди горіння	146
125.	Пожежна профілактика	147
126.	Забезпечення пожежної безпеки об'єкта	148
127.	Первинні засоби пожежогасіння	149
128.	Протипожежний захист	150
129.	Поняття вибуху	151
130.	Види вибухів	152
131.	Небезпечні фактори вибуху і захист від них	153
132.	Форми уражаючого впливу вибуху на людину	154
133.	Заходи гарантування вибухобезпеки	155
	<i>Контрольні питання до розділу 9.</i>	156
	Розділ 10. Електробезпека. Вражаючі фактори електричного струму. Правила безпечної експлуатації електротехнічного обладнання	157
134.	Електробезпека	158
135.	Основні причини електротравматизму на виробництві	159
136.	Вплив електричного струму на організм людини	160
137.	Види електричних травм	161
138.	Чинники, що впливають на наслідки ураження електричним струмом	162
139.	Класифікація приміщень за ступенем небезпеки ураження електричним струмом	163
140.	Електрозахисні засоби та запобіжні пристосування	164
	<i>Контрольні питання до розділу 10.</i>	165
	Розділ 11. Соціальні небезпеки, їх види та особливості	166
141.	Надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру	167
142.	Масові безладдя	168
143.	Небезпеки масових безладь	169
144.	Заходи безпеки під час виникнення масових заворушень (безпечна поведінка в натовпі)	170
145.	Терористичний акт	171
146.	Об'єкти терористичних актів	172
147.	Заходи безпеки при виявленні вибухових пристроїв та речовин	173
	<i>Контрольні питання до розділу 11.</i>	174
	Розділ 12. Надзвичайні ситуації природнього характеру	175
148.	Надзвичайні ситуації воєнного характеру	176

149.	Бойові властивості та вражаючі фактори ядерної зброї	177
150.	Вражаючі фактори ядерної зброї	178
151.	Приблизний розподіл енергії ядерного вибуху за вражаючими факторами	179
152.	Зони радіоактивного зараження місцевості	180
153.	Хімічна зброя	181
154.	Бойові властивості хімічної зброї	182
155.	Біологічна зброя	183
156.	Характерні властивості біологічної зброї	184
157.	Інфекційні захворювання	185
158.	Характеристика зони ядерного ураження	186
159.	Характеристика зони хімічного ураження	187
160.	Характеристика зони біологічного ураження	188
	<i>Контрольні питання до розділу 12.</i>	189
	ОСНОВНІ ТЕРМІНИ І ВИЗНАЧЕННЯ	190
	СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	214

Навчальне видання

Грибан В.Г., Казначесв Д.Г., Бойко О.І.

**БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ
ТА ОХОРОНА ПРАЦІ
у схемах**

Навчальний посібник

Підп. до друку 15.11.2019 р. Формат 60x84/16. Гарнітура – Times. Друк трафаретний (RISO). Папір офісний. Ум.-друк. арк. 14,25. Тираж 50 прим. Зам. № 01/20-нп.

Надруковано у Дніпропетровському державному університеті внутрішніх справ
49000, м. Дніпро, просп. Гагаріна, 26, т. (056) 370-96-59
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6054 від 28.02.2018